Stanisław Lem
astronauții

STANISLAW LEM
ASTRONAUŢII

roman

în româneşte de Pericle Martinescu şi Iadwiga Georgian

Editura Tineretului, 1964

PARTEA ÎNTÂI

COSMOCRATOR

BOLIDUL SIBERIAN

În ziua de 30 iunie 1908 zeci de mii de locuitori din Siberia centrală au putut observa un fenomen cu totul neobişnuit al naturii. În amurgul acelei zile de vară, pe cer apăru deodată un corp în formă de sferă, de o strălucire orbitoare, care se deplasa cu o viteză nemaipomenită, de la sud-est spre nord-vest. Acest corp a fost văzut în întreaga gubernie Enisei, care se întinde pe o lungime de peste 500 de kilometri. Peste tot pe unde trecea, pământul se cutremura în calea sa, geamurile zăngăneau, tencuiala de pe pereţi cădea, zidurile se crăpau, iar în ţinuturile mai depărtate, unde bolidul nu se vedea, se auzea un zgomot puternic, care-i îngrozea pe toţi. Mulţi oameni spuneau că este un semn cum că a sosit sfârşitul lumii; muncitorii de la minele de aur părăsim lucrul, animalele domestice fură şi ele cuprinse de panică. La câteva minute după dispariţia acelui corp incandescent, la orizont se înalţă o coloană de foc, urmată de o detunătură ce se repetă de patru ori, resimţindu-se pe o rază de 750 de kilometri.

Această zguduire a scoarţei terestre fu înregistrată de seismografele tuturor observatoarelor din Europa şi America. Valul de aer, provocat de explozie, deplasându-se cu viteza sunetului, ajunse după o oră la Irkutsk, situat la o distanţă de 970 kilometri, iar după 4 ore şi 41 minute sufla la Potsdam, aflat la o distanţă de 5.000 kilometri şi, în fine,

după 8 ore atinse Washingtonul, pentru ca după 30 ore 20 minute să fie din nou înregistrat la Potsdam, după ce făcuse ocolul globului pământesc, parcurgând 34.920 de kilometri.

În primele nopţi, după acest fenomen, deasupra Europei centrale se iviră nişte nori luminoşi, cu o strălucire argintie neobişnuită şi atât de puternică, încât astronomul german Wolf din Heidelberg, nu-şi mai putu continua munca sa de fotografiere a planetelor. Masele gigantice de particule dispersate, aruncate de explozie spre straturile superioare ale atmosferei, au ajuns după câteva zile dincolo de Atlantic. Tocmai atunci astronomul american Abbot cerceta transparenţa atmosferei, şi el observă că aceasta se înrăutăţi foarte mult în ultima zi a lunii iunie. Dar Abbot nu putea şti care era cauza acestui fenomen.

Cu toată proporţia sa, catastrofa din Siberia centrală nu atrase totuşi prea mult atenţia oamenilor de ştiinţă.

În gubernia Enisei circulară câtva timp veştile cele mai fantastice în legătură cu bolidul; se spunea că avea mărimea unei case, ba chiar a unui munte, se întâlneau persoane care declarau că l-ar fi văzut după ce căzuse, dar când era vorba să precizeze locul unde căzuse, nimeni nu putea da vreo indicaţie exactă. Ziarele din întreaga lume au scris nenumărate articole despre această întâmplare, totuşi nu s-au întreprins cercetări mai serioase pentru căutarea bolidului, astfel că nu trecu mult şi toată povestea a început să fie dată uitării.

Ea a fost dezgropată abia în anul 1921, când, într-o zi, geofizicianului sovietic Kulik îi căzu în mână o filă ruptă dintr-un calendar vechi de perete, în care era descrisă imensa stea misterioasă. Kulik porni imediat într-o expediţie prin Siberia centrala, unde constată că amintirea fenomenului neobişnuit din anul 1908 era încă vie printre

locuitorii de acolo. Iscodind cu întrebări pe mulţi dintre martorii oculari, Kulik se încredinţa că meteorul pătrunsese în Siberia dinspre Mongolia, zburase peste câmpiile nesfârşite şi căzuse undeva la nord, departe de drumuri şi aşezări omeneşti, în taigaua neumblată.

Din acel moment, Kulik deveni un cercetător pasionat al meteoritului, cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de bolidul Tunguz. Kulik întocmi diverse hărţi aproximative ale regiunii unde considera el că ar fi căzut meteorul, hărţi pe care i le dădu apoi geologului Obrucev, când acesta plecă singur, în anul 1924, într-o nouă expediţie. Însărcinat de Comitetul Geologic să facă cercetări în zona râului Tunguz, Obrucev ajunse până la factoria Vanovara, în împrejurimile căreia se credea că ar fi căzut meteorul, după calculele lui Kulik. El încercă să culeagă de la băştinaşi ceva date despre arest meteor, dar treaba nu era de loc uşoară, deoarece tunguzii nu voiau să divulge locul căderii, socotind că acela e un colţ de pământ sfânt, iar catastrofa în sine o considerau ca o coborâre din cer a zeului focului. Obrucev află totuşi că la o distanţă de câteva zile de drum de la factorie, neumblata taiga este devastată pe o mare suprafaţă, ceea ce înseamnă că meteorul n-a căzut în raionul Vanovara, cum presupunea Kulik, ci cu vreo sută de kilometri mai departe, spre nord.

Când Obrucev publică informaţiile culese, aceasta problemă făcu din nou vâlvă şi în anul 1927 Academia de Ştiinţe a Uniunii Sovietice organiză, sub conducerea lui Kulik, prima expediţie în interiorul taigalei siberiene, cu scopul de a se descoperi locul unde căzuse meteorul.

Lăsând în urmă regiunile locuite, după multe săptămâni de mers anevoios prin taiga, expediţia ajunse la zona devastata. Pădurea era distrusă de-a lungul drumului

parcurs de meteor, pe o lungime de peste o sulă de kilometri. Kulik nota în caietul său de însemnări: „Mă gândesc mereu şi nu pot să pătrund cu mintea vastitatea acestui fenomen. Ţinutul e deluros, aproape muntos, şi se întinde pe zeci de verste, departe dincolo de orizont… Spre nord, spre râul Huşmo, munţii sunt acoperiţi cu un strat alb de zăpadă. De aici, de la punctul nostru de observaţie, nu se vede nici urmă de pădure; taigaua e strivită, zeci de mii de trunchiuri sunt arse sau smulse din rădăcină şi aruncate peste pământul îngheţat, iar în jur se întinde o fâşie de câţiva kilometri de lăstăriş proaspăt, ridicându-se spre soare şi viaţa… Te cuprinde uimirea, văzând aceşti giganţi ai pădurii, înalţi de treizeci de metri, culcaţi la pământ, cu vârfurile întoarse către sud… Ceva mai departe, spre adâncul peisajului, fâşii de desiş pătrund în taigaua neatinsă şi doar pe vârfurile munţilor depărtaţi apar, ca nişte pete albe, locuri golaşe, lipsite de arbori”.

Pătrunzând în zona devastată, expediţia înainta timp de mai multe zile numai printre trunchiuri de arbori doborâţi şi pe jumătate carbonizaţi, ce acopereau solul mlăştinos. Vârfurile arborilor culcaţi indicau mereu direcţia sud-est, de unde apăruse meteorul. În fine, la 30 mai, exact o lună încheiată de la plecarea din factoria Vanovara, expediţia a atins râul Ciurguma, la revărsare, unde a fost ridicată cea de a treisprezecea tabără. În partea de nord a taberei se afla o vale întinsă, înconjurată de culmi în amfiteatru. Pentru prima dată fu observată aici de către expediţie structura radială a pădurii.

„Am înconjurat, spune Kalik, amfiteatrul montan din jurul acestei văi mari, în partea de vest, parcurgând zeci de verste peste culmile golaşe ale munţilor; pretutindeni, trunchiurile doborâte erau culcate cu vârfurile spre vest. Am

străbătut apoi, făcând un înconjur imens, întreaga vale în partea de sud, dar arborii, parcă vrăjiţi, îşi îndreptaseră şi ei, aici, vârfurile către sud. M-am întors la tabără, apoi am luat-o din nou peste culmi, spre est; arborii erau întorşi şi ei, aici, spre est. Mi-am adunat toate puterile şi am luat-o încă o dată spre sud, peste culmile muntoase; trunchiurile culcate îşi îndreptau vârfurile spre sud. Nu mai era deci nicio îndoială: mă aflam în locul căutat! Masa de foc şi de gaze a materiei incandescente a meteorului căzuse în valea aceasta, peste culmile, tundra şi mlaştinile de aici. După cum o vână de apă care cade peste o suprafaţă plană împrăştie radial stropii de apa în toate direcţiile, la fel şi jetul de gaze incandescente a culcat la pământ pădurea în sens radial, pe o suprafaţă de zeci de mile, provocând această imagine înspăimântătoare a distrugerii".

În acea zi, membrii expediţiei erau convinşi că greutăţile cele mai mari au fost învinse şi că vor descoperi fără întârziere punctul unde masa gigantică a atins scoarţa pământului. A doua zi, au pornit spre adâncul văii. Mersul prin pădurea doborâtă era pe alocuri obositor şi periculos. Mai ales în prima jumătate a zilei, când vântul se înteţi, cei ce treceau printre trunchiurile moarte, despodobite de ramuri, erau ameninţaţi să fie striviţi de arborii ce cădeau cu un vacarm înspăimântător când ici, când colo, fără vreun avertisment, adesea chiar în apropierea membrilor expediţiei. Aceştia trebuiau să ţină tot timpul ochii aţintiţi spre vârfurile arborilor pentru a putea sări la o parte în caz de primejdie şi, afară de asta, fiecare trebuia să studieze cu băgare de seamă terenul pe unde călca, deoarece tundra mişuna de vipere.

În interiorul văii, înconjurată de povârnişuri golaşe, dispuse în amfiteatru, membrii expediţiei zăriră şi alte culmi,

dimpreună cu alte tundre, mlaştini, râuri şi lacuri. Taigaua era formată din rânduri paralele de trunchiuri golaşe, cu vârfurile îndreptate în diferite direcţii, dar cu rădăcinile întoarse întotdeauna spre centrul văii. Arborii culcaţi prezentau urme vădite de foc; ramurile mai subţiri erau arse, iar cele mai groase, precum şi coaja trunchiului erau pârjolite. În apropierea centrului văii, printre arborii sfârtecaţi, se afla o puzderie de gropi, în formă de pâlnii, cu diametre ce variau de la câţiva metri până la câteva zeci de metri.

Aceasta a fost tot ceea ce a putut constata prima expediţie, care a trebuit să-şi întrerupă cercetările din lipsă de alimente şi din cauza oboselii membrilor ei. Kulik şi tovarăşii lui erau convinşi că aceste pâlnii, descoperite în vale, pe fundul cărora se afla mult noroi sau adesea o apă tulbure, reprezintă cratere, în adâncul cărora se găsesc desigur bucăţi de meteor.

A doua expediţie, depunând un efort şi mai mare, transportă în inima taigalei, lipsită de drumuri, maşini care au făcut posibilă efectuarea primelor foraje de probă, după ce în prealabil pâlniile au fost secate şi uscate. Lucrările s-au desfăşurat în cursul unei veri scurte şi toride, într-o atmosferă înăbuşitoare, cu roiuri de ţânţari pişcători ce se ridicau din noroi şi se năpusteau asupra oamenilor. Forările au dat rezultate negative. N-au fost găsite resturi de meteor şi nici măcar urme ale ciocnirii acestuia cu pământul, adică urme de praf de rocă, aşa cum se întâmplă în astfel de cazuri, când pulberea şi fărâmiturile de piatră sunt topite de o temperatură foarte înaltă. Maşinile au dat în schimb de ape freatice, care năvăleau din toate părţile. Dar după curelajul şi străpungerea acestor ape, ceea ce a necesitat o muncă imensă, sfredelele au atins stratul de argila glacială. Mai mult

decât atât, la faţa locului au venit specialişti în studierea turbei, pedologi şi geologi, care au declarat în unanimitate că pretinsele cratere n-au nimic comun cu meteorul şi că formaţiuni asemănătoare, rezultate în urma proceselor normale de sedimentare a straturilor de turbă, spălate de apa freatică, se pot întâlni pretutindeni, în nordul îndepărtat. A început deci căutarea sistematică a meteorului cu ajutorul deflectoarelor magnetice. Părea evident că o masă de fier atât de mare va provoca o anomalie magnetică, mişcând acele compaselor, dar aparatele n-au indicat nimic. În partea de sud, de-a lungul râurilor şi torentelor, se deschidea spre interiorul văii o pârtie largă de câţiva kilometri, aşternută cu arbori doborâţi; valea însăşi era înconjurată de trunchiuri, culcate în formă de evantai; conform calculelor, aceste distrugeri nu puteau fi provocate decât de o energie de ordinul a 1.000 trilioane de ergi, ceea ce înseamnă că masa meteorului trebuia să fi fost imensă – cu toate acestea nu s-a găsit niciun fragment cât de mic, nici măcar o fărâmă de materie, niciun crater, niciun loc care să indice urme ale acestei căderi monstruoase.

Expediţiile plecau în taiga una după alta, utilate cu cele mai perfecte şi mai sensibile aparate. A fost întocmită o reţea de puncte de triangulaţie, au fost cercetaţi versanţii munţilor, a fost studiat fundul noroios al lacurilor şi al torentelor, s-au făcut forări chiar pe fundul mlaştinilor. Totul în zadar! Se presupunea, la un moment dat, că bolidul va fi făcut parte din categoria meteorilor de piatră, dar această supoziţie nu rămase în picioare, deoarece în meteoritică nu sunt cunoscuţi bolizi de piatră atât de mari, şi apoi, chiar admiţând că ar fi aşa, atunci ar trebui ca în împrejurimi să se găsească fragmente ale bolidului. După ce rezultatele cercetărilor asupra pădurii doborâte au fost publicate, apăru

însă o nouă enigmă.

Încă de mai înainte se observase că taigaua era distrusă neuniform şi că trunchiurile culcate nu indicau totdeauna centrul văii. Mai mult chiar, pe ici pe colo, la distanţă de numai câţiva kilometri de vale, pădurea era neatinsă, pentru ca mai departe să fie din nou întâlnite mii de zade şi de pini culcaţi la pământ. S-a încercat a se explica aceasta prin aşa-numitul „efect al umbrei": unele părţi ale taigalei au scăpat neatinse, fiind apărate împotriva suflului de coamele munţilor. Cât priveşte faptul că în unele locuri arborii doborâţi erau cu vârfurile în altă direcţie, s-a conchis că aceste părţi ale pădurii n-au avut de suferit de pe urma catastrofei, ci au fost devastate de o furtună obişnuită.

Hărţile fotografice aeriene, luate din avion, au răsturnat toate aceste ipoteze. Pe fotografiile stereoscopice se vedea clar că unele porţiuni ale pădurii erau culcate într-adevăr concentric în jurul văii, iar altele erau neatinse. Pădurea era doborâtă în aşa fel încât părea că explozia nu a izbit cu aceeaşi forţă în toate direcţiile, ca şi cum din mijlocul văii ar fi ţâşnit „jeturi" mai largi sau mai înguste, care au culcat în fâşii lungi, arborii.

Problema a rămas mulţi ani nelămurită. Din când în când, apăreau în presa ştiinţifică noi discuţii pe tema meteorului Tunguz. Erau emise cele mai diferite presupuneri: ba că meteorul a fost coada unei comete mici, ba că a fost un nor de pulbere cosmică densă, dar niciuna din ipoteze nu putea explica toate fenomenele constatate pe teren. În anul 1950, când povestea meteorului începuse să fie iarăşi dată uitării, un tânăr om de ştiinţă sovietic publică o nouă ipoteză, care explica totul într-un mod original şi extrem de îndrăzneţ.

Iată ce susţinea dânsul:

Cu două zile înainte de apariţia meteorului Tunguz deasupra Siberiei, un astronom francez observase un corp mic, albastru, care a trecut cu o viteză mare prin câmpul de vizibilitate al telescopului său. Astronomul francez a publicat aceasta observaţie la scurt timp după aceea. Dar nici el, nici altcineva nu s-a gândit să facă vreo legătură între această observaţie şi catastrofa siberiana, deoarece se presupunea că dacă acel corp mic era un meteor, el trebuia să cadă nu în Siberia, ci într-o regiune cu totul alta. Corpul zărit de astronomul francez putea fi acelaşi cu bolidul Tunguz numai într-un singur caz, dar acest caz era atât de neverosimil încât nimeni n-a cutezat să-l formuleze: anume, în cazul când meteorul şi-ar fi schimbat în mod voit direcţia şi viteza zborului său, ca o navă dirijată.

Era tocmai ceea ce afirma tânărul om de ştiinţă sovietic: steaua căzătoare, cunoscută sub denumirea de meteorul Tunguz, era o navă interplanetară, care s-a apropiat de pământ pe o traiectorie hiperbolică, plecând din constelaţia Balenei. Intenţionând să aterizeze, ea a început să descrie în jurul planetei noastre elipse din ce în ce mai mici şi aceasta exact în momentul când o observase în telescopul său astronomul francez.

Nava, în raport cu noţiunile terestre, avea un volum foarte mare, greutatea ei putând fi apreciata la vreo douăzeci de mii de tone. Fiinţele care ocupau această navă, cercetând de la o înălţime mare suprafaţa globului pământesc, au ales pentru aterizare vasta întindere, vizibilă de departe, a Mongoliei, netedă, neîmpădurită, făcută parcă special pentru a primi pe nisipurile sale navele interstelare.

Bolidul s-a apropiat de Pământ după o călătorie lungă, în timpul căreia a atins o viteză de câteva zeci de kilometri pe secundă. Nu se ştie dacă motoarele de frânare sau

defectat odată cu apropierea navei de pământ, sau, pur şi simplu, călătorii n-au apreciat în mod corespunzător grosimea atmosferei noastre, cert este că nava s-a încins foarte repede până la incandescentă, din cauza frecării şi a rezistenţei puternice opusă de aer.

Tocmai această viteză excesivă a făcut ca aterizarea în Mongolia să nu fie posibilă; nava zbura pe deasupra acesteia la o înălţime de câteva zeci de kilometri. Călătorii trebuiau probabil să mai înconjoare de câteva ori planeta, înainte de a ateriza, dar au fost siliţi să se grăbească fie din cauza unei defecţiuni a motoarelor, fie din altă cauză. Încercând să reducă viteza, ei au folosit motoarele de frânare, care funcţionau capricios, cu opintiri şi întreruperi. Zgomotul neregulat al motoarelor era acela care a fost auzit de locuitorii Siberiei ca un bubuit de tunet năprasnic. Când nava a ajuns deasupra taigalei, suflul gazelor arzânde, ejectate de motoarele de frânare, culcă la pământ arborii. Astfel se explică apariţia acelei pârtii lungă de o sută de kilometri, formată de trunchiuri doborâte, prin care şi-au croit mai târziu drumul expediţiile siberiene.

Deasupra regiunii râului Tunguz, nava a început să-şi micşoreze viteza. Dar terenul muntos, acoperit de păduri şi mlaştini, era impropriu pentru aterizare. Voind să iasă din acest ţinut, călătorii au îndreptat vehiculul cu botul în sus şi au ambalat din nou motoarele. Era însă prea târziu. Nava, o masă imensă de metal încins până la incandescenţă, îşi pierdea stabilitatea, cădea, se clătina şi se rotea, scuturată de mersul sincopat al motoarelor. Gazele de recul au doborât pădurea din loc în loc, au culcat-o la pământ sub formă de alei întregi, mistuind în flăcări coroanele şi ramurile. Nava a luat apoi pentru ultima dată înălţime, zburând pe deasupra inelului exterior al culmilor. Aici, deasupra văii, la o

altitudine mare, s-a produs catastrofa. Probabil că au explodat rezervele de combustibil. În explozia formidabilă care s-a declanşat, corpul metalic a fost sfârtecat în mii de bucăţi.

O astfel de explicaţie concorda cu toate elementele întâlnite pe teren. Ea lămurea modul cum a fost distrusă pădurea, făcea apoi să se înţeleagă de ce în unele locuri arborii erau doar doborâţi, iar în altele erau complet arşi, în fine, demonstra de ce existau în unele părţi insule întregi de copaci neatinşi. Dar datorită cărui fapt nava a fost pulverizată în spaţiu în aşa fel încât nu s-a putut găsi nici cea mai mică urmă din ea? Şi ce combustibil era acela care în timpul exploziei străluci mai tare decât soarele şi pârjoli taigaua pe o suprafaţă de zeci de kilometri?

Tânărul om de ştiinţă sovietic a dat răspunsuri şi la aceste întrebări. Există, afirmă el, o singură eventualitate când o construcţie puternică de vehicul interplanetar poate fi dezagregată în părticele atât de mici încât ele nu pot fi văzute cu ochiul liber, şi există un singur combustibil care poate atinge intensitatea energiei solare.

Această eventualitate constă în descompunerea materiei, iar combustibilul cu pricina nu este altceva decât energia atomică.

Atunci când motoarele vehiculului au refuzat executarea normală a comenzilor, rezervele de combustibil atomic au explodat. Coloana de foc, înaltă de douăzeci de kilometri, care a urmat, a făcut ca imensa navă să se pulverizeze în văpaia ei ca o picătură de apă ce cade pe o placă încinsă.

Ipoteza tânărului savant nu a avut răsunetul scontat. Ea era prea îndrăzneaţă. Unii oameni de ştiinţă au obiectat că există prea puţine date pentru a putea sprijini ipoteza sa.

Alţii susţineau că în loc de a rezolva enigma meteorului, această ipoteză creează o nouă enigmă, a proiectilului interplanetar, alţii, în fine, au considerat-o ca pe o fantezie demnă mai degrabă de imaginaţia unui romancier decât de a unui meteorolog în toate minţile. În ciuda marelui număr de sceptici, tânărul savant organiză o nouă expediţie în adâncul taigalei pentru a cerceta radioactivitatea la locul unde se presupunea că a căzut meteorul. Din păcate, cercetările se loviră de faptul că efectele dezintegrării atomilor, neavând o persistenţă prea mare, s-au alterat în decursul celor patruzeci şi doi de ani scurşi de la producerea fenomenului. Argilele şi marnele de la suprafaţa văii prezentau, într-adevăr, la analiză, un conţinut redus de elemente radioactive. Acest conţinut era însă atât de neînsemnat, încât nu s-a putut trage nicio concluzie, cu atât mai mult cu cât o anumită cantitate, fie şi infimă, de corpuri radioactive se găseşte de regulă chiar şi într-un sol obişnuit. Diferenţele apăreau între limitele erorii de măsurătoare. Ele puteau însemna sau foarte mult sau foarte puţin, în funcţie de subiectivitatea cercetătorului. Problema a rămas nerezolvată. Nu trecu mult şi ultimele ecouri ale discuţiei s-au stins în periodicele ştiinţifice; presa zilnică mai agită câtva timp problema, întrebându-se de unde putea veni această navă interplanetară şi ce fel de fiinţe călătoreau într-însa. Dar asemenea speculaţii, fără un conţinut concret, au cedat locul ştirilor despre progresele construcţiei hidrocentralelor de pe Volga şi Don, despre străpungerea Porţii Turgai cu ajutorul energiei atomice, despre dirijarea apelor fluviilor Obi şi Enisei spre deşerturile secetoase.

Între timp, în nordul îndepărtat, tundra compactă, masivă, acoperea de la an la an tot mai mult trunchiurile doborâte, care se cufundau din ce în ce mai adânc în solul

mocirlos. Depunerea turbei, spălarea şi săparea coastelor riverane, alunecarea gheţurilor, topirea zăpezilor – toate aceste procese de eroziune contribuiau laolaltă pentru a şterge ultimele urme ale bolidului din 1908. Se părea că enigma acestuia va fi dată uitării de către omenire, pentru totdeauna.

RAPORTUL

În anul 2003 se încheiau lucrările pentru construirea canalurilor prin care o parte a apelor Mării Mediterane era dirijată spre inima Saharei, iar hidrocentralele de la Gibraltar furnizau pentru prima dată curent pentru reţeaua nord-africană. Trecuseră mulţi ani de la căderea ultimului stat capitalist. Se termina perioada grea, dureroasă şi lungă a transformării juste a lumii. Sărăcia, haosul economic şi războaiele nu mai prezentau un pericol pentru marile planuri de înfăptuiri ale locuitorilor Pământului.

Trecând peste ţări şi frontiere, liniile continentale de înaltă tensiune se înmulţeau necontenit, apăreau noi uzine electrice atomice, noi fabrici-automate, fără personal, noi transformatoare foto-chimice în care energia solară producea zahăr din bioxid de carbon şi din apă. Acest proces, pe care timp de un miliard de ani îl efectuaseră numai plantele, era acum la îndemâna omului.

Ştiinţa nu mai lucra pentru dezvoltarea mijloacelor de distrugere. În slujba comunismului, ea deveni instrumentul cel mai puternic de transformare a lumii. Se părea că irigarea Saharei şi împingerea apelor Mării Mediterane spre turbinele electrice constituie o realizare ce va rămâne mult timp nedepăşită, dar nu se scurse decât un an, şi începură lucrările pentru înfăptuirea unui proiect de o îndrăzneală şi

mai mare, încât umbri chiar Complexul Hidroenergetic Africa-Gibraltar. Biroul Internaţional de Reglementare a Climei trecu de la încercările modeste de modificare locală a timpului, de la producerea norilor de ploaie şi deplasarea maselor de aer, la atacul direct împotriva duşmanului principal al omenirii. Acest duşman era frigul, care de sute de milioane de ani se instalase în jurul polilor planetei. Gheţurile eterne, care acopereau cu un strat gros de câteva sute de metri Antarctica, al şaselea continent terestru, care încătuşau Groenlanda şi arhipelagurile Oceanului îngheţat, care dădeau naştere curenţilor submarini reci ce se abăteau asupra coastelor nordice ale Asiei şi Americii, trebuiau să dispară odată pentru totdeauna. Dar spre a se putea realiza aceasta trebuiau încălzite suprafeţe imense ale oceanului şi continentului antarctic, trebuiau topite mii de kilometri cubi de gheaţă. Cantităţile de căldură necesare pentru aşa ceva erau evaluate la trilioane de calorii. O energie atât de gigantică nu mai putea fi furnizată de uraniu. Toate rezervele de uraniu erau mult prea reduse pentru a satisface acest ţel. Din fericire, una din ştiinţe, considerată mai înainte ca fiind cea mai ruptă de viaţă – astronomia – descoperi sursa care alimentează cu energie lumina veşnică a stelelor. Această energie provine din transformarea prin reacţia atomică a hidrogenului în heliu. Rocile şi atmosfera Pământului conţin prea puţin hidrogen, în schimb apele oceanelor reprezintă un rezervor cu inepuizabile cantităţi din acest element.

Oamenii de ştiinţă au pornit de la o idee simplă: crearea în apropierea polilor a unor „focare” imense, atingând temperatura solară, care să ilumineze şi să încălzească pustiurile de gheaţă. Înfăptuirea acestui proiect presupunea însă greutăţi ce păreau de neînvins.

Când oamenii au început să transforme hidrogenul în heliu, s-a constatat că nicio materie, cunoscută pe Pământ, nu este în stare să reziste temperaturilor de milioane de grade, produse în această reacţie. Cărămida de şamotă cea mai durabilă, azbestul presat, cuarţul, mica, oţelul wolframic cel mai nobil – toate acestea se prefăceau în vapori de îndată ce veneau în contact cu focal atomic orbitor. Exista, aşadar, combustibilul capabil să topească gheţarii, să sece mările, să modifice clima, să încălzească oceanele şi să crească la poli jungle tropicale – dar nu exista materialul din care să se poată construi cuptorul corespunzător pentru acest combustibil.

Dar, cum nimic nu-i poate împiedica pe oameni să-şi atingă scopul urmărit, atunci când ei şi-au pus ceva în gând, şi această dificultate a fost până la urmă învinsă.

De vreme ce nu există un material – raţionau oamenii de ştiinţă – din care să se poată construi un cuptor pentru transformarea hidrogenului în heliu, atunci ne vom lipsi de cuptor. Dar, pe de altă parte, nici focarul atomic nu poate fi instalat pur şi simplu pe suprafaţa pământului, deoarece ar topi totul în jurul lui, ar pătrunde în scoarţa terestră şi ar provoca o catastrofă. Singura soluţie este ca acest focar să fie suspendat în atmosferă, asemenea norilor, cu condiţia ca aceşti nori să poată fi dirijaţi cu uşurinţă.

Oamenii de ştiinţă au hotărât astfel să creeze nori artificiali polari, sub formă de sfere gazoase, incandescente, cu un diametru de câteva sute de metri. Hidrogenul necesar pentru alimentarea lor va fi furnizat de nişte suflătoare, aşezate la o anumită distanţă, iar instalaţii speciale, construite de asemenea la distanţă, spre a fi în securitate, vor crea câmpuri electromagnetice puternice, care vor menţine norii artificiali la înălţimea dorită.

În prima fază a lucrărilor, calculate a fi realizate în douăzeci de ani, a început construcţia centralelor electrice, care trebuiau să furnizeze forţa necesară instalaţiilor de comandă. Aceste centrale producătoare de forţă, construite în partea de nord a Groenlandei, în insulele Grant, în Arhipelagul Franz Josef şi în Siberia, alcătuiau laolaltă aşa numitul Inel Atomic de comandă. În ţinuturile îngheţate, nepopulate, sau muntoase, au apărut fabrici întregi pe roţi şi şenile. Maşinile defrişau taigaua şi nivelau terenul, maşinile produceau căldura care dezgheţa pământul, ce stătea răcit de milioane de ani, şi tot maşinile amplasau blocurile finite de beton în construcţia autostrăzilor, a clădirilor, a diguri lor şi barajelor de protecţie în văile gheţarilor. Maşinile mobile, prevăzute cu dispozitive fabricate din cel mai rezistent oţel – cum sunt excavatoarele, schelele de foraj, buldozerele, elevatoarele, transportoarele – lucrau zi şi noapte, iar în urma lor apăreau alte maşini ce ridicau stâlpii de înaltă tensiune, staţiile de transformatoare, locuinţele, construind oraşe şi aeroporturi pe care începură să aterizeze avioane mari de transport.

Vestea despre aceste lucrări se răspândi pretutindeni. Atenţia întregii lumi era îndreptată către ţinuturile nordului îndepărtat, unde, printre geruri şi vijelii, la o temperatură ce scădea adesea până la 60 de grade sub zero, apăreau unul după altul turnurile de beton şi lentilele de oţel ale Inelului Atomic, menite să dirijeze în viitorul apropiat sferele de hidrogen, suspendate în aer, arzând cu o strălucire de platină.

Unul din şantierele de construcţie se afla în regiunea râului Tunguz. Printre falii de marnă şi argilă, în săpături adânci, străpungând gheţarii veşnici, tari ca stânca, au fost montate pe nişte piloni puternici din beton staţiile de

rachete care funcţionau prin catapultare, înlocuind calea ferată. În timpul lucrului, o maşină de săpat smulse din fundul unui puţ de şapte metri o bucată de pământ care, aruncată pe transportor, ajunse la granulator, unde pietrele erau transformate în pietriş mărunt. Aici bucata de pământ se înţepeni. Puternica maşină se opri dintr-odată, iar când mecanicul mari curentul, dinţii, făcuţi din oţelul cel mai dur, scrâşniră şi se rupseră. După demontarea maşinii, între cilindrii ei a fost găsit un bloc de piatră atât de tare, încât numai cu mare greutate a putut fi scos de acolo cu ajutorul pilelor. Despre această întâmplare au aflat şi nişte oameni de ştiinţă care tocmai aşteptau la Tunguz avionul spre a se întoarce la Leningrad. Ei cercetară enigmaticul bloc şi-l luară cu dânşii. A doua zi, mostra se afla în laboratorul Institutului pentru Meteoritică din Leningrad.

La început s-a crezul că această bucată de piatră este un fragment dintr-un meteor; totuşi ea avea aspectul unei mase de bazalt de proveniență terestră, în care pătrunsese un obiect de metal în formă de cilindru, ascuţit la ambele capete, semănând cu un obuz. Acest cilindru de metal era alcătuit din două părţi filetate, îmbucate atât de puternic încât numai prin pilire puteau fi despărţite. După mari eforturi, oamenii de ştiinţă, apelând la ajutorul tehnologilor de la Institutul pentru Fizică aplicată, au reuşit să taie, în fine, această cochilie misterioasă. Înăuntru au găsit o bobină dintr-un material asemănător porţelanului, pe care era înfăşurat un fir de oţel, lung de aproape cinci kilometri. Atât şi nimic mai mult.

Patru zile mai târziu a fost înfiinţat un comitet internaţional pentru cercetarea bobinei. S-a dovedit imediat că firul înfăşurat pe această bobină a fost cândva magnetizat. Înfăşurările de la suprafaţă, supuse într-o vreme îndepărtată

unei temperaturi înalte, îşi pierduseră proprietăţile magnetice. Acestea se păstrau bine numai în straturile mai adânci.

Oamenii de ştiinţă îşi băteau capul să afle provenienţa acestei bobine misterioase. Dar niciunul nu îndrăznea să exprime vreo părere. Problema a fost clarificată abia în momentul când tehnologii au făcut analiza chimică a aliajului din care era executat firul. Un astfel de aliaj nu s-a produs niciodată pe Pământ. Deci, bobina nu era de natură pământeană. Provenea, probabil, din vestitul meteor Tunguz de altă dată. Cineva pronunţă atunci pe neaşteptate cuvântul „raport". Într-adevăr, firul era magnetizat în aşa fel încât pe întreaga sa lungime erau imprimate, prin impulsiuni electrice, nişte semne formând parcă o „scrisoare interplanetară", unică în felul său. Ea amintea modul de înregistrare a sunetelor pe o bandă de oţel, sistem practicat pe timpuri la radio şi în telefonie. Imediat s-a răspândit presupunerea ca în momentul cel mai dramatic, când motoarele nu mai răspundeau la comenzi, călătorii misterioasei nave cosmice au încercat să salveze ceea ce considerau ei că era lucrul cel mai preţios, anume acest document „înregistrat" cu ajutorul vibraţiilor magnetice pe firul cu pricina, pe care l-au aruncat din navă înainte de catastrofă. S-au mai formulat şi alte păreri, de pildă că bobina a fost aruncată din navă de suflul exploziei, aşa după cum dovedesc variaţiile vizibile de pe suprafaţa acesteia, produse de o temperatură înaltă.

În presa ştiinţifică şi în coloanele ziarelor se purtau discuţii aprinse cu privire la originea navei interplanetare. Nu rămăsese nicio planetă din sistemul solar care să nu fie bănuită de lansarea acestei nave. Chiar şi depărtatul Uranus, chiar şi imensul Jupiter erau puse în discuţie; în principiu

însă, opinia generală se împărţi în două tabere: unii susţineau că „raportul” venea din planeta Venus, iar ceilalţi, din Marte. A doua tabără avea un număr mai mare de adepţi. În acel an, interesul pentru astronomie deveni imens. Cărţile de popularizare şi chiar cele de specialitate se vindeau în tiraje uriaşe, iar instrumentele astronomice pentru amatori, mai ales lunetele, erau atât de cerute încât depozitele cele mai bine aprovizionate rămâneau adesea goale. Ceva mai mult, tematica astronomică invada domeniul artistic: au apărut romane fantastice despre fiinţele enigmatice din Marte, cărora autorii le atribuiau proprietăţile cele mai de necrezut. Unele staţii de televiziune transmiteau emisiuni speciale, în cadrul programelor ştiinţifice săptămânale, consacrate astronomiei. Un mare succes a avut, de pildă, spectacolul „Călătorie în Lună”, transmis de televiziunea din Berlin şi urmărit pe întreaga emisferă de nord. Spectatorii puteau vedea din fotoliile lor de la domiciliu suprafaţa Lunii, mărită şi apropiată de trei mii de ori, datorită faptului că aparatura de emisiune a televiziunii a fost instalată la telescopul cel mare de la observatorul din Heidelberg.

În acelaşi timp, Comisia Internaţională de Translatori, înfiinţată de curând, a început faimoasa „luptă pentru fir”, cum o numea corespondentul ştiinţific al ziarului „Humanité”. Lucrările egiptologilor şi sanscritologilor cei mai renumiţi, ale specialiştilor în limbile moarte şi dispărute, păreau o jucărie în comparaţie cu sarcina care-i aştepta acum pe oamenii de ştiinţă. „Raportul” era format din peste optzeci de miliarde de vibraţii magnetice, imprimate în structura cristalină a firului metalic. Grupele de vibraţii erau separate între ele prin mici intervale de fir nemagnetizat. Se presupunea ca fiecare grupă de vibraţii reprezintă un cuvânt, dar această presupunere putea fi

eronată.

Mulţi dintre oamenii de ştiinţă considerau că dacă „raportul” este scris într-adevăr prin mijlocirea cuvintelor, construcţia limbii respective trebuie să fie cu totul diferită de a limbilor cunoscute pe Pământ. Totuşi, ei au căzut de acord, în unanimitate, că nu trebuie pierdută ocazia, care apărea pentru prima oară în istorie, de a descifra un asemenea mesaj.

Oamenii de ştiinţă aveau în faţa lor o stivă întreagă de fir magnetizat, fără să posede nicio indicaţie sau cheie pentru „citirea” lui. Dar ei nu s-au descurajat şi s-au pus pe muncă.

Începutul a fost destul de greu. Întregul fir a fost trecut printr-o aparatură specială, care a înregistrat toate vibraţiile magnetice pe o bandă de film. Preţiosul original a fost trimis apoi spre păstrare în depozitul subteran. Din acel moment şi până la sfârşitul lucrărilor, oamenii de ştiinţă nu s-au servit decât de copiile imprimate pe film.

La consfătuirile preliminare s-a decis să se urmeze singura cale care avea mai mulţi sorţi de reuşită. Şi anume, s-a pornit de la principiul că vocabulele fiecărei limbi sunt simboluri, reprezentând anumite obiecte şi noţiuni; descifrarea limbilor popoarelor dispărute, a scrierilor cifrate şi a tot felul de criptogame se bazează astfel pe reguli generale aplicabile la fiecare limbă. Se identifica mai întâi simbolurile care apar mai des. Se cercetează dacă limba respectivă este reprezentata prin figuri, litere sau are un caracter silabic şi apoi, ceea ce e mai important, se caută procedeul care să permită înţelegerea măcar a unui termen.

Aici, aşa cum se întâmplă de obicei, în ajutorul oamenilor de ştiinţă intervine totdeauna o coincidenţă fericită: descifrarea hieroglifelor egiptene, de pildă, a putut fi

făcută datorită faptului că s-a găsit o piatră funerară pe care era săpată aceeaşi inscripţie atât în hieroglife, cât şi în limba greacă; la fel s-au petrecut lucrurile şi cu descoperirea scrierii cuneiforme a babilonienilor.

Trebuia să se ţină totuşi seama că creatorii fiecăreia din aceste limbi necunoscute erau fiinţe asemănătoare cu cercetătorii, căci au trăit cândva pe aceeaşi planetă se încălzeau la acelaşi soare, priveau aceleaşi stele, aceleaşi plante şi mări, iar aceste condiţii favorizau, lucru uşor de admis, înţelegerea simbolurilor universale. În cazul de faţă, situaţia se prezenta însă cu totul altfel. Exista oare vreo noţiune ce putea fi comună atât fiinţelor necunoscute de pe altă planetă, cât şi oamenilor? Şi în ce punct anume trebuia aruncată puntea spre a face o legătură peste abisul care separa fiinţele de pe diferitele planete? Această verigă de legătură nu putea să fie decât una singură: materia.

Întregul univers, de la firişoarele cele mai mărunte de nisip de sub picioarele noastre, până la stelele cele mai îndepărtate, este alcătuit din atomi cu aceeaşi structură. În toate colţurile spaţiului materia este condusă de aceleaşi legi. Şi toate aceste legi pot fi exprimate de matematică. Dacă la scrierea „raportului" au fost folosite mijloacele matematicii – îşi spuseră oamenii de ştiinţă – atunci există o şansă. În caz contrar, „raportul" va rămâne nedescifrat, pentru totdeauna.

Admiterea acestei premise însemna însă de-abia primul pas pe un drum nemaipomenit de greu şi de lung. Se părea că acum va fi suficient să se arunce doar o privire asupra „raportului", căutând în el legile fizice cele mai generale, totuşi se constată că numai atât nu era de ajuns în etapa actuală. Înainte de toate, astfel de legi sunt numeroase, apoi, afară de asta, partea spinoasă era că nu se ştia ce

sistem logaritmic au folosit creatorii „raportului”. Sistemul zecimal, care operează cu nouă cifre de bază şi a zecea un zero, ni se pare nouă universal şi unic, dar el nu este nici universal, nici unic. Dacă noi, oamenii, l-am admis, aceasta se datorează faptului că avem zece degete la mâini şi că pentru strămoşii noştri din timpuri străvechi palmele ţineau loc de socotitoare cu bile. Teoretic însă este posibil să existe un număr nelimitat de astfel de sisteme, începând de la cel binar, format numai din două cifre, zero şi unu, trecând la triplu, cuadruplu şi aşa mai departe, până la infinit. În timpul lucrărilor, Comisia de Translatori s-a limitat, din motive practice, la şaptezeci şi nouă de sisteme – de la sistemul binar la cel optzecimal. Sarcina consta deci în a examina milioane de vibraţii magnetice, iar pentru fiecare vibraţie trebuia calculată valoarea sa în şaptezeci şi nouă de sisteme numerice, operaţia aceasta, ea singură, însuma peste un milion da calcule. Şi nu era decât începutul, deoarece rezultatele obţinute trebuiau studiate din nou, căutând printre ele pe acelea care corespundeau constantelor fizice. Astfel de constante, cum sunt sarcinile şi greutăţile atomice ale elementelor, se numără la câteva sute. Dar lucrarea nu se termina nici aici, dat fiind că în acest ocean de cifre puteau fi întâlnite rezultate ce corespundeau întâmplător uneia din constante. Atunci trebuiau puse în funcţiune calculele de control. Totalitatea acestor operaţii, care reprezentau doar o introducere la traducerea propriu-zisă a „raportului”, ar fi durat o perioadă egală cu o mie de vieţi de calculatori dintre cei mai rapizi, după unele aprecieri. Totuşi, ele au fost efectuate în decurs de douăzeci şi şapte de zile.

Comisia de Translatori a avut la dispoziţia sa, în acele zile, cel mai mare creier electronic din lume, o maşină uriaşă, care ocupa patru etaje ale Institutului de Matematică din

Leningrad.

Munca acestui colos era dirijată de un colectiv de specialişti de la Staţia de Comandă, amplasată la ultimul etaj al Institutului. De acolo, i se dădu Creierului ordinul să studieze toate semnele „raportului", căutând asemănări cu constantele fizice; pentru fiecare semn, el trebuia să aplice toate sistemele numerice acceptate, de la sistemul binar la cel optzecimal, iar rezultatele obţinute în felul acesta trebuiau apoi verificate. Creierul electronic trebuia să noteze şi să aducă imediat la cunoştinţă fiecare etapă a muncii sale.

Staţia Centrală de Comandă era o sală rotundă, din marmoră albă, în care funcţionau nişte ecrane verzui. Pe aceste ecrane apăreau rezultatele operaţiunilor efectuate. Din momentul în care primele benzi perforate, ce transmiteau comenzi, au dispărut în adâncul mecanismului, şi de la aprinderea semnalelor, până la clipa când lămpile roşii de control s-au stins, s-au scurs şase sute patruzeci şi opt de ore de muncă neîntreruptă. În acest timp, Creierul a efectuat cele cinci milioane de calcule pe secundă, fără răgaz, ziua şi noaptea, în vreme ce savanţii făceau de serviciu în cele şase schimburi pe zi. Este imposibil de a reda în cuvinte imensitatea muncii întreprinse. Dar e destul să menţionăm că limbajul „raportului" semăna, după cum s-a constatat, nu atât cu un limbaj oarecare, ci mai degrabă cu o muzică neobişnuită, în sensul că corespondentele cuvintelor pământene apăreau în raport sub forma unor „tonuri" muzicale.

În câteva rânduri, însăşi capacitatea imensă a Creierului electronic s-a dovedit a fi insuficientă pentru efectuarea tuturor calculelor indispensabile, în astfel de situaţii, releele automate conectau cablurile subterane, care legau Creierul Principal cu alţi creieri electronici, instalaţi de

asemenea la Leningrad.

Cel mai adesea se recurgea la ajutorul Creierului Electronic de la Institutul Aerodinamicii Teoretice.

În sfârşit, sosi şi clipa când pe ecrane s-au aprins luminile ce marcau rezultatele. În Staţia de Comanda răsuna apelul soneriilor, dar şi fără apelul lor, toţi cei ce erau atunci de serviciu îşi ridicară privirile, aţintindu-le spre primele noţiuni accesibile percepţiei omeneşti, desprinse din „raport".

Prima frază citită suna aşa: – siliciu oxigen aluminiu oxigen azot oxigen hidrogen oxigen…

Aceasta însemna că e vorba de Pământ.

Cele patru repetări ale cuvântului „oxigen" erau înregistrate cu o frecvenţă diferită a vibraţiilor. Era limpede că „raportul" vorbea în acest fragment despre proprietăţile fizice ale Pământului. Oxizii de siliciu şi de aluminium reprezintă componenţii principali ai scoarţei planetei noastre, care e înconjurată de azotul şi oxigenul din aer şi e acoperită cu protoxid de hidrogen – adică de apa mărilor şi oceanelor. Dar această frază, simplă în aparenţă, spunea mult mai mult. În primul rând, astfel de termeni ca: siliciu, aluminium, oxigen, prezentau anumite caracteristici, care, în altă ordine de idei, luaţi sub formă pură, specificau în general „materia". În al doilea rând, toată această frază compusă din opt termeni forma o funcţie matematică de grad superior, corespunzătoare suprafeţei curbate. În speţă, era vorba de o suprafaţă sferică, sau mai precis de scoarţa Pământului.

De aici încolo descifrarea „raportului" a mers mult mai uşor, cu toate că interveneau multe pasaje neclare, care provocau discuţii aprinse. Pe măsură ce lucrările progresau, se contura imaginea generală a Pământului şi a universului,

în viziunea unor fiinţe ce nu erau oameni. „Raportul” era împărţit în mai multe părţi. Partea introductivă cuprindea descrierea fizică a globului terestru, a reliefului său, conformaţia continentelor şi a mărilor, precum şi compoziţia lor chimică. Dar dificultăţile n-au apărut aici. Prima discordanţă ivită între translatori s-a produs atunci când au ajuns la pasajul în care „raportul” vorbea despre oraşele pământene. Fiinţele acelea necunoscute au reuşit, cu toată viteza şi înălţimea mare la care zbura nava lor, să observe organizarea planificată a planetei noastre: fabrici, case, drumuri, chiar şi oameni la câmp şi pe străzi. Era însă de neînţeles faptul că în descrierea generală a fenomenelor observate, pe oameni îi considerau puţin importanţi şi se părea că nu le atribuiau rolul de constructori şi realizatori ai civilizaţiei pământene. „Raportul” îi numea pe oameni „picături lungi” (după cum rezulta din explicaţii, era vorba de o „substanţă moale alungită”, din care erau formate corpurile omeneşti) şi aceste „picături” erau privite ca părticele ale unei mase mai mari, omogene, de care s-au separat numai momentan. O astfel de masă probabil că reprezenta pentru autorii „raportului” ceva obişnuit şi foarte cunoscut, întrucât presupuneau că oamenii sunt creaţi dintr-o substanţă asemănătoare cu… (aici urma un cuvânt netălmăcit deoarece nu exista un corespondent în nicio limbă pământeană). În partea următoare a „raportului” erau descrise oraşele, casele de locuit, precum şi diferitele amenajări tehnice, ca de exemplu liniile de cale ferată, gările, porturile, totul prezentat cu o exactitate atât de mare, încât translatorii fură uimiţi de precizia instrumentelor de observaţie de care trebuia să se fi servit călătorii navei interplanetare. Dar şi aici, când venea vorba de elementul fundamental, apărea aceeaşi neînţelegere totală în ceea ce

privește omul. Autorii „raportului” căutau cu insistență să descopere pe creatorii civilizației tehnice pământene, fără a bănui că aceștia erau oamenii. Nu încăpea însă nicio îndoială că ei îi observaseră pe oameni, deoarece în următoarea frază menționau: „În câmpul de vizibilitate se târăsc o mulțime de *picături lungi*”.

Studiind bine această parte a „raportului”, savanții au ajuns la concluzia că această „neînțelegere” nu este de loc accidentală și că tocmai aici se ascunde secretul acelor ființe necunoscute. O altă observație laconică a „raportului”, deși nici aceasta prea clară, a adus o lumină nouă. Repetând fraza menționată mai înainte, că nu puteau observa nicăieri pe creatorii amenajărilor tehnice, autorii „raportului” adăugau: „… s-ar părea că aceștia sunt de dimensiunile…” (aici urma iarăși un cuvânt netălmăcit). Păcat! Cheia secretului s-ar fi zis că se află tocmai în acest cuvânt enigmatic, de neînțeles. Presupunerea că acest cuvânt este un adjectiv, ca de exemplu „mic” sau „mărunt”, trebuia exclusă, deoarece adjectivele se caracterizau printr-un alt „ton” al vibrațiilor magnetice în limbajul „raportului”. Iar dacă acest cuvânt ar fi fost un pronume, fraza putea suna în felul următor: „că aceștia sunt de dimensiunile noastre”.

Din „raport” reieșea că obiectele cele mai mici pe care acele ființe necunoscute au reușit să le observe pe suprafața Pământului în cursul zborului lor, ajungeau până la șapte sau opt centimetri. Dacă se presupune deci că vizitatorii nu puteau observa pe „creatorii civilizației pământene”, pe care îi căutau ei, pentru faptul că „aceștia sunt de aceeași dimensiune ca și noi”, atunci rezultă de aici că ființele necunoscute erau relativ foarte mici, sub șapte centimetri – în orice caz nu depășeau această mărime. Acesta este singurul loc din „raport” de unde s-ar fi putut deduce

dimensiunile acestor fiinţe. Din nefericire, toată această supoziţie rămâne absolut arbitrară, deoarece în limbajul „raportului” nu s-a găsit niciun pronume ca: „noi”, „eu”, „al nostru” etc.

În continuarea „raportului” se întâlneau apoi tot mai multe „pete albe”, reprezentând pasaje nedescifrate, fie din cauza înregistrării slabe, fie din cauza noţiunilor fără corespondent, care n-au putut fi descifrate nici prin analiza vibraţiilor, nici prin metoda „probelor şi erorilor”, adică a substituirii termenilor probabili, metodă pe care o aplicau cu o răbdare pur şi simplu supraomenească membrii colectivului mixt de matematicieni, operatori şi lingvişti.

Partea finală a „raportului” conţinea o descriere scurtă, făcută cu mult sânge rece a tragediei cu care s-a încheiat zborul navei interplanetare.

În această parte erau înregistrate datele instrumentelor de măsurat, care indicau iuţeala dezagregării atomice, creşterea imensă a temperaturii şi defectarea motoarelor de acţionare. După aceasta, semnele magnetice erau şterse. Urma un mic spaţiu liber, apoi ultimele două cuvinte, citibile clar: „siguranţa arsă”. Aici „raportul” lua sfârşit.

După cum se poate vedea, oamenii de ştiinţă cunoşteau acum în linii generale conţinutul acestui „raport” şi întrucât descifrarea pasajelor rămase nedezlegate nu ar fi adus, după părerea tuturor, nimic nou, ci doar numai unele detalii, Comisia de Translatori a trecut la faza următoare a lucrărilor, împărţindu-se în trei secţii noi fiecare secţie consacrându-se unei alte probleme. Prima secţie, sub conducerea profesorului Kluever, avea ca sarcină să lărgească sfera cunoştinţelor noastre despre fiinţele acelea necunoscute.

Majoritatea celor din această secţie erau naturalişti, cu alte cuvinte biologi, zoologi, botanişti şi medici; dintre ei făcea de asemenea parte şi un specialist în astrobiologie, o ştiinţă tânără, dar în plină dezvoltare, care cercetează manifestările vieţii pe alte planete şi corpuri astrale.

Secţia a doua verifica tălmăcirea „raportului", colaţionând-o cu originalul, acel faimos fir magnetizat, care a fost readus din depozitul de la subsolul Institutului pentru Meteoritică. În fine, a treia şi ultima secţie îşi storcea creierii să descifreze pasajele neînţelese încă ale „raportului". Din această secţie făceau parte mulţi matematicieni şi fizicieni, care-şi petreceau timpul mai ales la Staţia Centrală de Comandă a Creierului Electronic, făcându-l să digere fără întrerupere calculele extraordinar de complicate. Acest lucru a dus chiar la o mică ciocnire cu biologii, care se plângeau că Institutul de Matematică a fost monopolizat de fizicieni şi că aceştia îi împiedică să utilizeze Creierul Electronic.

Dar iată că în momentul când milioane de oameni din lumea întreagă au cunoscut, prin radio, presă şi televiziune, conţinutul părţii publicate a „raportului", în lucrările Comisiei de Translatori interveni o întorsătură dramatică.

Discuţia a pornit mai întâi în secţia biologilor, unde era invitat în calitate de consilier şi Chandrasekhar, marele matematician hindus. În legătură cu pasajul menţionat mai înainte al „raportului", din care părea să rezulte că acele fiinţe necunoscute erau de dimensiuni mici, unul dintre oamenii de ştiinţă formulă ipoteza că la mijloc ar fi vorba de nişte insecte ce trăiesc în comun, ca albinele sau ca furnicile, dar înzestrate cu o inteligenţă incomparabil superioară. Preşedintele secţiei, profesorul Kluever, obiectă:

— O inteligenţă mare înseamnă un creier mare.

Insectele însă nu pot avea un creier mare, din acelaşi motiv pentru care nu pot avea un corp mare. Însăşi construcţia lor este aceea care nu le permite aceasta. Sistemul lor de respiraţie nu îngăduie introducerea unei cantităţi mari de oxigen în corpuri care nu depăşesc dimensiunile a câtorva centimetri, şi tocmai aceasta este cauza că nu există şi n-au existat niciodată insecte foarte mari.

Adversarul său opină că sistemul respirator al fiinţelor din nava interplanetară putea să difere de sistemul respirator obişnuit. La aceasta, profesorul Kluever răspunse că insectele care au un alt sistem nervos şi respiră altfel decât insectele nu sunt, după părerea lui, insecte… Dacă ar fi aşa, atunci am putea considera că animalele sunt plante prevăzute cu sistem nervos, circulator şi muscular. Şi în cazul acesta, prin ce s-ar deosebi unele de altele, în afară de simpla denumire goală?

De aici s-a iscat o discuţie aprinsă în care părţile îşi apărau cu tărie poziţiile. Se putea crede că litigiul va rămâne nerezolvat, când la un moment dat ceru cuvântul profesorul Chandrasekhar, care urmărise până atunci dezbaterile în tăcere.

— Vreau să exprim aici o anumită idee, spuse el, care s-ar putea să arunce o oarecare lumină asupra problemei discutate. Am studiat cu atenţie declaraţiile martorilor oculari ai căderii meteorului Tunguz. Toţi aceşti martori susţin că au observat în timpul apariţiei meteorului umbrele unor arbori şi case, şi că aceste umbre se mişcau în direcţia opusă zborului meteorului. Din aceasta se poate deduce că „raportul” n-a fost înregistrat, cel puţin în partea sa finală, de fiinţe vii.

Această afirmaţie îi uimi peste măsura pe cei prezenţi. Toţi rămaseră cu ochii aţintiţi spre matematician, care se

apropie de tablă, luă o bucată mare de cretă şi porni să facă o serie de calcule. Demonstraţia lui se bizuia pe următorul raţionament: în momentul căderii meteorului era o vreme însorită, deci dacă obiectele luminate de meteor făceau umbră în părţile expuse la soare, înseamnă că strălucirea meteorului era cu siguranţă mai puternică decât cea a soarelui. Asta înseamnă că şi temperatura sa trebuia să fie mai ridicată decât a soarelui. Cunoscând timpul de trecere a meteorului prin atmosfera pământească, profesorul calculă că în interiorul acestuia, independent de grosimea învelişului navei, trebuia să domnească o căldură de cel puţin şase sute de grade. Asemenea temperatură nu poate fi suportată, evident, de nicio fiinţă vie. Totuşi, „raportul" a fost înregistrat în tot timpul zborului, până în momentul catastrofei. De unde rezultă că: sau „raportul" a fost înregistrat cu ajutorul unor aparate automate, şi atunci în rachetă n-a fost nimeni; sau fiinţele ce se aflau acolo aveau o structură cu totul deosebită de a animalelor şi plantelor.

Biologii îl ascultară pe Chandrasekhar cu o atenţie neobişnuită şi considerând demonstraţia sa convingătoare hotărâră s-o aducă la cunoştinţa adunării generale a Comisiei de Translatori. Când a doua zi dimineaţă, s-au prezentat în Sala Mică a Institutului, ei au fost convocaţi, dimpreună cu toţi ceilalţi oameni de ştiinţă, în Sala Mare a Coloanelor, la o şedinţă extraordinară, a cărei ordine de zi era secretă. Acest lucru stârni o uimire generală dat fiind că până în prezent Comisia nu mai recursese niciodată la o astfel de metodă. Şedinţa se ţinu cu uşile închise şi fără participarea obişnuită a invitaţilor. Profesorul Rămân y Carral, de la Instituto Nacionál del Astronomia din Vera Cruz, care conducea în ziua aceea consfătuirea, declară că secţia a treia a descoperit în cursul lucrărilor sale un fapt

deosebit de important, a cărui cercetare imediată este o problemă de cea mai mare urgenţă, deoarece de aceasta poate depinde soarta întregii lumi, apoi dădu cuvântul profesorului Lao Ciu. Fizicianul chinez nu vorbi la microfon de la locul său, aşa cum se obişnuia, ci se urcă la masa prezidenţială, desigur fiindcă voia să-i vadă pe toţi cei cărora li se adresa.

Cu un glas nu prea puternic, dar care se auzea în întreaga sală, acesta spuse că a fost autorizat de către secţia a treia să prezinte onoratei adunări o descoperire de cea mai mare importanţă, a cărei însemnătate va fi greu să fie apreciată în momentul de faţă.

Dacă vorbele mari cu care preşedintele deschisese şedinţa n-au uimit în mod deosebit pe nimeni, întrucât bătrânul astronom mexican era cunoscut prin temperamentul său meridional, în schimb prima frază a fizicianului chinez electriză întreaga sală, fiind ştiut că Lao Ciu avea mintea cea mai lucidă, şi spiritul cel mai critic din Comisia de Translatori.

În continuarea expunerii sale, Lao Ciu vorbi despre noua metodă de descifrare a „raportului", pe care a aplicat-o secţia a treia. Aceasta consta în fotografierea cu raze Röntgen a acelor părţi ale firului care erau şterse. În încheiere, Lao Ciu prezentă textual conţinutul pasajului descifrat cu ajutorul acestei metode. Acest pasaj suna astfel:

După al doilea element de rotaţie se va trece la iradierea planetei.

Când concentraţia ionizaţii va scădea până la jumătate, va începe Marea Mişcare.

În sala plina până la refuz domnea o linişte

mormântală. Nu se simţea nicio respiraţie, nu se auzea nici măcar scârţâitul inevitabil al scaunelor. Unii ascultători erau atât de concentraţi încât stăteau cu ochii închişi, apăsând cu ambele mâini receptorul pe urechi. Alţii notau febril cuvintele fizicianului chinez. După ce citi încă o dată paragraful descifrat, Lao Ciu declară că secţia a treia este înclinată să înţeleagă acest text în felul următor: „elementul de rotaţie" înseamnă o unitate oarecare de timp, care corespunde unei perioade destul de lungi, ce-ar putea fi comparată cu perioada unui an pământean. Dar ce înseamnă „iradierea planetei"? Evident, acţionarea cu o energie iradiantă, care provoacă ionizarea. Despre care planetă este vorba? Asupra acestui lucru nu se pot face deducţii precise, mai ales că paragraful este reconstituit, fiind mai înainte complet necitibil, dar anumite caracteristici ne îndreptăţesc să credem că este vorba despre planeta noastră, despre Pământ. În ce scop se preconiza iradierea acestei planete? Nici aici totul nu este perfect clar, spunea Lao Ciu, dar fiinţele acelea necunoscute par a-şi fi trădat intenţia de a îndrepta spre Pământ o încărcătură puternică de energie, iar când acţiunea acesteia va înceta după un timp anumit, va începe „Marea Mişcare". Dacă trebuie să înţelegem prin „Marea Mişcare" afluxul fiinţelor necunoscute pe planeta noastră, atunci paragraful menţionat nu poate avea decât o singură semnificaţie: fiinţele necunoscute năzuiesc să distrugă viaţa pe Pământ, pentru a invada ele planeta. Prin ultimele sale cuvinte, fizicianul sublinie că toate acestea par fantastice şi de necrezut, iar premisele respective ale raţionamentului din care rezultă concluzia amintită cu privire la „invazia pe Pământ", sunt legate între ele destul de incoerent. Totuşi, trebuie să privim lucrurile cu toată rigurozitatea, deoarece aici este vorba despre ceva neîntâlnit

încă în istorie, anume despre periclitarea existenţei întregii omeniri. Un atare pericol este atât de imens, încât trebuie studiată bine posibilitatea lui, chiar dacă el pare deocamdată neverosimil.

Preşedintele, profesorul y Carrel, luă cuvântul cerând celor prezenţi să reflecteze în linişte şi să-şi exprime părerile. Unii considerau că e justă concluzia trasă, dar că situaţia nu e chiar atât de ameninţătoare, întrucât nava interplanetară a făcut numai o primă recunoaştere, iar invazia în masă pe Pământ trebuia să aibă loc, fireşte, abia după întoarcerea ei cu succes din expediţie. Prin faptul că s-a produs catastrofa, pericolul – dacă el a existat vreodată – a dispărut. Dovada cea mai bună o constituie faptul că au trecut aproape o sută de ani de la catastrofă şi nu s-a mai întâmplat nimic. Alţii susţineau că o sută de ani reprezintă o perioadă relativ lungă numai pentru noţiunea de timp omenească. S-ar putea – argumentau ei – ca „elementul de rotaţie" să cuprindă o perioadă de două sute de ani sau şi mai mult. Fiinţele acelea necunoscute pot fi creaturi cu o longevitate mare. De unde putem şti noi dacă ele nu-şi măsoară existenţa în mii de ani?

Preşedintele rugă pe membrii primei secţii să se pronunţe în legătură cu natura acelor fiinţe necunoscute, care, din nişte călători interplanetari, apăruţi din adâncul universului, înconjuraţi până în prezent de interesul şi admiraţia noastră, au devenit deodată duşmanii de moarte ai omenirii.

Biologii l-au delegat în acest scop pe Chandrasekhar, care aduse la cunoştinţa adunării demonstraţia sa. Drept răspuns, unul dintre fizicieni atrase atenţia că problema s-ar putea să fie pusă de la început complet greşit. Cine ne poate spune dacă întreaga navă interplanetară n-a fost pur şi

simplu un imens „creier mecanic”, înzestrat cu iniţiativă şi cu facultatea de a acţiona singur? Nu era obligator ca fiinţele care l-au construit să se găsească pe bord. Într-o asemenea ipoteză, toate particularităţile „raportului” reprezintă caracteristicile acelui „creier mecanic” care le-a înregistrat, deci nu ale fiinţelor necunoscute, despre care nu se poate şti nimic în acest caz.

Întreaga problemă reveni astfel la punctul de plecare.

Comisia de Translatori se afla într-o situaţie extrem de dificilă. Ce atitudine trebuia adoptată faţă de problema periclitaţii existenţei omenirii? Exista, oare, în realitate un astfel de pericol? S-ar putea să fie adevărat ca nişte fiinţe necunoscute să fi intenţionat cândva să invadeze Pământul, dar oare intenţiile lor erau bazate pe posibilităţi reale?

La ora unu noaptea, preşedintele întrerupse discuţia, declarând că următoarea şedinţă va avea loc abia peste două zile. Se spera că până atunci secţia astrofizicienilor, întărită cu cei mai remarcabili matematicieni, va putea să prezinte adunării generale date noi cu privire la originea fiinţelor acelea necunoscute.

Puţini ştiau că lucrările astrofizicienilor, la care făcuse aluzie preşedintele, erau în curs de elaborare încă din noaptea trecută, adică din momentul când s-a adus la cunoştinţa prezidiului Comisiei paragraful „raportului” descifrat de către secţia a treia.

La ultimul etaj al Institutului de Matematică lucrau de zor, izolaţi complet de ceilalţi, unsprezece oameni de ştiinţă.

În timpul când Lao Ciu şi Chandrasekhar se aflau la şedinţa Comisiei de Translatori, conducerea tuturor operaţiilor Creierului Electronic fu preluată de astrofizicianul Arseniev. El confruntă datele cifrice obţinute despre zborul navei, cu viteza sa presupusă, cu forţa

motoarelor, şi în fine cu hărţile astronomice din anul 1908. Calculul, neobişnuit de greu, constând în trierea continuă şi fixarea asupra câtorva determinante alese din mai multe mii de posibilităţi, a fost efectuat în decurs de 29 de ore de muncă neîntreruptă. La o zi şi jumătate după şedinţa în cadrul căreia membrii Comisiei au aflat conţinutul paragrafului fatal, trei dintre oamenii de ştiinţă urmăreau cu încordare cadranul principal al Creierului, când pe ecran apărură ultimele rezultate. Cei trei savanţi se priviră înmărmuriţi unul pe altul. Arseniev se apropie de ecran şi, de la înălţimea staturii sale de uriaş, cercetă îndeaproape oglinda catodică pe suprafaţa căreia juca o lumină verzuie. Nu mai încăpea nicio îndoială! Nava a fost lansată de pe o planetă a sistemului nostru solar, şi anume de pe o planetă a cărei orbită se găseşte în interiorul orbitei Pământului. Erau deci de bănuit două planete – Mercur şi Venus. Oamenii de ştiinţă se aplecară asupra meselor lor metalice, studiind datele în tăcere, sau murmurând copleşiţi de uimire.

La pupitrele de comandă clapele albe de contact se ridicau şi se lăsau vertiginos. Cu un zumzet aproape imperceptibil fură puse în funcţiune mii de circuite noi. La tablourile de distribuţie se aprinseră lămpile de control de culoare purpurie. Când pe ecrane tremurară pentru ultima oară liniile albicioase, totul deveni clar. Mercur, planeta vulcanică, formată din lavă şi cenuşă, cea mai apropiată de Soare, care se roteşte în jurul acestuia mereu cu aceeaşi fată şi e lipsită de atmosferă, nu putea fi luată în consideraţie. Mai rămânea în discuţie deci luceafărul de ziuă, Venus, planeta acoperită de un strat de nori albi strălucitori, care dintotdeauna învăluiesc suprafaţa sa de jur-împrejur, ferind-o parcă de privirile iscoditoare ale oamenilor.

PLANETA VENUS

Trecuse de miezul nopţii. Şedinţa Comisiei continua de şapte ore. Când îşi făcură apariţia membrii secţiei astrofizice, toţi cei prezenţi îşi aţintiră privirile asupra lui Arseniev, Chandrasekhar şi Lao Ciu. Pe feţele acestora nu se putea citi însă nimic precis. Când Arseniev luă cuvântul spre a comunica rezultatele calculelor, în sală se lăsă o linişte mormântală.

— Aşadar Venus? întrebă cineva din fundul sălii.

Arseniev se aşeză, fără să răspundă, şi începu să desfacă documentele aduse.

— Există vreo posibilitate de eroare? întrebă acelaşi glas de la masa biologilor.

Era conferenţiarul Sturdy, un bărbat mic de statură, cu o faţă roşie, apoplectică şi cu păr des pe cap.

— Creierul Electronic se înşală uneori, e adevărat, răspunse Arseniev. La şase trilioane de calcule poate să apară o eroare, dar nu vom ţine seama de aceasta şi, ca atare, încă la noapte vom repeta calculele.

— Nu am vrut să spun asta, insistă biologul. Mă interesează premisele teoretice ale calculului. Nu poate apare o eroare în ele?

Arseniev netezi cu ambele mâini hârtiile din faţa lui. El era una din personalităţile cele mai reprezentative ale Comisiei de Translatori. La vârsta de treizeci de ani publicase opera sa principală, constând dintr-o teorie nouă asupra unei serii de fenomene subatomice. În prezent avea treizeci şi şapte de ani. Depăşind cu un cap pe cei din jurul său, cu toate că stătea jos, se uită câteva clipe la interlocutorul lui, ca şi cum s-ar fi pregătit să-i dea un răspuns mai lung. Dar cu vocea sa joasă rosti un singur

cuvânt: Nu. Toată sala tresari.

Preşedintele şedinţei, care în ziua aceea era un biolog german, profesorul Kluever din Leipzig, propuse ca unul din astronomi să facă pentru cei ce nu sunt de specialitate o prezentare a planetei Venus, şi anume sub aspectele legate de problema pusă în discuţie. Propunerea a fost primită. Secţia de astrofizicieni îl desemnă pentru aceasta, după o clipă, pe planetologul doctor Behrens, care se şi ridică imediat şi deschise microfonul din faţa lui. Behrens era un bărbat tânăr, cu o înfăţişare de băieţandru, subţirel, aproape slab, cu mişcări puţin repezite. În cursul expunerii, se juca întruna cu ochelarii pe care şi-i scosese de pe nas, privind auditoriul cu ochi nesiguri, aşa cum privesc de obicei miopii. Între timp, Arseniev se consulta în şoaptă cu colegii lui şi aplecându-şi statura enormă pesta spătarul fotoliului, dădea scurte indicaţiuni asistenţilor săi, care le notau stenografic şi părăseau în vârful picioarelor sala. Deşi asistenţa îl asculta cu toată atenţia pe Behrens, în adunare plana o anumită neliniște. Capetele se înclinau unul spre altul, ici-colo se auzeau murmure. Glasul tânărului astronom, a cărui comunicare era tradusă instantaneu în mai multe limbi, răsuna totuşi fără întrerupere în receptoare.

— Venus, explica el, a doua planetă a sistemului nostru solar, în ordinea apropierii de Soare, are un diametru mai mic cu 3% şi o masă mai mică cu 23% decât a Pământului. Deoarece apare întotdeauna pe cer în apropierea Soarelui, constituie pentru observaţie un obiect ingrat. Distanţa de la această planetă şi până la Pământ oscilează între 250 milioane kilometri când se află în conjuncţie superioară cu Soarele, şi 40 milioane kilometri când se află în conjuncţie inferioară.

Aci, Behrens privi puţin şovăitor spre lingvişti. Nu-şi

dădea seama dacă aceştia înţelegeau termenii astronomici, dar cum toţi oamenii de ştiinţă, cu tâmplele lor cărunte, îl ascultau cu o mare atenţie, de teamă să nu jignească pe vreunul, continuă expunerea:

— Ultimele cercetări au arătat că perioada de rotaţie a planetei Venus este mult mai lungă decât perioada de rotaţie a Pământului, ea fiind echivalentă cu 18 zile terestre. Acest lucru nu s-a putut constata mai înainte cu ajutorul metodelor optice, deoarece noi nu vedem niciodată suprafaţa planetei. Aceasta este acoperită în permanenţă de un strat compact de nori. În ultimul timp, s-a încercat a se pătrunde până la suprafaţa planetei cu ajutorul teletactorilor. Stimaţii colegi ştiu cu siguranţă că teletactorul este un tip nou de telescop cu radar, care emite unde ultrascurte radiofonice. Dar nici aceste încercări n-au dat rezultate, confirmându-se încă o dată presupunerea mai veche a lui Wildt că norii planetei Venus nu sunt formaţi din vapori de apă, nici dintr-o substanţă fluidă, ci sunt compuşi din particule solide, mari, cristaline, care dispersează radiaţia. Tocmai de aceea Venus are o strălucire atât de puternică. După Soare şi Lună, este corpul ceresc cel mai luminos. Atmosfera acestei planete, apropiată din punct de vedere al întinderii de aceea a planetei noastre, diferă complet de aceasta din punct de vedere al compoziţiei chimice. Analiza spectroscopică arata că pe Venus se găseşte numai 5% din cantitatea de vapori de apă şi oxigen, în comparaţie cu Pământul. În schimb bioxidul de carbon, care la noi reprezintă abia 0,3%, constituie acolo componentul principal al atmosferei. Rămâne încă de precizat natura compoziţiei norilor, care de multă vreme prezintă pentru oameni o enigmă. Cunoştinţele de care dispunem astăzi, ne permit a considera că aceşti nori sunt formaţi din cristale

pufoase de formaldehidă, sau mai degrabă a compusului pe care-l dă formalina sub influenţa razelor ultraviolete. Deoarece planeta se roteşte foarte încet, apar diferenţe mari de temperatură între zi şi noapte, care ajung până la 90°. Aceste diferenţe de temperatură provoacă mişcări de mase de aer extraordinar de puternice, mai ales la terminator, adică linia care separă emisfera luminată de cea neluminată. Putem deci fii siguri că fiecare dimineaţă şi seară este însoţită pe planeta Venus de uragane şi furtuni de o tărie nemaipomenită. În ceea ce priveşte conformaţia suprafeţei acestei planete, din păcate nu pot să comunic nimic sigur colegilor mei. În ultimul timp au apărut lucrările foarte interesante ale lui Jellington şi Schraeger, care presupun că scoarţa planetei Venus ar fi alcătuită dintr-o materie care pe Pământ este produsul sintetic al mâinilor omului, anume din mase plastice asemănătoare cu gelatitul şi vinilitul. Comunic aceasta stimaţilor colegi numai ca o „curiozitate", deoarece nu avem la dispoziţie niciun fel de date.

Abia termină Behrens, care salută asistenţa cu stângăcie, şi conferenţiarul Sturdy, cel care îl întrebase mai înainte pe Arseniev despre posibilitatea erorii în calcule, ceru să ia cuvântul.

— Rezervele mele au fost confirmate în totalitate de expunerea doctorului Behrens, spuse el. Este evident că acele condiţii fizice menţionate, mai ales lipsa de oxigen şi apă, precum şi prezenţa norilor, care fac din această planetă un rezervor imens de formalină, exclud pur şi simplu posibilitatea existenţei pe această planeta a unor fiinţe vii. Dumneata eşti de aceeaşi părere, nu-i aşa, doctore Behrens?

Behrens îşi scoase din nou ochelarii, ştergându-i cu gesturi tacticoase şi răspunse că spre sfârşitul secolului al XIX-lea un anumit om de ştiinţă, remarcabil de altfel,

scrisese un tratat, foarte logic întocmit, în care demonstra că oamenii nu vor construi niciodată o maşină de zburat mai grea decât aerul, iar dacă vor reuşi să construiască o astfel de maşină, ea nu se va putea ridica de la Pământ, iar dacă se va ridica, totuşi (ceea ce este absolut exclus), atunci nu va putea fi în niciun caz dirijată.

— Deoarece n-aş vrea să mă asemăn cu acel om de ştiinţă, încheie Behrens, prefer să nu-i răspund conferenţiarului Sturdy.

— Dar atmosfera otrăvitoare a planetei Venus exclude existenţa vieţii, se îndârji Sturdy. În loc să ne ocupăm de anecdote, să trecem mai bine la fapte! Un fapt îl constituie racheta interplanetară, care a căzut pe Pământ acum câteva zeci de ani…

— În care nu se aflau fiinţe vii, după cum a arătat profesorul Chandrasekhar, îl întrerupse pe Sturdy vecinul său din dreapta.

— Bine! Nu se aflau! Dar racheta nu putea veni din Venus, deoarece, în acest caz, pe această planetă trebuia să existe constructorii ei, adică fiinţe vii! Este sau nu evident?!

Se lăsă din nou o linişte de scurtă durată. În toate receptoarele răsuna respiraţia accelerată, astmatică a bătrânului biolog. Apoi Arseniev, încruntându-şi sprâncenele groase, interveni pentru a doua oară în cursul acestei discuţii:

— Nu.

Şi, măsurându-l cu o privire potolită pe biologul stupefiat, adăugă:

— Aceasta nu este evident.

Era atâta siguranţă în glasul lui, încât toţi savanţii de acolo înlemniră pentru o secundă, paralizaţi la gândul că pe o planetă atât de ciudată există fiinţe care gândesc şi

acţionează, chiar dacă ele nu vieţuiesc. Preşedintele, profesorul Kluever, se ridică şi, privind într-o parte şi în alta a sălii, întinse braţul înainte.

— Colegi, zise el, am o propunere, anume să punem Comisiei de Translatori trei întrebări ale căror răspunsuri să fie supuse discuţiei într-o şedinţă separată. Aceste trei întrebări sunt:

1. Putem crede că fiinţele necunoscute, locuind pe planeta Venus, intenţionează să distrugă viaţa pe Pământ?

2. Dacă este aşa, trebuie oare să luăm act de pericolul real care ameninţă omenirea?

3. În acest caz, putem oare să prevenim acest pericol?

Ceru să ia cuvântul conferenţiarul Djugadze de la secţia de logicieni.

— După părerea mea, spuse el, numai prima întrebare poate fi supusă votului, căci este legată de convingerile noastre într-o măsură mai mare decât de fapte. Cunoaştem prea puţin limba „raportului" pentru a putea fi siguri sută la sută de conţinutul paragrafului în care este vorba de aşa-numita „invazie pe Pământ". Necunoscând adevărul cu precizie, ne bazam numai pe presupunerile noastre şi ca atare suntem liberi să ne dăm părerea cu toţii în ceea ce priveşte aceasta temă. Însă celelalte întrebări nu pot fi soluţionate în felul acesta, aşa cum nu putem stabili prin vot dacă acoperişul acestei clădiri este de sticla sau din metal. În această problemă ar trebui întrebat pur şi simplu arhitectul care a construit-o. Fiind vorba de anumite fapte, cunoscute specialiştilor, numai ei trebuie să-şi spună cuvântul în problemele respective.

Propunerea logicianului fu acceptată. Deoarece sala era utilată cu o instalaţie specială, votarea se desfăşură neobişnuit de repede. Fiecare om de ştiinţă avea în faţa lui

trei butoane: apăsând pe cel din stânga – vota „da”, pe cel din dreapta – „nu”, iar apăsarea pe bulonul din mijloc însemna că s-a abţine de la vot.

La un semn al preşedintelui, toţi întinseră mâinile spre butoane, iar după câteva secunde automatul dădu rezultatul. Din cei 76 de membri ai Comisiei de Translatori, 68 au răspuns „da” la prima întrebare, doi au votat „nu”, iar 6 s-au abţinut de la vot. Surprinzător era faptul că toţi cei ce s-au abţinut de la vot erau logicieni. Conform scrutinului deci, majoritatea era de părere că paragraful fatal al „raportului” vorbeşte despre invazia pe Pământ a unor fiinţe necunoscute. După ce anunţă rezultatul scrutinului, preşedintele amână continuarea dezbaterilor pentru a doua zi seara. Până atunci trebuia formată o comisie pentru redactarea răspunsurilor la întrebarea a doua şi a treia. În realitate, astrofizicienii, inginerii, tehnologii şi chimiştii atomişti au format numaidecât o aşa-numită secţie specială, care dezbătu, în Sala Mică a Institutului, toată noaptea, până la unsprezece dimineaţa, problemele respective. După aceea membrii acestei secţii s-au dus să se odihnească, pentru ca după aceea să participe la şedinţa plenară a Comisiei de Translatori.

Referatul fu susţinut de profesorul Lao Ciu. Pe feţele colegilor să i se vedeau clar urme de oboseală din cauza nesomnului. El însă arăta, ca de obicei, neschimbat, se ţinea foarte drept în hainele lui puţin strâmte, de culoare închisă, cu părul negru, pieptănat cu grijă pe craniul rotund.

— Înainte de a înfăţişa problema principală, începu Lao Ciu, am să-mi permit să răspund la o interpelare care mi-a fost prezentată acum câteva clipe. Ea e semnată de colegul Sturdy şi de alţi câţiva membri ai secţiei lingvistice. Colegii menţionaţi argumentează în felul următor: Dacă

condiţiile fizice de pe planeta Venus sunt pentru noi otrăvitoare, înseamnă că şi invers, condiţiile fizice de pe Pământ sunt vătămătoare pentru locuitorii acestei planete. De aici, concluzia că nicio cauză rezonabilă n-ar putea să determine acele fiinţe raţionale să vină pe Pământ, deoarece nu le aşteaptă nicio fericire aici. Dar eu pot răspunde la această primă parte a argumentării: Non sequitur! Nu-i aşa! Stimaţii mei colegi consideră că dacă noi nu putem trăi pe planeta Venus, aceasta înseamnă că nici locuitorii de pe Venus nu pot trăi pe Pământ. Dar asta nu rezultă din premise. Noi nu putem trăi în apă, dar peştii dipnoici[1] pot trăi şi pe uscat. Ne pare rău că stimatul coleg, conferenţiarul Sturdy, nu s-a consultat cel puţin cu un logician pentru a-şi consolida argumentarea.

În sală se produse o uşoară rumoare, după care savantul chinez continuă cu o linişte neclintită:

— Rămâne, aşadar, de răspuns la întrebarea: ce câştigă locuitorii de pe Venus, venind pe Pământ? Aici voi îndrăzni, sperând că n-am să plictisesc prea mult onorata adunare, să povestesc o veche parabolă a unui mare compatriot al meu, filosoful Ciuang Dze. El vorbeşte despre doi filosofi care s-au oprit pe un pod deasupra unui râu, privind jocul peştilor din apă. Unul din ei spuse: „Priveşte cum se rotesc aceşti peştişori şi se zbat în apă. În asta constă plăcerea peştilor". La care celălalt răspunse: „De unde ştii tu, care nu eşti peşte, în ce constă plăcerea peştilor?" Atunci primul ripostă: „Dar de unde ştii tu, care nu eşti eu, că eu nu ştiu în ce constă plăcerea peştilor?" Tot aşa şi eu, stimaţi colegi, sunt de părerea celui de al doilea filosof. Pot, cel mult, să-l invidiez pe stimatul conferenţiar Sturdy pentru faptul că ştie atât de

[1] Specie de peşti cu două organe respiratorii, (n.t.)

bine în ce constă plăcerea locuitorilor planetei Venus.

Cei din sală izbucniră într-un râs înăbuşit. Lao Ciu puse deoparte foaia pe care era formulată interpelarea şi continuă cu acelaşi calm desăvârşit:

— Două din întrebările care ne-au fost puse nouă – spun nouă, fiindcă răspund în numele secţiei speciale – le-am studiat ca pe o singură problemă. Esenţa acestei probleme este următoarea: poate fi distrusă o planetă cu mijloace trimise de pe altă planetă? La această întrebare răspundem: da. Se poate. Acei colegi dintre cei prezenţi aici pe care am avut plăcerea să-i găzduiesc la staţia noastră de bevatron, de lângă Pekin, ştiu bine că noi am început să construim acolo, cu un an şi jumătate în urmă, un lansator de deuteroni rapizi. Aceasta este o instalaţie vastă şi foarte puternică. Scopul lucrării noastre este de a trimite o încărcătură de deuteroni rapizi spre planeta Junona, una din acele planete nu prea mari, care se roteşte în jurul Soarelui, şi care se găseşte între Marte şi Pământ. Proiectilul pe care intenţionăm să-l trimitem va trebui să pulverizeze în întregime această planetă. Sperăm ca această reacţie ne va da posibilitatea sa observăm inelul mic nebulos. Sau, vorbind mai simplu, vrem să creăm un model artificial care să ilustreze apariţia sistemelor planetare. Amintesc despre acest proiect, iniţial de fapt nu de mult, deoarece el ne arată clar că există posibilitatea distrugerii unei planete printr-o acţiune dirijată de la o altă planetă. Este adevărat că planeta pe care am ales-o ca ţinta are un diametru de numai circa 190 kilometri, faţă de diametrul planetei Venus care e de 12.300 kilometri, sau al Pământului care e de 12.600 kilometri. În acelaşi timp ne interesează să urmărim dezintegrarea acesteia în atomi. Dar pentru a distruge viaţa pe o planetă ca Pământul este nevoie de o încărcătură de

deuteroni de două ori mai mare decât aceea pe care intenţionăm noi s-o trimitem spre planeta Junona. În felul acesta răspundem la ambele întrebări afirmativ.

— Secţia a cărei părere o exprim, vorbi mai departe Lao Ciu, consideră că există trei căi pe care le putem urma spre a evita dezastrul. În primul rând, avem posibilitatea de a întocmi o scrisoare în limba magnetică a „raportului", pe care s-o trimitem cu ajutorul rachetei dirijate de la distanţă. Din păcate, bagajul de cuvinte pe care-l avem la dispoziţie în această limbă este insuficient pentru a transmite printr-un astfel de document locuitorilor planetei Venus tot ceea ce am vrea noi să comunicăm. Aceasta au confirmat-o şi străduinţele noastre de ieri noapte. Scrisoarea ar putea fi, evident, redactată într-una din limbile pământene, dar nu se ştie dacă locuitorii de pe planeta Venus vor depune acelaşi efort ca s-o descifreze, pe care l-am depus noi pentru a descifra „raportul" lor. În al doilea rând, am putea trimite pe planeta Venus nava care începând de anul trecut, face zboruri de probă, iar în ultimul timp a efectuat zborul fără escală Pământ-Lună-Pământ. Onoraţii mei colegi au înţeles, desigur, că mă gândesc la Cosmocrator, al cărui zbor spre Marte a fost prevăzut pentru primele luni ale anului viitor, în fine, există şi o a treia posibilitate, anume de a trimite spre Venus o încărcătură întreagă de deuteroni de la staţia noastră de bevatron de lângă Pekin. Această variantă este, firește, cea mai simplă şi cea mai radicală, dar secţia specială o consideră în unanimitate ca inadmisibilă, fie numai şi pentru faptul că aşa-numita invazie a planetei Venus pe Pământ nu este decât o ipoteză a noastră neverificată.

Aici fizicianul se opri. Unul dintre oamenii de ştiinţă profila de această tăcere a lui, pentru a întreba dacă la soluţionarea acestei chestiuni, extrem de importantă, care

reprezintă, după cum s-a exprimat el, „axa de rotaţie” a întregii probleme n-ar putea fi utilizat Creierul Electronic.

— Din păcate, nu, răspunse Lao Ciu. Nici Creierul Mare, nici vreun alt mecanism nu poate transforma cunoştinţele reduse în altele mai complete.

Lao Ciu lăsă capul în jos.

— Cu aceasta am încheiat darea de seamă a secţiei speciale.

Tăcu, dar nu se aşeză. Clipind din ochi de câteva ori, privi spre sală şi adăugă:

— Şi acum, în numele Comisiei de Translatori, vreau să supun votului adunării următoarea moţiune.

Ridicând foaia pe care o ţinea în mână, începu să citească:

— „Mijloacele de care dispunem sunt atât de puternice, încât din punct de vedere tehnic avem mâna liberă, cu alte cuvinte alegerea unui mijloc oarecare de acţiune împotriva fiinţelor necunoscute nu este legată de condiţiile materiale, ci depinde numai de răspunderea morală. Oare putem noi, în această situaţie, să atacăm primii, sau trebuie să tindem spre o rezolvare paşnică a conflictului, chiar dacă aceasta implică greutăţi mari şi poate să însemne un pericol prin faptul că n-am acţionat imediat

Lao Ciu lăsă în jos mâna în care ţinea bucata de hârtie. Liniştea era atât de mare, încât se auzea clar ticăitul delicat al cronometrului aşezat sus, deasupra capetelor membrilor din prezidiu.

— Aceasta este propunerea mea. Ştim că noi nu suntem autorizaţi să luăm o astfel de hotărâre, dar consider că omenirea va ţine seama de părerea noastră. Asta e tot ceea ce am avut de spus.

Preşedintele declară că prezidiul a luat cunoştinţă de

darea de seamă a secţiei speciale şi-i mulţumeşte pentru osteneală, iar în continuare supuse discuţiei textul propunerii prezentată de profesorul Lao Ciu. Deoarece nimeni nu propuse modificări, textul a fost acceptat şi se trecu la votarea uneia din cele două posibilităţi prezentate. Se apropia ora trei dimineaţa. Norii, care până atunci erau tot aşa de limpezi ca şi cerul, începură să se întunece. Dincolo de ferestrele înalte ale sălii, spre răsărit, se contură, sub forma unui hău adânc, graniţa dintre cer şi pământ, încadrată pe margini de o ceaţă liliachie. Preşedintele, stând de vorbă cu secretarul său, nu-şi dezlipea privirea de la discul aparatului de vot.

Când contorul arătă că au votat toţi, preşedintele se ridică în picioare.

— Şaptezeci şi şase de voturi sunt pentru rezolvarea paşnică a conflictului, anunţă el. Evident, această hotărâre nu este definitivă, dar nu asta interesează în clipa de faţă. Sunt peste opt sute de mii de ani de când trăieşte pe Pământ specia umană. În calea plină de suferinţe şi greutăţi a generaţiilor, această specie umană a cunoscut nu numai metodele de stăpânire a forţelor naturii, dar a învăţat de asemenea să conducă forţele sociale, care timp de veacuri întregi au împiedicat progresul, întorcându-se împotriva omului. Epoca exploatării, a duşmăniei şi a războaielor s-a terminat, în fine, cu câteva zeci de ani în urmă, prin victoria libertăţii şi a colaborării între popoare. Cu toate acestea, nu ne este încă dat să ne odihnim şi să ne bucurăm de realizările noastre. În pragul acestei ere noi, nici nu s-a ivit bine primul semn al ciocnirii dintre civilizaţia umană cu o civilizaţie extrapământeană, şi iată că s-a şi dat sentinţa pentru distrugerea noastră. Ce-i de făcut? Oare trebuie să răspundem ameninţării care vine de la o altă planetă, cu o

lovitură care să-i distrugă pe atacanţi? Am putea face aceasta, cu atât mai mult cu cât avem de-a face cu fiinţe complet diferite de noi, cărora nu le putem atribui nici sentimentele, nici raţiunea umană. Şi totuşi, având de ales între război şi pace, noi am ales pacea. În acest pas al nostru, eu văd o legătură adâncă a omului cu întregul univers. A trecut epoca în care Pământul era considerat ca o planetă aleasă, faţă de celelalte planete. Ştim că în spaţiul nesfârşit există miliarde de lumi asemănătoare cu a noastră. Ce are a face faptul că formele existente acolo, acea persistenţă activă, pe care noi o numim viaţă, ne sunt nouă necunoscute? Noi, oamenii, nu ne considerăm nici mai buni, nici mai răi decât ceilalţi locuitori ai universului. Este adevărat că hotărârea noastră de azi este legată de un risc imprevizibil, de greutăţi imense şi de multe primejdii. Cu toate acestea, am luat o hotărâre în unanimitate. Noi, oamenii de ştiinţă, suntem în slujba societăţii, ca de altfel toţi ceilalţi membri ai ei. Suntem egali printre egali. Un singur lucru ne este acordat nouă, într-o măsură mai largă decât celorlalţi: Răspunderea. Ne-o asumăm, conştienţi de datoria noastră faţă de lume.

Preşedintele tăcu un răstimp. Pe ferestre pătrundea lumina violetă a zorilor. În depărtări, dincolo de oraş, linia orizontului era străpunsă de o strălucire leneşă, de un rubiniu crepuscular.

— Peste câteva clipe, adăugă preşedintele, voi citi lista colegilor pe care am să-i rog să rămână în sală, fiindcă vom trece imediat la întocmirea dării de seamă asupra lucrărilor noastre, care va fi prezentată mâine – adică astăzi, deoarece a început să se lumineze – Consiliului Superior Ştiinţific. Înainte de asta, aş vrea să pun o întrebare. S-ar putea să se hotărască trimiterea spre Venus a navei interplanetare

Cosmocrator, prevăzută iniţial să zboare spre planeta Marte. De aceea aş vrea să ştiu cine dintre cei prezenţi ar dori să participe la o astfel de expediţie?

Se stârni un freamăt, care se transformă apoi într-un vuiet surd produs de zgomotul fotoliilor ce se răsuceau. Toţi oamenii de ştiinţă, ca şi cum ar fi fost vorbiţi, nu mai folosiră aparatele de vot, ci rând pe rând, de la un capăt la altul al sălii, se sculară în picioare, cu privirile aţintite spre preşedinte, până când întreaga sală fu cuprinsă de o mişcare generală.

Înconjurat de privirile celor prezenţi, preşedintele se ridică şi el în picioare, măsurând din ochi, una după alta, feţele tuturor, atât ale celor vârstnici cât şi ale celor tineri, mirându-se că deveniseră într-o clipă atât de asemănătoare, luminate toate de acelaşi simţământ. Buzele îi tremurară uşor, rostind abia şoptit:

— Am ştiut că aşa va fi. Şi înălţând capul, în semn de mândrie faţă de animaţia din sală, adăugă cu glas puternic:

— Vă mulţumesc, colegi.

Întoarse privirea, ca şi cum ar fi căutat pe cineva la spate, dar acolo nu era nimeni, ci doar bezna întunecoasă a nopţii care se retrăgea prin ferestrele înalte. Preşedintele se apropie de masă. Închise cu amândouă mâinile registrul mare, în care erau trecuţi toţi cei ce se înscriau la cuvânt, şi spuse:

— Cu aceasta, închei ultima şedinţă a Comisiei de Translatori.

Oamenii de ştiinţă ieşeau din sală, strecurându-se printre şirurile de fotolii. Pretutindeni se formau grupuri care discutau cu aprindere. În jurul mesei prezidenţiale se adunară cei invitaţi să participe la întocmirea dării de seamă. În fine, sala se goli, şi ultimul care o părăsi stinse

lumina. Se făcu întuneric. Pe canavaua lui apăru lumina zorilor, resfirată deasupra orizontului. Norii joşi şi grei se destrămau încet. Pe cerul albastru-închis licări un punct alb, o stea atât de limpede şi de puternică încât cercevelele ferestrelor desenau umbre slabe peste şirurile de fotolii goale ce se distingeau în interiorul cenuşiu. Steaua aceea era Venus, care precedă totdeauna răsăritul soarelui. Apoi marginile aurii ale norilor se înflăcărară deodată. Licărirea imobilă de pe cer pălea din ce în ce, până când se topi cu totul în strălucirea orbitoare a zilei celei noi.

11, 2 KILOMETRI PE SECUNDĂ

Ideea călătoriilor printre stele este aproape tot atât de veche ca şi omenirea. Omul a fost prima vieţuitoare de pe Pământ care a ridicat faţa în sus şi a îndrăznit să privească abisul de nepătruns ce se întinde deasupra capului său în fiecare noapte. În vechile mituri religioase şi în basme se vorbeşte despre carele de foc zburătoare şi despre eroii care le conduceau. Oamenii încercau să afle pe furiş secretul zborului şi năzuiau să fure tehnica perfectă a păsărilor, dar au trecut veacuri întregi până când s-a putut ridica în văzduh, pentru prima oară, o maşină zburătoare ce părea mai curând o jucărie în voia vânturilor – balonul lui Montgolfier, umplut cu aer cald.

În secolul al optsprezecelea, filosofii şi scriitorii moralişti îşi puneau adesea eroii să călătorească printre stele, folosind pentru aceasta balonul, ca mijloc de locomoţie. Dar şi mai târziu, când primul aparat, mai uşor decât aerul, a fost înlocuit cu altul mai greu – avionul – omul îşi dădea seama că este încă departe de a atinge libertatea mult dorită de a se mişca în toate direcţiile spaţiului.

Aparatele zburătoare nu puteau să se ridice decât acolo unde exista o atmosferă suficient de densă. Mai târziu, navele aeriene nu puteau să zboare decât la o înălţime mică, am spune abia plutind pe fundul oceanului de aer care înconjoară planeta noastră cu un strat gros de două sute de kilometri.

Înainte de a apărea, spre sfârşitul secolului al XIX-lea, astronautica, ştiinţa despre călătoriile interplanetare, scriitorii ce abordau genul romanelor fantastice, printre care cel mai strălucit a fost Jules Verne, îşi trimiteau eroii în spaţiu cu ajutorul unui proiectil aruncat de la Pământ de nişte tunuri imense. Din păcate, chiar şi calculele cele mai simple arată imposibilitatea unei astfel de acţiuni, şi aceasta din trei cauze. În primul rând, pentru ca un corp să se poată ridica deasupra Pământului trebuie să desfăşoare o viteză de cel puţin 11, 2 kilometri pe secundă, ceea ce înseamnă 40.320 kilometri pe oră, ori, materialele de explozie, chiar de calitatea cea mai bună, produc gaze ce realizează o viteză abia puţin mai mare de 3 kilometri pe secundă. Deci un proiectil trimis de un tun va trebui, după ce s-a ridicat la o anumită înălţime, să cadă din nou pe pământ. Nici prelungirea ţevii tunului, nici sporirea cantităţii explozibilului nu vor fi de vreun folos. În al doilea rând, accelerarea fantastică ce ar începe să acţioneze asupra călătorilor chiar din momentul pornirii, i-ar strivi dintr-odată. Pentru a înţelege violenţa acestui şoc, este destul să ne gândim că în momentul pornirii, călătorii vor fi izbiţi de pereţii proiectilului cu forţa şi viteza unui obuz care loveşte un obstacol! În al treilea rând, chiar dacă printr-o minune oamenii închişi într-un proiectil ar scăpa teferi din acest şoc şi dacă proiectilul n-ar cădea înapoi pe Pământ, conform legilor mecanicii, el s-ar sfărâma în clipa ciocnirii cu

suprafaţa Lunii.

Pentru a învinge gravitaţia terestră şi în acelaşi timp pentru a nu mai depinde de atmosferă, pe care se sprijină aripile unui avion şi pereţii baloanelor şi care alimentează totodată motoarele cu oxigen, omul a trebuit să aştepte o descoperire revoluţionară. Această descoperire au făcut-o de mult, în jurul anului 1300 în era noastră, chinezii, construind primele rachete acţionate de reculul gazelor de pulbere. Dar au trebuit să treacă şase sute de ani până când învăţatul rus Ţiolkovski a conceput, cel dintâi, proiectilul unui vehicul interplanetar. După ei au venit Goddard, Oberth şi mulţi alţii. Aceştia au pus bazele astronauticii, care s-a dezvoltat cu timpul, devenind un domeniu nou, important, al tehnicii. Principiul propulsiei era cunoscut. Se baza pe vestita lege a lui Newton, care arată că acţiunea este egală cu reacţia. Racheta trebuie să fie prevăzută cu rezerve mari de combustibil, care să se transforme în jet de gaze ejectate cu o putere uriaşă. Forţa de reacţie care apare în felul acesta împinge racheta spre partea opusă. Până aici, toate bune. Voind însă să traducă aceasta în fapt, constructorii s-au lovit de prima greutate. Se ştie că din contopirea oxigenului cu hidrogenul, una din reacţiile chimice cele mai violente, prin care se produce apa, apar gaze de explozie cu o viteză de 5 kilometri pe secundă. Dar până la viteza de 11, 2 kilometri pe secundă, numită viteză de eliberare, mai este încă mult. Această viteză poate s-o atingă numai un corp care se deplasează fără propulsie, de exemplu un proiectil lansat. Cu alte cuvinte, o rachetă. Aceasta poate părăsi Pământul cu o viteză mai mică de 11, 2 kilometri pe secundă, cu condiţia ca motorul ei să funcţioneze fără întrerupere până când se va depărta foarte mult de Pământ. Dar o astfel de soluţie prezintă multe inconveniente. Combustibilul oxigen-

hidrogen, în aparenţă cei mai perfect, n-a fost niciodată folosit, deoarece gazele rezultate se condensează foarte greu, iar menţinerea lor în stare lichidă – în rezervoare – implică dificultăţi serioase şi mari pericole. Afară de asta, temperatura foarte înaltă a reacţiei acţionează vătămător. De aceea a fost utilizat un combustibil care dă gazelor o viteză de numai unu până la trei kilometri pe secundă. În acest caz intervine însă o altă problemă: pentru a se elibera de gravitaţia terestră, greutatea combustibilului va trebui să depăşească de câteva sute de ori greutatea însăşi a rachetei. Chiar dacă s-ar utiliza combustibilul oxigen-hidrogen, o rachetă de zece tone greutate, cu zece tone încărcătură, ar trebui să consume pe parcursul călătoriei spre Lună nu mai puţin de 40.000 tone de combustibil. Aceasta înseamnă că vehiculul ar trebui să aibă mărimea unui transatlantic imens, cu pereţii foarte subţiri, adică să fie pur şi simplu un rezervor monstruos, cu o singură cabină în faţă pentru pasageri. Dirijarea unui astfel de vehicul ar implica greutăţi dintre cele mai mari, deoarece stabilitatea s-ar modifica încontinuu, pe măsură ce combustibilul s-ar reduce, iar la capătul drumului o astfel de rachetă n-ar fi altceva decât un butoi gigantic, gol.

Dificultăţile menţionate, care s-ar părea că fac inabordabilă întreaga problemă a construcţiei unei rachete, nu sunt însă singurele impedimente. Nu trebuie să uităm, bunăoară, că raportul dintre greutatea combustibilului şi greutatea utilă, care intervine la o propulsie cu oxigen-hidrogen, reprezintă o problemă greu de rezolvat. Pe de altă parte, în camera de explozie se formează în timpul acţionării o temperatură de ordinul a 3.000°C, la care se înmoaie, după câteva minute, chiar şi cele mai dure aliaje refractare. Iar reducerea temperaturii aduce după sine reducerea vitezei

de evacuare a gazelor. Iată, aşadar, un nou cerc vicios ivit în faţa constructorilor. Ani şi ani de zile s-au făcut cercetări pentru găsirea unor combustibili acceptabili. S-a încercat a acţiona rachetele cu amoniac şi peroxid de azot, cu fulmicoton, cu benzină şi oxigen, cu anilină şi acid azotic, cu alcool şi apă oxigenată, chiar şi cu corpuri solide ca aluminium, cărbune şi magneziu, suflate sub formă de pulbere într-un jet de oxigen pur. N-au lipsit nici idei extravagante, ca de pildă ideea lui Hochmann care a propus să se amplaseze cabina, sub forma de con, la vârful unei mari coloane de pulbere solidă, care, aprinsă la capătul inferior, ar arde neîntrerupt, furnizând forţa de propulsie necesară. În această perioadă a primelor încercări, a primelor erori şi căutări îndârjite, inginerii şi-au dat din ce în ce mai bine seama de faptul că ştiinţa lor era, în stadiul de atunci, prea puţin dezvoltată pentru soluţionarea problemelor legate de astronautică. Forţa motoarelor care acţionează avioanele cele mai mari şi chiar vapoarele, era extrem ele mică în comparaţie cu forţa ce trebuie utilizată în lupta împotriva gravitaţiei terestre. Una dintre primele rachete, capabilă să străbată un spaţiu mai întins, a fost aşa-numita armă de represalii V2, construită de germani în timpul celui de al doilea război mondial. Acest proiectil, o ţigară de oţel de circa zece metri lungime, transporta în capsula din vârful ei o tonă de explozibil. Întregul corp cilindric al acestui proiectil era prevăzut cu rezervoare pentru materialul de propulsie, compus din alcool şi oxigen lichid. La spate, între elementele de dirijare, aşezate la distanţă egală, se găseau pompele de combustibil şi camera de ardere. Proiectilul avea o greutate de circa zece tone, din care şapte tone cântărea numai combustibilul. Această cantitate de combustibil permitea funcţionarea motorului timp de un

minut. Racheta, producând în acest interval de timp o energie de 600.000 cai mecanici, putea să se ridice, dacă era proiectată vertical, la peste două sute de kilometri – o înălţime infimă în comparaţie cu raza sferei terestre, care are peste 6.000 kilometri. Construcţia unor proiectile bazate pe un astfel de principiu, capabile să efectueze călătorii interplanetare, s-a dovedit a fi imposibilă. Soluţia a venit pe o altă cale. A apărut ideea construirii rachetelor cu mai multe trepte. Acestea erau proiectile aşezate cap la cap. La start funcţiona ultimul proiectil, numit racheta-mamă, iar când rezervele sale de combustibil se terminau, el se desprindea în mod automat şi începeau să funcţioneze motoarele proiectilului următor. În felul acesta au apărut în cea de a şasea decadă a veacului al XIX-lea „trenuri rachetă”, în stare să întreprindă zboruri deasupra oceanului atmosferic. În tot timpul călătoriei, aceste rachete zburau prin vid complet, la o înălţime de 500 kilometri, fapt datorită căruia viteza mare obţinută la lansare aproape nu se mai reducea de Loc până în momentul aterizării. La început au fost construite rachete cu două trepte, iar mai târziu „trenurile stratosferice” imense, pentru a învinge cu mai multă eficacitate disproporţia imensă dintre masa iniţială şi masa finală a proiectilului. Cea mai mare navă de acest tip a fost Meteorul Alb, formată din opt rachete, sau trepte, din ce în ce mai mici. Cea mai puternică dintre rachete cântărea nouă mii de tone, iar cea mai slabă, ultima, numai unsprezece tone. Acest colos, lansat în spaţiu în anul 1970, avea misiunea să înconjoare Luna, să filmeze emisfera sa invizibilă de pe Pământ şi apoi să se întoarcă pe Pământ, după 118 ore de zbor neîntrerupt. Meteorul Alb, vizibil prin telescoape, făcea impresia că nici nu se mişca pe cer, lăsa în urmă, în vid, resturile rachetelor arse, iar la timpul stabilit a

atins discul Lunii, pentru a dispărea imediat în dosul acesteia. După un scurt timp a apărut în partea cealaltă a Lunii, după care a început coborârea spre Pământ, de la o înălţime de 300.000 kilometri. La lansare a fost comisă însă o mică eroare de calcul, care a făcut ca proiectilul să treacă pe deasupra vastului deşert al Saharei, prevăzut pentru aterizare, şi să cadă în Oceanul Atlantic la o adâncime de 6.000 metri. Scoaterea sa la suprafaţă presupunea greutăţi atât de mari, încât s-a renunţat la proiectil, la materialul preţios cules de el şi la toate fotografiile înregistrate.

Acest prim zbor interplanetar, cu toate că a fost realizat de un proiectil pe bordul căruia nu exista nicio fiinţă vie, a trezit interesul întregii lumi. Ideea formării unui corp de astronauţi a devenit din nou actuală. A fost chiar propusă transportarea materialului din care urma să se construiască un satelit artificial al Pământului, la o distanţă de câteva mii de kilometri de globul terestru, în zona gravitaţiei infime. Noul satelit artificial trebuia să fie o staţie intermediară pentru toate expediţiile interplanetare; navele, consumând o cantitate imensă de combustibil pentru a învinge gravitaţia terestră, s-ar aproviziona acolo cu rezerve proaspete, putând astfel să-şi continue zborul în spaţiul cosmic. Construcţia unei astfel de insule nu era o problemă tocmai simplă: trebuiau transportate cu ajutorul rachetelor, în spaţiul vid, circa douăzeci de mii de tone de metal, şi acolo, la o temperatură de aproape zero absolut, într-un vid complet, trebuiau sudate părţile construcţiei. Pentru uşurarea condiţiilor de lucru, au fost sugerate diferite metode de creare a gravitaţiei artificiale pe această insulă; unul din proiecte, alcătuit de savanţii germani, prevedea magnetizarea puternică a suprafeţei satelitului artificial, iar oamenii trimişi să lucreze acolo trebuiau să poarte

încălţăminte cu talpă de fier.

Cele dintâi încercări de construcţie au început prin crearea unor sateliţi artificiali mici. A fost lansată o rachetă cu trei trepte, dirijată de pe pământ, a cărei ultimă treaptă realiza o viteză de 8 km pe sec, creându-se astfel prima Lună artificială, care înconjura Pământul în timp de două ore şi jumătate, fiind bine vizibilă prin telescop, ba chiar şi cu ochiul liber când atmosfera era limpede şi soarele se afla la orizont. Se vedea ca un punct negru, ce se deplasa în linie dreaptă pe albastrul cerului. A doua Lună artificială constituia un întreg laborator ştiinţific trimis în spaţiu, calculat însă în aşa fel încât, atingând o altitudine de 42.000 kilometri, să înceapă să se învârtească în jurul Pământului. [Romanul „Astronauţii" a fost scris înainte de lansarea sateliţilor artificiali ai Pământului şi primele zboruri ale cosmonauţilor (n.t.).]

Deplasându-se pe o astfel de orbită, un satelit artificial înconjoară Pământul o dată la 24 de ore, cu alte cuvinte el rămâne fixat într-un singur punct al cerului, dând iluzia că e suspendat în spaţiu, dincolo de forţa de gravitaţie. Acest fenomen neobişnuit fu folosit de astronomi, care au aşezat în botul rachetei-lună diferite instrumente de observaţie.

Construcţia marii staţii intermediare de dincolo de atmosfera terestră nu s-a mai efectuat însă, deoarece mulţumită progresului tehnic ea nu-şi mai avea rostul şi era de prisos. De altfel, proiectul acesta avusese mulţi adversari încă din momentul formulării lui. Se spunea, de pildă, că problema e îndreptată pe o pantă greşită; crearea unei luni artificiale nu exclude folosirea „trenurilor rachetă", deoarece calculele arată că pentru a ajunge în planetele cele mai apropiate, mai ales când expediţia trebuie să se întoarcă pe Pământ, sunt necesare, chiar în cazul existenţei unei staţii

intermediare, nave de dimensiuni nemaipomenite. Adversarii proiectului invocau ca argument comparativ situaţia dintr-o anumită perioadă de dezvoltare a aviaţiei pe Pământ, în anii douăzeci ai secolului anterior, când s-a vorbit foarte mult despre necesitatea construirii unor insule artificiale plutitoare în Oceanul Atlantic, unde trebuiau să facă escală avioanele în drum spre America. Astfel de proiecte erau dictate de nivelul de atunci al tehnicii aviaţiei, care nu producea încă avioane destul de mari şi de rezistente pentru a putea traversa oceanul într-un singur zbor. Această problemă a fost rezolvată câţiva ani mai târziu şi astfel s-a renunţat la construcţia costisitoare a insulelor artificiale, ca fiind complet inutile.

Adversarii staţiei cosmice intermediare făceau parte îndeobşte din institutele şi laboratoarele fizice, dat fiind că oamenii de ştiinţă care lucrau aici înţelegeau mai bine decât alţii că rachetele cu propulsarea bazată pe reacţie chimică, suferind o evoluţie complicată, de la zmeul chinez şi proiectilele mici cu pulbere explozivă şi până la Meteorul Alb cu masa lui iniţială de 21.000 tone, erau acum depăşite prin aceea că apăru un mijloc de propulsie nou, infinit mai puternic. Acesta era combustibilul atomic.

Energia atomică, descoperită pe la jumătatea secolului al XX-lea, n-a putut fi folosită dintr-odată pentru producerea electricităţii, reglarea climei şi transformarea suprafeţei Pământului. Ea a avut de luptat timp îndelungat cu metodele tehnice învechite, moştenite de la generaţiile anterioare. Situaţii similare au apărut de multe ori în decursul istoriei: inventatorii automobilului au construit noul vehicul după modelul căruţei cu cai, dar a trebuit să treacă mulţi ani până când automobilul cunoscu soluţie constructivă proprie, depăşindu-şi modelul rudimentar şi imperfect. Primele

vagoane de cale ferată se asemănau cu nişte diligenţe puse pe şine. Cele dintâi vapoare au fost construite după exemplul vaselor cu pânze. Această inerţie a gândirii complică la un moment dat şi utilizarea energiei atomice. Aici însă obstacolele care trebuiau învinse erau mai mari şi mai grele decât în celelalte cazuri amintite. Descoperirea puterii aburului a forţat pe ingineri să dea o atenţie deosebită prelucrării metalelor, şi mai ales a fierului, care a devenit materialul de bază pentru construirea tuturor maşinilor. Pe măsură ce „îngerii de fier", maşinile cu aburi, erau mai puternice, eliberând omenirea de sudoarea trudei încordate, importanţa şi valoarea unor combustibili ca petrolul şi cărbunele creşteau neîncetat, iar tehnologia metalelor crea sute şi mii de tipuri de oţel şi fier, din ce în ce mai speciale şi mai bine adaptate pentru îndeplinirea unor funcţii determinate; au apărut astfel aliajele, din care se făceau laminatele pentru cazane, pentru construcţia maşinilor, pentru lagăre şi pentru tot felul de piese şi unelte. În total, numărul acestora atingea câteva mii. Descoperirea energiei atomice a creat o situaţie atât de nouă, încât puţini au fost aceia care au sesizat din capul locului ce uriaşă revoluţie se va produce în gândirea tehnică prin aplicarea universală a acestei energii. La început, lipsea curajul de a renunţa la imensa ştiinţă inginerească, moştenită din trecut şi care a fost cucerită prin truda multor generaţii. De aceea, căldura produsă de pilele atomice era utilizată mai întâi pentru punerea în mişcare a turbinelor cu aburi, construite după tipul vechi. Dar după câţiva ani aceste procedee nu mai corespundeau cerinţelor tehnice noi. Vaporii de apă constituiau un bun transportor de căldură între flacăra cărbunelui şi cilindrul maşinii, însă în prezent ei erau cu totul nesatisfăcători. Pila atomică, menită să producă o

căldură de ordinul temperaturii din interiorul stelelor, era nevoită să funcţioneze cu ajutorul aburilor la o temperatură de numai câteva sute de grade, ceea ca înseamnă foarte puţin, reducând enorm de mult randamentul ei. Oamenii de-abia acum şi-au dat pe deplin seama cât de complicate erau metodele utilizate mai înainte pentru producerea energiei: energia chimică a combustibilului era transformată în energie calorică, aceasta – în energie mecanică a aburului, şi de-abia aceasta – în energie electrică. Pe de altă parte, la pila atomică se pierdeau cantităţi imense de rămăşiţe atomice, încărcate cu electricitate, dacă aceste rămăşiţe ar fi adunate şi dirijate într-un mod prestabilit, s-ar obţine un izvor inepuizabil de energie electrică.

Sarcina era trasată, scopul era arătat, dar calea spre atingerea lor era plină de greutăţi insuportabile.

Întreaga ştiinţă de până atunci era egală cu zero. Materialele cunoscute foarte bine, de îndată ce erau supuse acţiunii atomilor în dezagregare, îşi modificau proprietăţile văzând cu ochii. Oţelurile cele mai dure şi mai rezistente lăsau radiaţia atomică să treacă prin ele ca prin nişte site. Până în prezent, inginerul-energetic, inginerul-mecanic construia maşini care se deplasau înainte şi înapoi sau se roteau în cerc; el trebuia să posede deci ştiinţa frecării, a ungerii, a rezistenţei materialelor. Acum, trebuia să pătrundă domeniul necunoscut al temperaturilor imense şi al radiaţiei, domeniu cercetat mai înainte numai de astronomi. Trebuia să-şi însuşească o ştiinţă nouă şi să creeze mijloace noi, inexistente în natură, de frânare a acestui tip de energie, care este energia cea mai violentă şi cea mai elementară, păstrând intactă de milioane de ani structura Universului şi ţinând nestinsă lumina stelelor.

Pe măsură ce fabricile şi întreprinderile vechi îşi

încetau activitatea, dispăreau odată cu ele cazanele murdare, cu reţelele lor de conducte fâsâinde şi gâlgâinde, halele de maşini înţesate cu turboagregate şuierânde, pompele cu vid bubuinde, haldele imense de cărbune şi turnurile de răcire. O întreagă civilizaţie tehnică se scufunda încetul cu încetul în trecut, îmbogăţind volumul materialului istoric, aşa cum s-a întâmplat cu vasele cu pânze, cu locomotivele cu aburi, cu baloanele dirijabile – Zepeline – şi cu multe alte descoperiri pe care omenirea le-a folosit cândva ca mijloace îngrozitoare de distrugere în războaiele de cucerire.

Noile instalaţii producătoare de energie aveau o înfăţişare cu totul deosebită. În dosul pereţilor transparenţi se plimbau oameni în halate albe, urmărind pe ecranele groase elementele închise ermetic la subsol, unde reacţiile atomice în lanţ produceau energie. În halele luminoase ale noilor uzine era o linişte desăvârşită şi numai acolo unde curentul trecea de la conductorii colectori principali la conductoarele de înaltă tensiune se auzea uruitul liniştit de bas al transformatoarelor.

Dar electricitatea, chiar obţinută direct din atomi, nu era eficace pentru propulsia rachetelor. Astronautica se vedea nevoită să aştepte încă o descoperire decisivă. Combustibilul atomic promitea să fie infinit mai puternic în comparaţie cu celelalte. Gazele produse de dezintegrarea atomilor aveau o viteză de câteva zeci, ba chiar de câteva mii de kilometri pe secundă, iar energia unui bloc de câteva kilograme de uraniu ar fi fost suficientă pentru a transporta în Lună o mie de tone. Dar această soluţie, cât se poate de simplă pe hârtie, era foarte greu de realizat în practică. Dificultatea consta în faptul că atomii dezintegraţi aruncă particulele în toate părţile, pe câtă vreme pentru propulsarea rachetei acestea trebuie dirijate într-o singură

direcţie. Tehnica din acel moment considera această problemă ca nerezolvabilă. Au intervenit însă descoperiri noi şi una din ştiinţele cele mai tinere, chimia sintetică a nucleului atomic, a consacrat în cele din urmă victoria în problema navigaţiei interplanetare.

Chimiştii, care altă dată observau numai natura, căutând să creeze în laborator elementele întâlnite pe Pământ şi în stele, au izbutit să realizeze substanţe inexistente, şi făceau aceasta după bunul lor plac, aidoma unui arhitect care subordonează forma şi construcţia unei clădiri ideilor sale creatoare. Puteau să creeze, la cerinţă, corpuri cu duritatea diamantului şi rezistenţa oţelului, mase plastice uşoare şi transparente ca sticla, dar care se pretau a fi forjate şi fasonate, cleiuri care lipeau diverse metale, înlocuind niturile, mase termoizolante şi fonoizolante, mase izolante care absorbeau radiaţiile şi chiar particulele atomice. În felul acesta a apărut Lucitul, un material de construcţie sintetică, care absorbea ziua razele soarelui, iar în întuneric emitea energia acestora înzestrată cu aceeaşi strălucire albă. Reuşind să formeze şi să îmbine după dorinţă reţele de atomi, oamenii de ştiinţă dădură o atenţie mai mare nucleului atomic, până în prezent încă neîmblânzit. Problema era ca atomii, cedându-şi energia, să nu se dezintegreze oricum, ci într-un mod bine stabilit, iar această dezintegrare să elibereze particulele care să poată fi dirijate într-o direcţie determinată.

Uşor de spus, dar cu câtă greutate s-a ajuns la aceasta! Nucleul atomic este înconjurat de un perete de potenţial pentru străpungerea căruia e necesară o energie de milioane de ori mai mare decât energia celor mai groaznice explozibile. Laboratoarele de fizică şi-au schimbat complet aspectul. Altă dată, în sălile relativ nu prea mari, puteai zări

pe mese şi rafturi tot felul de aparate delicate cu gâturi de sticlă; acum, în halele boltite adânc, cu planşee din beton, se ridică maşinile de accelerare a atomilor, asemănătoare prin mărime şi formă cu fortăreţele de apărare din Evul Mediu. Această puternică artilerie atomică a oamenilor de ştiinţă, bombardând fortăreaţa rezistentă a nucleului, dispune de calibrele cele mai diverse: de la ciclotronul cel vechi, deoarece au fost construiţi încă în anii treizeci ai secolului al XX-lea, la sincrotromi, algotronii, cavitronii, microtronii, rumbatronii, ralitronii şi până la bevatronii monstruoşi în care miliarde şi miliarde de volţi accelerează particulele până la viteza luminii. Oamenii de ştiinţă, în haine de protecţie grele, cu feţele acoperite de măşti din sticlă de plumb, se apropie de ecluza dintre zidurile de beton, prin care străbate flacăra albă, şuierătoare, a nucleonilor, cerând parcă să fie alimentată cu o fărâmă de element nou. În felul acesta a apărut în anul 1997 Communium-ul, un metal argintiu, foarte greu, din grupa actiniului, element inexistent în Univers, care ocupă locul 103 în sistemul periodic al lui Mendeleev. Acest metal, neutru din punct de vedere chimic şi solid la temperatura obişnuită, dacă e încălzit la 150.000 de grade se dezintegrează, eliberând deutroni, nucleele hidrogenului greu. Pentru a obţine temperatura respectivă de dezintegrare şi reglarea convenabilă a desfăşurării reacţiei, s-a aplicat ideea marelui fizician rus Kapiţ, graţie căruia Uniunea Sovietică a produs încă din anul 1947 o energie atomică uşoară.

Această idee constă în producerea violentă şi anularea bruscă a unui câmp magnetic neobişnuit de puternic. Între polii electromagnetului apar în felul acesta temperaturi de ordinul a 250.000 de grade. Electromagnetul poate fi însă ceva mai mult decât o „scânteie de aprindere” a motorului, el

poate să concentreze, asemenea unei lentile, fluxul de particule şi să le arunce într-o singură direcţie. Aşa a apărut motorul atomic ideal, capabil să poarte o rachetă interplanetară în orice punct al Universului. Astfel, prin munca intensă, obositoare, a multor mii de ingineri, tehnicieni, chimişti şi fizicieni, civilizaţia tehnică pământeană a fost ridicată la un grad de dezvoltare şi mai înalt, în care o călătorie interplanetară nu mai însemna o fantezie capricioasă a unor indivizi, niciun proiect ieşit din mintea unor visători ci o necesitate adâncă a întregii omeniri, care, eliberându-se pentru totdeauna de munca fizică apăsătoare şi silnică, îşi înălţa privirea către spaţiul infinit al Universului în căutarea noilor enigme şi secrete ale naturii, spre a-şi măsura puterile cu ele.

În aceste împrejurări a luat fiinţă Cosmocrator, imensa navă interplanetară ce trebuia să pornească în anul 2006 spre Marte. Dar întâmplările importante pe care le cunoaştem au schimbat destinaţia navei.

LECŢIE DE ASTRONAUTICĂ

Era o dimineaţă înnourată de iunie. Pe autostrada ce ducea spre şantierul navelor interplanetare aluneca un autobuz mare interurban. Dunga de asfalt, care şerpuia printre săpăturile adânci, lucea în ploaie ca o şuviţă de apă. Limbile abrupte ale surpăturilor coborau până la marginea şoselei şi se reflectau pe suprafaţa netedă de beton, dând călătorilor impresia că sunt pe un vapor ce pluteşte pe un râu, printr-o strâmtoare dintre munţi. Tinerii din autobuz se îngrămădiră la ferestre. Pe măsură ce vehiculul înainta, coamele stâncoase se deplasau parcă şi ele, se retrăgeau într-o parte, se ascundeau una în dosul alteia, iar în locul lor

apăreau altele, toate cu versanţii acoperiţi de o pădure deasă, neagră. După o călătorie de o oră, sus, deasupra vârfurilor brazilor, se zări turnul observatorului astronomic. Puţin după aceea, autobuzul ajunse deasupra defileului şi trecu pe lângă o cupolă imensă, tăiată în două, ca un fruct, din care se înălţa oglinda unui reflector uriaş. La un moment dat, motorul răsufla uşor, iar efortul lui de până acum fu înlocuit de scârţâitul periodic al frânelor. Începu coborârea spre valea unde se găsea şantierul.

Peste alte câteva minute de mers cu toată viteza pe drumul şerpuit, printre lanţurile de munţi, care se lărgeau tot mai mult şi ale căror vârfuri se pierdeau în nor, se deschise o câmpie împănată cu scheletele turnurilor de oţel, cu hornuri şi acoperişuri de tablă, lucind în ploaie ca nişte construcţii de sticlă. La mijloc, zidurile întunecate ale şantierului formau un octogon vast.

Inginerul Soltik tocmai îşi sorbea cafeaua în sala de proiectări, pustie la ora aceea, când sună telefonul. Portarul anunţă sosirea unui grup de vizitatori. Soltik, foarte liniştit, răspunse:

— Să aştepte, viu imediat, şi puse receptorul în furcă. Apoi îşi sorbi mai departe cafeaua, lipindu-şi palmele de ceaşcă spre a-şi dezmorţi degetele, înţepenite nu de frig, ci de oboseală. Cu o zi în urmă nava făcuse ultimul zbor de probă, de unsprezece ore, înainte de a începe marea călătorie. Inginerul participase la acest zbor de probă ca prim navigator. Aterizarea a avut loc în mod intenţionat noaptea, dar în condiţii deosebit de grele, din cauza unui strat gros de nori şi a vizibilităţii reduse.

Soltik se afla de o lună pe şantier, în calitate de delegat tehnic al expediţiei. În timpul zborului de noapte nu închisese ochii nicio clipă, deoarece supraveghease în

permanenţă aparatele de control, iar după aterizare participă la verificarea instalaţiilor; în jurul prânzului trebuia să controleze împreună cu echipa de constructori a şantierului radiografiile învelişului vehiculului. La aceste radiografii se lucra din momentul în care nava a fost adusă în hangar, adică de la ora unu noaptea. Şedinţa comisiei de control era programată pentru ora unsprezece.

Soltik se uită la ceas. Era ora nouă; mai avea încă două ore. Îşi pusese în gând să se culce puţin, dar după ce sunase telefonul renunţă la odihnă. Se va ocupa tot el şi de grupul acesta de vizitatori. Făcea pe ghidul din ziua când venise pe şantier, căci de fiecare dată inginerii şantierului, antrenaţi în munci intense, legate de termenul apropiat al expediţiei, n-aveau timp de aşa ceva. Soltik traversă încăperea pustie, îşi aruncă ochii din mers peste planurile răspândite pe mese, privi pe fereastră spre munţii ce se estompau în ploaia măruntă şi se urcă în lift, care-l lăsă cu trei etaje mai jos. Între zidul exterior şi cel interior al şantierului, printre peluzele de iarbă luxuriantă, îţi atrăgea privirea roşul aprins al unor bujori neobişnuit de mari. Vizitatorii se aflau în sala de aşteptare, lângă tunel, după cum îl informă tehnicianul, care tocmai trecea pe acolo. Coborî deci încă un etaj. În sala vastă aşteptau aproape douăzeci de tineri. Nici n-apucă să le spună că le va fi călăuză, că ei îl şi înconjurară şi-l asaltară cu întrebările.

— Este adevărat că azi-noapte a avut loc zborul de probă?

— Vai, ce păcat că n-am sosit ieri!

— Putem să vedem şi noi nava?

— Membrii expediţiei se găsesc toţi aici?

— Dar înăuntru se poate intra?

Întrebările cădeau ca grindina. Inginerul nici nu

încercă să le mai răspundă. Scuturându-şi braţele şi retrăgându-se pas cu pas, ca în faţa unui jet de apă, ajunse lângă intrare.

— Veţi vedea totul singuri, răspunse el. Hai, poftiţi.

Pătrunseră într-un culoar lung, la capătul căruia se afla o uşă grea, de metal, cu o ferestruică lenticulară. Când ajunseră la câţiva paşi de uşă, aceasta se deschise prin glisare laterală, ca o ecluză sub apă. Dincolo de uşă, o scară în spirală ducea în jos. Becurile verzi din nişe luminau feţele într-un mod bizar. În fine, scara se termină şi vizitatorii intrară într-o cameră joasă, largă, cu pereţi zgrunţuroşi şi cu planşeu de ciment de Portland. De aici se deschideau alte uşi mai mici, ce dădeau într-o încăpere lungă şi îngustă ca un vagon, iluminată de data aceasta de o lumină albastră.

— Acesta este un ascensor? întrebă cineva.

— Nu, e un vagon de transport, răspunse inginerul.

După ce s-au aşezat cu toţii în fotoliile de piele, inginerul apăsă pe un buton. Pardoseala se zgudui uşor şi se puse în mişcare. Inginerul se rezemă de perete. Nu-şi scoase combinezonul de lucru, care era stropit în faţă cu un praf de metal, fin ca cenuşa. Îşi aprinse o ţigară şi începu să explice cu un glas tărăgănat, de bas:

— Acum ne aflăm la două etaje sub pământ. Trecem prin tunelul de sub zidurile de protecţie. Cu opt ani în urmă, acest şantier nu exista încă, ci era numai o pilă atomică mare, de sistem vechi. Pe atunci nu se ştia încă de Communium. De aceea, pila trebuia să fie înconjurată cu ziduri groase de şapte metri, pentru absorbţia radiaţiei. Astăzi, aplicând noua metodă, toate acestea au căzut în desuetudine, dar zidurile şi tunelul au rămas, după cum vedeţi, intacte.

La un moment dat se auzi scrâşnetul unor tampoane

nevăzute. Vagonul se opri. O altă uşă se deschise în faţa unei scări mobile ce ducea în sus, de unde cădea o lumină aurie, ca razele reci ale soarelui de iarnă. Punând piciorul pe prima treaptă, tinerii priveau în sus spre deschiderea pătrată de zid, unde sticlea o porţiune din planşeul de sticlă. Scara mobilă, în mişcarea sa uniformă, îi ridică până la pragul cel larg. Aici rămaseră ca înmărmuriţi.

În faţa lor se întindea o hală îmbrăcată în granit strălucitor ca oglinda. Era atât de imensă, încât privind-o de la un capăt la altul aveai impresia că planşeul se uneşte în depărtare cu pardoseala. Această iluzie optică se datora perspectivei, căci, ridicând capul şi uitându-te mai bine, observai că plăcile albicioase ale construcţiei de oţel erau suspendate la o înălţime de peste zece etaje. Hala nu avea pereţi; în ambele părţi era sprijinită pe două rânduri de coloane, printre care se putea vedea interiorul celei de a doua hale. Cu toate că afară se înseninase şi era o zi însorită, spaţiul de aici era inundat de o revărsare de lumină artificială. În mijlocul acestei hale, pe două rânduri de platforme, se odihnea racheta lungă, argintie. Un furnicar de oameni ce semănau de la distanţă cu nişte gângănii se căţărau pe părţile laterale ale rachetei, trăgând după ei firicelele negre ale cablurilor. Mii de scântei albăstrui săreau în toate părţile, orbindu-ţi ochii. Macaralele auxiliare, cu turn, deplasându-se în jurul rachetei, păreau mici ca nişte jucării tăcute din beţe de chibrituri. Sub planşeu, pe fondul geamurilor imense ale acestuia, iluminate din interior, se zărea podul rulant care cuprindea, cu o singură travee gigantică, întreaga hală.

Inginerul, conştient de impresia pe care o făcea şantierul asupra străinilor, se opri o clipă, apoi se îndreptă spre rachetă. Numai străbătând-o, puteai să apreciezi

imensitatea halei. Vizitatorii mergeau tot înainte, dar capul rachetei, cu strălucirea lui argintie, era încă departe. Trecură pe lângă câteva caje adânci în pardoseală, înconjurate de balustrade. Privind înăuntru, se zăreau în jos şinele unui tren electric. Din treizeci în treizeci de secunde, un şir de vagonete trase de locomotivă trecea pe acolo ca un şarpe. Tinerii nu se uitau însă în jos, deoarece privirea tuturor era atrasă de corpul rachetei. Călcând pe pardoseala din plăci lustruite, ajunseră în fine la prima platformă, pe care se odihnea fuselajul. Din apropiere, constatară că acesta era format dintr-o coloană de aluminium, prevăzută cu două tălpi, fiecare talpă având câte patru şenile late.

Inginerul se opri. De când ieşiseră din vagon, el nu mai dăduse nicio explicaţie, îi măsura pe tineri cu un surâs leneş, uşor dispreţuitor, de parcă ar fi vrut să spună: „Ei, ce nu mai întrebaţi nimic?”

Fuselajul navei se înălţa deasupra capetelor lor în ambele părţi, argintiu, imens, imobil. Arunca în jurul lui o umbră stranie, rece. Trecând mai departe, lăsară în urmă platformele de susţinere. La câţiva metri de capăt, pe suprafaţa argintie a navei, apărură literele mari, roşii, formând următoarea inscripţie: COSMOCRATOR. Cu excepţia acestei inscripţii, suprafaţa rachetei era de o albeaţă imaculată. Tinerii care o luaseră înainte, se opriră instinctiv, deoarece de la o înălţime de trei etaje cobora o bara lungă ce se termina la capăt cu o pară din metal alb. Deasupra perei era căţărat un om. Cu braţele ridicate, el trăgea pe sus cablurile de comandă şi împingea astfel para aceea de-a lungul peretelui argintiu al navei. Omul căţărat acolo, îmbrăcat într-un halat lung, negru, cu faţa protejată de ochelari fumurii, se vedea bine pe fondul plăcilor albicioase ale tavanului, cu toate că se afla la o distanţă destul de mare.

— Examinăm blindajul prin radiografierea cu raze Röentgen, în căutarea defecţiunilor interioare, spuse inginerul.

Tinerii păşeau acum de-a lungul navei, uluiţi, cu gurile pe jumătate deschise, cu privirile aţintite în sus, în aşa fel încât unul se lovi de un muncitor grăbit, iar altul era cât pe-aci să cadă sub roţile căruciorului electric.

Cosmocratorul era foarte uşor înclinat. Printre traveele mari din zăbrele, printre schelele de aluminium, printre cablurile suspendate, înconjurat de zgomotul vehiculelor şi de mulţimea de oameni, trupul acesta argintiu, neted şi imens, părea acolo un oaspete curios. Fuselajul lui, îngustându-se spre coadă, forma nişte aripi ascuţite, îndreptate în patru direcţii. Aripa din partea de jos, de mărimea peretelui unei clădiri cu mai multe nivele, aproape că atingea pământul. Tinerii ridicau faţa şi clipeau des din pleoape, admirând efuzoarele motoarelor, care se deschideau între aripi, de un argintiu mat. Părea că dintr-o clipă în alta, din gurile întunecoase va izbucni o flacără atomică groaznică, iar racheta va fi aruncată, cu o smucitură bruscă, prin acoperişul subţire de sticlă.

Unii vizitatori se dădeau înapoi, alţii se ridicau în vârful picioarelor, căutând să privească în interiorul imenselor guri stinse, înconjurate de pereţi de metal lucios. Doar în câteva locuri buzele masive ale acestor pereţi erau brăzdate de striuri subţiri, paralele, produse de acţiunea unei temperaturi extraordinare.

Inginerul, cu mâinile în buzunarele combinezonului, tăcea. Lucrau aici vreo zece muncitori, iar mecanicul din cabina pe rotile, de la care porneau în diverse direcţii mai multe cabluri groase, dirija schela spre aripile din partea de deasupra.

Tinerii vizitatori nu se mai puteau dezlipi din locul acesta şi se răsuceau în dreapta şi în stânga spre a privi din altă poziţie aripile gigantice ale acestui leviathan[2] de argint. Unul din ei, mai înflăcărat, părea că e gata să se caţere pe schelă, şi ar fi făcut-o cu siguranţă, dacă n-ar fi fost de faţă inginerul.

— Hai, băieţi. Trebuie să ne grăbim.

Porniră în grămadă după Soltik. Făcură vreo douăzeci de paşi şi ajunseră la bocaport[3]. Burta navei se deschidea cu o căscătură largă între două capace emisferice, care atârnau în jos ca uşile unui purtător de bombe. Pe platforma ce ducea spre interiorul navei circulau într-un şir neîntrerupt electrocărucioarele descărcate. Câţiva muncitori supravegheau această activitate vie.

Dincolo de bocaport, vizitatorii ajunseră la scările albe din aluminium, fixate pe roţi, aşezate la deschiderea de sus. Aceasta se afla la o înălţime de aproape trei etaje. Începură să urce pe scări. Dar când cel din frunte păşi pe ultima platformă mică şi privi în urma lui, simţi că-l trece un fior. La ceafa lui se afla peretele navei, de un argintiu mat, iar sub el se lărgea adâncul halei, ca o genune. De-a lungul ei circulau zeci de vehicule mici, iar ceva mai departe se deosebeau contururile albe şi proeminente ale cabinelor încărcate cu muncitori, urcând pe galerii şi pe punţi. Sutele de flăcări albăstrui produceau un fel de abur subţire, transparent. Aerul era încărcat cu un miros puternic de ozon şi avea un gust metalic pronunţat. Pe deasupra oamenilor se mişcau încet grinzile macaralei mobile. Tânărul de sus tresări. Deasupra lui, suspendat în aer, apăru un om. Cobora pe

---

[2] Leviathan – monstru biblic, (n.t.)

[3] Bocaport – magazia de mărfuri a unei nave. (n.t.)

blocul transversal, îmbrăcat într-un şorţ negru, cu o mască din azbest pe faţă şi ţinând în mână, ca pe un pistol, un arzător scurt, metalic.

— Ce-ai rămas pironit acolo? începură să strige cei din urma lui.

Tânărul se răsuci iute şi sări în orificiul deschis în peretele navei. Acolo se pomeni în interiorul unui culoar în formă de tub, cu pereţii din lucit, un material ce emana o lumină liniştită, albăstruie.

— Aceasta este ecluza de intrare, spuse inginerul, care ajunse sus ultimul. De ambele părţi se găsesc nişte clape ermetice, prin care se poate intra şi ieşi, chiar şi în spaţiul vid. De aici putem merge, după cum doriţi, fie direct la Centrală, fie la motoare, se adresă el tinerilor, care stăteau îngrămădiţi în culoarul nu prea larg oarecum fâstâciţi.

— Spre Centrală! răspunse la întâmplare unul dintre ei. I se părea că inginerul le este cam ostil şi îi tratează ca pe nişte intruşi.

Soltik se apropie de barajul din perete şi, cu amândouă mâinile, întoarse roata de fier cu spiţe. Barajul, gros cât uşile unui tezaur, dispăru. Pătrunseră într-un al doilea culoar, de asemenea rotund, care ducea orizontal spre interiorul navei. Acest culoar se termina cu o clapă larg deschisă, iar dincolo era o încăpere îngustă, cu pereţii acoperiţi de asemenea cu lucit. Pe tavanul nu prea înalt şerpuiau în mănunchiuri o mulţime de conducte, iar de la acestea coborau manivele şi toroane de cablu.

— Aici ne aflăm la staţia de deservire a ecluzelor, spuse inginerul. Şi, întorcându-se spre uşa din perete, adăugă: Acestea sunt manometrele, iar acestea – arătând spre ţevi – conductele de presiune înaltă. Sub pardoseală se găsesc pompe şi butelii cu gaz comprimat. Da… şi acum să

coborâm spre Centrală.

Dincolo de uşa aşezată la o distanţă destul de mare în perete, se afla o cajă verticală, nu prea adâncă, deoarece privind în jos îi vedeai fundul, iluminat puternic. Acolo erau nişte trepte, sau mai bine zis o scăriţă cu treptele îmbrăcate într-o masă spongioasă, foarte elastică, în care se cufundau tălpile. Scăriţa, prevăzută cu o balustradă din ţeavă, era atât de îngustă, încât nu se putea coborî decât câte o persoană; au coborât astfel unul după altul şi s-au oprit în mijlocul unui culoar lung, cu o formă curioasă. Secţiunea acestuia reprezenta un triunghi aproape echilateral. Pereţii se întâlneau sus, pe unde trecea un tub lung de iluminat. Culoarul nu mai era căptuşit cu lucitul de culoare deschisă. Aici, atât pardoseala, cât şi pereţii erau căptuşiţi cu aceeaşi masă spongioasă, de un verde închis, ca şi treptele.

— În drum, putem vizita cabina, zise inginerul.

Deschise prima uşă din cale, care, datorită formei triunghiulare a culoarului, era înclinată spre pardoseală într-un unghi de 45 de grade. Nu mică le fu uimirea tinerilor, când, aruncându-şi ochii spre interiorul cabinei, observară că pardoseala acesteia se ridica de la uşă în sus, cu o înclinare de aproape o jumătate de unghi drept.

Inginerul, fără să pară că bagă în seamă uimirea lor, înaintă câţiva paşi şi deschise uşa unei alte cabine aşezată pe partea opusă a culoarului. Şi aici pardoseala se ridica în pantă. În cabină nu era nimeni. Tuburile din tavan ardeau totuşi, luminând slab mobilierul fixat de pardoseală, aşa cum se vede adesea pe vapoare.

Vizitatorii se uitară în tăcere la inginer. În fine, cel mai tânăr şi cel mai nerăbdător întrebă:

— Vă rog să ne spuneţi de ce culoarul e triunghiular, iar în cabine pardoseala e strâmbă?

— Nu-i strâmbă, ci înclinată, îl corectă Soltik. Şi, scoţând din buzunarul combinezonului un blocnotes şi un creion, adăugă:

— Dacă nu înţelegeţi ceva întrebaţi. Nu trebuie să vă jenaţi.

Între timp, schiţă pe hârtie un desen din câteva linii şi-l arătă însoţitorilor săi:

— Acum aţi înţeles?

Dar tinerii nu înţelegeau nimic.

— După cum ştiţi, nava e construită în vederea călătoriilor interplanetare. Foarte bine. Dar acolo, în spaţiul vid, nu există forţă de gravitaţie. De aceea obiectele devin imponderabile. Mai mult, în povestirile fantastice se descriu diverse întâmplări hazlii prin care treceau astfel de călători, ca de pildă faptul că nu puteau să toarne apa în pahar, că pluteau prin interiorul cabinei, şi aşa mai departe. Dar astfel de aventuri nu sunt tocmai plăcute, şi, ceea ce-i mai important, fenomenul gravitaţiei este indispensabil pentru om. Asta nu înseamnă că fără gravitaţie nu se poate trăi. Nicidecum, însă după un anumit timp muşchii încep să se atrofieze, din pricina lipsei de activitate. De aceea, Cosmocrator îşi creează singur un câmp de gravitaţie artificial. În timpul zborului el se roteşte în jurul axei sale mari, pe care am însemnat-o în acest desen cu litera G – vedeţi? În felul acesta, se produce forţa centrifugă întocmai ca la un carusel, care împinge toate obiectele şi oamenii din cabine în direcţia razei, aşa cum arată săgeata de aici. Pardoseala cabinelor şi a culoarului sunt dispuse în aşa fel încât în timpul călătoriei ai totdeauna impresia, indiferent de poziţia navei, că sub noi e „jos”, iar deasupra capului „sus”, ca pe pământ. Lucrul acesta este posibil numai prin amplasarea radială a încăperilor.

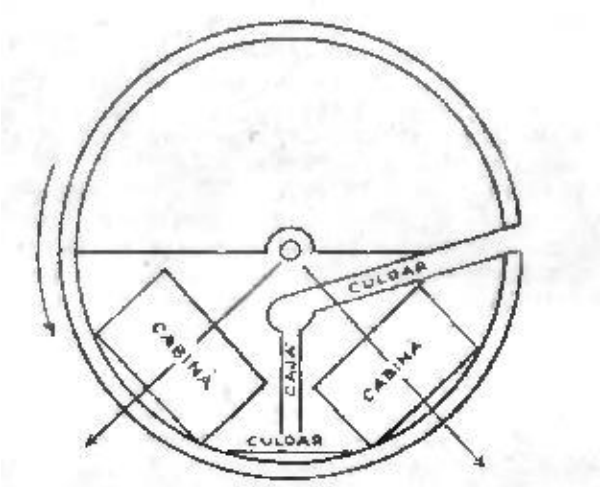

— Dar ce se află deasupra noastră?

— Sus se află compartimentele pentru încărcătură.

— Şi de ce culoarul este triunghiular?

— Pur şi simplu din economie de spaţiu.

— Putea fi construit şi altfel? întrebă pe un ton agresiv cel mai tânăr dintre vizitatori, căruia i părea acum că inginerul îşi cam bate joc de ei.

— Putea, încuviinţă cu blândeţe Soltik, dar în cazul acesta pereţii cabinelor trebuiau să fie şi ei înclinaţi, ceea ce n-ar fi arătat prea estetic; în culoar îţi petreci mai puţin timp decât în cabină. De altfel, culoarul e atât de larg încât pot trece prin el patru persoane braţ la braţ... Ei, dar ne-am luat cu vorba. Să mergem spre Centrală.

Porni înainte, iar băieţii după el. Cel mai tânăr şi mai curios număra paşii: până la capăt făcură 68 de paşi. Aici apărură din nou nişte scări, dar numai de câteva trepte, şi o uşă rotundă, bombată.

Intrară într-o cabină cu un diametru de vreo şase metri, plină de nenumărate indicatoare, ceasuri şi lămpi de semnalizare, care clipeau şi străluceau în toate culorile

curcubeului. Pereţii, înclinaţi spre pardoseală cu acelaşi unghi, dar în sens invers decât în culoar, erau împărţiţi pe secţii, formând parcă nişte dulăpioare cu pupitre. Pretutindeni scânteiau şi pulsau lumini. Deasupra fiecărui dulăpior atrăgea privirea o inscripţie. Astfel se putea citi: EFUZORII, CÂMPUL PRINCIPAL, CÂMPUL DE DIRIJARE, GENERATORUL NIVELULUI A, PREDICTOR, MARAX. Erau câteva zeci de asemenea inscripţii. În centrul cabinei se afla, aşezat pe pardoseală, un aparat mare, ce semăna cu un coif uriaş. De la acesta porneau trei tuburi, cu capace albe la capete. Totul amintea capul unei insecte, mărit la maximum, cu trei ochi ieşiţi în afară, sau cu trei antene. Acolo unde ar fi trebuit să fie gura unui astfel de cap, se aflau patru rânduri de pârghii mici verticale. Pe două din acestea erau scrise cuvintele START ŞI PORNIRE. Când tinerii zăriră cele două inscripţii, începură să-şi facă semne ce trădau o anumită emoţie şi se apropiară să vadă mai bine instrumentele de acolo.

Alţii se opriră în faţa unui ecran mat, aplicat pe peretele oblic, unde se vedea o imagine colorată, iluminată din interior. Privind-o cu atenţie, înţeleseră că au în faţa lor secţiunea longitudinală a Cosmocratorului.

Într-o parte şi alta a „capului de insectă” erau câte trei fotolii, foarte joase, cu spetezele date spre spate şi cureaua de siguranţă descheiată. Dar nu acestea le atrase atenţia, după cum nu-i interesă prea mult nici mişcarea neîntreruptă a luminilor de semnalizare. În faţa fotoliilor, deasupra pardoselii, se găseau nişte discuri metalice înclinate. Fiecare disc era prevăzut cu un ecran rotund, ca un cadru cu un diametru de aproape un metru. Pe aceste ecrane luminoase se vedea foarte clar interiorul întregii hale, cu maşinile, cărucioarele şi oamenii de acolo. Două din ecranele centrale

arătau partea din faţă a halei, alte două – partea din spate.

Pe când unii dintre tineri se îngrămădiră în faţa ecranelor, alţii luară cu asalt harta luminată a navei, iar alţii se strânseră la „capul de insectă”, unde se oprise inginerul.

— Apropiaţi-vă toţi de mine, spuse Soltik cu glas tare, iar cei ce stau în spate să nu atingă nimic, altfel ne pomenim că zburăm cine ştie unde, fără să vrem!

Tinerii făcură cerc în jurul lui, Soltik se aşeză pe scaunul mic, pe care-l trase de sub capacul suspendat al „capului de insectă”, şi începu să explice, arătând contururile luminoase ale astronavei;

— De aici putem vedea tot interiorul navei. „Cosmocrator” are 107 metri lungime şi circa 10 metri diametru în secţiunea cea mai largă. Este format din două carcase în formă de fus, aşezate una într-alta. Carcasa exterioară asigură rezistenţa navei şi reprezintă învelişul aerodinamic; cea interioară este împărţită în două punţi, cea superioară şi cea inferioară, cuprinzând încăperile pentru încărcătură, cabinele de locuit, instalaţiile de comandă şi motoarele. În spaţiul dintre aceste două carcase se află rezervoarele de apă şi de aer lichid. Rezervoarele sunt destinate alimentării navei în timpul călătoriei şi totodată ele protejează oamenii din interior împotriva razelor cosmice. Pe Pământ atmosfera este cea care ne protejează împotriva acţiunii acestor raze, care altfel ar fi ucigătoare, iar în Cosmocrator elementul protector îl constituie apa, dimpreună cu blindajul special din camex, un material care

absoarbe radiaţia de zece ori mai tare decât plumbul. Un element suplimentar de securitate îl reprezintă bersiliul, din care este construită întreaga navă. Ştiţi ce este bersiliul?

— Ştim! Ştim! strigară cu toţii.

— O să mă conving îndată, făcu inginerul şi fixându-şi ochii, pe jumătate închişi, asupra unuia dintre tineri. Îl invită să spună ce este bersiliul.

— Bersiliul, începu acesta, trăgând aer în piept, bersiliul este un metal mai rezistent decât oţelul.

— Nu, nu e metal, observă unul din colegii lui.

— E metal, sau nu e? Ştii? Ce compoziţie are?

— Are nişte „ochiuri", interveni altul, dar nefiind susţinut de nimeni, tăcu. Se lăsă o linişte apăsătoare.

— Da, zise inginerul. Amândoi aveţi dreptate. Bersiliul este şi nu este metal. După cum ne arată denumirea, e compus din două elemente: din Beriliu şi din Siliciu. Primul element este un metal, iar al doilea, nu. Fiecare din aceste elemente are o structură cristalină, adică e format dintr-o reţea spaţială, în colţurile căreia se găsesc atomii. Bersiliul ia naştere în felul următor: în locurile goale ale reţelei cristaline ale primului element se fixează reţeaua celui de al doilea element. În felul acesta se formează „împletitura atomică", o compoziţie deosebit de rezistentă şi dură. Ei, şi fiindcă acum cunoaşteţi nava propriu-zisă, să trecem la forţa sa motrică. Priviţi planul Cosmocratorului. Toată partea lui din spate constituie camera motoarelor. Această parte este separată de restul rachetei printr-un ecran gros de doi metri, care reţine radiaţia. Examinând întreaga construcţie din faţă spre spate, vedeţi în primul rând „fabrica" noastră de „combustibil". Aceasta este o pilă atomică, unde se produce communium. Întrucât nu avem pe bord combustibilul necesar, îl producem singuri, din alte elemente. Pila noastră,

încărcată la maximum, poate produce circa 40 kilograme de communium. Cantitatea nu pare prea mare, dar e suficientă pentru a face câteva zeci de călătorii până la capătul sistemului nostru solar. Procesul de producere a communiumului este continuu; chiar şi în momentul de faţă se produce, dar foarte încet, după cum o să vedem îndată.

Inginerul apăsă pe o pârghie şi imediat se aprinseră cadranele a doua ceasuri, iar la „ochiul de insectă" cel mai de sus, sau mai bine zis pe ecranul catodic mic, se lumină o bandă, care începu să pulseze lent.

— Acum pila funcţionează în gol. Pentru pornire trebuie scoase moderatoarele de siguranţă, făcute din cadmiu, cu ajutorul acestui regulator, şi inginerul apăsă pe un mâner mare, negru. În felul acesta, continuă el, numărul de neutroni liberi din interiorul pilei se măreşte de câteva sute de milioane de ori, iar producţia de communium este accelerată. Ce se întâmplă mai departe? Atomii de communium sunt absorbiţi cu ajutorul unui aspirator spre camera următoare, care este denumită în planul nostru CÂMP, deoarece acolo se găseşte un electromagnet care produce câmpul magnetic. Câmpul trebuie să fie foarte puternic, de aceea electromagnetul cântăreşte peste 400 de tone, adică mai mult decât a şasea parte din greutatea întregii rachete. Electromagnetul, după cum ştiţi, desigur, este cel care produce temperatura de aprindere a communiumului. Între polii lui apare o sferă formată din gaze incandescente. Aceasta este pur şi simplu un mic soare artificial, care, rotindu-se în câmpul magnetic, emite un fascicol de particule cu o viteză de câteva zeci de mii de kilometri pe secundă. Dacă, n-ar exista câmpul magnetic, atunci particulele atomilor desprinşi ar ieşi nu numai prin efuzoare, dar ar porni în toate direcţiile. Mai înainte, când

erau folosite pile foarte mari, aşa-numitele „cuptoare de uraniu”, se producea o asemenea masă de neutroni, încât pe o rază de câteva zeci de metri în jur exista o zonă de pericol, iar operaţiunile la pilă erau dirijate de după nişte ziduri groase de protecţie. Astăzi, graţie posibilităţii dirijării după dorinţă a deutronilor, toate acestea fac parte din domeniul trecutului; nu ne-au rămas ca amintire decât zidurile acelea foarte groase pe sub care am trecut când am venit aici. Acum înţelegeţi că acest ecran de protecţie, gros de doi metri, dintre camera motoarelor şi partea locuibilă a rachetei, n-are de fapt o importantă prea mare. Dacă ar dispărea dintr-odată câmpul magnetic, atunci s-ar năpusti spre partea noastră, spre adâncul rachetei, un potop de particule rapide, cu o intensitate aşa de mare încât niciun ecran nu le-ar putea rezista. Am să vă dau un exemplu, spre a ilustra ceea ce vă spun. Dacă îmi apropii faţa de o flacără, pot să mă feresc de arsuri, suflând puternic spre a îndepărta de mine gazele înfierbântate. Cam acelaşi rol îl are pentru rachetă electromagnetul, care dirijează fascicolul de particule spre efuzoare. În felul acesta, apare forţa propulsoare… Acum ne-a mai rămas să discutăm despre navigaţie. Întreaga astronautică este formată, de fapt, din două capitole mari. Primul – startul şi aterizarea, iar al doilea – zborul propriu-zis în vid. Atât primul, cât şi al doilea capitol sunt destul de complicate. Dacă aş conecta pornirea şi aş împinge această pârghie până la capăt, motorul ar porni cu toată puterea, adică ar dezvolta o energie de 3.700.000 cai mecanici. Dar aşa ceva nu se poate, căci atunci toţi cei din rachetă şi-ar găsi imediat moartea.

— Cum aşa?

— Racheta, pornind cu o astfel de putere, ar atinge o acceleraţie de circa 3900 de ori mai mare decât acceleraţia

terestră. Acceleraţia terestră reprezintă forţa cu care pământul atrage tot ceea ce se află pe suprafaţa sa. Omul, supus unei acceleraţii de două ori mai mare, ar cântări de două ori mai mult decât normal, supus unei acceleraţii de trei ori mai mare – va fi de trei ori mai greu, şi aşa mai departe. Priviţi acest ceas mare, divizat în unităţi „g", adică în unităţi de acceleraţie. Ceasul indică ce acceleraţie are racheta. Cadranul său divizat se termină la unitatea 50 g. La diviziunea 0 g se află o linie roşie, iar la 9 – două linii roşii. Aceasta înseamnă că omul poate să suporte un timp mai îndelungat o acceleraţie de circa 4 grame, iar o acceleraţie de 7 g, circa o jumătate de oră. O acceleraţie de 20 g poate fi suportată numai câteva zeci de secunde, iar o acceleraţie de 3900 grame i-ar strivi pur şi simplu, ca o presă, pe toţi ce s-ar afla în navă. Aşadar, racheta nu poate dezvolta la pornire o acceleraţie mai mare de 6 – 7 grame şi de aceea vedem în acest loc, pe cadran, o linie roşie. În orice caz, siguranţa nu permite dezvoltarea unei acceleraţii mai mari. În anumite împrejurări, această siguranţă poate fi înlăturată.

— De ce? întrebară câţiva.

— Fiindcă nava poate fi lansată şi fără echipaj, aşa cum am şi făcut la primele încercări de zbor. În acest caz, neexistând delimitări, motoarele pot fi puse în funcţiune cu toată capacitatea lor. Acelaşi lucru se întâmplă şi la frânare; acceleraţia se produce şi atunci, dar în direcţie inversă. Ca să vă dau un exemplu, aduceţi-vă aminte ce se întâmplă când staţi într-un vagon care porneşte dintr-o dală. Resimţiţi o smucitură spre spate, iar când vagonul frânează, o smucitură în direcţie inversă. În timpul startului, viteza nu poate depăşi o anumită limită şi din alte cauze. Încălzindu-se prin frecarea de atmosferă, racheta ar putea să se aprindă şi să ardă, cu toate că e construită dintr-un material atât de rezistent. Nu

uitaţi că o rachetă, zburând cu o viteză obişnuită, poate depăşi cu uşurinţă viteza unul proiectil de tun! La vitezele supersonice, pe care le atinge o rachetă, rezistenţa aerului este imensă. S-a încercat a se aplică diferite metode pentru a reduce această rezistenţă. Cosmocratorul, de pildă, are în jurul botului nişte orificii, prin care este ejectată în timpul străpungerii atmosferei o anumită cantitate de hidrogen sub presiune. Între corpul navei şi atmosferă se formează astfel un strat subţire de hidrogen, care se deplasează cu o viteză egală cu jumătate din viteza rachetei. Aceasta reprezintă aşa-numita fază cu viteză intermediară. Ca urmare a acestui fapt, temperatura învelişului nu depăşeşte 1.000 grade. Această temperatură este suportabilă, mulţumită maşinilor de răcire. Dacă din anumite motive temperatura ar continua să crească, atunci un alt automat reduce presiunea gazelor de evacuare, oprind motoarele, în felul acesta am învins greutăţile principale ale startului. Şi acum vom vedea ce s-ar întâmpla dacă ar pătrunde aici un nepriceput.

Inginerul conectă repede pârghia de pornire. Imediat apăru o bandă violetă, care şerpuia leneş pe discul oscilografului, mărindu-se şi vibrând din ce în ce mai rapid. Limbile ceasornicelor se deplasară spre dreapta. În jur, stăruia o linişte completă, cu atât mai mult cu cât toţi, îngrămădiţi unul lângă altul, îşi opriseră respiraţia. Limbile se mişcau mereu spre dreapta. Se aprindeau şi se stingeau necontenit alte semnale. Inginerul apăsă pe a doua pârghie, şi imediat se aprinseră la „capul” negru trei ecrane cu o lumină albăstruie.

— După cum vedeţi, procesul de producere a communiumului se accelerează. Putem porni!

Inginerul apucă pe neaşteptate mâna unuia dintre tinerii înghesuiţi în jurul lui şi apăsă cu ea butonul roşu de

sub inscripţia START.

Tânărul scoase un ţipăt şi se dădu înapoi, dar se lovi de zidul compact al colegilor de la spatele său, care aşteptau uluiţi, cu răsuflarea tăiată, să se producă o catastrofă. Nu se întâmplă însă nimic. Pe unul din ecrane apăru, pentru o fracţiune de secundă, o linie eliptică, pâlpâindă, după care se aprinseră trei becuri roşii, iar luminile de la pupitru se stinseră. Concomitent, la unul din pereţi sună o sirenă cu un ţârâit intermitent. Inginerul Izbucni în râs.

— Credeaţi că vreau să vă trimit în cer? Fiţi fără teamă. Nu s-a întâmplat nimic şi niciun poate să se întâmple, fiindcă a intervenit Predictorul!

Cu toate că tinerii n-au înţeles ce s-a întâmplat, nimeni nu îndrăzni să întrebe ceva. Toţi erau peste măsură de uimiţi, iar faptul că inginerul citi teama pe feţele lor îi tulbură şi mai mult.

— Ei, n-aveţi de ce să vă îngrijoraţi…

Inginerul redeveni serios şi le explică:

— Omul nu este în stare să controleze, în acelaşi timp, bunul mers al motoarelor şi al instrumentelor. Afară de asta, reacţiile lui sunt prea lente pentru viteza pe care o atinge Cosmocratorul, care, încă din primele zece minute dezvoltă o viteză de aproape trei kilometri pe secundă. Dacă ar apare un avion la o distanţă de cinci kilometri de rachetă, ciocnirea ar fi inevitabilă, înainte ca pilotul să poată efectua vreo manevră. Imaginea avionului care se apropie ajunge la creier într-un sfert de secundă de la apariţia ei. În acest timp racheta parcurge aproape un kilometru şi jumătate. Dar pilotul n-a identificat încă imaginea în acest interval, ci a înregistrat-o numai. Pentru identificare este necesară aproape o secundă întreagă, în care timp racheta va parcurge alţi patru kilometri, depăşind deci timpul necesar

pentru evitarea ciocnirii. Afară de asta, la start omul îşi pierde plenitudinea facultăţilor sale fizice. Atunci predomină o acceleraţie de 6 până la 7 g. O astfel de acceleraţie resimte pilotul unui avion cu reacţie în momentul executării unei evoluţii. Aţi văzut cum arată scaunul unui astfel de avion? De fapt nici nu mai este un scaun, ci un „şezlong", deoarece pilotul stă culcat acolo pe burtă, cu bărbia rezemată de o pernă de cauciuc. Aceasta pentru faptul că, sub influenţa acceleraţiei crescânde, este conturbată în primul rând circulaţia sângelui. Sângele devine parcă „prea greu" şi inima n-are destulă putere să-l pompeze spre părţile periferice ale corpului, iar una din aceste părţi este creierul. De aceea în timpul virajelor şi buclelor, piloţilor „li se face negru" în faţa ochilor. Ceea ce înseamnă pur şi simplu că sângele nu mai ajunge în partea posterioară a creierului, unde se găseşte centrul vizual. De aici rezultă că omul nu poate să dirijeze cu toată siguranţa racheta în timpul startului. Îl înlocuieşte instalaţia aceasta, pe care o aveţi în faţa dumneavoastră – şi inginerul puse mâna pe capacul neted, strălucitor al „capului de insectă". Se numeşte „Predictor". În timpul navigaţiei în vid, nava trebuie să urmeze traiectoria ce i s-a fixat. Racheta ar putea fi propulsată tot timpul cu ajutorul motoarelor, dar aceasta ar însemna o risipă inutilă de energie. În realitate, după ce a parcurs o anumită distanţă de la Pământ, motoarele sunt deconectate. Nava va zbura mai departe numai în virtutea atracţiei Soarelui, asemănătoare cu a planetelor. Este ceea ce se numeşte o orbită naturală. Există şi altele, aşa-numitele orbite forţate, când nava este ajutată de motoare, zburând parcă „de-a curmezişul", sau în direcţia curentului, învingând forţele gravitaţiei solare, în cazul când vrea să-şi scurteze drumul. Operaţiunile care pe o navă obişnuită sunt executate de căpitan şi timonier, cu alte

cuvinte calcularea traseului, menţinerea lui, evitarea obstacolelor şi supravegherea aparatelor – aici sunt executate de Predictor. Nava, după cum ştiţi, se roteşte în vid, în jurul axei sale, pentru a crea un câmp de gravitaţie artificială. De aceea în vârful ei se găseşte un emiţător radar, a cărui antenă se învârteşte în sens invers, cu o viteză care o face să rămână imobilă fată de stele. Mulţumită acestei însuşiri, Predictorul se orientează în orice moment, cunoscând în permanenţă direcţia zborului şi viteza acestuia. Radarul poate fi numit simţul văzului, aplicat la Predictor. În afară de faptul că dă informaţii despre poziţia navei, acesta mai are încă o sarcină, deosebit de importantă. În vid apare totdeauna riscul unei ciocniri cu meteorii. Acest risc a constituit un adevărat coşmar pentru primii astronauţi. Datorită radarscopilor, care se rotesc, aşa după cum am arătat, Predictorul poate să evite astfel de întâlniri periculoase. În afară de „simţul văzului", Predictorul mai este înzestrat şi cu „simţul olfactiv chimico-electric", sensibil la compoziţia aerului din inferiorul rachetei, pe care-l purifică şi-l schimbă automat. Dar cea mai importantă funcţiune a sa pare să fie simţul echilibrului, fără de care aterizarea n-ar fi posibilă. În apropierea corpurilor cereşti mari există aşa-numitele zone interzise, unde frecarea provocată de forţa de gravitaţie ar putea să distrugă racheta. Predictorul este în stare să evite astfel de recife invizibile graţie instalaţiei gravimetrice. În preajma aterizării, când nava se apropie de o planetă, cu efuzoarele de frânare în plină funcţiune, Predictorul preia rolul de comandă şi reglează motoarele, înregistrând în fracţiuni de secundă modificările vitezei proprii, unghiul de apropiere de sol, rezistenta aerului şi stabilitatea navei.

— Dar cum poate face toate acestea? întrebă unul

dintre vizitatori.

— Ca să vă explic asta, ar trebui să veniţi aici de două ori pe zi, timp de un an, pentru cursuri. Este suficient, totuşi, să vă spun că Predictorul, atunci când i se dă comanda respectivă, poate calcula, să zicem, drumul spre Venus. În câteva minute; după aceea e destul să fie reglat pentru „start", apoi astronautul se poate aşeza liniştit în fotoliu. Nicio operaţiune nu va putea fi executată fără să fie înştiinţat mai înainte Predictorul; el nu va permite aşa ceva. Tocmai de aceea, tinere, când ai apăsat pe acest buton – se adresă inginerul către cel de lângă el, care se făcu deodată roşu ca macul – în locul motorului a sunat sirena de alarmă…

— Dar aceste cadrane ce indică? întrebă unul dintre tineri, arătând spre cei trei „ochi" ai Predictorului, nu atât din curiozitate, cât pentru a sustrage atenţia de la colegul său, care părea că intră în pământ de ruşine.

— Aceste cadrane arată orbitele călătoriei. Pe unul din ele se vede orbita stabilită, pe al doilea orbita efectivă, iar al treilea ecran serveşte pentru calcularea poziţiilor.

— Ce înseamnă „se vede orbita"? Ce fel de orbită?

— Prin orbită, sau traiectoria zborului, înţelegem linia curbă pe care nava o descrie în spaţiu. În cazul când nava se deplasează fără motoare, traiectoria va avea forma unui segment de hiperbolă, parabolă sau elipsă.

— Şi asta? arătă tânărul spre ecranele în care era înregistrată imaginea halei.

— Aceasta este o instalaţiune obişnuită de televiziune. Folosim aceste ecrane în locul ferestrelor, deoarece niciun material transparent n-ar rezista la diferenţele mari de temperatură şi de presiune. Aceste televizoare sunt sensibile la razele perceptibile ochiului uman, deci ele nu pot fi utilizate noaptea, pe timp noros sau pe ceaţă. Dar nici în

asemenea cazuri nu rămânem în pană, căci atunci folosim radarul, bazat, după cum ştiţi, pe unde radiofonice ultrascurte.

Inginerul învârti întrerupătorul nu prea mare de la pupitru. Imaginile colorate ale halei dispărură. În locul lor apărură nişte imagini curioase, colorate într-un brun-verzui. Privind cu atenţie, tinerii recunoscură aceeaşi imagine pe care o văzuseră mai înainte: interiorul halei, cu oamenii, cu maşinile de acolo, dar totul în nuanţe ceva mai închise, fără coloritul lor natural.

— În tonul acesta ne apare suprafaţa planetei, când ne apropiem de ea în timpul nopţii sau când o privim prin perdeaua de nori. Dar asta înseamnă totuşi prea puţin. Pe o altă planetă nu există, evident, un teren de aterizare artificial, iar observarea precisă a reliefului, când nava face circa 1700 km pe oră – aceasta fiind cea mai mică viteză de pătrundere în atmosfera planetelor – nu se face cu uşurinţă, chiar când apelăm la ajutorul Predictorului.

Inginerul se apropie de planul iluminat al rachetei.

— Aici, la bot, se află avionul nostru de recunoaştere. Nu ştiaţi că avem şi un avion pe bord? adăugă el, văzând mirarea tinerilor. Ceva mai mult, avem chiar o întreagă „flotă" aeriană. La bocaport se află hangarul celui de al doilea avion – un elicopter. Acesta este destinat pentru alte scopuri. Avionul pe care-l vedeţi în bot este un avion mic cu reacţie, pentru o singură persoană. Când ne apropiem de suprafaţa unei planete, deschidem clapele şi împingem avionul, care zboară mai departe singur, cercetând cu precizie condiţiile de teren, apoi ne transmite observaţiile prin radio. Dacă intervine vreo incertitudine oarecare, de exemplu dacă nu suntem siguri că terenul este destul de rezistent, avionul aterizează înaintea noastră, iar pilotul efectuează cercetările

necesare, după care ne cheamă şi pe noi prin radio pentru aterizare, sau zboară mai departe în căutarea unui alt teren favorabil aterizării. În momentul când descoperă terenul corespunzător, racheta începe să coboare, întâi aerodinamic, adică folosind portanta aerului, iar când viteza se reduce la vreo 400 km pe oră, Predictorul pune în funcţiune efuzoarele de frânare. Vă amintiţi de cercul pe care l-am desenat mai înainte, pe când ne aflam în mijlocul navei?

Inginerul scoase blocnotesul şi le arătă tinerilor secţiunea transversală a Cosmocratorului, pe care o schiţase mai înainte.

— Efuzorul este o ţeavă lungă, ce porneşte de la camera de ardere şi merge până la botul rachetei. Prin el pot fi evacuate o parte din gazele atomice, ceea ce produce o reacţie de frânare a mişcării de înaintare a navei.

— Dar ce s-ar întâmpla dacă Predictorul ar da greş? întrebă cel mai tânăr dintre vizitatori, care îşi recăpătă curajul.

— Predictorul este prevăzut cu siguranţe, răspunse scurt inginerul, dar curiosul nu se dădu bătut.

— Şi dacă siguranţele n-ar funcţiona?

— Aşa ceva este cu neputinţă.

— Totuşi, nu este exclus? Ce măsură se ia în cazul că ele n-ar funcţiona? insistă tânărul cu perseverenţă.

Inginerul încruntă dintr-odată din sprâncene, ca şi cum ar fi vrut să spună: „Nu fi plictisitor”, însă imediat îşi încleştă uşor buzele.

— Vrei să ştii? spuse el. Atunci, haideţi cu mine!

Părăsiră Centrala, trecură din nou prin culoarul triunghiular, urcară repede scările înguste şi ajunseră la staţia de deservire a ecluzelor. Dar în loc s-o ia la dreapta, pe culoarul care ducea spre exterior, inginerul deschise uşa

metalică din perete. Suind scara, ajunseră la puntea superioară. Caja prin care au ajuns aici dădea în mijlocul unui culoar îngust, între două rânduri de pereţi lungi, verticali. Acest coridor metalic părea că nu se mai sfârşeşte din distanţă în distanţă se vedeau doar nişte console proeminente. Îţi făcea impresia că te afli într-un mare depozit industrial.

— Suntem lângă încăperile prevăzute pentru încărcătură, spuse inginerul, îndreptându-se spre spatele navei.

Unul dintre tineri, privind întâmplător în sus, scoase deodată un strigăt de mirare: deasupra lor, la o înălţime de cinci metri, se afla acelaşi culoar, întors cu partea de jos în sus, cu balustrada dedesubt, ca o oglindire a culoarului pe care-l străbăteau ei. Inginerul se opri şi explică:

— În timpul călătoriei, când racheta se roteşte în jurul axei sale, folosim celălalt culoar. Mai ţineţi minte desenul meu?

— Şi se merge aşa, cu picioarele în sus? Nu ameţiţi?

— Câtuşi de puţin! De altfel, mişcarea de rotaţie nici nu se simte. Păşeşti ca de obicei, simţind puntea sub picioare, şi nimic mai mult.

— Dar dacă în timpul startului ar sta cineva aici, unde suntem noi acum, ce s-ar întâmpla?

— În momentul când racheta ajunge la o distanţă de trei mii de kilometri de Pământ, i se imprimă o mişcare de turbionare şi atunci cel ce stă aici zboară pur şi simplu cu capul în sus, spre celălalt culoar, dar având în vedere că rotaţiile sunt la început lente, nu i se poate întâmplă nimic. Totul e mai degrabă o plutire lentă, decât o cădere.

— Cu alte cuvinte „sus”-ul şi „jos”-ul se substituie alternativ…

— Întocmai.

Porniră mai departe. Unele încăperi erau deja încărcate până la refuz. În altele trebăluiau oameni, fixând toate obiectele cu nişte benzi speciale de prins. Fără să încetinească mersul, inginerul dădea explicaţiile necesare pe măsură ce treceau pe lângă fiecare încăpere.

Ajunseră la depozitele de alimente. În semiobscuritate se profilau grămezi de butoaie şi stive de lăzi, de cutii cu conserve, de saci cu făină şi grâu. În încăperea următoare erau depozitate medicamente, diferite chimicale şi tot felul de aparate. În camerele frigorifice se găseau cantităţi imense de carne, legume şi fructe congelate, aşezate în rafturi. Ai fi zis că întregul glob pământesc şi-a trimis aici, pe puntea rachetei, ca într-o curioasă arcă, mostre din toate produsele sale; puteai găsi în aceste încăperi de toate: corturi şi saci de dormit, spectroscoape, lunete şi seismografe, baloturi uriaşe de materiale textile, laboratoare chimice întregi, barografe şi kineteodolite, vitamine, seminţe de diferite plante, camere balistice, bidoane cu albumine sintetice şi grăsimi, perforatoare, compresoare, strunguri, materiale explozibile, butelii cu gaze comprimate, generatoare de rezervă, tablă, sârmă, cabluri şi unelte, rezerve de metal, aliaje uşoare, vase de sticlă şi de porţelan, cabluri din oţel, piese de motoare, lămpi de radio de rezervă, antene radar, staţii meteorologice mobile etc., etc.

Tinerii nu se mai mirau aproape de nimic şi nu-i mai surprindeau nici explicaţiile cele mai neaşteptate; totuşi, nu putură să-şi ascundă o tresărire când inginerul, arătând la un moment dat spre uşa deschisă a unuia din compartimente, spuse:

— Aici se găseşte echipamentul polar şi alpin.

Unul din vizitatori îşi aruncă o privire înăuntru.

— Asta-i bună, se miră el, schiuri! Pe planeta Venus e doar foarte cald! Afară de asta, acolo nu există apă, deci nu poate fi vorba nici de zăpadă.

Inginerul tăcu o clipă, surâzând.

— Să vedeţi, zise el. Toate celelalte le-am luat bazându-ne pe cele ce ştim noi despre Venus, dar schiurile… schiurile le luăm din precauţie…

Într-unul din ultimele compartimente se găsea elicopterul, acoperit cu o pânză şi fixat de planşeu prin nişte bare de oţel. Tinerii manifestară interes pentru acest vehicul aerian, dar inginerul era grăbit. Într-un anumit punct al punţii se vedea o deschidere mare, întunecoasă; aceasta era rampa de încărcare, ce cobora vreo douăzeci de metri în jos, până la nivelul halei.

Electrocărucioarele de transport, împinse până aici, erau înhăţate şi trase în sus de fălcile macaralei-foarfecă. Ocolind deschiderea din punte, înconjurată cu o balustradă joasă, vizitatorii ajunseră la capătul culoarului. Acolo, în perete, se găsea o clapă mare, rotundă.

Inginerul învârti roata metalică şi clapa prinsă în ţâţâni se deschise, făcând să apară un puţ întunecos, din care năvălea un aer înăbuşitor.

— Ne apropiem de pila atomică, anunţă inginerul. Apoi, înclinându-se pentru a nu se lovi cu capul de marginea orificiului, strigă: Vitejii după mine! şi dispăru în întuneric.

Dar abia dispăru, că se şi făcu lumină acolo. În acelaşi timp, tinerii, rămaşi în faţa uşii, observară că pe perete s-au aprins trei becuri roşii. Ele indicau, puţin mai încolo, o scară, pe care au şi coborât.

Se opriră în interiorul unui cilindru imens, cu un diametru de zece metri. Aici puntea nu mai despărţea corpul rachetei în două nivele, astfel că puteau să privească toată

secţiunea circulară a acesteia. În spaţiul iluminat slab, înconjurat din toate părţile de pereţi metalici, ca în interiorul unei uriaşe cisterne, domnea o temperatură destul de ridicată.

— În spatele nostru, explică inginerul, se găseşte partea locuibilă a rachetei şi cabinele de lucru. În faţa noastră – pila atomică, iar ceva mai departe – motoarele.

Se făcu o linişte adâncă. Toţi ciuleau urechile, încercând să audă un zgomot cât de slab dincolo de peretele ce-i despărţea de pila care funcţiona fără întrerupere, după cum le spusese inginerul. Lăsând imaginaţia să lucreze în voie, li se părea că zgomotul cel mai slab, că fiecare mişcare capătă proporţiile unei explozii atomice. În realitate nu se auzea nimic – în afară de respiraţiile încordate ale tinerilor. Discul masiv, cu o nuanţă aproape imperceptibilă de concavitate, era lucios şi imobil. Numai în partea sa inferioară, în apropierea imediată a vizitatorilor, se afla o gură rotundă, închisă cu un capac blindat, peste care erau încrucişate trei bare prinse în şuruburi cu rotiţe dinţate. Era o gură de control.

Deasupra acestei guri se găseau nişte conducte instalate în tuburi metalice, care dispăreau în peretele din partea opusă.

— Aceste cabluri merg spre Centrală, explică inginerul. În cazul unei defecţiuni a motoarelor, când radiaţiile încep să pătrundă aici, este înştiinţat imediat Predictorul.

— Aşadar, radiaţiile pot pătrunde până aici?

— Desigur. Chiar şi în momentul de faţă se infiltrează într-o cantitate foarte mică…

Inginerul scoase din buzunar un aparat minuscul, îi deschise capacul şi arătă un cadran ca de ceasornic. Punctul verde era foarte puţin depărtat de zero.

Tinerii se priviră oarecum alarmaţi unii pe alţii, apoi îşi îndreptară ochii spre scară, singura cale de salvare. Totuşi, nimeni nu făcu nicio mişcare. Inginerul vârî din nou aparatul în buzunar şi spuse:

— Teoretic, toate particulele atomilor dezagregaţi sunt îndreptate spre efuzoare, cu ajutorul câmpului magnetic. Totuşi, în practică există întotdeauna o cantitate neînsemnată de atomi „răzvrătiţi" care fug în altă parte, unii hoinăresc chiar aici, printre noi. Din fericire, această cantitate este atât de infimă încât nu prezintă niciun pericol, cu atât mai mult cu cât până la cabinele de locuit este o distantă destul de mare, iar în locul unde ne aflăm noi acum nu stă nimeni, în mod normal. Dacă însă din cauza unei întreruperi a curentului, ca urmare a unei defecţiuni, câmpul magnetic ar dispărea, atunci fascicolul de particule va bombarda ecranul, care le va absorbi din ce în ce mai puternic, făcându-le să pătrundă spre adâncul navei.

Întorcându-se spre peretele opus, inginerul arătă cu mâna în sus.

— Vedeţi acele „guri de tun" strălucitoare? Sunt aparatele Geiger-Müller şi alte instrumente care descoperă prezenta radiaţiei. În cazul unor defecţiuni cât de neînsemnate ele avertizează Predictorul.

La o înălţime de patru metri se vedea în perete o adâncitură longitudinală din care apărea un rând de cabluri lucitoare, legate de barajul pilei atomice.

— În acest caz, Predictorul comandă oprirea reacţiei de dezintegrare prin introducerea automată a moderatoarelor de cadmiu spre adâncul pilei. Dacă s-a produs însă o defecţiune la Predictor – şi inginerul îşi opri privirea liniştită şi imobilă asupra celui ce-l asalta mereu cu întrebările – atunci…

Se apropie de baraj.

— Această clapă permite trecerea dincolo de baraje. Prin această gură se poate intra în pila atomică.

— Cum adică, în pilă? E cu neputinţă!

Tinerii crezură că Soltik glumeşte, dar inginerul dădu, negativ, din cap.

— Nu. S-a prevăzut eventualitatea, puţin probabilă, totuşi posibilă, ca instalaţiile telecomandate să refuze executarea comenzii. În acest caz, dacă s-ar semnala pericolul de explozie a pilei, cineva va trebui să intre prin această gură şi să împingă manual moderatoarele de cadmiu.

— Dar cine va cuteza una ca asta?

— De securitatea navei răspunde inginerul-navigator şef. El ar putea să dea ordin cuiva, dar nu o va face niciodată.

— De unde ştiţi dumneavoastră?

— Fiindcă chiar eu sunt acela.

Tinerii îşi aţintiră ochii măriţi asupra lui Soltik. De-abia acum observau că el nu-i tratase nicio clipă cu dispreţ. Atât doar că era foarte obosit. Privind faţa lui uscată, imobilă, înţeleseră deodată cu toţii că el însuşi va fi acela care va intra în pila atomică atunci când situaţia o va cere.

— Dar acolo se intră probabil într-un combinezon, într-un costum special de protecţie? întrebă unul dintre tineri.

Inginerul dădu iarăşi din cap.

— Nu. Acolo – şi arătă cu mâna – radiaţia e atât de concentrată, încât niciun costum de protecţie nu mai este eficace. Doza de radiaţie absorbita de om în decurs de un minut e mortală.

Cel mai tânăr dintre vizitatori, uitând că prinsese pică pe inginerul acesta ciudat, murmură:

— Asta înseamnă că dumneavoastră…

Dar se opri. După o clipă continuă:

— Asta înseamnă că cel ce va intra acolo, e sortit să moară.

— Da. răspunse inginerul. Pentru ca alţii să poată trăi.

PROFESORUL CHANDRASEKHAR

La întoarcere, inginerul îi conduse pe tineri prin puntea inferioară. Au coborât treptele înguste care dădeau în culoarul triunghiular şi au trecut prin trei sau patru uşi. Ameţiţi de numărul imens al impresiilor, niciunul nu ştia ce să mai spună. Culoarul, pardosit cu un material spongios de culoare verde închis, apărea în lumina becurilor pustiu şi cufundat în tăcere. Nici cel mai mic zgomot din afară nu pătrundea aici. După câteva zeci de paşi, inginerul se opri şi arătă spre o uşă, mai mare decât celelalte.

— Aici se găseşte Marax-ul, spuse el, şi cu ambele mâini aşezate una peste alta, apăsă clanţa.

Intrară înăuntru, unde se pomeniră într-o cabină rotundă, inundată de lumină. Pereţii, asemenea tablourilor unei centrale telefonice automate, erau acoperiţi cu mii de întrerupătoare şi fişe de curent, care ocupau tot spaţiul dintre planşeu şi pardoseală. Bobinele de porţelan ale acestor întrerupătoare străluceau puternic, aşezate în şiruri lungi, ca piesele pe o tablă de şah. În câteva locuri tablourile de distribuţie erau întredeschise ca nişte uşi şi în adânc. În semiîntunericul rubiniu al becurilor incandescente, se putea deosebi o împletitură de fire electrice.

În mijlocul cabinei se afla un pupitru circular, cu un volum atât de mare încât puteau încăpea în el două persoane. Într-un perete al pupitrului se vedea o deschizătură îngustă. Pupitrul era acoperit cu o masă

sticloasă de culoarea chihlimbarului foarte închis, având reflexe verzui la lumina tubului fluorescent de sub tavan. De jur-împrejurul pupitrului se ridicau din pardoseală nouă ţevi negre, care-şi îndreptau capetele conice, cu ecrane albe, către suprafaţa sa. Aici domnea de asemenea o mare linişte, dar deosebită de aceea din culoar, deoarece era însoţită de zumzetul fin al curenţilor.

— Tot ceea ce aţi văzut până acum, spuse inginerul, toate aparatele de control, maşinile, instalaţiile, ne vor fi utile în cazurile pe care le-am prevăzut. Totuşi, trebuie să ţinem seama şi de faptul că vor putea interveni şi multe situaţii neprevăzute. De rapiditatea cu care vom rezolva aceste situaţii neprevăzute va depinde soarta întregii expediţii. Tocmai în acest scop a fost construit MARAX-ul. Termenul este o prescurtare, şi înseamnă: MAchina RAtiocinatri X. Tot ceea ce vedeţi în jurul dumneavoastră sunt instalaţii de transmisie. Pupitrul dia mijloc reprezintă staţia de comandă, de la care se transmit Marax-ului comenzile. Soluţiile le aflăm din ecrane.

Tinerii stăteau îngrămădiţi la uşă, neîndrăznind parcă să înainteze, iar pe feţele lor se citea că n-au înţeles prea bine în ce fel anume poate această reţea nemaipomenit de complicată de fire electrice să salveze expediţia într-un caz de pericol neprevăzut.

— V-aş mai fi spus cu plăcere câte ceva despre Marax, zise inginerul, dar, cu părere de rău, nu mai am timp.

— Dar ce face el în realitate? întrebă cineva.

— E greu să explic totul în câteva cuvinte. Marax-ul este… sau mai bine zis îl putem numi, o maşină de calcul multilaterală.

Pe chipurile vizitatorilor se citea o mare uimire. Cei mai mulţi îşi aruncau priviri nedumerite unii altora, dar

nimeni nu îndrăzni să mai pună vreo întrebare.

— Să mergem, zise inginerul. Cu altă ocazie veţi afla poate ceva mai mult…

Se îndreptară spre ieşire, când deodată se auzi o voce străină:

— Un moment, tovarăşe inginer…

Întoarseră cu toţii privirile. Exact în dreptul spaţiului liber dintre două tablouri paralele de distribuţie, stând parcă în cadrul unei uşi neobişnuite, acoperită de sus până jos de păienjenişul cablurilor, apăruse un om.

— Dumneata aici, profesore? păru mirat Soltik. Nu ştiam, altfel n-aş fi deranjat…

— De loc, îmi face chiar plăcere. Dumneata trebuie să te duci acum la şedinţa comisiei, nu-i aşa? De aceea am să-ţi ţiu cu plăcere locul şi am să le vorbesc oaspeţilor noştri despre Marax.

În grupul vizitatorilor se auzi un murmur de bucurie. Inginerul făcu un pas înainte.

— Ţi-aş fi recunoscător, zise el. Apoi, întorcându-se către tineri, adăugă: Aveţi un noroc nemaipomenit, deoarece profesorul Chandrasekhar este chiar unul din creatorii Marax-ului. Vă rog numai să nu încerce nimeni să se ascundă pe undeva, pentru a zbura cu noi. Am avut până acum unsprezece vizite de grupuri şcolare şi de fiecare dată a trebuit să răscolim toată nava pentru a descoperi pe călătorii fraudulo şi.

Inginerul privi o clipă spre tineri, încercând să pară sever, dar deodată zâmbi, dădu din cap şi ieşi. Când uşa se închise în urma lui, se făcu linişte. Tinerii nu se clinteau din loc, vădit intimidaţi. Profesorul, un matematician renumit, făcea parte dintre membrii expediţiei. Aproape toţi îl cunoşteau din filme, de la televizor sau din fotografii, şi

acum rămaseră cu privirile pironite asupra lui, cercetându-l cu multă curiozitate.

Era un bărbat trecut de patruzeci de ani, cu faţa măslinie, aproape închisă, uscăţivă. Nasul coroiat, cu nările subţiri, dădea chipului său expresia unui om tenace şi dur, expresie pe care părul ca pana corbului, încărunţit la tâmple, n-o atenua. Această impresie dispărea însă atunci când îi întâlneai ochii, aproape întotdeauna pe jumătate închişi şi cu o nuanţă greu de descris. Era în ochii lui o vioiciune copilărească, dar stăpânită de o gândire austeră, o linişte asemenea unei oboseli învinse, apoi o siguranţă de sine şi un surâs atât de sincer, încât fără să vrei i-l căutai şi pe buze – dar omul surâdea numai cu ochii. Ceea ce era şi mai uimitor, era faptul ca fiecăruia dintre cei spre care îşi arunca el privirea, i se părea că ochii lui sunt prea deschişi, chiar foarte deschişi, pentru ca mai pe urmă să observe culoarea lor închisă.

Apropiindu-se de grupul tinerilor, Chandrasekhar spuse:

— Inginerul v-a dezamăgit, nu-i aşa? V-aţi aşteptat să vedeţi încă o pilă atomică, o catapultă nemaipomenită a elementelor, şi când colo aţi aflat că obiectivul nostru reprezintă doar o maşină de calcul, nu-i aşa? Vă gândiţi probabil pentru ce este necesar acest balast inutil? N-ar fi oare mai eficace un emiţător de radiaţii care să prefacă în atomi orice eventual obstacol? Dar, dragii mei, lumea unei planete necunoscute este plină de enigme. Şi atunci, ce am realiza dacă am căuta să distrugem tot ce ne va apărea în cale? Noi urmărim ceva deosebit şi mult mai dificil: vrem să înţelegem aceste enigme. Fiindcă, a înţelege înseamnă a stăpâni. Şi aici ne va veni în ajutor tocmai matematica.

Zâmbi iarăşi, apoi continuă:

— Vi se pare curioasă această afirmaţie? Dar ia gândiţi-vă puţin: mişcarea planetelor, a stelelor, a atomilor, zborul pasării, circulaţia sângelui, creşterea florilor, tot ce ne înconjoară, întregul univers aplică legile matematicii. Matematica ajută inginerului să construiască poduri şi rachete, geologului – să descopere sub pământ mineralele, fizicianului – să elibereze energia atomică. Luăm deci cu noi nu numai mâini, muşchi şi ochi mecanici, dar şi un creier mecanic. Numesc creier mecanic această maşină, deoarece procedeele cu ajutorul cărora funcţionează le-am urmărit în însuşi creierul nostru omenesc.

Aici se opri o clipă, dar numaidecât reluă:

— Pentru a mă înţelege şi mai bine, am să vă dau câteva exemple. Când oamenii au învăţat să construiască maşini cu aburi, turbine, motoare cu ardere, maşini-unelte din ce în ce mai perfecte, li se părea că totul pe lume poate fi redus la un principiu mecanic oarecare, prin urmare, ziceau ei, şi creierul nu e decât un mecanism oarecare, ca şi ceasul, însă mult mai complicat. Considerau, bunăoară, că memoria nu e altceva decât acumularea mintală a unor „amprente" sau „fotografii" ale obiectelor din afară. Dar o astfel de explicaţie nu poate fi admisă, pentru simplul motiv că în creier nu există niciun fel de spaţiu pentru conservarea în acest mod a numărului imens de amintiri şi cunoştinţe pe care le posedă fiecare om. Eroarea constă aici în a presupune că creierul reprezintă o „cartotecă", un „depozit" mare. Că memorarea unui lucru oarecare reprezintă – sunteţi atenţi? – un lucru în sine. În realitate însă, nu reprezintă un lucru, ci numai un proces. Adică ceva fluid, ceva mobil. N-am să vă spun prea mult despre aceasta, dar vreau să vă daţi seama de un singur fapt: dacă materia se află într-o mişcare veşnică, atunci gândirea este ea însăşi o mişcare la puterea

„X”. Mai ţineţi minte, cred, deviza scrisă în interiorul submarinului căpitanului Nemo *mobilis în mobili*? Mobil în mobil. Aceasta este tocmai deviza şi secretul creierului. Secretul acelui imens nor miliardic de curenţi circulatorii. Tocmai pe acest principiu funcţionează şi Marax-ul. Acolo unde sunt curenţi, trebuie să existe şi izvorul lor şi căile lor. Baza creierului este neuronul, adică celula prevăzută cu prelungiri nervoase, care o leagă de alte celule. Iar particula elementară a Marax-ului este becul catodic. Marax-ul nostru are circa 900.000 de astfel de becuri. Evident, foarte mici, dar vedeţi ce volum mare ocupă. În schimb, creierul cuprinde circa 12 miliarde de celule, ceea ce ar reprezenta 12 miliarde de becuri şi toate orânduite perfect în cutia noastră craniană. Un constructor ar spune totuşi că soluţia tehnică pe care o prezintă creierul este mult mai perfectă. Această aglomerare uriaşă de celule, existente în creierul nostru, efectuează între ele un număr de legături egal cu cifra 1010.000 (zece la puterea zece mii). Această cifră vă spune, desigur, puţin. Dar ea este mai mare decât numărul atomilor din toate planetele, stelele şi nebuloasele care pot fi zărite în abisul cerului cu ajutorul celor mai puternice telescoape. Iată ce vaste posibilităţi are creierul nostru! Posibilităţile Marax-ului sunt mult mai modeste, firește, dar prezintă o superioritate faţă de creier prin faptul că acţionează mai rapid. O impresie străbate fibra nervoasă a creierului cu o viteză de circa zece metri pe secundă, în timp ce firul Marax-ului transmite o impulsiune cu o viteză de 300.000 metri pe secundă. Vă puteţi da seama cât se câştigă în timp?

Profesorul se apropie de pupitru şi atingând cu mâna suprafaţa lucitoare de chihlimbar, spuse mai departe:

— Am să-i dau acum Marax-ului să rezolve o problemă.

O ecuaţie diferenţială liniară.

Pe o foaie ruptă din notes, el scrise câteva formule, apoi, după ce apăsă pe mai multe butoane şi clape, manevră mânerul alb. Pe unul din ecrane apăru imediat o linie, luminoasă, imobilă, verzuie.

— Iată soluţia. Dacă vreau s-o am sub formă numerică, trebuie să cer aceasta în mod special.

Profesorul apăsă pe un alt buton şi din fanta îngustă alunecă peste pupitru o bandă de hârtie, imprimată cu simboluri matematice.

— Tovarăşe profesor… dar problema a fost grea! întrebă unul dintre tineri.

— Nu atât grea, cât ingrată, căci necesita un păienjeniş enorm de calcule. Altă dată, când nu existau încă astfel de maşini, unui anumit matematician cunoscut i-a trebuit pentru rezolvarea acestei probleme o jumătate de an.

— Dar rezolvarea a apărut în aceeaşi clipă în care dumneavoastră aţi apăsat aici…

Chandrasekhar dădu din cap.

— N-a apărut în aceeaşi clipă. Aceasta este o iluzie. De la comandă până la apariţia rezultatului a trecut circa o jumătate de secundă. Marax-ul execută 5.000.000 operaţiuni pe secundă, deci într-o jumătate de secundă a executat 2.500.000 de operaţiuni. Exact atâtea câte erau necesare.

Tinerii priveau acum Marax-ul cu mai multă uimire decât înainte.

— După câte observ, Marax-ul începe să câştige stima dumneavoastră, spuse Chandrasekhar. Cât despre problema pe care a rezolvat-o adineauri, pot spune că a fost mai degrabă simplă. Marax-ul v-a arătat doar cât de superior este el faţă de creierul nostru, prin viteza curentului său. Acest proces – procesul comunicaţiei între becuri, sau între

celule – joacă un rol mare şi în creier. Cred că aţi văzut vreodată un creier omenesc desenat? Este foarte încreţit, deoarece o suprafaţă încreţită poate cuprinde mai multe celule decât una netedă. Dar numai celulele în sine înseamnă prea puţin. Acestea trebuie să fie legate de fibre, aşa cum sunt legate becurile prin cabluri. Fibrele nervoase de legătură formează în ansamblu aşa-numita substanţă albă a creierului. Aceasta se află în cantitate mult mai mare decât substanţa cenuşie, adică a celulelor. Da ce? Ia faceţi socoteala: dacă aveţi numai patru celule şi vreţi să le legaţi pe fiecare între ele, sunt necesare nu patru legături, ci şase. Pentru cinci celule, sunt necesare zece legături, pentru şase celule – cincisprezece, iar în creier avem douăsprezece miliarde de celule. Tocmai de aceea avem atât de multe fibre albe. Aţi auzit, cu siguranţă, de multe ori spunându-se că oamenii de ştiinţă sunt oameni foarte distraţi. Aşa-i? Am să încerc să vă explic cauza şi am să vă demonstrez aceasta cu ajutorul Marax-ului, fiindcă aici e vorba tocmai de comunicaţia între celule, în cazul creierului, şi între becuri, în cazul acestui aparat.

— Mai întâi, continuă profesorul, trebuie să facem ca Marax-ul să uite problema anterioară.

Chandrasekhar apăsă pe întrerupător. Curba luminoasă dispăru. Apoi profesorul trecu foarte repede degetele peste câteva clape, ca şi cum ar fi bătut la o maşină de scris neobişnuită. În acelaşi timp spunea:

— Când îi dau Marax-ului o problemă, el caută parcă să facă „un efort” şi în mod automat conectează atâtea fire, câte sunt necesare. Ceea ce numim noi în viaţa de toate zilele concentrare mai mare sau mai mică a atenţiei. În funcţie de dificultatea problemei, aici se exprimă prin numărul mai mare sau mai mic de becuri puse în funcţiune.

Chandrasekhar apăsa mereu pe alte clape. În Marax se petreceau lucruri curioase. Ecranele se aprindeau unul după altul, cu o strălucire fosforescentă egală, până ce s-au aprins toate, în cerc, deasupra pupitrului, reflectându-se toate nouă în acesta, ca o lună palidă într-o apă liniştită de un verde închis. Pe ecrane apăreau nişte linii curbe, mişcându-se toate dintr-odată, mai întâi încet, apoi începură să se încolăcească din ce în ce mai repede, să se rupă, să se zbată. Zumzetul surd al curentului umplu tot spaţiul. Deodată, tinerii tresăriră. Se produsese un sunet înăbuşit, dar puternic, de bas, al soneriei şi pe pupitru se aprinsese cuvântul cu litere roşii: „Supra-încărcare". În acel moment profesorul le arătă tinerilor cum clapele opun acum rezistenţă la apăsarea degetelor, ca şi cum s-ar fi defectat.

— Vedeţi, zise el, Marax-ul refuză executarea comenzii. I-am ordonat rezolvarea concomitentă a unui număr prea mare de probleme, aşa fel, încât firele au fost supra-încărcate. Astfel se explică „distrarea" despre care v-am vorbit. Dar, văd că n-am fost destul de explicit. Hai să exemplificăm aceeaşi problemă, însă cu alte cuvinte. Când cineva gândeşte la un lucru mai puţin complicat, atenţia poate fi atrasă în acelaşi timp şi asupra altui lucru. Putem să repetăm în gând, de pildă, o poezie şi în acelaşi timp să urmărim pe fereastră, ce se petrece în stradă. Dar când problema e grea, atenţia nu mai poate fi împărţită. Cu cât lucrează mai multe celule nervoase, cu cât se produc mai mulţi curenţi circulatorii, cu atât vor fi mai încărcate fibrele de legătură. Acesta este tocmai secretul „distracţiei" oamenilor de ştiinţă: când mai multe celule sunt ocupate cu o problemă grea, în fire nu există loc şi pentru alţi curenţi. De aceea, când un astronom iese de la observator, cu gândul la o nouă teorie, se poate întâmpla să-şi uite pardesiul, să nu

recunoască pe un prieten şi „să fie cu capul în nori”, aşa cum se spune. Toate acestea sunt provocate pur şi simplu de abundenţa de curenţi din fibrele substanţei albe.

Chandrasekhar atinse un alt întrerupător. Curbele imobilizate pe ecrane dispărură, iar cadranele lor se stinseră deodată, ca şi cum ar fi suflat cineva peste ele. Ridicând capul, profesorul se uită o clipă spre tinerii care înconjurară într-un grup compact pupitrul. Cu mâinile sprijinite de marginea claviaturii, ca un muzician lângă un instrument neobişnuit, continuă după o clipă:

— Acum aţi aflat cum se face şi ce importanţă are legătura între becuri. Al doilea proces de bază îl constituie memoria. Marax-ul trebuie să memorizeze ceea ce îi ordonăm noi să facă, adică problema pe care i-o punem, iar afară de aceasta trebuie să ţină bine minte etapele respective ale calculelor, pentru a le putea utiliza mai târziu. Iată un exemplu simplu: vreau să înmulţesc 23 x 4. Pentru aceasta voi înmulţi mai întâi 20 x 4. Obţin cifra 80, pe care o voi ţine minte. După aceea voi înmulţi 3 x4 ceea ce dă 12. Acum trebuie să-mi amintesc primul rezultat – cifra 80 – şi să fac adunarea. Rezultatul va fi 92. Evident, acesta este numai un exemplu. Marax-ul face operaţiuni incomparabil mai grele, dar principiul este asemănător. Cu alte cuvinte, maşina trebuie să dispună de un organ al memoriei care să funcţioneze fulgerător. Nu este permisă o înregistrare pur mecanică, vreo fişă perforată sau ceva de genul acesta. Viteza fiecărui proces este determinată de veriga mai lentă a acestuia. Marax-ul execută într-o secundă 5.000.000 de operaţiuni. Dacă am utiliza ca organ de memorizare înregistrarea mecanică, performanţa cea mai bună ar necesita cel puţin a zecea parte dintr-o secundă numai pentru înregistrarea rezultatului. În stadiul acesta. Marax-ul

ar executa deci numai zece calcule pe secundă. Cu alte cuvinte, am pierde toată viteza, şi tocmai ea ne interesează cel mai mult. De aceea memoria trebuie să fie electrică. Principiul acesteia este următorul: impulsiunea electrică, consemnând ceea ce vrem să memorizăm, o închidem în circuit şi-o obligăm să circule în cadrul acestuia. În acest scop, în practică sunt folosite instalaţii diverse. Marax-ul posedă aşa-numiţii capacitroni. Aceştia sunt becuri cu vid, în care se găseşte un număr mare de condensatori foarte mici, asemenea unor file de carnet scrise cu o „peniţă" formată dintr-un mănunchi de electroni având o viteză de 260.000 kilometri pe secundă. După cum vedeţi, o viteză satisfăcătoare. Mişcările acestei „peniţe" sunt dirijate de câmpul electric. Un astfel de capacitron poate memoriza până la 40.000 de rezultate dintr-odată, şi poate să le redea, în caz de nevoie, într-o fracţiune de secundă.

— Tovarăşe profesor, dar ce fel de scriere foloseşte „peniţa" din electroni?

Chandrasekhar îşi încruntă uşor sprâncenele.

— „Peniţa" nu foloseşte nicio scriere. Am spus aceasta numai ca un exemplu. În realitate, electronii transmit sarcinile plăcuţelor din condensatori, formând circuite electrice, vibrânde.

— Dar creierul memorează la fel ca şi Marax-ul?

— În creier se găsesc două feluri de memorie. Una, aşa-numită „memorie circulatorie", este aceeaşi ca la Marax. Aceasta permite memorizări de scurtă durată. În circuitele conectate momentan, pulsează curenţi care sunt întrerupţi atunci când nu mai sunt necesari. În schimb, a doua memorie, aceea datorită căreia ţinem minte copilăria, trecutul, cunoştinţele pe care le-am căpătat în şcoală, are un alt mecanism. În linii generale, constă în modificările ce se

produc acolo unde prelungirile unei celule nervoase vin în contact cu altă celulă. Aceste contacte reprezintă nişte straturi subţiri de albumină, aşa-numitele sinapsuri, în care are loc dirijarea şi frânarea condiţionată… Dar să lăsăm asta. Am vorbit despre creier numai pentru ca dumneavoastră să înţelegeţi mai bine Marax-ul. Mi-e teamă însă că în ceea ce priveşte modul de funcţionare al acestuia aveţi încă o imagine destul de neclară. Dar am să mai adaug ceva: Marax-ul reprezintă un sistem închis, care tinde spre un anumit echilibru al curenţilor, asemenea unui pendul în oscilaţie, care tinde întotdeauna să ocupe poziţia cea mai joasă. Punând o problemă spre rezolvare, nu fac decât să scot maşina din starea de echilibru electronic. Ţinând să revină la această stare, Marax-ul rezolvă problema parcă „în trecere". Jocul curenţilor produce diferite linii curbe, care se văd pe acest ecran, şi aceste linii reprezintă tocmai răspunsul la întrebările puse. Ştiţi, desigur, că fiecare linie curbă poate fi exprimată cu ajutorul unei ecuaţii matematice. Ecuaţia curbei, care apare pe ecran, reprezintă soluţia căutată. Astfel lucrează Marax-ul asupra problemelor matematice – dar pot fi şi altfel de probleme. Să presupunem că ajungem pe o planetă şi avem nevoie de o anumită substanţă chimică, pe care o găsim în natură sub formă de compus gazos în atmosferă, de mineral sau de soluţie. Se pune însă problema cum am putea obţine cât mai rapid această substanţă, cu un volum de muncă pe cât cu putinţă mai redus? Indicăm Marax-ului toate datele şi în decurs de câteva minute obţinem modul de producţie. V-am dat, evident, un exemplu simplu. Marax-ul este în stare să rezolve probleme mult mai grele. Dar în operaţii de felul acesta, el lucrează cu totul altfel decât în cazul unei probleme matematice. Într-un asemenea caz e destul, firește, ca maşina să „ştie" numai regulile

matematice. Într-o situaţie ca aceea de mai sus, ea trebuie să cunoască însă la perfecţie chimia şi fizica, să cunoască tehnologia proceselor chimice şi, bineînţeles, să cunoască mijloacele de care dispunem, căci nu ne-ar fi de mare folos dacă ne-ar sfătui doar să construim, să zicem, o fabrică cu trei coşuri… Aşadar, Marax-ul trebuie să dispună de cunoştinţe vaste despre obiectul dat. Astfel de cunoştinţe poate să posede numai mulţumită faptului că l-am dotat cu ele. În ce fel? Pentru aceasta sunt folosite alte organe ale memoriei, aşa-numiţii capacitroni constanţi, sau ultracapacitronii. Un astfel de bec cuprinde aproximativ cam tot atâtea cunoştinţe câte cuprinde un manual ingineresc foarte gros. Marax-ul dispune în totalitatea lui de circa 100.000 de astfel de volume, şi de aceea, datorită lui, nu luăm cu noi niciun fel de cărţi.

— Dar un astfel de bec nu se poate defecta?

— Evident că da. Dar şi o carte poate să ardă. Atunci e greu, dar riscăm. Fără risc, nu realizam nimic. Cu alte cuvinte, în caz de forţă majoră, se conectează ultracapacitronii respectivi şi ei încep să transmită circuitelor cunoştinţele lor. Aceasta se realizează prin emiterea pur şi simplu a unor nori de electroni cu o viteză modulată. Astfel se înfăţişează ştiinţa noastră, tradusă în limbajul electricităţii… Un bec transmite circuitelor, în decurs de aproximativ o secundă, întreaga sa ştiinţă. În acest timp, sub el apar vibraţiile primordiale ale circuitelor. Şi simultan intră în funcţiune regulatoarele şi dispozitivele de rezonanţă speciale, filtrele de frecvenţă, modulatoarele şi bobinele de reactanţă, care ocupă întregul spaţiu de sub această cabină. Iar aici, aici se află numai staţia de comandă, asemenea scoarţei creierului, pe când toate „fibrele albe” se află dedesubt.

— Tovarăşe profesor, mă scuzaţi, interveni unul dintre tineri, dumneavoastră aţi spus că un astfel de bec este ca şi un manual – dar într-o carte nu există soluţii ale problemelor?

— Bineînţeles că nu sunt. Nu m-aţi înţeles bine. De fapt eu sunt de vină, folosind această comparaţie cu cartea. Mă gândeam însă numai la volumul de cunoştinţe, şi nu la modul de folosire a acestor cunoştinţe. Diferenţa esenţială între carte şi creier poate fi exprimată prin faptul că în carte cunoştinţele stau una lângă alta rigide, moarte, invariabile, pe câtă vreme în creier fiecare cunoştinţă este vie şi plastică, ceea ce înseamnă că în caz de nevoie o putem adapta după necesitate la o situaţie concretă, pe care o întâlnim în viaţă. Marax-ul este mult mai asemănător cu creierul decât cu o enciclopedie. Cunoştinţele din Marax se transformă, se modifică şi se adaptează la nevoi, la fel ca într-un creier, datorită faptului că sunt păstrate sub formă de vibraţii plastice de curent, reprezentând linii curbe. Ştiţi, cu siguranţă, că dacă vom suprapune două linii curbe, va apărea a treia, care nu se aseamănă cu niciuna din ele, dar va fi rezultanta acestora. Ei bine, problema pusă Marax-ului reprezintă tocmai o linie curbă, cunoştinţele pe care le foloseşte el în timpul funcţionarii reprezintă a doua curbă, iar curba rezultantă, care apare din compunerea acestora, reprezintă soluţia problemei!

— Dar sunt suficiente întotdeauna numai trei curbe?

Chandrasekhar zâmbi uşor.

— Eu v-am dat un exemplu numai, pentru exemplificare. În realitate sunt nu numai trei, ci miliarde şi bilioane de curbe. Maşina, lucrând asupra unei probleme date, execută în decurs de o secundă cinci milioane de operaţiuni. Cinci milioane! Or, ea funcţionează uneori câte o

oră, două, chiar şi mai multe. În timpul probelor, a funcţionat o dată o sută şaizeci şi nouă de ore. Şi tot timpul făcea câte cinci milioane de operaţiuni pe secundă. Vă rog să vă imaginaţi aceasta… Vorbind despre cele trei curbe, am vrut să vă expun numai principiul, care este întocmai aşa precum v-am arătat.

— Numai… un singur lucru n-am înţeles încă… spuse cel mai tânăr dintre vizitatori, încruntând sprâncenele. Cum se poate exprima totul printr-o linie curbă? De exemplu… de exemplu, să ne oprim la cazul amintit de dumneavoastră în legătură cu obţinerea acelui corp chimic. Răspunsul trebuie să indice desigur: se ia asta şi asta, se toarnă într-un vas, se amestecă, se supune fierberii. Cum se pot exprima toate acestea cu ajutorul curbelor?

— Vrei să ştii, cu alte cuvinte, cum este pusă întrebarea maşinii? Lucrul acesta trebuie, evident, să fie ştiut din capul locului. În orice caz, nu este tot atât de simplu ca întrebarea pe care mi-o pui mie… Iar în ceea ce priveşte părerea dumitale, după cât se pare, că nu se poate exprima prin curbe orice, te înşeli, dragul meu. Oare scrierea noastră nu reprezintă şi ea un fel de linie curbă încâlcită, complicată, care se intersectează la nesfârşit? Dar să nu vă închipuiţi cumva că noi comunicăm cu Marax-ul în felul în care scriem. Cine ştie, poate că am reuşi şi în felul acesta, dar ar duce la o mulţime întreagă de complicaţii tehnice. Marax-ul este ca un mare înţelept dintr-o ţară străină, în stare să ne spună multe, dar care nu ştie să vorbească decât limba lui. De aceea merită să ne dăm puţină osteneală ca să învăţăm limba lui, limba curbelor, trasate de curenţii care se modifică rapid. Cine n-are practică, se poate servi pentru a traduce răspunsul maşinii în limba obişnuită de un aparat special, aşa-numitul electroanalizator al lui Madora-Fourier, dar

pentru un operator versat e destul să-şi arunce privirea asupra ecranului, şi pricepe totul!

Profesorul apăsă pe câteva clape, apoi pe un buton şi încă pe unul. Pe ecran se încolăceau din ce în ce mai lent valuri de linii încâlcite, care în cele din urmă s-au imobilizat sub forma unei bucle înclinate

— Am întrebat Marax-ul ce temperatură e mai convenabilă pentru combinarea azotului cu hidrogenul spre a obţine amoniacul şi ce catalizator trebuie folosit în acest scop. Iată ce mi-a răspuns: temperatura de 500 grade, la o presiune de 200 atmosfere. Iar catalizatorul trebuie să fie un compus al fierului.

— Şi eu ştiu asta, nu se putu stăpâni să nu intervină cel mai tânăr dintre vizitatori.

Chandrasekhar se abţinu să nu izbucnească în râs.

— Ştiu şi eu asta, fără să mă laud, zise profesorul, dar dacă am întrebat, am făcut-o numai pentru a vă arăta cum funcţionează Marax-ul…

Deodată unul dintre tineri ridică ochii şi privi mirat către profesor, nerăbdător să-i pună o întrebare.

— Tovarăşe profesor… dumneavoastră aţi spus că Marax-ul funcţionează la fel ca şi un creier… Aceasta înseamnă că în creier se petrece acelaşi fenomen? Întreaga gândire, totul este reprezentat numai prin astfel de curbe?

— Îţi închipui oare, răspunse profesorul, că atunci când te gândeşti la flori, în creier apar trandafiri şi violete, iar când priveşti o turmă de oi, îţi vor zburda în cap nişte mioare? De ce te miri aşa? Te surprinde faptul că traseul procesului de gândire nu este de loc asemănător cu conţinutul lui? Dar asta este de la sine înţeles. Ştii ce ai zări înăuntru dacă, printr-o ferestruică făcută în craniu, ai privi creierul în timp ce lucrează?

— Celulele…

— Dar dacă ai folosi un aparat care ar mări atât de mult încât să poţi vedea atomii, ai zări reţelele de albumină care se întind în toate părţile, cu alte nuclee de albumină, unele mai mici, altele mai mari, unele sferice, altele filiforme, plutind liber printre ele, ai observa apoi cum în câmpurile moleculelor existente se nasc altele noi, pe când cele vechi se descompun, propulsând mase întregi de electroni, formate din fermenţi care merg de-a lungul lanţurilor… Ce înseamnă toate acestea?

Şi tot el explică mai departe:

— La o lampă electrică, curentul curge de la polul negativ spre cel pozitiv, iar într-o celulă vie electronii eliberaţi din corpurile nutritive, cum ar fi zahărul sau grăsimile, se dirijează spre oxigen. Astfel apare apa şi bioxidul de carbon. În viaţa de fiecare zi numim acest proces ardere. Într-un bec incandescent curentul curge în interiorul filamentului metalic în mod continuu, în schimb într-o celulă avem, în locul filamentului continuu, lanţul corpurilor albuminocide, de-a lungul cărora se deplasează electronii, transmişi de la o verigă la alta. Acest lanţ este construit din fermenţi de respiraţie. Aceştia reprezintă nişte inele albuminoide aliate în jurul atomului de fier, care prind şi resping electronii de câteva mii de ori pe secundă. Celula lucrează ca şi un dinam electrochimic, producând o diferenţă de potenţial de gradul a câtorva zeci de mii de volţi… Milioane de astfel de celule formează straturi. Straturile formează câmpuri. Câmpurile – centre şi zone de proiecţie, care comunică între ele prin intermediul curenţilor cu părţi armonice şi subarmonice; iar întreagă această construcţie ameţitoare, supra-încărcată de jocul turbionar şi variabil, dar legat ca o muzică, reprezintă tocmai sufletul… Iată ceea

ce se întâmplă în capul dumitale când te gândeşti la flori, când priveşti cerul, norii… Cât despre asemănarea dintre creier şi Marax, ea nu se referă la materialul de construcţie, nici la dispoziţia părţilor, ci a curenţilor şi numai a curenţilor.

— Dar Marax-ul… poate el totul? întrebă tânărul preopinent cu obrajii îmbujoraţi, care încerca să se apropie de pupitrul aparatului din mijlocul sălii.

Chandrasekhar zâmbi cu ochii săi negri.

— De bună seamă că nu poate tot.

— Nu asta am vrut să spun… Poate oare maşina aceasta să inventeze ceva, singură, adică complet singură, fără oameni?

Chandrasekhar dădu din cap.

— Vrei să întrebi dacă maşina face de prisos prezenţa omului? Niciodată. Este la fel ca şi cum ai spune că prezenţa pianului face de prisos existenţa compozitorului. Maşina singură nu poate da nimic. Ea măreşte doar extrem de mult posibilităţile noastre, deschizându-ne calea spre problemele a căror rezolvare ar duce într-o asemenea junglă matematică încât altfel ar fi necesară o viaţă întreagă pentru a găsi soluţia. Cu toate acestea, nu se poate spune că maşina este mai înţeleaptă decât omul. E adevărat că dispune de mai multe cunoştinţe decât oricare dintre noi, dar nu uitaţi că la drept vorbind, organele memoriei noastre nu sunt numai creierii noştri, dar şi bibliotecile, fotografiile, colecţiile, documentele… Deci maşina nu e mai înţeleaptă decât omul. Este însă mai rapidă. Şi totuşi e inferioară unui creier viu. De ce? Am să încerc să vă explic. Dacă o problemă oricât de grea este realmente rezolvabilă, atunci putem construi o maşină de gândire atât de puternică încât să o poată rezolva. Dar deficienţa principală a maşinii constă în faptul că ea nu

poate rezolva decât o problemă care i-a fost pusă. Or. formularea propriu-zisă a problemei reprezintă, ca să fim drepţi, jumătate din muncă, adeseori chiar partea cea mai importantă a efortului intelectual, după cum ne arată istoria ştiinţei. A înţelege principiul maşinii cu aburi, să zicem, este foarte uşor. Greu a fost numai a-l descoperi. A lua tubul cu vid, sau inductorul lui Ruhmkorff şi a repeta experienţa lui Röentgen – nu prezintă nicio greutate. Dar descoperirea razelor X, căutarea unor fenomene noi şi descoperirea legilor care le conduc, în aceasta constă tot secretul geniului omenesc şi al progresului…

— V-am spus că o problemă pusă scoate maşina din echilibrul curenţilor, dar după ce o rezolvă, Marax-ul se linişteşte. În schimb, omul nu se linişteşte niciodată, deoarece fiecare problemă rezolvată pune în faţa lui alte zeci de probleme noi. După cum vedeţi, maşina nu este în stare să gândească pentru a crea. Nu poate să-i „vină o idee". În asta constă lipsa ei cea mare. Dar, fiindcă am criticat-o destul, se cuvine s-o şi apăr acum. Ea este în stare să efectueze calcule pe care noi nu le putem face. Da exemplu, poate să analizeze în amănunt fenomenele care apar în adâncul unei pile atomice, în corpul unui element fisionabil, sau în interiorul unei stele. După cum vedeţi, o astfel de maşină nu înlătură omul, ci îl ajută – şi aceasta este singura cale spre progres.

— Dar, tovarăşe profesor… oare nu este posibilă construcţia unei maşini care să facă singură descoperiri?

Chandrasekhar se gândi o clipă, apoi răspunse:

— În prezent, nu. Ceea ce va fi în viitor… mi-e greu să spun. De un singur lucru însă sunt sigur: nicio maşină nu va face de prisos omul. Altă dată, cu o sută de ani în urmă, oamenii se temeau de maşini, credeau că ele îi vor scoate din

muncă şi le va lua pâinea de la gură. Dar vinovate de aceasta n-au fost maşinile, ci sistemele sociale necorespunzătoare. Iar în ceea ce priveşte Marax-ul… am să vă destăinuiesc încă ceva. Am pomenit mai înainte de pian şi de compozitor. Această comparaţie mi se pare destul de potrivită. După cum numai un virtuos reuşeşte să scoată dintr-un instrument o melodie într-adevăr minunată, tot astfel numai un matematician este în stare să exploateze din plin posibilităţile foarte mari, dar limitate, ale Marax-ului. Câteodată, când stau aici şi lucrez noaptea, se întâmplă un lucru curios: am senzaţia că graniţa dintre mine şi Marax dispare. Uneori caut răspunsul la o întrebare formulată de mintea mea proprie, alteori la una imprimată pe ecrane… şi nu simt nicio diferenţă principială. Şi una şi alta urmează, în fond, acelaşi proces.

Se făcu din nou linişte. O linişte punctată doar de zumzetul abia perceptibil al curenţilor.

— Tovarăşe profesor, se auzi aproape în şoaptă glasul unuia dintre tineri, dumneavoastră aţi construit această maşină?

Chandrasekhar îl fixă pe interlocutor cu ochii săi sclipitori, parcă smuls dintr-o meditaţie adâncă.

— Ce-ai întrebat? Dacă eu…? Nu, da de unde! Mi se pare că inginerul a spus ceva în privinţa aceasta, dar eu am fost doar unul dintre mulţi alţii, îmi amintesc pur şi simplu timpurile când se năşteau primele maşini de gândit. Aceasta s-a întâmplat aproximativ cu treizeci de ani în urmă. Câţiva oameni de ştiinţă au încercat atunci să construiască un dispozitiv care să înlocuiască ochii la cei orbi, un dispozitiv pentru citit. Greutatea cea mai mare consta în a face ca dispozitivul să poată identifica literele, independent de faptul dacă acestea sunt mari sau mici, tipărite sau scrise de

mână, aşa cum fac ochii noştri. Când s-a ajuns, în fine, la definitivarea concepţiei unui astfel de aparat, unul din oamenii de ştiinţă a întocmit macheta şi a prezentat-o unui fiziolog cunoscut, fără să-i spună ce reprezintă. Fiziologul, privind aparatul, s-a exprimat: „Dar aceasta reprezintă stratul al patrulea al celulelor nervoase al centrului vederii din creier…" În felul acesta a apărut prima maşină care imita o activitate a creierului. E adevărat că numai o singură activitate, dar ăsta a fost doar începutul…

În mijlocul vizitatorilor, care ascultau într-o tăcere adâncă, se produse un freamăt. Cel mai mic dintre ei căuta să înainteze cu orice preţ printre colegii lui şi până la urmă izbuti să scoată capul deasupra marginii scânteietoare a pupitrului. Roşu ca racul, cu respiraţia întretăiată, izbucni:

— Tovarăşe profesor! Eu am numai paisprezece ani, dar… să nu râdeţi! Eu n-am văzut până acum un om atât de deştept ca dumneavoastră! Vă rog să ne spuneţi ce trebuie… pentru ca cineva să devină la fel ca dumneavoastră?

Chandrasekhar îşi aruncă ochii liniştiţi şi negri asupra tânărului din faţa lui.

— Sunt departe de ideal, zise el. De altfel, nici n-aş vrea să-l ajung. Singurul lucru care mi se pare că are valoare pentru mine este poate faptul că iubesc matematica. Ce aş putea să vă spun mai mult? De la profesorul meu mi-a rămas un principiu, căruia am căutat să-i rămân credincios. Acesta sună în felul următor: Niciodată să nu ai linişte! Niciodată să nu te mulţumeşti cu cele realizate. Întotdeauna să mergi mai departe. Valabilitatea acestei devize o găsim în viaţa tuturor oamenilor care au înfăptuit ceva. Când Max Planele a descoperit, după mulţi ani de cercetări anevoioase, natura cuantică a energiei, oamenii cu intelect superficial considerau aceasta drept o încoronare glorioasă a

eforturilor lui şi socoteau opera sa ca încheiată. Dar pentru el această descoperire s-a transformat într-o enigma, căreia i-a consacrat apoi întreaga sa viaţă. Niciodată să nu vă lăsaţi încântaţi de ideile proprii, niciodată să nu vă liniştiţi, ci să loviţi în teoriile proprii cu o asemenea putere, încât să se scuture tot ce nu este adevăr în ele. Ştiu că e greu a proceda astfel, dar în ştiinţă, de altfel ca şi în viaţă, nu mai există astăzi căi uşoare. Epoca descoperirilor întâmplătoare şi a carierelor nemeritate aparţine trecutului. Şi acum, dacă îmi permiteţi, am să vă conduc puţin. Înnoptaţi la noi, sau plecaţi chiar astăzi?

— Suntem cazaţi în vale, la caban…

— Minunat. Hai să mergem. N-am mai văzut cerul de paisprezece ore.

Străbătură culoarul triunghiular şi caja, şi ieşiră din rachetă. În hala, munca se desfăşură în acelaşi ritm. Schelele din ţevi, înălţate prin telescopare, fuseseră retrase de la aripile din coadă, dar au apărut în schimb la botul navei, înconjurat acum de muncitori. Tinerii, luându-şi rămas bun cu privirea dala corpul înalt al rachetei, turnat parcă din argint, coborâră cu profesorul pe scara rulantă şi, parcurgând tunelul cu vagonetul, se pomeniră dincolo de zidurile şantierului, în aer liber. Norii joşi de ploaie se destrămau încet, dispărând după munţi. Prin pânza lor subţire de un cenuşiu murdar, se zărea cerul senin.

Profesorul mergea cu tinerii de-a lungul zidului din partea de jos, drum pe care ei nu mai trecuseră. După puţin, turnurile şi coşurile înalte au rămas în urma lor. În faţă se întindeau câmpii acoperite cu iarbă, uşor ondulate, transformându-se, undeva, departe, în limbi abrupte de surpături, sub pereţii rocilor. Discuţia se purta în jurul expediţiei spre planeta Venus.

— Ei da, laboratoarele nu ne mai sunt suficiente, spunea Chandrasekhar. Înainte îmi ajungea hârtia şi creionul, dar acum matematica devine o ocupaţiune tot mai activă, plină de întâmplări neaşteptate…

Vorbea despre Venus, despre norii săi albi, despre furtunile teribile şi ciclonii care predomină acolo, despre oceanele misterioase de bachelită… Toate acestea nu-i speriau de loc pe tineri; ochii lor se iluminau parcă şi mai mult. Unul dintre ei întrebă ceva în legătură cu locuitorii enigmatici ai planetei. Nu se mai ştie nimic nou despre ei? Cum se va comporta expediţia faţă de aceşti locuitori? Le vor da lupte?

— Nu avem de gând să atacăm, răspunse profesorul. Dacă vom fi siliţi, ne vom apăra, bineînţeles. Cum? Nu vom lua cu noi aproape nicio armă, dar motoarele noastre atomice sunt tot atâtea rezervoare pentru producerea unui explozibil puternic. Avem de asemenea pe bord câteva emiţătoare manuale de radiaţie, precum şi o anumită cantitate de Gammexan. Această idee nu mi se pare prea fericită, dar prudenţa este sfântă. Nu ştiţi ce este Gammexan-ul? Este un insecticid nou, foarte puternic. Deoarece, ştiţi, unii tot mai susţin că Venus este locuită de un fel de insecte. Eu personal nu sunt de această părere…

— Dar care este părerea dumneavoastră?

Chandrasekhar zâmbi clin nou.

— Niciuna. Pot să repet cu conştiinţa împăcată cuvintele lui Socrates: ştiu că nu ştiu nimic. O să vă răspund după ce am să-i văd.

Terenul se înclina. Cărarea îngustă dintre ierburi şerpuia lin, cobora spre rocile verzui-argintii, acoperite cu muşchi.

— Vedeţi? arătă profesorul. Morenă postglacială. Iar

acolo, dincolo de pragul acesta, se găseşte lacul…

Vântul aducea o răcoare umedă, înviorătoare. Picături grele de apă alunecau, tremurând, pe tulpinile plantelor. Cărarea dispăru. Trecură peste pragul crăpat, din calcar, care apărea din ierburi ca o coastă albită de mastodont, şi se opriră la malul abrupt. În faţa lor, jos, se întindea oglinda mare a apei, înconjurată de inelul albastru-închis al stâncilor. Versanţii acestora coborau, cu lavinele lor pietrificate, spre oglinda apei, reflectându-se în lac cu o nuanţă mai închisă, în imagini răsturnate. Soarele îşi pierdea cu fiecare clipă strălucirea orbitoare şi apunea dincolo de muchia dinţată a vârfurilor, adâncind în apa neagră coloana de lumină rubinie. Prăvălirile şi râpile stâncilor verticale se cufundau în amurg, întregul peisaj se estompa şi se întuneca, pe când cerul apărea din ce în ce mai rece, învăluit într-o lumină tristă de un albastru închis. Ultimii nori se stingeau, ca o masă de zgură portocalie în momentul răcirii. Tăceau cu toţii. Se opriră între două stânci înalte, ca între ruinele unei porţi uriaşe, privind spre văzduhul iluminat către vârf; vântul ba se înteţea, ba se liniştea, şi atunci se auzea din depărtare zgomotul unei căderi de apă nevăzute.

Îi apucă seara pe drum. Tinerii vorbeau despre impresiile zilei, se întrerupeau, se completau unii pe alţii, dar fiindcă le era foame, grăbeau din ce în ce mai mult pasul, până când profesorul rămase în urmă. Devenise taciturn, o singură dată îi întrebase pe cei din jurul său, ce ar vrea să devină fiecare în viaţă.

Dintre cei cinci care rămăseseră în urmă cu el, unul voia să se facă chimist atomic, altul – astro-biolog, iar trei – piloţi pe navele cosmice.

— Dar matematician, niciunul? întrebă profesorul, jumătate în serios, jumătate în glumă. Cel mai mic dintre

tineri, care mergea alături de profesor, spuse că el se va face matematician.

— Deci nu te mai faci astronaut? Nu-i bine să-ţi schimbi atât de repede hotărârea. Sau poate vrei numai să mă măguleşti pe mine?

Dar tânărul nu se fâstâci.

— Şi astronaut şi matematician – ca dumneavoastră.

Chandrasekhar nu răspunse. Tăiară peste câmpie şi se apropiară de cei din faţă, încât auzeau acum ce vorbeau aceştia între ei.

— Am citit că la curând se va putea produce albutnina artificială, spunea unul.

— Mai înainte, ştiinţa nu era ca astăzi, adăugă al doilea. De aceea nu era bine.

— Ei da, numai citind istoria îţi poţi da seama ce era odată!

— Când eram mic, zise cel mai tânăr pe un ton confidenţial, adresându-se profesorului, nu-mi venea să cred că altă dată existau războaie. Nu-mi intra de loc în cap aşa ceva. Dar oamenii erau pe atunci ciudaţi. Erau sălbatici, absolut sălbatici.

— Erau proşti! strigă cineva, apăsat.

Profesorul se opri. Cei din faţă se întoarseră până la el, crezând că vrea să-şi ia rămas bun. Nu departe, se zăreau luminile clădirilor.

— Te înşeli, băiete, obiectă Chandrasekhar. Şi voi vă înşelaţi. Oamenii din trecut se asemănau întru totul cu noi, numai că lumea nu era bine orânduită. Ştiţi în ce scopuri voiau să folosească ei atunci energia atomică şi cum s-a terminat totul. Totuşi, să nu spuneţi că oamenii din a doua jumătate a secolului din urmă erau sălbatici şi proşti. Fiindcă tocmai atunci au trăit cei ce au luptat din răsputeri cu

puterile întunecate din om – şi să nu uităm ca această luptă e mult mai grea decât orice expediţie interplanetară, fie ea oricât de depărtată! Cu toate că oamenii de atunci ştiau numai o mică părticică din ceea ce ştim noi astăzi, nu ne este îngăduit să-i dispreţuim, fiindcă mulţumită lor putem construi acum sori artificiali şi creieri electronici. Şi mulţumită lor vom zbura spre stele.

Şi, punându-şi mâinile pe umerii celor care erau mai aproape, adăugă:

— Îmi pare bine că aveţi planuri ambiţioase pentru viitor. Tot ceea ce azi nouă ni se pare o primă realizare extraordinară – cum este expediţia noastră, de exemplu – vouă vi se va părea ceva obişnuit. Voi ne veţi lua locul nouă, şi veţi merge mai departe. Veţi merge mereu mai departe şi mai departe, căci cu cât cunoaşte omul mai bine lumea, cu atât i se deschid orizonturi mai largi, de necuprins. Mai ţineţi minte deviza profesorului meu?

— Niciodată linişte! răspunseră tinerii în întuneric, strigând în cor.

— Deviza asta v-o recomand şi eu. Rămâneţi cu bine. Dacă ne vom mai întâlni vreodată, am să vă pot răspunde la multe întrebări, căci va fi după întoarcerea noastră.

Se desprinse din cercul care-l înconjura şi porni încet, cu pasul mare, spre luminile şantierului. Tinerii urmăreau într-o adâncă tăcere silueta lui ce se îndepărta.

Încă o clipă, şi dispăru în bezna nopţii care se lăsa.

PARTEA A DOUA

JURNALUL DE BORD AL PILOTULUI HANNIBAL SMITH

Mă numesc Robert Smith şi am douăzeci şi şapte de ani. M-am născut la Piatigorsk, ca fiu al inginerului-arhitect şi al şefului aerodromului. De câte ori, la şcoală sau în altă parte, răspundeam astfel la întrebarea cu privire la părinţi, provocam mai totdeauna râsete şi trebuia să dau explicaţii suplimentare, arătând că şeful aerodromului era tatăl meu, iar arhitectul – mama. Bunicul meu, Hannibal Smith, s-a strămutat în Uniunea Sovietică în anul 1948, dar până la sfârşitul vieţii lui a tânjit după America, cu toate că n-a cunoscut acolo decât răul, din pricină că era comunist şi negru, un dublu păcat pentru care a suferit enorm. S-a căsătorit cu o rusoaică şi din această căsătorie a venit pe lume tatăl meu. Locuiam în apropierea aeroportului, într-o clădire cu parter, la poalele unui munte, unde se aflase o dată o mină de exploatare a malachitului. Bunicul avea o cameră la mansardă, nu prea mare, în care erau atârnate de grinzi, alandala, tot felul de plante uscate, plase, capcane şi săculeţe cu seminţe. Fiindcă întotdeauna iarna îngheţa de frig, şi-a construit, aşa cum ştia el de-acasă, o sobă mare, de care sunt legate primele mele amintiri. A murit pe când eu aveam opt ani. Îl ţin minte ca pe un om foarte înalt, uriaş, care, când apărea la noi, jos, umplea locuinţa cu râsul lui răsunător ca un tunet. Mă apuca de umeri, mă ridica până la tavan şi îmi cânta cântece ruseşti, care sunau atât de neobişnuit pe buzele lui. Mă învăţa să trag cu arcul, să fac zmeie, golea chiar pulberea din cartuşele puştii cu două ţevi a tatii şi o aprindea în chip de focuri de artificii, se juca cu

mine de-a vânătoarea de urşi şi eram atât de ataşat de el în copilăria mea, încât şi astăzi încă îmi apare faţa lui smolită, cu părul ondulat strălucitor, şi cu dinţii albi, pe care îi dezgolea imenşi, în râsul lui minunat. L-am iubit foarte mult. Dorul lui puternic de patrie îl mistuia permanent, dar nu se trăda faţă de nimeni, numai eu singur, băiat mic, ascultam câteodată povestirile lui puţin confuze, traduse cu greutate în limba rusă. Bunicul mă ducea la şcoală, fiindcă intrasem în prima clasă când el încă mai trăia. Colegii mă invidiau din cauza lui, iar unii, mai mari, mă întrebau dacă nu voi scrie poezii, deoarece credeau că voi deveni poet, ca Puşkin, făcând această asociere tocmai din cauza bunicului meu – care era un negru. Din păcate, poezia nu m-a atras niciodată, decât poate numai în înţelesul ei larg şi cu credinţa că se întinde dincolo de limitele versurilor (şi eu cred aceasta) şi că poate fi găsită mai uşor în văzduh, în munţi şi în luptă, decât la o masă de scris. Cine ştie dacă nu tocmai acesta este motivul cel mai temeinic pentru care aştern pe hârtie aceste rânduri în cabina mică a Cosmocratorului care se depărtează de casa mea în fiecare secundă cu 25 de kilometri. Dar nu vreau să anticipez evenimentele. Dacă cineva va citi cândva aceste pagini, trebuie să ştie despre mine cel puţin atât, încât să-şi poată da seama singur dacă merită să creadă, sau nu, cele ce voi relata mai departe. De aceea scriu mai întâi despre mine.

Ca prin ceaţă îmi aduc aminte de serile petrecute la bunicul, mai ales serile acelea lungi de iarnă. Bunicul ştia o mulţime de poveşti minunate şi-i plăcea să-mi spună basme nesfârşite, care se depănau ca şiragurile de mărgele exotice timp de mai multe seri la rând, iar eu, tremurând de groază sau înfiorat de bucurie, dar întotdeauna plin de entuziasm, îl ascultam aşa cum numai copiii şi îndrăgostiţii ştiu să asculte.

Aveam şase ani când în basmele lui senine au început să apară unele nuanţe întunecate. S-ar putea ca aceasta să se fi întâmplat mai devreme, dar eu eram prea mic pentru a-mi da seama, iar în acei frumoşi ani ai copilăriei bunicul era pentru mine altfel decât toţi ceilalţi oameni – spun altfel, şi vreau să înţeleg că el era pentru mine la fel ca natura de prin părţile noastre, ca cerul nostru alb-albastru sau înnourat, ca pădurile noastre învălurate, în preajma căruia petreceam ceasuri întregi. Mi se pare că aici stătea tot secretul lui, că alţi oameni mai în vârstă intrau şi ieşeau din lumea copilăriei mele, el însă reprezenta cu adevărat o părticică din ea.

Am amintit mai înainte că începuse să-mi vorbească pentru prima oară despre America pe când eu aveam şase ani. Aceste povestiri nu-mi plăceau, îmi produceau chiar groază, nu atât din cauza atmosferei lor întunecate, căci nu eram fricos, ci pentru faptul că bunicul devenea atunci cu totul altul, aproape un om străin. Îşi pierdea înflăcărarea, surâsul îi dispărea de pe faţă se încovoia, iar vorba lui devenea rară, cumpătată, alegea cuvintele şi încerca să atenueze detaliile crude.

În prima din aceste aventuri, bunicul îmi spunea cum a fost dat afară din fabrică şi cum călătorea prin Statele Unite cu trenul, fără bilet, câştigându-şi pâinea ca hamal, iar apoi când, după o anumită înscenare, a fost pus în urmărire, arestat, bătut şi schingiuit, rămânând cu şira spinării ruptă, nu mai putea să facă altceva decât să împletească rogojini din paie. S-ar putea să încurc aici întâmplările, dar aşa s-a fixat în mintea mea şi aşa îmi apărea bunicul în vis – un uriaş întunecat, posomorât, aşezat între nişte clăi imense de paie aurii, din care trebuia să împletească un număr necrezut de mare de rogojini, căci altfel… Ce se întâmpla dacă nu

împletea rogojinile nu ştiam, dar în această parte a visului mă trezeam îngrozit.

Mai târziu, am aflat şi o altă păţanie a lui, anterioară celei de mai sus, fiindcă se petrecuse pe când bunicul avea numai douăzeci de ani. Neputând găsi nicăieri de lucru, se angajă ca portar la o fabrică de produse chimice. Era de fapt o dărăpănătură, în care proprietarul întreprinzător producea un lichid care mirosea a vanilie, era îmbuteliat în nişte sticluţe şi era vândut la un preţ foarte pipărat ca medicament împotriva tuberculozei. Proprietarul plătea muncitorii nemaipomenit de prost, cu toate acestea nu ducea niciodată lipsă de braţe de muncă, deoarece toţi cei care veneau să lucreze la el erau în majoritate nişte nenorociţi, nişte ofticoşi, care căutau cu disperare salvarea şi se lăsau ademeniţi de speranţa că se vor însănătoşi mulţumită leacului scump, pe care fabricantul li-l dădea gratuit, ca medicament. Nu mai este nevoie să adaug că leacul n-avea niciun efect, fapt de care proprietarul nu se sinchisea câtuşi de puţin, deoarece în locul unui muncitor muribund el găsea cu uşurinţă alţi cinci oameni gata să se angajeze.

Părinţilor, şi mai ales tatălui meu, nu prea le plăceau aceste povestiri ale bunicului. Îmi aduc aminte cum am chinuit-o odată pe mama cu tot felul de întrebări despre diferite lucruri, cerându-i să-mi explice, bunăoară, noţiuni ca „spărgător de grevă” şi „minolier”. Acest ultim cuvânt nu-l ştia nici dânsa. L-am întrebat apoi pe tata, când a venit acasă.

— „Minolier”? De la cine ai auzit tu vorba asta? mă întrebă el.

— De la bunicul.

— A, atunci precis că este vorba de milionar!

Tata se supără numaidecât. Îi spuse încruntat mamei

că bunicul ar trebui să fie mai măsurat cu poveştile lui. „Nu vreau să-mi otrăvească băiatul cu amintirile lui despre negri!” strigă el, şi vru să se urce sus, la bătrân, dar mama izbuti să-i potolească furia, aşa cum făcea ea totdeauna în asemenea împrejurări.

Cât a trăit bunicul, tata îl învinuia că el ar fi acela care răscoleşte în mine ideile cele mai năstruşnice.

Odată, de exemplu, mi-a intrat în cap să fac o ascensiune pe Elbrus, şi o săptămână întreagă îmi puneam deoparte din mâncare, strângând rezerve pentru drum; altă dată, vizitându-l pe tata la aerodrom, am furat de la cineva o umbrelă mare şi am încercat să mă ascund într-un avion, cu gândul de a sări apoi cu paraşuta asta improvizată, atunci când urma să zburăm pe deasupra casei noastre.

Că bunicul trebuia să moară într-o bună zi, am aflat-o întâmplător, ascultând o dată, pe ascuns, o discuţie a părinţilor. Fără să dau crezare celor ce auzisem, ba mai degrabă înveselit de naivitatea lor, am luat-o la fugă sus. Bunicul era tot aşa de uriaş şi de puternic, dar când mă luă în braţe şi mă ridică spre tavan, şi când l-am întrebat ce-i cu el, am observat cum faţa lui se crispă de durere, lucru ce mă îndureră şi pe mine atât de mult că am izbucnit în plâns; dar nu i-am spus de ce plâng, cu toate că insistase mult să-i spun. Nu mult după aceea s-a îmbolnăvit şi a trebuit să stea în pat. Venise primăvara, descoperearn în fiecare zi în grădină noi minuni, dar bunicul avea voie să le privească numai de la fereastră, unde i se pusese un fotoliu mare, vechi. O dată, în timp ce urcam scările care duceau spre mansardă, ca să-i fac o vizită, am auzit un cântec adânc, gutural, ce nu se asemăna cu niciunul din cântecele pe care le auzeam acasă şi la şcoală, un cântec greu, de neuitat, izvorât dintr-o durere mare, din nedreptate şi din dragostea nemărturisită pentru lumea pe

care nu era îngăduit s-o iubeşti. Acest cântec nu-l auzisem niciodată până atunci din gura bunicului. Deşi ştiam bine limba engleză, nu înţelegeam frazele acelea curioase, şi numai în refren descifram câteva cuvinte ce se repetau mereu despre un mare şi bătrân fluviu pe care pluteau bărci. Păşeam pe treptele ce scârţâiau, şi cântecul răsuna din ce în ce mai aprig; m-am oprit şi am stat aşa mult timp în faţa uşii, pentru ca să cobor apoi încet, cu inima strânsă. Trei zile mai târziu, bunicul şi-a dat sufletul.

În anii următori, năzdrăvăniile mele, pe care le făceam acum împreună cu colegii de şcoală, deveniseră mult mai metodice, dar tot atât de năstruşnice. Tata spunea adesea că am un caracter de infern, iar mama, râzând completa: „de infern african". Cu aceasta, în paranteză fie zis, se termina totul, fiindcă amândoi mă iubeau foarte mult, dar fiecare în felul lui.

Învăţam destul de bine, dar după capricii. Când am aflat că pentru a fi căpitanul unui vapor trebuie să cunoşti matematica şi astronomia, am devenit în câteva săptămâni primul la aceste obiecte, iar când mai târziu m-a vrăjit geografia, am aruncat pur şi simplu la coş celelalte obiecte. Când am împlinit şaptesprezece ani, mai nesigur ca oricând în privinţa carierei pentru care trebuia să mă pregătesc, m-am întors la întâmplare la facultatea de construcţii a Academiei de Aviaţie din Piatigorsk, şi acolo l-am cunoscut pe Gorielov.

Expunea mecanică teoretică. I-am atras atenţia asupra mea nu prin cunoştinţele mele, care erau foarte modeste, ci datorită mamei mele. Ea era aceea care proiectase şi construise clădirea în care se aflau catedra şi laboratoarele profesorului Gorielov, şi le construise în aşa fel încât îl cucerise cu aceasta, cum spunea el, chiar inima. Fiecare om

rămâne din viaţă cu un şir de amintiri – dar o întâmplare deosebită din copilărie, prima dragoste, întâlnirea cu o persoană într-adevăr marcantă, fac ca aceste evenimente să fie asemenea unor axe în jurul cărora se învârteşte, luând însă o altă direcţie, o bună parte din viaţă, căreia i se deschid orizonturi nebănuite. Un astfel de eveniment a fost pentru mine atunci când după examenul pierdut la mecanica teoretică, adică după ce fusesem trântit, cum se spune la noi, Gorielov m-a oprit în cabinetul său, pentru a sta de vorbă cu mine. Era în luna iunie, un iunie minunat, plin de verdeaţă şi, privind pe fereastră grădina Institutului, profesorul îşi întoarse ochii spre mine şi-mi spuse:

— Lovit, metalul sună. Robert, îţi cer să-mi răspunzi cinstit la întrebarea pe care am să ţi-o pun. N-ai nimic împotrivă?

N-am răspuns nimic, dar din privirea mea trebuie să fi citit că doresc să fiu asemenea metalului, care sună. După un moment continuă:

— Pentru a fi de folos altora şi sieşi, omul trebuie să găsească mereu o bucurie în munca lui. Ştiu că eşti capabil să înveţi ceea ce se cere pentru a trece examenul, dar aceasta este foarte puţin. Sunt sigur că eşti în stare să participi cu întreaga ta fiinţă la ceea ce te entuziasmează. Dar spune-mi ce te entuziasmează mai mult?

N-am ştiut ce să răspund.

Fără a mai privi în ochii mei, Gorielov adaugă mai încet şi mai prudent, ca şi cum s-ar fi apropiat de ceva ce putea să fugă de lângă el:

— Spune, ce simţi când eşti fericit? Vreau să ştiu, fiindcă de aceasta pot să depindă multe.

— Fericit sunt rareori, am răspuns eu. Şi numai pentru câteva clipe, dar atunci mă simt bine… Ultima dată, s-a

întâmplat aceasta când am fost pe Djanghi Tau… fiindcă trebuie să ştiţi că fac parte din clubul nostru alpin şi se spune că sunt un alpinist bun. Am trăit acolo astfel de clipe, şi doream ca ele să dureze cât mai mult, să nu fie numai o vacanţă, sau un cantonament de antrenament, sau o distracţie, ci aşa să fie toată viaţa mea.

— Când a fost asta? Vorbeşte mai precis, şi spune mai repede, mă grăbi Gorielov, tot fără să mă privească.

— Când mă ameninţa pericolul, am răspuns eu simplu (fiindcă într-adevăr aşa simţisem) şi când trebuia să iau asupră-mi toată răspunderea ascensiunii, adică atunci când trebuia hotărâtă alegerea drumului, varianta nouă de căţărare, pe un drum necunoscut. Şi când am luat parte la o expediţie nocturnă de salvare şi am reuşit să-l găsesc eu, primul, pe cel dispărui.

— Îţi place să rişti, spuse sever Gorielov. Am observat asta după felul cum îmi răspunzi la întrebări. Dar cu mine nu ţi-a mers, fiindcă sunt ca o stâncă de netrecut.

Aici ar fi trebuit poate să zâmbească, dar n-a făcut aceasta.

— Ai trecut oare vreodată printr-o încercare cu adevărat mare? mă întrebă el după o clipă.

În mine se trezi mândria de care, ştiu, sufăr şi astăzi încă prea mult.

— Am rămas agăţat optsprezece ore, singur, de peretele Ujba şi nu m-am întors decât după ce s-a împrăştiat ceaţa. Aceasta a fost prima încercare a mea.

— Dar nu şi ultima, răspunse Gorielov. Însă ceea ce ai făcut tu atunci a fost ceva necesar?

M-am fâstâcit.

— Nu…

— Am ştiut că ai să răspunzi aşa, zise Gorielov şi

deodată am înţeles de ce-şi ascunde faţa de mine. Surâdea, dar nu pentru mine. Îşi surâdea lui însuşi, poate tinereţii lui, pe care o vedea în acea clipă foarte apropiată şi foarte înflăcărată. Apoi, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-o reverie, întoarse repede privirea spre mine şi am simţit numaidecât, pentru a doua oară în această discuţie, că îmi aminteşte de cineva foarte apropiat, parcă de o părticică din mine, dar n-am putut să ghicesc de cine anume – şi am simţit un fel de teamă.

— Mecanicii, zise Gorielov, matematicienii, astronomii, chiar şi oamenii care îi salvează pe cei dispăruţi în munţi, toţi sunt la fel de necesari, iar viaţa n-ar fi fost deplină dacă ar fi lipsit măcar unul dintre aceştia. Dar nu uita că viaţa are numai atunci un sens când slujeşte un scop. Intenţiile şi faptele mari servesc tuturor. Străinilor, ca şi alor tăi, celor apropiaţi, ca şi celor depărtaţi, asemenea unui pod construit de un inginer, sau asemenea unei poezii scrisă de un poet. Bucuriile mărunte însă, preocupările zilnice, ca plimbările primăvara, ca plăcerea de a admira un peisaj frumos şi chiar visurile proprii, le împărtăşim numai acelora care ne sunt mai dragi. Însă numai când faptele mari se îmbină cu bucuriile mărunte, omul este cu adevărat întreg, iar datoria îndeplinită până la capăt. Lumea este pentru tine ceea ce eşti tu pentru ea, şi tot ceea ce faci tu – înţelegi? tot! – trebuie să aibă un ţel şi un sens nu în tine, ci în afara ta. Nu fiecăruia îi este la fel de uşor să procedeze astfel. Ţie n-o să-ţi fie uşor, dar tocmai de aceea ai să devii aşa, fiindcă eşti pe cale să devii. Fiindcă tu vrei să fii ca acel metal care răsună când e lovit. Nu-i aşa?

Am plecat capul, deoarece nu puteam răspunde nimic.

— N-are să iasă din tine un inginer-constructor, spuse Gorielov mai departe. Dar consider că trebuie să-ţi termini

studiile, fiindcă nu există ştiinţă care să nu fie utilă, iar mai târziu, când vei avea o diplomă în mână, va trebui să mergi în munţi şi acolo să te regăseşti pe tine însuţi.

După acea discuţie, întorcându-mă acasă, după o lungă hoinăreală prin împrejurimile oraşului, puţin îmbătat de soare, de frumuseţea verii şi de vorbele profesorului, mi-am dat seama că Gorielov juca în viaţa mea acelaşi rol pe care-l jucase bunicul. Aşa cum celălalt se confunda cu copilăria mea, acesta se confunda cu tinereţea mea. Am procedat aşa cum m-a sfătuit el atunci şi nu-mi pare rău. Ce-i drept, după terminarea Institutului nu m-am dus imediat în munţi, ci am urmat o şcoală de un an la Serviciul Central Aerian şi am devenit pilot, încercând noile modele de avioane. Câteodată se întâmplă să aterizez chiar pe aerodromul tatălui meu. În schimb, toate concediile mi le petreceam în munţi. Numele meu a devenit cunoscut la clubul alpin şi în afara clubului, datorită expediţiilor la care luam parte. O dată, trebuind să declar la ghişeul unui oficiu public ce profesie am, am răspuns distrat „alpinist", în loc de „pilot". Şi, cu toate că m-am corectat imediat, ştiam că atât primul cât şi al doilea răspuns erau adevărate, întrucât acum am ajuns să mă cunosc puţin şi ştiu că mă atrag deopotrivă munţii încă neumblaţi de om, ca şi avioanele pe care nu le-a încercat încă nimeni. La douăzeci şi cinci de ani am participat la expediţia spre „acoperişul lumii", prin partea de nord a Pamirului. Un an mai târziu, mă număram printre cei care cucereau al treilea vârf, cel mai înalt din lume – Kanghendjonga. Această expediţie s-a soldat cu moartea tragică a unuia din tovarăşii mei, iar eu m-am ales cu dilatarea muşchiului cardiac, astfel încât a trebuit să petrec o jumătate de an în sanatoriile din sud. Imediat după ce m-am întors la aviaţie, am aflat despre călătoria spre planeta Venus, unde era necesar un pilot

pentru un avion de recunoaştere. M-am prezentat şi am fost ales din câteva mii de voluntari.

Scriu aceste rânduri în a douăzeci şi opta oră a zborului nostru.

Când ridic capul văd pe ecranul televizorului interior discul alb al Pământului, care se depărtează mereu. Mi se pare că am încheiat una din vieţile mele, şi o încep pe a doua. Într-o asemenea clipă cred că e permis să trag o linie groasă sub ceea ce a fost până acum. Ştiu că n-o să fiu în stare de fapte mari, fiindcă am prea puţine aptitudini pentru aşa ceva. De aceea n-am încercat niciodată să urmez calea ştiinţei. Îmi dau seama că sunt departe de astfel de oameni ca Chandrasekhar, Arseniev sau Lao Ciu, de care voi fi totuşi alături, şi la bune, şi la rele.

Ştiu însă că tot ceea ce am făcut în viaţă am făcut poate cu prea mult zel, poate cu inima prea înflăcărată, dar din tot sufletul. Am căutat să mă încred întotdeauna în oameni, iar dacă am fost supărat pe cineva, acela sunt eu însumi, din pricină că n-am putut să fiu ca Hannibal Smith.

Când, pentru prima oară, i-am spus unei fete că o iubesc, n-am fost în stare să găsesc cuvinte îndeajuns de mari şi de frumoase pentru a exprima tot ceea ce simţeam. De aceea i-am spus că în închipuirea mea dragostea nu este ca zborul la mare înălţime, nici ca cerul unde mă aflu atât de des, ci este ceva asemănător pământului, în care se implântă stâlpii pentru a fi ridicate ziduri şi pentru a fi construite case.

Că declaraţia mea n-a convins-o, asta este altceva.

NAVIGARE NECESSE EST

Locul prevăzut pentru start fusese ales în întinderea de

nisipuri, cu o suprafaţă de peste o mie de hectare, care mai există încă în fostul deşert Gobi. M-a dus acolo un avion pilotat de un coleg de la Oficiul Central Aerian, care a tăcut tot timpul cât am zburat, poate din pricină că în ziua aceea condiţiile atmosferice nefavorabile îl sileau să fie foarte atent, poate şi pentru faptul că ceruse să facă parte din această expediţie şi nu avusese norocul să fie primit.

Mă simţeam prost fată de el, dar am uitat totul dintr-odată când, de la o înălţime de şase mii de metri, am zărit racheta argintie, întinsă pe nisip. Avionul care m-a adus a aterizat în apropierea ei, apoi a plecat imediat înapoi. I-am întins mâna colegului meu cu o anumită ezitare. Ne cunoşteam de prea puţin timp spre a ne considera deja prieteni, dar eram pe drumul cel mai bun spre a deveni, şi dacă mă temeam de ceva era să nu ratăm această ocazie, dat fiind că el era mai tânăr ca mine, avea numai douăzeci şi unu de ani. Dar în momentul când s-a ridicat de pe scaun şi s-a aplecat spre mine – mă aflam deja pe aripă – mi-am dat seama că totul e în regulă, iar când ne-am sărutat am înţeles că în sufletul lui se năştea un simţământ nou, delicat şi minunat, deoarece renunţa în acea clipă de bunăvoie şi definitiv la această mare aventură – în favoarea mea. De aceea, în clipa când avionul dispăru în văzduh, iar eu pornii spre rachetă, am simţit o apăsare grea pe inimă.

Pe oamenii cu care trebuia să zbor aproape că nici nu-i cunoşteam. Pe Soltik îl întâlnisem mai demult la Centrul de Pregătire Aviatică, dar pe ceilalţi savanţi îi văzusem numai o dată, cu câteva luni mai înainte, la Leningrad, la o şedinţă de pregătire tehnică. Dar acea şedinţă avusese un caracter prea oficial, astfel că eu eram pentru ei un străin, după cum şi ei erau pentru mine nişte străini.

Înaintam prin nisipul moale spre micul grup de oameni

care stăteau sub peretele Cosmocratorului, şi abia când nu mă mai despărţeau de ei decât cel mult o sută de paşi, m-am surprins gândindu-mă că sfiala mea ar putea să pară ridicolă: resimţeam ceva în felul tracului, dar nu din cauza călătoriei spre Venus, ci din cauza oamenilor aceia necunoscuţi.

Agapa oficială dată în cinstea expediţiei avusese loc cu o săptămână mai înainte. N-am putut fi prezent, deoarece a trebuit să rezolv formalităţile legate de plecarea mea din aviaţie. Acum, aici, în mijlocul acestui deşert, printre nisipuri nesfârşite, sub un cer palid, se aflau numai circa douăzeci de persoane – rudele celor ce plecau, preşedintele Academiei de Ştiinţe şi câţiva membri ai acestui înalt for. M-a năpădit un sentiment de singurătate. Pe mine nu mă aştepta nimeni. Mama murise cu doi ani în urmă, iar tatăl meu nu putuse să plece din Piatigorsk. Noroc însă că tocmai atunci se auzi zgomotul unui avion. Aparatul cu care venisem se lăsa iarăşi în jos. Zburând pe deasupra rachetei, pilotul îmi transmise ultimul său salut de aviator, într-un viraj impetuos. În timp ce urmăream cu privirea avionul care dispărea în zare, Arseniev se apropie de mine, îmi întinse mâna şi mă trase cu vigoare spre el.

— În fine, iată-te aici, omule din Kanghendjonga, mi se adresă el, în timp ce eu nu i-am putut răspunde decât cu un surâs.

Startul era stabilit pentru ora unu ziua. Fusese ales acest ţinut nepopulat, deoarece pentru străpungerea rapidă a atmosferei pornirea trebuia făcută cu o forţă mare, iar norii de atomi, evacuaţi din rachetă, puteau să provoace ravagii periculoase.

După ce i-am salutat pe toţi, m-am îndreptat cu inginerul Soltik către partea din faţă a navei, spre a verifica

pentru ultima oară avionul de recunoaştere, căruia îi eram destinat eu. Am fost însă repede întrerupt de la această ocupaţiune, căci sub peretele rachetei, pe o dună de nisip, tocmai se sărbătorea despărţirea.

Evident, nimeni n-a ţinut niciun discurs, ci s-au spus doar câteva cuvinte, apoi am ridicat paharele cu un vin meridional de un auriu deschis, şi la urmă, de pe platforma de intrare, ne-am mulţumit să privim cum vehiculele cu şenile îi duceau pe cei ce rămâneau pe Pământ dincolo de limitele zonei de start. După aceea, am intrat în navă. Înainte de închiderea clapei, m-am întors încă o dată să văd deşertul şi, cu toate că peisajul îmi era străin, m-am simţit, în mod curios, foarte legat de el, încât mi se pusese parcă un nod în gât. Deşertul era acum complet pustiu, dar ştiam că la câţiva kilometri dincolo de orizont stau amplasate într-un cerc larg staţiile de radar, care vor prinde nava în mănunchiurile lor şi-o vor ţine astfel în tot timpul zborului ei.

Am intrat în Centrală, unde Soltik a preluat comanda. Ne-am întins cu toţii pe fotoliile deschise, incomodaţi de cordoanele de siguranţă, şi acum avea să urmeze ceea ce eu suport cel mai greu: aşteptarea. Limba ceasornicului se deplasa mecanic, măsurând sferturile de secundă. Deodată Soltik, stând culcat lângă streaşina neagră a Predictorului, cu mâna pe pârghiile acestuia, se întoarse pentru o secundă spre noi. Surâdea. Toată nervozitatea îmi dispăru când am zărit surâsul lui. Aceasta era clipa pe care el o visa de mult. Indicatoarele de pe disc atinseră punctele determinate. Soltik apăsă pe butonul roşu şi toate luminile din tablouri clipiră. Cu aceasta, călătoria începu.

Mai întâi, un tunet scurt. Rachetele auxiliare cu oxigen şi hidrogen, aprinse în serie, intrară în funcţiune. Nava, răscolind adânc nisipul, ridicându-se şi coborând ca un plug

monstruos, zguduită de explozii, porni greoi, cu smucituri scurte. Apoi exploziile se înteţiră. Zguduiri infernale; târşâitul de sol; salturi, căderi. Înăuntru, noi ne clătinam în toate părţile, deşi eram prinşi în cordoanele elastice de siguranţă. Deodată se auzi un zgomot puternic, melodios. Zguduirile se potoliră, în schimb, corpul meu devenea cu fiecare secundă din ce în ce mai greu. Îmi înfipsei ochii, cu îndărătnicie, pe ecranul rotund din faţa mea. Vedeam, ca o aripă îngustă, strălucitoare, partea laterală a navei, apoi nisipurile de jos formând dungi întortocheate, şi toate acestea tremurau şi sclipeau ca o pânză de celofan mototolit. Era din cauza straturilor de aer care deveneau tot mai dense în faţa navei pe măsură ce viteza creştea. Cunosc acest fenomen din zborurile mele efectuate cu vitezele cele mai mari.

Vizibilitatea devenea din ce în ce mai anevoioasă. O forţă nemaipomenită mă presa spre adâncul fotoliului moale, umplându-mi membrele cu un plumb invizibil, virându-se tot mai mult şi mai violent în fiecare muşchi şi nerv, până când respiraţia începu să se audă în pieptul strivit parcă de o greutate de 50 kilograme. Mi-am rotit privirea de jur-împrejur; toţi stăteau culcaţi, cu desăvârşire inerţi. Luminile din tablouri săreau prin întregul corp al navei, iar zgomotul acela continuu, cu care sunt evacuate în spaţiu gazele atomice, trecea printre noi ca un curent puternic.

Aceasta a durat mult, atât de mult încât sudoarea ce-mi năpădise fruntea începu să se prelingă printre sprâncene. Am vrut s-o şterg, dar n-am putut să ridic mâna. Soltik apăsă o pârghie şi deodată m-am simţit mai bine. M-am uitat la ceas: zburam de 16 minute. Jos se zărea ceva, dar era greu de spus ce anume. Nu era Pământul – nu era câmpia aceea

nesfârşită, netedă, cu şuviţe subţiri ce marcau şoselele şi râurile, pe care-o cunoşteam atât de bine din avion. S-ar fi zis că cerul şi pământul şi-au schimbat poziţiile în spaţiu. În locul bolţii uşoare, albastre, deasupra noastră se întindea o mantie neagră în care mocneau, abia vizibile, stelele, iar jos plutea o imensitate bombată, roşiatică, monstruoasă, departe de a semăna cu ceea ce cunoşteam. Această masă, ce se lungea parcă la infinit, era presărată cu nişte pete luminoase, întinse, dar ceea ce atrăgea mai ales privirea erau nişte petice albe, imobile, ca nişte fulgi de vată, lipite parcă de suprafaţa aceea nesfârşită.

I-am atras atenţia lui Soltik, el privi ecranul, spuse: „Ăştia-s nori" – şi se reîntoarse la ceasornicele lui. Am înţeles că aceia erau norii care pluteau deasupra Pământului, dar înălţimea lor era egală cu zero, în raport cu înălţimea atinsă de noi. Dacă te uitai mai bine puteai observa ici-colo câte o pată întunecată de umbră făcută de un astfel de fulg mic şi alb, care în realitate era un nor lung de câţiva kilometri. Zburam acum pe o traiectorie în formă de elipsă, întocmai ca o lună artificială a Pământului – după cum arătau cadranele luminoase ale Predictorului. Zborul acesta a durat aproximativ o oră, timp în care am parcurs sub noi o treime din circumferinţa planetei. În momentul când am depăşit teritoriul multicolor al Chinei, a dispărut şi uscatul. Ne aflam deasupra Oceanului Pacific. Suprafaţa convexă a apelor, de culoarea oţelului închis, constituie o privelişte neobişnuită, ca şi cum totul era creat dintr-un material mat, lustruit. Când au apărut coastele Americii, Soltik apăsă din nou pe butonul roşu. Huruitul puternic al motoarelor se accentuă şi Cosmocratorul, ridicând botul spre hăul negru al cerului, părăsi orbita pe care o descria în jurul Pământului. Zborul în această direcţie a durat până la miezul nopţii şi era cumplit

de epuizant din cauza schimbării continue a acceleraţiei. Deşi ieşise de mult din atmosferă, nava se mai lupta încă din greu cu gravitaţia terestră. Motoarele nu-şi încetineau mersul nicio clipă, dar fiindcă depăşisem cu mult viteza sunetului şi fiindcă acum zburam în vid, puteam să ne înţelegem între noi fără a trebui să strigăm prea tare. Câteva minute după miezul nopţii, am deschis, la un semnal al lui Soltik, cordoanele de siguranţă şi ne-am ridicat, pentru a ne arunca ochii, cu o oarecare îngrijorare, de jur-împrejur.

Centrala era cufundată într-o lumină liniştitoare. Dacă n-ar fi fost ecranele negre, presărate cu scânteierile stelelor, se putea crede că nava se odihneşte, nemişcata, în hală. Pământul se zărea sub noi ca un glob gigantic, din care trei pătrimi erau întunecate. Emisfera sa nordică se distingea în lumina stelelor printr-o aură crepusculară cenuşie. Urechea se obişnuia tot mai mult cu uruitul motoarelor şi trebuia să-ţi încordezi atenţia dacă voiai să le auzi.

După recepţionarea transmisiunilor emise de staţiile radar, ne-am îndreptat spre cabina comună pentru cină. Arseniev rosti aici o scurtă cuvântare.

Dintre tovarăşii de drum, el singur mă depăşeşte prin statura lui; este într-adevăr un astronom sub chipul lui Hercule. Nu pot să nu am o satisfacţie când privesc pieptul lui puternic bombat şi grumazul drept ca o coloană, pe care este aşezat capul greu şi ţeapăn, cu un păr atât de deschis, încât bate în alburiu.

Ne-a adresat următoarele cuvinte:

— Prieteni, călătoria noastră va dura treizeci şi patru de zile. În acest răstimp nu avem, din păcate, prea mult de muncit. Dar fără îndoială că nu vom sta degeaba, ci ne vom face călătoria mai plăcută prin discuţii – şi sunt primul care-l chem pe colegul Lao Ciu la un duel în problema materiei

ondulatorii. Iar cum nu suntem aici într-un laborator, ci pe o navă, care se depărtează de Pământ, propun ca în fiecare seară să ne întoarcem cu gândul la planeta noastră, povestind câte o amintire pe care fiecare o va depăna la rândul său, dintre cele pe care le va considera mai demne de evocat.

Toţi se declarară de acord cu această propunere Eu tăceam, spunându-mi că asta nu mă priveşte pe mine, întrucât se va vorbi, desigur, despre lucruri şi descoperiri ştiinţifice. Dar nu mică îmi fu mirarea când Arseniev se întoarse spre mine, invitându-mă să încep chiar eu acest ciclu, denumit al „poveştilor celor treizeci şi patru de nopţi". Puţin încurcat, am încercat să mă eschivez, arătând că am dus până în ultima clipă o viaţă modestă şi ca nu mi s-a întâmplat nimic care să merite atenţie.

— Nu te sfii că te afli numai printre profesori, zise astronomul, parcă puţin în zeflemea, repetând ultimele cuvinte rostite de mine. Aici nu suntem profesori, ci numai tovarăşi de drum. Iar în ceea ce priveşte amintirile ce-ar merita să fie povestite, sunt sigur că fiecare din noi nu poate decât să te invidieze…

Nu m-am lăsat convins, dar până la urmă am promis să povestesc ceva într-una din zilele următoare, după ce-i voi auzi vorbind pe alţii şi după ce se va crea o atmosferă mai intimă. Poate atunci o să-mi vină mai uşor să vorbesc, căci totdeauna mi-a fost greu să fac începutul. Dând din cap dezaprobator, regretând că nu mă pricep să povestesc, Arseniev se adresă atunci chimistului nostru, doctorul Rainer. M-am bucurat că tocmai Rainer trebuia să vorbească, deoarece nu-l mai văzusem până acum niciodată. Probabil fusese reţinut ca şi mine de niscaiva probleme personale, în Germania, deci departe de tovarăşii lui de aici şi sosise la

locul de start doar cu o zi înainte de zbor. Este un bărbat de circa patruzeci de ani, cu părul grizonant, cu ochelari, nu prea prezentabil şi extrem de liniştit. Tocmai se pregătea să înceapă, când apăru Soltik, care era de serviciu atunci la Centrală, aducând vestea că emisiunea de radio a emisferei nordice va transmite peste câteva clipe o audiţie specială pentru noi. Fu conectat îndată amplificatorul din cabina comună, şi adunaţi toţi în fotoliile adânci, la masa rotundă, am ascultat muzica lui Beethoven, care ne urmărea pe undele eterului în vidul interplanetar.

Când concertul s-a terminat era ora unu noaptea, dar nimeni nu simţea nevoia somnului, astfel că Rainer îşi începu povestea lui. Interveni însă din nou Soltik. Navei îi trebuia imprimată o mişcare de rotaţie. Predictorul deconectase cu un sfert de oră mai înainte motoarele de acţionare; dat fiind că noi ne îndepărtasem destul de mult de Pământ, gravitaţia acestuia slăbise în mod evident, în aşa fel încât la unele mişcări mai vii multora dintre noi li se întâmpla să prindă ceaşca în aer, atunci când voiau numai s-o ducă până la gură. Obiectele şi chiar corpurile noastre proprii deveneau cu fiecare clipă mai uşoare. Soltik se îndreptă spre Centrală şi după un minut am simţit cum mişcarea navei se schimbă. Dar senzaţia neplăcută de confuzie, provocată de forţa excentrică, ce intervine odată cu mişcarea de rotaţie, a durat numai o clipă, căci pe urmă totul a dispărut, iar corpurile noastre şi-au recăpătat greutatea normală. Când Soltik se întoarse, Rainer putu, în final, să înceapă povestirea sa.

— Nu ştiu dacă ceea ce voi spune, începu el, va interesa pe cineva. E vorba de o întâmplare destul de specială şi curioasă. Aş putea s-o intitulez „Polimeri” – un titlu care poate speria, nu-i aşa? ni se adresă el nouă, cu un surâs

timid, ce ni-l făcu şi mai simpatic. Locuiam pe atunci într-un cartier vechi, portuar, al Hamburgului. Eram doctorand şi preluasem laboratorul de sinteză organică al profesorului meu, Huemmel. Cu un an înainte, la acest laborator se lucra asupra sintezei unui tip nou de cauciuc, aşa-numitul silico-cauciucul, deoarece atomii de carbon sunt înlocuiţi cu siliciu. Industria aviatică antrenase în această problemă toate institutele sale de chimie, întrucât de producţia noului cauciuc depinde viitorul aviaţiei. După cum ştiţi, avioanele moderne aterizează cu o astfel de viteză, încât anvelopele de cauciuc obişnuit se prefac în bucăţi din cauza frecării, sau ard din cauza temperaturii înalte. Teoretic, se credea că silico-cauciucul va rezista la temperaturile cele mai înalte care apar în aceste condiţii. Dacă nu se reuşea obţinerea lui, constructorii trebuiau să renunţe total la sistemele existente de trenuri de aterizare. Când am venit eu la Institut, problema era de fapt considerată ca pierdută. Pentru cercetări fuseseră alocate sume fabuloase, se consumaseră cantităţi imense de substanţe reactive, se sacrificase o mulţime de aparate speciale şi se redactaseră zeci de dări de seamă, dar fără niciun rezultat. Pe hârtie totul părea foarte frumos, în practică însă nu ieşea nimic. Prima mea sarcină a fost punerea în ordine a laboratorului şi pregătirea lui pentru lucrări din alt domeniu. Săptămâni întregi a trebuit să curăţ acest grajd al lui Augias. Vă puteţi închipui ce era acolo numai dacă vă voi spune că în ultimele luni colectivul ştiinţific aproape că nu mai părăsea de loc laboratorul, iar trei din colegii mei mai în vârstă, Jaensch, Hoeller şi Braun, locuiau pur şi simplu printre aparate. În urma lor au rămas stive întregi de probe de cauciuc putrezite, aproape carbonizate sau arse, sute de baloane sparte, kilometri de bandă plastică – şi cu toate că am muncit din răsputeri,

împreună cu studenţii, în chip de măturători şi de personal de curăţenie, la o lună după ce am preluat laboratorul încă mai puteai descoperi, fie sub un dulap, fie în termostat, adevărate depozite din acest cauciuc nenorocit. Eu însumi căzusem, cum se spune, în boala polimerilor, dar aceştia mă interesau mai degrabă din punct de vedere teoretic. Polimerii sunt, după câte ştiţi, corpuri întregi obţinute prin unirea unui număr mare de molecule aparţinând aceluiaşi compus. În felul acesta, apar moleculele gigantice, al căror mod de comportare nu se poate prevede în niciun chip, chiar cunoscând foarte bine caracteristicile moleculelor iniţiale. Mă atrăgeau anumite cercetări asupra poliizobutilenului şi polistirenului, precum şi asupra cauciucului, dar un cauciuc obişnuit, care reprezintă poate polimerul cel mai cunoscut. Am vrut să creez teoria comportării în general a tuturor polimerilor. Faptul că aveam 24 de ani poate să constituie o scuză, căci atunci când eşti la această vârstă e destul să citeşti o lucrare de specialitate, ca să-ţi răsară în cap mii de posibilităţi de descoperiri. Încă înainte de a veni la laborator, mă afundasem în literatura de specialitate. Şi încet, fără să bag de seamă, am început să mă împotmolesc. Îngrămădeam date, descrieri de experienţe, şi tot mai multe fapte pe bucăţele mici de hârtie, pe care le aşezam la început în cutiile de ţigări, apoi în fişiere speciale, în sertare, pe rafturi, pe masă, pentru ca la urmă întreaga cameră să se umple cu astfel de afişe după care mă orientam, presimţind totuşi că va veni clipa când o să mă înec în ele. Cu toate acestea, eram încă departe de formula mult dorită. Aceşti polimeri ai mei, pe care-i îndrăgisem, se comportau foarte interesant. Unii din ei prezentau în spaţiul bidimensional proprietăţi asemenea lichidelor, iar în spaţiul tridimensional manifestau proprietăţile corpurilor solide. Cauciucul însă se comportă

ca un gaz ideal, deoarece se răceşte la întindere, iar la contractibilitate se încălzeşte. Şi cel mai mult mă interesa tocmai cauciucul. În sinea mea mă gândeam că voi reuşi să ajung pe cale teoretică la ceea ce n-au reuşit să ajungă colegii mei pe cale experimentală. La început am făcut, pentru a mă exersa puţin în tehnica experimentală, radiografii, fotografiind cuburile mici de cauciuc în diferite condiţii: supunându-le întinderii, fie printr-o presiune înaltă, fie prin acţiunea acizilor, aşa cum au procedat mai înainte şi ceilalţi. Apoi înregistram rezultatele şi seri întregi visam numai la rezultatul teoriei mele. Visam, da, şi n-aş putea spune altfel, căci rezultatul era tot atât de departe ca şi Pământul făgăduinţei. Cauciucul nesupus întinderii dă aceeaşi imagine în fotografii ca şi lichidele, adică un haos de molecule învălmăşite. Sub influenţa întinderii, imaginea se modifică şi structura devine asemănătoare cu cea a cristalului. Aceasta apare din cauza acelor lanţuri lungi şi încurcate de atomi, din care este constituit cauciucul, şi care, sub influenţa întinderii, se lungesc, se îndreaptă, apoi din această îngrămădeală haotică devin benzi paralele, care dau acea imagine cristalină. Astfel am prăjit, am presat, am răcit, am uscat şi din nou am prăjit bucăţi nenumărate de cauciuc, până ce într-o seară mi s-au terminat toate rezervele. M-am adresat atunci laborantului meu, care mi-a spus că sus, într-o încăpere, se mai găsesc încă vreo câteva baloane cu probe din acel silico-cauciuc vechi. Am renunţat, căci ele nu mă interesau, dar a doua zi am găsit pe masa mea din laborator cincisprezece din acele baloane de sticlă, prăfuite. Laborantul le adusese de sus, vrând să-mi facă o plăcere. În baloane erau nişte resturi negre şi vâscoase, rămase de la experienţele anterioare. Roesller le numise la timpul său „staţiile de suferinţă”, fiindcă de la o probă la alta el se

consuma cumplit, plin de speranţă, pentru ca de fiecare dată să rămână dezamăgit. Toate aceste baloane nu conţineau de fapt cauciuc, ci un fel de mâzgă lipicioasă, care nu mă ispitea nici măcar s-o ating. Dar în ultimul balon se afla o masă arătoasă, de un cenuşiu închis. Am introdus-o în aparat, am încălzit-o, am radiografiat-o şi am plecat acasă. A doua zi, radiografia era gata. Eram convins că voi vedea acelaşi lucru ca şi până acum: o descompunere totală a lanţurilor atomice, ca o mămăligă moale. Dar am zărit o reţea cristalină ideală. Nu-mi venea a crede ochilor. Cauciucul fusese supus unei temperaturi de circa 800 de grade şi unei presiuni de o mie de atmosfere, aşa că trebuia să se transforme într-o pastă cleioasă; totuşi, era neschimbat. Am deschis aparatul, pe care nu-l controlasem în decurs de o zi, deoarece o cameră încălzită nu poate fi deschisă, şi am găsit acolo o bucată de cauciuc din cel mai proaspăt, elastic şi consistent, cum nu mai văzusem până atunci. L-am chemat pe laborant şi l-am întrebat dacă a introdus ceva în aparat. A negat. Nici nu se apropiase de el. Continuând să rămân neîncrezător, am supus din nou minunata bucată de cauciuc unei temperaturi şi presiuni înalte, dar de data asta n-am mai plecat acasă, ci am aşteptat acolo până s-a răcit camera aparatului. La ora opt seara am scos cauciucul din aparat era încă fierbinte, dar elastic, de parcă l-ai fi scos dintr-un sertar, nu din cuptor. Pentru orice eventualitate, am făcut încă o analiză chimică: era silico-cauciucul. Cu toată ora târzie, am luat proba, cam de mărimea unei cutii de chibrituri, precum şi toate radiografiile, şi am fugit la profesor, care locuia în apropiere. N-a vrut să mă creadă dintr-odată, dar a doua zi, când am repetat sub ochii lui toată experienţa, a trebuit să recunoască. Aveam în faţa noastră o probă autentică de silico-cauciuc, visul constructorilor din aviaţie, cu

proprietăţi ce corespundeau în mod perfect prevederilor teoretice. Îl aveam, dar asta nu însemna încă nimic. În chimia organică unica artă mare constă de fapt în a forţa atomii să se unească aşa cum voim noi. În această bucală de cauciuc, pe care o aveam în faţă, s-a produs tocmai un astfel de fenomen, însă nu ştiam cum s-a întâmplat totul. Cu alte cuvinte, nu cunoşteam reţeta de producţie şi nici cea mai mică noţiune de cum s-ar putea ajunge la ea. Primul lucru, cel mai simplu pe care l-am făcut, a fost să-i chem pe Hoeller, Braun şi Jaensch, care lucrau în acest timp la Institutul Combustibililor Lichizi din Berlin. Telegramele le-am redactat eu personal, astfel încât toţi trei au sosit în aceeaşi noapte cu avionul, şi spre dimineaţă m-au trezit din somn bătând cât puteau cu pumnii în uşa locuinţei mele. După ce s-au mai potolit puţin cu strigătele şi întrebările, am constatat că şi ei ştiau exact atât cât ştiam eu şi profesorul meu, ceea ce însemna aproape nimic. Fără prea multă greutate, am găsit procesele-verbale asupra experimentărilor. Proba cu numărul 6439, sub care era înregistrat acest cauciuc neobişnuit, a fost aruncată altă dată la coş, ca nereprezentând nicio valoare, iar din radiografia anexată rezulta că nu putea fi vorba de vreo greşeală. Eram atât de abătuţi şi atât de dezorientaţi, încât unul dintre noi rosti următoarea frază, de-a dreptul umoristică pentru un specialist: „Poate că acest cauciuc s-a maturizat între timp”. Fraza, cuprinzând un nonsens, a devenit mai pe urmă proverbială şi era repetată adesea ca o glumă, atunci când cineva nu se putea descurca în vreo problemă oarecare. După patru zile, colegii, care trebuiau să se întoarcă la Institutul berlinez, au lăsat baltă totul şi au plecat. Am rămas iarăşi singur, cu bucata aceea de cauciuc nenorocit, cu profesorul impacientat şi cu paie puse peste foc, ce nu mă

mai lăsau nici să dorm, nici să mănânc.

Fără să mă mai gândesc la teoria mea, a polimerilor, am luat-o de la început, repetând toate etapele experienţelor care duseseră la obţinerea acelei probe. Reţetele de producţie le aveam consemnate în procesele-verbale. Nu e cazul să vorbesc acum pe larg despre felul cum am procedat. Am să menţionez numai că am efectuat acea sinteză de 518 ori, respectând reţeta cu o precizie oarbă, şi-i asaltam pe colegii berlinezi cu telegrame, cerându-le să-mi comunice cu exactitate toate împrejurările legate de munca lor asupra acestei probe. Dacă s-ar afla aici un chimist, m-ar înţelege. Se ştie că în chimie, unde numărul combinaţiilor posibile ale substanţelor ce reacţionează este practic infinit, se fac câteodată descoperiri accidentale; de exemplu, un pic de scrum de ţigară, scuturat la întâmplare, a devenit nucleul de cristalizare al reacţiei. Sau undeva, cu un etaj mai jos, se vopsea un coridor cu un lac care cuprindea un element rar, în cantitate infimă, dar suficientă pentru catalizarea unei reacţii necesare, care nu voia cu niciun chip să se producă, chiar dacă întreg laboratorul era pus în mişcare. Colegii mă ascultau şi făceau tot ceea ce avea sens, adică modificam temperatura, schimbam catalizatorii, presiunea, dar făceam şi multe lucruri care n-aveau sens, până când am ajuns la concluzia că am început să devin exagerat. Chiar şi unui experimentator mai pedant i se întâmplă, după un anumit timp, în cazul când nu se descurcă în niciun fel în vreo problemă, să nu mai fie stăpân pe întregul său material. Cu alte cuvinte, în laboratorul meu a început să predomine dezordinea, pe care profesorul Huemmel o numea pur şi simplu mizerie; mai întâi se ferea să mi-o declare în faţă, dar mai târziu mi-a spus-o de la obraz, întrebând cât va mai păgubi statul cu această distracţie a mea aşa de costisitoare.

Am fixat termenul de patru luni, era un termen ce-mi venise în minte fără să mă gândesc prea mult. Ca să spun adevărul, dezordinea care domnea la mine am provocat-o până la un anumit grad eu singur, căci, undeva, în străfundul sufletului meu, eram convins, dar n-aş fi spus-o niciodată nimănui, că într-un astfel de haos, puţin primitiv, se va ivi poate o întâmplare fericită şi voi descoperi acel ceva misterios, care a ajutat la obţinerea acelui eşantion minunat de silico-cauciuc.

Eşantionul îl aveam la mine, pe masa de laborator, sub un clopot de sticlă, şi de câte ori aruncam în chiuvetă reactivele puternic mirositoare, după o experienţă nereuşită, şi reveneam la masă descurajat, privirea îmi cădea asupra acestui cub mic de materie, de culoare închisă, şi el îmi dădea un imbold nou în muncă.

Momentul când, în tinereţe, îţi dai seama că numai cu o scânteie sacră şi cu voinţă o descoperire nu va înainta nici măcar cu un milimetru – este foarte dureros. În ziua când numărul experienţelor mele nefericite atinse cifra de o mie, iar laboranţii, scoţând afară coşuri întregi de probe carbonizate, îşi făceau cu ochiul unul altuia, mi-am amintit de Marea Nordică – fiindcă, după cum v-am spus, totul se petrecea la Hamburg.

Aici Rainer se întrerupse şi întoarse capul într-o parte, spre ecranul televizorului de deasupra lambriurilor mate de pe perete, şi cu bagheta pe care o ţinea în mână, mai mult jucându-se cu ea până atunci, arătă un punct pe Pământ. Emisfera lui nordică, luminată de strălucirea sumbră a norilor, ieşea în evidenţă pe fondul negru. La marginea discului, între braţul Peninsulei Scandinave şi conturul întunecat al Europei, pătrundea marea, iar bagheta alunecă pe sticla ecranului şi se opri cu multă siguranţă deasupra

punctului unde, la baza peninsulei Iutlanda, este aşezat oraşul Hamburg. Cred că era pentru prima oară când un om, de când există omenirea, îşi plimba mâna pe globul pământesc însuşi, văzut de la o distanţă de mii de kilometri, cum şi-ar fi plimbat-o pe o hartă. Gestul simplu al lui Rainer ne aduse deodată la realitate, amintindu-ne că ne aflăm în adâncul spaţiului interplanetar. În acelaşi timp chimistul, care arăta cu bagheta pe ecran, ca şi cum asta i-ar fi făcut-o plăcere copilăroasă, continuă:

— M-am dus să fac o plimbare prin port, ca să mă limpezesc puţin la cap. Ca şi mai înainte, mi se părea că ştiu totul şi că numai un pas mă mai desparte de uşă, de acea uşă în dosul căreia se afla soluţia enigmei – şi oricine a gustat cel puţin o dată în viaţă din plăcerea îmbătătoare a apropierii de această uşă, mă va înţelege – dar altă dată eram sigur de mine, pe când acum îmi pierdusem încrederea în posibilităţile mele şi eram pe cale de a spune că n-o să iasă nimic din toate străduniile acestea.

Era spre toamnă, marea se arăta din ce în ce mai furtunoasă, iar pe apa uleioasă, de culoare închisă, din incinta portului, alunecau şalupe şi remorchere; mai departe, în larg, plecau sau veneau vapoare, şi printre ele apăreau ici-colo pânzele cuterelor pescăreşti. Mă plimbam pe dig şi m-am oprit la capătul lui, unde am stat mult timp, încât atrăsei atenţia santinelelor, care îşi închipuiau probabil că sunt un candidat la sinucidere. Dar în capul meu nu erau decât silicaţi şi polistireni, şi nici nu observasem santinelele, nu vedeam nici marea, nici vapoarele, nimic. Mă simţeam ca un copil în faţa unui joc de puzzle, care nu ştie cum să aleagă şi să aşeze piesele mici. Nu ştiam cu ce să încep, şi astfel, puţin din obişnuinţă, puţin din disperare, combinam în capul meu ba un fragment, ba altul, dar treaba nu mergea. M-am

hotărât să fac apel la profesori, obosindu-i cu întrebările, până când unul, pierzându-şi răbdarea, mi-a spus: „Dar crezi oare că trebuie să-mi bat capul în locul dumitale?" – şi cu aceasta a scăpat fie mine pentru totdeauna, şi i-a scăpat şi pe alţii de stăruinţele mele. Am revenit din nou la mare. Acum îmi dau seama, dar pe atunci nu-mi dădeam – fiindcă în capul meu erau, după cum v-am spus, numai polistireni – că mă întorceam acasă numai după ce intrau în port ambarcaţiunile de pescari, şi mai ales un cuter cu pânze, nu prea mare, dar cel mai rapid dintre toate. Acest cuter avea pânzele aşezate într-un mod interesant. De câteva ori mi se păru că aşteptam anume până se făcea întuneric, ca să-l văd sosind. Îl urmăream cum îşi croia drum printre valurile ce se spărgeau în jurul lui şi îl priveam cu o anumită curiozitate şi emoţie, deoarece nu mă pricepeam în navigaţie, iar pânzele lui întinse într-un chip special, puţin înaripate, nu-mi spuneau nimic ce-ar fi putut avea vreo legătură cu problemele mele. Sosirea acestui cuter era pur şi simplu pentru mine un semnal că plimbarea pe dig trebuia să se încheie.

Într-o seară stăteam aşa pe marginea de beton a digului şi aşteptam, când deodată începu să plouă. Vântul care bătuse până atunci dinspre mare se transformă în furtună. Odată cu căderea nopţii apărură şi cuterele. Cel mai rapid era bine vizibil, cu pânzele sale albe pe fondul negru al mării. Valurile erau foarte înalte şi loveau digul cu atâta putere, încât după câteva minute mă pomenii ud de sus până jos, totuşi ceva, n-aş putea spune ce, nu mă lăsa să plec de-acolo. Vântul se înteţea şi urla înspăimântător, iar marea se umfla şi se retrăgea mereu. Toate ambarcaţiunile coborau pânzele, numai cuterul acela înainta cu toate pânzele întinse, ba mai desfăcu şi altele, părând o pasăre alba ce se cufunda

până la piept în apă şi încerca apoi să se ridice cu o bătaie puternică a aripilor. Poate că imaginea nu era chiar atât de poetică dar, după cum spuneam, sunt un şobolan de uscat şi nu mă pricep de loc în navigaţie. Când am observat că acel cuter, luând viteză, porneşte înaintea celorlalte, cu pânzele umflate, le depăşeşte şi se îndepărtează în ceaţă şi întuneric, în mine s-a petrecut ceva care-mi spunea că trebuie să mă întorc imediat acasă. M-am gândit că organismul meu este mai puţin rezistent decât capul, care cerea senzaţii lirice, pe când trupul meu nu dorea decât odihnă. Ajuns acasă, am reluat fişele mele şi – poate să râdă cine vrea – mi-am notat literatura nouă pe care trebuia s-o cunosc cât mai repede. Şi aşa, cu tocul în mână, am adormit cu capul pe birou. Am avut un vis curios. Am visat numai polistireni şi butadiene, dar asta nu era nimic nou. Curios era faptul că aceştia se comportau ca şi cum ar fi suflat în ei un vânt puternic. Şi, datorită vuitului, moleculele nu se orânduiau cum era dat de la Dumnezeu, sau mai bine zis cum cer formulele din manuale, ci ca nişte pânze umflate. Cu cât sufla mai puternic vântul, cu atât se întindeau mai tare moleculele, iar printre ele aluneca una, alungită ca o suveică la un război de ţesut, legând urzeala. Suveică să fie oare? Nu, era cuierul acela alb – şi astfel se formă o reţea cristalină mare… Trezindu-mă, m-am înspăimântat că voi uita visul, dar când m-am deşteptat de-a binelea am început să scriu de zor, constatând cu o oarecare spaimă, evident plăcută, cum formulele curgeau în şir din vârful peniţei.

Rainer se opri o clipă.

— Formule minunate, reluă el apoi cu un suspin abia perceptibil şi surâse din nou, de parcă ar fi vrut să se scuze. N-aş putea să le numesc altfel: erau neobişnuit de frumoase. De îndată ce am terminat de scris ultima formulă, m-am

repezit la uşă, am luat în fugă pardesiul, am străbătut în goană vestibulul şi, fără pălărie, cu capul gol în bătaia ploii, fără să-mi găsesc astâmpăr, m-am urcat în trenul care avea să mă ducă la Institut. Era ora patru dimineaţa. I-am trezit pe laboranţi, care, speriaţi de apariţia şi înfăţişarea mea – căci se scurgea apa şiroaie de pe mine – nu ştiau ce să mai creadă. Alergam de colo până colo prin faţa lor şi ţipam, îi imploram, îi rugam să-şi aducă aminte dacă atunci când au lucrat aici, cu un an mai înainte, Jaensch, Braun şi Hoeller, nu exista cumva în sala de jos vreo instalaţie electronică puternică, sau vreun tub mare de vid, de pildă tubul lui Crooks, sau poate noul microscop electronic. În sfârşit – căci mi-a trebuit, vă jur, vreo jumătate de oră, până am reuşit să risipesc somnul şi uimirea acestor hamburghezi flegmatici – în sfârşit, cel mai în vârstă, Wolf, fie numele lui blagoslovit, şi-a amintit că în nicio sală n-a fost nimic, însă cu o lună înainte de terminarea cercetărilor fusese instalat la parter un accelerator liniar de particule de tip „V". Această etichetă înseamnă „vertical", cu tub de evacuare vertical. După două zile de probe, acceleratorul fusese mutat într-o altă clădire, deoarece s-a constatat că radiaţia lui era atât de puternică încât trecea prin planşeele tuturor etajelor şi putea să aibă o acţiune vătămătoare asupra oamenilor care se aflau în săli.

— „Data! Data precisă! Când s-a întâmplat aceasta?" am strigat eu. După oarecare şovăială, mi-a spus-o. Am trecut în goană pe lângă laboranţii uluiţi, am luat din dulap cheile, am intrat în laborator şi după o clipă eram în posesia marelui secret, în ziua când acceleratorul „V" a fost instalat acolo, fuseseră realizate probele cuprinse între numerele 6419 şi 6439. Aşadar şi acea probă minunată pe care o aveam la dispoziţie se număra printre acestea, şi era ultima. Dar, ca şi toate celelalte, ea nu servea atunci la nimic. După

efectuarea radiografiei, lăsând bucata de cauciuc în cuptorul fierbinte, toţi părăsiseră laboratorul. Când sus nu mai rămăsese nimeni, tehnicienii începuseră la parter probele cu acceleratorul. Fascicolul de particule electrice eliminate străbătuse cele trei etaje, pătrunsese în interiorul camerei, încă fierbinţi, şi polarizase polistirenii în aşa fel, încât luase naştere silico-cauciucul. Dimineaţa, fără ca nimeni să bănuiască transformarea miraculoasă, proba fusese aruncată la reziduuri, ca fiind fără valoare. Acesta este, de fapt, sfârşitul povestirii mele? Vijelia puternică, ce aşeza atomii sub formă de reţea de cristal, nu era altceva decât torentul de particule electrice. În felul acesta a apărut metoda de producţie numită şi metoda lui Rainer… la descoperirea căreia a contribuit şi cuterul acela alb, cu echipajul lui cutezător, cu pânzele acelea minunate şi cu vremea furtunoasă din portul Hamburg… Niciodată n-am vorbit încă despre aceasta; pe Pământ, printre colegi, n-aş fi îndrăznit, dar aici…

Rainer tăcu. După o clipă de gândire, Chandrasekhar spuse:

— Episodul este foarte interesant. El constituie un exemplu minunat al acestei bogăţii, al acestei planificări multilaterale şi concomitente a fenomenelor ce intervin în intelectul uman. Eu îmi explic acest fenomen în acelaşi fel ca şi atunci când pe stradă trece un camion, iar dintre vasele de sticlă şi porţelan, care umplu bufetul, numai unul răspunde răsunând somnoros în surdină. Acest răspuns la apelul dinafară reprezintă, evident, o rezonanţă, şi exact la fel s-a întâmplat cu micul dumneavoastră cuter, colege Rainer. După cum este nevoie ca în cameră să fie o linişte desăvârşită, pentru a putea auzi glasul aproape imperceptibil al ulciorului trezit de acea vibraţie depărtată,

tot astfel şi dumneavoastră v-a fost indispensabil somnul. El a întrerupt şi a deconectat coleinele, sedimentate adânc, cu ajutorul cărora circula şi în care se zbătea gândul dumneavoastră, ceea ce a făcut posibilă găsirea unei alte căi complet noi. Subconştientul dumneavoastră întrevedea ceva, mai de mult, dar dumneavoastră simulaţi, cu o tenacitate demnă de ceva mai bun, că nu ştiţi nimic. Adică, în realitate, nu simulaţi, ci într-adevăr nu ştiaţi…

— Aceasta îmi aduce aminte de un anumit lucru, începu Arseniev, dar aruncându-şi ochii asupra ceasului, dădu din cap şi murmură: Trei şi jumătate. Cred că este timpul să ne odihnim, nu-i aşa?

L-am aprobat cu toţii. Se vedea bine că fiecare era impresionat de povestirea lui Rainer şi voia să rămână singur cu gândurile lui.

— Cu toate că pentru noi nu există noapte şi zi. Vă doresc noapte bună, prieteni, spuse Arseniev, ridicându-se cu statura lui uriaşă.

Ne-am îndreptat în tăcere spre cabine. Nava continua să zboare, dar stelele de pe ecran păreau imobile. Le-am privit încă o dată, înainte ca, plin de impresiile confuze de peste zi, capul să-mi cadă pe pernă. În noaptea aceea am visat primul meu zbor cu avionul.

ASTRUL MORT

În tot timpul zilei globul pământesc creştea parcă mereu sub ochii noştri. Cu cât ne îndepărtam de el, cu atât mai vastă devenea partea sa vizibilă. După şaptesprezece ore de zbor, atinsese diametrul cel mai larg. Îţi era pur şi simplu teamă să priveşti masa aceea imensă, din care ţâşnea o strălucire albă, grea. Apoi s-a întâmplat ceea ce-mi spusese

Soltik că are să se întâmple, un fenomen care nu poate fi înţeles decât privindu-l cu ochii proprii: deosebirea dintre cer şi pământ a dispărut, deoarece Pământul însuşi a început să devină o parte a cerului, una din stelele sale – mai întâi ca o sferă imensă, care ocupa trei pătrimi din orizont, apoi convexitatea acestei sfere se aplatiză, în aparenţă, lumina capătă o nuanţă mată şi abia la ora şapte dimineaţa Pământul putea fi văzut în întregime pe ecranul televizorului: un disc albicios, cu pete mai închise – oceanele.

În acest timp nava se apropia de Lună. La început părea că vom zbura tangenţial, având Luna pe partea dreaptă, dar întrerupând puţin adnotările mele, am urmărit sensul în care se deplasa Luna pe ecranul televizorului, şi am observat astfel că racheta era îndreptată în cele din urmă cu botul spre polul nordic al satelitului selenar.

Am lăsat la o parte scrisul şi m-am dus la Centrală. Acolo erau numai Soltik şi Arseniev. Aşezau în faţa ecranului o cameră fotografică, de proporţii uriaşe, cu teleobiectiv. Cosmocratorul trebuia să treacă la o distanţă de numai cinci sute de kilometri de Lună şi, profitând de această ocazie, astronomul dorea să facă o serie de fotografii.

Cu fiecare sfert de oră, discul Lunii se mărea şi în acelaşi timp strălucirea lui de mercur, ce-ţi orbea ochii, asemenea luminii reci emisă de arzătorul unei lămpi de cuarţ, se intensifica. Cam pe la ora unsprezece, petele şi benzile de culoare închisă ale suprafeţei au început să dispară, conturându-se sub forma unor inele muntoase, din ce în ce mai vizibile, cu conuri vulcanice în centru. Emisfera strălucitoare şi imobilă a Lunii ocupa tot mai mult fondul ecranelor, luând locul cerului negru. La ora două ne aflam la o distanţă de 30.000 de kilometri de ea. Deoarece motoarele au fost puse din nou în funcţiune, atracţia Lunii se resimţea

în mod neplăcut, prin modificări bruşte de greutate, cărora le erau supuse atât obiectele cât şi corpul omenesc, şi care provocau în unele momente ameţeli. Când distanţa se micşoră până la douăzeci şi câteva de mii de kilometri, Soltik opri motoarele şi întrerupse mişcarea de rotaţie a navei în jurul axei sale. Senzaţiile neplăcute fură înlocuite cu un simţământ de uşurare neobişnuită; dorind să mă sprijin de rezemătoarea fotoliului, mă pomenii ridicat deodată în aer, deoarece corpul meu cântărea acum de şase ori mai puţin decât pe Pământ. N-am dat atenţie acestui fapt, absorbit fiind de priveliştea ce se desfăşura sub noi. Pe când în timpul dimineţii mişcarea rachetei nu putea fi de loc observată, acum, când ne despărţeau numai câteva mii de kilometri de Lună, zborul pe lângă suprafaţa convexă a acesteia dădea impresia unei căderi monstruoase. Eram deasupra munţilor Altai. Păreau ca un noroi pietrificat, cu urme îngheţate de copite. Aceste urme erau în realitate nişte cratere cu un diametru de câteva sute de kilometri, dar în câmpul de vizibilitate nu exista niciun reper care ar fi permis să apreciem mărimea lor reală. Motoarele erau oprite. Zburam în virtutea inerţiei, pe tangentă, trebuind să trecem tot mai aproape de suprafaţa Lunii, ca un glonte pornit dintr-o puşcă. La viteza noastră se adăuga rotaţia proprie a Lunii, în sens invers, astfel că mişcarea discului de sub noi se accelera aproape în fiecare secundă. La ora două şi patruzeci de minute, distanţa era de numai 1100 kilometri. Formaţiunile muntoase apăreau deodată de după dunga orizontului. Întins ca un arc gigantic în ambele părţi, se aprindeau în soare ca nişte dinţi de ferăstrău cu vârfurile de un alb incandescent, treceau pe sub noi, pentru ca după câteva minute să dispară la capătul celălalt al orizontului. Era o cursă extraordinară pe deasupra unor guri de cratere,

inundate clin exterior de soarele care lumina pereţii aspri, iar din interior de o beznă de nepătruns. La o privire mai atentă, era uluitoare această fugă năvalnică a formelor de piatră, în pustiul care se întindea fără sfârşit, ciuruit de râpe şi crăpături şi care înghiţea ca un abis revărsarea de lumină şi întuneric. Pretutindeni, pe versanţii stâncoşi, în jurul conurilor vulcanice, ca şi pe şesul pietrificat, dâre sclipitoare de lavă reflectau cu putere lumina.

Câteva minute după ora trei, distanţa s-a redus la 200 de kilometri, după cum ne informau altimetrele cu radar, care funcţionau fără întrerupere. În partea de nord se zărea craterul Tihon, ca un evantai monstruos, întins pe mii de kilometri în jur, conţinând o lavă sticloasă ce acoperea coamele şi lanţurile muntoase mai mărunte. Soarele se juca în această lavă, creând reflexe de fulger. Ne apropiam de terminator, linia care separă partea luminată a astrului mort de cea neluminată. Acolo, la hotarul dintre noapte şi zi, razele solare, aproape paralele cu solul, fasonau într-un chip oarecum măreţ arhitectonica stâncilor. Din emisfera aflată sub stăpânirea nopţii se ridicau ca nişte ace piscurile cele mai înalte, cu vârfurile aprinse, incandescente. Sub noi şi în faţa noastră se întindea bazinul Mării de Sud. O liniuţă neagră se deplasa cu o viteză nemaipomenită de-a lungul lui. Privind-o cu atenţie, am observat că era subţire ca un bold. Deodată am înţeles: era umbra rachetei noastre. Am vrut să i-o arăt şi lui Soltik, care stătea în apropierea mea, dar o observase şi el, deoarece îşi întorsese spre mine faţa gravă şi înflăcărată de imaginile zborului, gata să surâdă, însă chiar în acea clipă discul mare al ecranului se stinse ca o flacără retezată de vânt. Ne-am trezit într-un întuneric cumplit şi cu toate că inginerul închise lumina din Centrală, n-am mai putut observa nimic. Soltik conectă atunci televizoarele cu

radar şi iată că în întunericul ce pusese stăpânire pe cabină, reapărură contururile brune-verzui ale craterelor lunare. Era o privelişte neobişnuită: alături, în faţa noastră, clipeau luminiţele rotunde ce indicau datele transmise de instrumentele Predictorului, suspendate parcă în beznă, iar din ecran, spre care ne-am aplecat toţi trei, cădea o strălucire ce s-ar fi zis că venea din adâncul unor ape şi care ne transforma chipurile în nişte măşti brăzdate de umbre negre. În acest timp Cosmocratorul, care pătrunsese în conul de umbră al Lunii, îşi continua zborul cu aceeaşi viteză. Dar în scurt timp se produse procesul invers faţă de cel observat pe când ne apropiam de planetă; relieful terenului începea să se şteargă, verigile munţilor inelari se concentrau spre centrul ecranului, din ce în ce mai mici, suprafaţa satelitului părea că se mişcă din ce în ce mai lent, creând în cele din urmă aparenţa că e imobilă.

Luna, acum ca o sferă jumătate iluminată, jumătate neagră, rămăsese în urma noastră.

Soltik reaprinse lumina şi luând aparatul se îndreptă cu astronomul spre laborator. Am rămas singur. M-am aşezat dinaintea ecranului îndreptat spre partea din faţă a navei. Aparatele Geiger ticăiau armonios în liniştea netulburată. Fiecare ticăit însemna că prin interiorul Centralei trecea o particulă a radiaţiei cosmice, străpungând pereţii şi haina de protecţie, formată dintr-un strat de apă, a rachetei. Acest ticăit lent şi ritmic era uneori accelerat puternic: probabil că atunci treceam printr-o fâşie de radiaţii provenite de la vreo stea depărtată.

Imediat după-masă, Soltik mi-a propus să verific şi să controlez costumele de scafandru cu oxigen, în care trebuia să ne deplasăm pe suprafaţa planetei Venus. Ce om de treabă inginerul! Ştia că aceasta nu era o treabă urgentă şi nici

necesară, dar fiindcă m-a văzut rătăcind prin rachetă fără rost, voia pur şi simplu să-mi dea ceva de lucru. M-am dus deci pe puntea superioară, la magazie. Urcând acolo printr-o cajă verticală, ai de fiecare dată o senzaţie neobişnuită, de imponderabilitate, deoarece în centrul rachetei forţa centrifugă nu acţionează, şi făcând un salt de pe o treaptă a scării, poţi să rămâi suspendat în aer, o clipă destul de lungă, cu un sentiment puţin surprinzător şi puţin caraghios de descarnare, asemănător celui pe care-l încerci câteodată în somn.

Costumele noastre de scafandru le-am găsit, firește, într-o stare perfectă. Sunt formate dintr-un combinezon extrem de uşor şi o cască ce poate fi scoasă foarte repede şi foarte simplu. Combinezonul este făcut dintr-o ţesătură sintetică, rezistentă şi moale la pipăit, atât de uşoară, încât întregul costum cântăreşte numai trei sferturi de kilogram. Casca nu aminteşte de aceea a unui costum de scafandru obişnuit, întrucât se termină cu un con rotunjit la cap şi ceva mai larg la bază. Chandrasekhar spunea că are forma unei hiperboloide de rotaţie. Pe ambele părţi ies în afară nişte reflectoare mici, concave, din reţea metalică. Acestea sunt antenele unui radar în miniatură al cărui ecran se află în interiorul căştii, la nivelul buzelor. În faţa ochilor se află un gemuleţ oval, care permite să se vadă bine în condiţii normale; în întuneric sau pe ceaţă, poate fi utilizat radarul. Pe când ne aflam încă pe Pământ, am încercat aceste costume de scafandru, câteva zile la rând, şi ne-am convins că sunt foarte comode. Omul capătă în acest costum de scafandru o alură neobişnuită, mai ales urechile metalice rotunde au ceva asemănător cu liliacul. În afara unor instalaţii diferite, cum sunt corpul de încălzire şi de răcire, electric, aparatul pentru detectarea radiaţiei, aparatul de

oxigen, costumul de scafandru are şi un aparat de radio, de mărimea unui stilou. Foarte nostim a fost rezolvată la acesta problema amplasării tuturor firelor, conductelor şi condensatorilor. Ele au fost trasate pur şi simplu pe sticla lămpilor de radio (aparatul are două lămpi) cu o cerneală chimică argintie, apoi cerneala a fost arsă, rămânând ca o glazură. În felul acesta s-au format legături atât de durabile, încât pentru a le distruge trebuie zdrobit cu un ciocan întregul aparat. Unda emisă are o lungime de 20 centimetri, permite deci o comunicare în linie dreaptă până la o distanţă de circa patru kilometri, la şes. În cazul când cineva se află la o altitudine mare, de exemplu în munţi, sau în avion, puterea de emisie ajunge până la o sută cincizeci de kilometri.

Mi-am aruncat apoi ochii şi în hangarul elicopterului, precum şi în compartimentul magaziei pentru echipamentul arctic şi alpin, spre a-mi desfăta puţin privirea, numai văzându-le. Când m-am întors în Centrală, acolo, în afară de Osviatici. Mai erau Arseniev şi Lao Ciu. Am privit în tăcere cum înregistrau la receptorul radar operaţiunile misterioase, numite „ascultarea stelelor". Lentilele, construite din cilindri metalici, goale pe dinăuntru, amplasate în botul rachetei, concentrează undele electromagnetice, emise de stele; aceste unde, după ce trec prin sistemul de amplificare, imprimă pe oscilografele catodice nişte linii verzui, tremurânde. Oamenii de ştiinţă, comunicând între ei prin monosilabe, transcriau datele în caietul de observaţii. Văzându-mă pe mine, Arseniev zâmbi, şi, ca să dea cercetărilor un caracter mai distractiv, cum spusese el, conectă la aparat un amplificator. Radiaţia stelară se transformă în sunete: puteau fi auzite nişte zgomote înfundate, întrerupte de nişte şuierături scurte, ascuţite.

— Aşa ne vorbesc stelele, zise astronomul.

Acum nu mai zâmbea. Fără să vreau, am devenit şi eu serios. Petrecând un timp mai îndelungat în rachetă, omul se obişnuieşte atât de mult cu toate lucrurile ciudate care-l înconjoară, încât numai în momente ca acestea îşi aduce aminte deodată că doar un perete metalic subţire îl desparte de vidul negru, fără margini, în care nu există nimic în afară de norii de gaz arzător şi de undele electrice.

După amiază am fost patru ore de serviciu la bord. În aceste ceasuri nu s-a întâmplat nimic demn de semnalat. Abia spre seară am avut puţin de lucru, căci una din ţevile de la staţia de ecluze lăsa să treacă aerul şi trebuia sudată. După ce am terminat treaba asta, m-am întors în cabină cu senzaţia plăcută a unei oboseli fizice uşoare. Noaptea, am visat că sunt băiat mic şi că bunicul îmi făgăduia să mă ia într-o excursie în munţi, dacă va fi vreme frumoasă. În camera mea de copil se găsea sub o fereastră un acvarium. Razele soarelui, reflectate de apă, cădeau pe tavan, formând un cerc alb. M-am trezit, zărind deasupra mea o pată luminoasă, şi am sărit în sus, bucuros că e soare şi că mă voi duce cu bunicul în excursie. Dar în clipa următoare, iluzia din vis se spulberă. Am recăzut încet peste aşternut. Cercul alb de pe fondul închis al discului televizorului era Pământul.

VÂRFUL KANCI

În cursul următoarelor opt zile, călătoria s-a desfăşurat fără obstacole. Cosmocratorul, descriind un segment de hiperbolă foarte alungită, se apropie de tel. Acesta se schimbase şi, dintr-o scânteie luminoasă, căpătase forma unui disc mic albăstrui, care se deplasa liber printre stelele imobile.

Ducem o viaţă foarte regulată. Înainte de masă,

oamenii de ştiinţă efectuează cele mai adesea cercetări; în acest timp, eu mă plimb prin culoarul central al rachetei, conform recomandărilor lui Tarland, care susţine că e necesar să se facă cel puţin trei mii de paşi pe zi, pentru a menţine muşchii.

Apoi mă abat pe la Centrală, pentru a învăţa de la Soltik sau Osviatici tainele astronauticii. Am fost de câteva ori la profesorul Chandrasekhar şi la Marax-ul lui îndrăgit de toţi, la care savantul hindus „cântă simfonii matematice", după cum s-a exprimat odată Arseniev. După masă, după sosirea poştei, ne închidem în cabine, bucurându-ne de veştile primite de la cei mai apropiaţi de pe Pământ. Profesorii capătă, afară de mesagii personale, stive întregi de comunicări ştiinţifice. Ne reîntâlnim abia la cină, pentru ca pe urmă să ascultăm, până noaptea târziu, povestirile. Ne-am obişnuit atât de mult cu acestea, încât fără ele nici n-am putea crede că ziua se încheie. Ieri, Arseniev mi-a amintit că am făgăduit să povestesc ceva din viaţa mea, am refuzat încă o dată, explicând că amintirile mele nu au nicio valoare în comparaţie cu povestirile celorlalţi tovarăşi ai noştri.

— Ei, dacă-i aşa, zise Arseniev, din moment ce dumneata însuţi mă sileşti, prea bine, nu te mai rog, ci, în calitate de conducător ştiinţific al expediţiei, te oblig să povesteşti!

În felul acesta, ieri seara, după ce au fost citite de câteva ori noutăţile de pe Pământ, şi după ce concertul zilnic la radio s-a terminat, am încercat să însăilez câteva amintiri de pe vremea când eram conducătorul echipei de salvare în munţii Caucaz. Dar de la primele fraze, Arseniev mă întrerupse.

— Oho, oho! strigă el. Ce-i asta, domnul meu? Vrei să ne tragi pe sfoară? Era vorba că vei povesti despre

kanghendjonga, deci să ne vorbeşti de Kanghendjonga! Ce, îţi baţi joc de noi? Lumea întreagă a vuit despre asta săptămâni întregi, numai dumneata te faci că ai uitat?

— N-am uitat, dar ţinând seama că am participat la expediţia aceea, mi-e greu să vorbesc despre ea.

— Foarte bine, ripostă Arseniev. Întotdeauna să faci tocmai ceea ce este mai greu!

Surâse – cu surâsul acela ce surprindea prin faptul că îi apare deodată şi-i schimbă complet faţa, în aparenţă dură.

— Ei, o să ne povesteşti totuşi, nu-i aşa, tovarăşe Pilot?

Ştia că spunându-mi astfel îmi atinge punctul slab. Ştia şi surâdea.

— Ei, fie! am încuviinţat eu. Ascultaţi.

Cu toţii îşi aţintiră privirile spre mine, cu nişte aere grave. Singur Arseniev surâdea, de cum începui să vorbesc, dar pe măsură ce depănam cuvintele, aruncându-mi din timp în timp ochii spre el, vedeam cum surâsul lui se transforma, ca şi cum nu se mai adresa oamenilor, ca şi cum în jurul nostru ar fi apărut îndeaievea câmpuri nesfârşite de zăpadă.

— Himalaya! începui eu. În Himalaya expediţiile se fac de obicei spre sfârşitul iernii.

Şi aceste câteva cuvinte mă vrăjiră parcă deodată. Nu mă mai aflam în cabină, nu mai simţeam la spatele meu rezemătoarea moale, iar punctele luminoase ale stelelor de pe ecranul negru al televizorului ne loveau ochii ca razele soarelui reflectate de un gheţar. Zăream parcă albastrul pal, decolorat, deasupra munţilor şi mi se părea că aud ritmul unic, de neuitat, al pulsaţiei inimii, care bătea neobosită în aerul rarefiat. Aveam impresia că simt apăsarea frânghiei pe umărul stâng, iar palma dreaptă mi se strângea fără să vreau, ca şi cum aş fi avut în mină pioletul.

— În Himalaya se merge de regulă spre sfârşitul iernii, deoarece în timpul verii suflă dinspre Oceanul Indian musonul, care spulberă cantităţi imense de zăpadă. Soarta expediţiei depinde de condiţiile climatice. Între vijeliile iernii şi apariţia musonului există de obicei o perioadă de linişte de câteva săptămâni. Dacă însă musonul vine mai devreme, spre sfârşitul lui mai, întreg echipajul nimereşte în viscol. Vântul rupe frânghiile, corturile sunt aruncate în prăpastie, împreună cu oamenii, de pe toţi versanţii pornesc deodată la vale avalanşele. Îmi amintesc… Dar mă oprii şi mă răzgândii.

— De aceea se porneşte spre sfârşitul lui martie, am continuat apoi. În această perioadă bat încă vânturile de iarnă dinspre miazănoapte şi curăţă de zăpadă părţile mai înalte ale munţilor, în timp ce gerul slăbeşte cu fiecare zi ce trece. Primii cuceritori ai munţilor Himalaya foloseau baloane cu oxigen, dar astăzi acestea se folosesc rar, deoarece sorbind o dată oxigenul e greu să te mai lipseşti apoi de mască, iar în cazul defecţiunii aparatului eşti ca şi pierdut. Aclimatizarea se face treptat şi încet, trecând de la tabere mai joase spre altele de la altitudini mai ridicate. Până la înălţimea de cinci mii de metri poate merge aproape oricine, până la şase mii – fiecare al doilea alpinist european bun, până la şapte mii – unul din cinci, iar peste şapte mii, acolo unde încep vârfurile cele mai înalte, nu mai poate ajunge decât unul din douăzeci. De fapt, a ajunge e prea puţin spus, fiindcă e vorba de a rezista cât mai mult. Biologii susţin că undeva, la înălţimea vârfului Everest, se află limita rezistenţei umane în aer liber, din lipsă de oxigen. Înainte de expediţie, am făcut, la fel ca şi tovarăşii mei, exerciţii îndelungate într-o cameră cu aer rarefiat, dar m-am ales numai cu experienţa, pe care o confirmă toţi alpiniştii care au urcat Himalaya, că în practică totul se întâmplă altfel.

După o scurtă pauză, în cursul căreia mi-am mai aruncat o dată privirea pe ecranul înstelat, am continuat:

— Cu jumătate de veac în urmă, englezii au atacat vârful Everest, pornind ascensiunea cu un număr mare de hamali, aleşi dintre muntenii localnici, Guri şi Şerpaşi; aşezând o tabără după alta. Ei căutau să ajungă cât mai aproape de vârf, pentru a-l cuceri apoi în interval de o zi. Evident, mergeau fără încărcătură, fiindcă toate rezervele erau duse de hamalii localnici. Munca acestora era întotdeauna mai grea decât efortul alpiniştilor. În expediţia noastră n-a existat această împărţire, în hamali şi alpinişti. Am parcurs traseul mergând toţi la rând, am fixat frânghiile şi am transportat poverile de la o tabără la alta, iar aceste curse continue între două etape mi-au rămas în memorie ca perioadele cele mai grele şi cele mai nesuferite din întreaga expediţie. Kanghendjonga, sau cum îl numeam noi în limba însoţitorilor noştri localnici, Kanci, are 8579 de metri şi este al treilea vârf, ca înălţime, din lume. Ca şi alte vârfuri înalte de peste opt kilometri, el reprezintă de fapt un sistem imens de lanţuri muntoase, care se întâlnesc sub forma de stea, alcătuind o piramidă de coame. Din cauza pericolului avalanşelor, unicul traseu folosit în Himalaya sunt coamele. Expediţia se caţără pe unul din braţele masivului şi apoi, mergând pe coama acestuia, ajunge la vârf. Aşa am procedat şi noi. Vremea, în perioada în care începe povestirea mea, era foarte bună. Ne aflam în etapa finală a eforturilor noastre. Cu tot asaltul, care ţinuse cinci săptămâni, vârful nu fusese încă cucerit. Nu ne mai despărţeau de el nici cel mult doi kilometri în zbor de pasăre, dar ca mers, ceva mai mult, deoarece coama face acolo o buclă în forma unui S alungit. De la o zi la alta, trebuia să înceapă musonul. Departe, mai jos de crestele din miazăzi, care cad abrupt spre câmpia

bengală, se condensau de pe acum norii albicioşi şi pufoşi. Ultima noastră tabără, a unsprezecea, era aşezată chiar sub coamă, pe un platou oblic, care se termina cu o prăpastie spre gheţarul Zemu. Nu vreau să vă povestesc toate prin câte am trecut până am ajuns acolo, dar ca să vă daţi cât de puţin seama despre ceea ce s-a întâmplat, trebuie să explic în ce stare ne aflam noi atunci. Evident, cu toţii începusem să suferim de răul de munte. Înainte de toate ne chinuia cumplit lipsa de somn. Deosebit de neplăcute erau nopţile petrecute în sacii de dormit, când fiecare amorţea de ger şi se trezea mereu din lipsă de aer. Pulsul era de circa o sută pe minut în timpul repausului total. Urma apoi lipsa de poftă de mâncare. Mâncam numai fiindcă ştiam că trebuie să mâncăm. Respiraţia forţată era un chin insuportabil, deoarece aerul conţine la acea înălţime numai a treia parte din cantitatea normală de oxigen. La toate acestea se adăugau schimbările psihice lente şi pe care le simţeam abia mai târziu. În primul rând, apare starea aceea de nepăsare şi moleşeală. Munca cea mai neînsemnată, ca de pildă strângerea zăpezii pentru a o transforma în apă prin topire, necesita un efort imens al voinţei. Căutarea locului pentru tabără, aprinderea maşinii de gătit, uscarea încălţămintei, toate acestea se fac automat, ca şi cum omul n-ar mai fi stăpân pe facultăţile sale. Numai când ieşi dimineaţa pe drumul neumblat şi ştii că pe această coamă n-a mai călcat încă picior omenesc. Numai atunci se întâmplă parcă ceva, îţi aduni ultimele rezerve de vlagă şi începi să mergi mai departe.

M-am oprit din nou din povestit, fiindcă mi se uscaseră buzele.

— Am pornit la şase dimineaţa. În afara rucsacurilor, în care aveam termosul, câteva pachete de ciocolată şi câteva

cutii de vitamine concentrate, mai eram încărcaţi cu pioleţi, cârlige şi o rezervă mare de frânghii. Zorile începeau să se împurpureze şi zăpada scârţâia sub bocancii noştri. Când, peste câteva minute, mi-am întors privirea, am văzut pe cei doi tovarăşi care rămăseseră în faţa cortului, urmărindu-ne cu palmele făcute streşini la ochi, deoarece soarele şi începuse să ardă. Ştiam că ne invidiau. Amândoi voiau să fie în locul nostru, dar noi doi eram singurii care mai puteam să mergem. Ceilalţi doi aşteptau oamenii de jos, care trebuiau să vină şi să-i ajute să coboare.

Eu am plecat cu prietenul meu Ric. Pot spune despre el numai atât: era singurul om din lume cu care mă simţeam bine, tăcând. Îl înţelegeam, ca să zic aşa, cu spatele, cu pielea, ştiam ce vrea, ce gândeşte, fără să-l privesc. Simpla lui prezenţă mă făcea puternic.

Ca de obicei, la începutul ascensiunii, trebuia să mergem cât mai mult. Visul meu era să fac douăzeci de paşi fără întrerupere, dar n-am reuşit asta niciodată. Recordul atins de mine au fost doisprezece paşi. Plămânii se umflau ca foalele, iar când trebuia să tai treptele cu pioletul, simţeam după câteva lovituri cum mi se urcă inima în gât.

Era un început de zi cum numai în Himalaya se poate întâlni. Razele soarelui erau aproape orizontale şi împărţeau spaţiul în două. Jos, în umbra albăstruie, totul era cufundat în ceaţă. Prin spărturile acestuia se zărea gheţarul Kanci, vărgat de crăpături. Ceva mai departe, spre răsărit şi miazănoapte se profilau munţii Kanghendjan, Macau şi Pauhunri, cu coastele stâncoase, măturate parţial de zăpadă şi întretăiate, ca nişte etaje, de fâşii lungi de nori. Dincolo de aceştia, undeva în Tibet, se înălţa un vârf necunoscut, o piramidă cu braţe largi, cu piscul strălucitor. Parcursesem deja opt kilometri şi majoritatea vârfurilor erau mai joase,

plutind parcă în marea de ceaţă. Numai spre apus, la vreo sută de kilometri, domina falnic Everestul, înfipt parcă în cer, alb, imobil şi atât de imens, încât ai fi zis că nu făcea parte din pământ, ci apărea dincolo de orizont, ca o altă planetă.

Mergeam primul… Eric venea la vreo zece paşi în urma mea. Zăpada ne orbea ochii cu sclipirile ei puternice, cu toate că aveam ochelari de protecţie. Buzele ne erau arse şi crăpate. De aceea nu vorbeam aproape de loc şi ne înţelegeam numai prin mormăieli scurte.

Kanghendjonga este vestit prin steiurile sale de gheaţă, care îl fac din punct de vedere tehnic mai greu de urcat decât Everestul. Condiţiile speciale de topire, îngheţ şi cristalizare fac să apară din masele de zăpadă formele cele mai neobişnuite. Pe o distanţă de mai mulţi kilometri, deasupra coamelor se întind coloşi fantastici, turnuri, stâlpi şi labirinte întregi, răsucite, frânte şi întortocheate, formate din topirea gheţurilor, ivite parcă dintr-un coşmar şi aninate de stânci. Stâncile înseşi se acoperă cu un strat sticlos sub acţiunea soarelui. Se formează astfel streşini şi coifuri de gheată de care atârnă rânduri întregi de stalactite lungi de mai mulţi metri. Înotând prin zăpada în care mă afundam până mai sus de genunchi, îmi croiam drumul tocmai printr-un astfel de peisaj. Creasta aci se îngusta, aci se lărgea iarăşi. Adesea trebuia să merg chiar pe marginea ei, ocolind cu grijă troienele de zăpadă, spre a nu le mişca din poziţia lor. Uneori, reuşeam totuşi să mă urc deasupra; atunci mă opream în vârf, trăgând frânghia, pe măsură ce Eric se căţăra spre mine, sau scormoneam la bază găuri în zăpada afânată, înfigându-ne vârfurile picioarelor în ele şi sprijinindu-ne de peretele fărâmicios. La un moment dat ne închidea calea o ciupercă imensă de gheaţă peste care se depuseseră straturi

mai noi de zăpadă. Am înfipt pioletul în ea, încercând să văd dacă n-o putem escalada cumva, dar am constatat că la mijloc era complet goală. Toată această masă de gheaţă, având poate cincisprezece metri înălţime, pe sub care ne târam ca nişte furnici, putea să se prăbuşească în orice clipă peste noi. M-am uitat spre stânga, cu gândul de a traversa pe deasupra gheţarului Zemu, dar suprafaţa versantului era acoperită cu o reţea de fisuri, ameninţând cu avalanşe. În partea dreaptă era un hău. Stânca părea tăiată cu cuţitul şi se înălţa vertical, patru kilometri, până la gheţarul Kanci. În locul unde mă aflam, văzui ceva în felul unui culoar îngust, format de pălăria ciupercii pleoştite din pricina prăbuşirilor de gheaţă. Sloiuri de câte cinci metri atârnau de el ca de un spalier lung. Am pornit prin acest culoar. Mergeam ghemuindu-mă şi lăsând capul în jos pentru a nu mă lovi de „acoperiş". Printre sloiuri se întrezărea cerul. După câţiva paşi, tunelul de gheaţă se termină. În faţa noastră apăru ceva ca o beznă. Dacă îmi întorceam ochii în sus, eram orbit de strălucirea gheţii. O clipă îndelungata a trebuit să stau cu pleoapele închise. Când am redeschis ochii, înaintea mea se căsca o râpă largă. Coborâşul era uşor, dar pe partea cealaltă se afla un perete, mai degrabă un prag, nu prea mare, însă abrupt. În Alpi, aşa ceva n-ar fi constituit o problemă, dar aici, unde nici vorbă nu putea fi de o căţărare în mâini, un astfel de prag era un obstacol serios. Mi-am rotit privirea de jur-împrejur, căutând o posibilitate de traversare. În zadar: dinspre gheţarul Zemu se lăsa un versant cu lavină, iar în partea cealaltă coasta era verticală, suspendată mai jos de o cocoaşă plată. Eric stătea lângă mine tăcut. Fără să spună nimic, îmi întinse în cele din urmă rucsacul lui cu cârlige. Lupta cu acest perete a durat două ore. Era acoperit tot cu o zăpadă friabilă ca pulberea, încât nu-mi convenea de loc. Nu

oferea nici cel mai mic reazim. Cârligele bătute răspundeau sub lovitura ciocanului cu un sunet prelung, iar mai jos cu un ton care, pe măsură ce cârligul se adâncea, devenea din ce în ce mai scurt şi mai subţire. Mâna dreaptă îmi amorţise de oboseală. Îmi simţeam numai inima, o inimă imensă, care mă sugruma şi îmi umplea tot pieptul cu bătăi violente. La ora douăsprezece am ieşit din umbră, depăşind limita superioară a zăpezii şi m-am aşezat deasupra acestui prag. Eric îşi croia şi el drumul cu vreo cinci metri mai jos.

Sub mine, un hău imens, încremenit. În fundul lui, faliile crăpate ale gheţarului, acoperite ici-colo cu fulgi de zăpada. Departe, în umbra crestei pe care venisem, apăreau dintre nori alte creste mai joase în punctul cel mai depărtat al orizontului, dincolo de gheţarul Passarrem, se ridica deasupra ceţii, ca o insulă stâncoasă din ocean, masivul înfricoşător Siniolh. Zăpada urca pe versanţii acestuia, într-o linie zimţată, până sub vârfuri. Toată această îngrămădire de stânci, de nori şi de gheţuri zvâcnea în ochii mei în acelaşi ritm ca pulsaţiile sângelui. Eric stătea alături de mine, strângând cu mişcări încete, prudente, frânghia. Aveam privirea aţintită spre vârful Siniolh, când deodată prin pereţii acestuia vibra ceva. Limba imensă de zăpezi, care umplea valea principală, stătea nemişcată, gata să se prăbuşească, apoi se clătină încet spre spate, şi aceasta nu dură decât o clipă, pe urmă începu să alunece în jos cu o mişcare nemaipomenit de lentă, şi, fără niciun zgomot, într-o tăcere mormântală, se prăbuşi peste versant. Într-o clipită, văzduhul se umplu de o pulbere albă. Totul se zvârcolea şi se frământa. Avalanşa aluneca acum din ce în ce mai repede, până ce ajunse la ceaţa joasă, o rupse în două şi dispăru în ea. Sus, pereţii de gheaţă, dezgoliţi după desprinderea avalanşei, străluceau şi mai tare. Dar liniştea n-a durat decât

o secundă, pentru ca pe urmă panta opusă să fie învăluită într-un fum alb, ca după o explozie. Imediat se năruí a doua avalanşă, după ea, a treia şi aşa mai departe. Toate sfârtecau ceaţa, pierzându-se în ea. Abia acum ajunse până la noi un zgomot surd; cât de mult i-a trebuit sunetului ca să străbată spaţiul de la gheţarul Passarrem şi până unde ne aflam noi! Tunetul se înteţea, se liniştea o clipă, se rostogolea apoi prin văile laterale şi revenea din nou. În cele din urmă, deasupra ceţii se ridică un nor de particule fine de zăpadă, aruncate în văzduh, şi deodată ochii ne fură izbiţi de un curcubeu imens, întins peste abisuri.

Eric mă ajunsese din urmă şi stătea alături de mine. Contemplam amândoi ceea ce se petrecea jos, când deodată el fu acela care se trezi din reverie şi spuse că trebuia să pornim, deoarece nu aveam timp de pierdut. Ne-am întors spre vârful Kanci. Din locul unde ne aflam, creasta se ridica în sus, descriind un arc uriaş. Când vânturile bat numai dintr-o parte, zăpada de pe coamă începe să alunece în partea cealaltă, spre vid, formând piscuri înclinate către prăpăstii, care abia se ţin de pantele dezgolite. De jos, aceste ieşinduri, suspendate în aer, se văd bine, dar de sus, de pe coamă, nu se distinge decât albul orbilor al zăpezii, în care se pierde şi se confundă totul. Versantul drept forma, până la baza conului de la vârf, o surpătură, presărată cu fâşii de zăpadă. În această parte se profilau din ceaţă sute de peninsule aeriene. Unele îşi trădau prezenţa direct, altele lăsau să se înţeleagă că acolo se află linia coamei. În zadar îmi aruncam privirea în depărtare, căutând să observ locurile mai periculoase. Pretutindeni nu vedeam decât curcubeie suprapuse, raze scânteind, prăpăstii fără fund şi un cer palid, neclintit. Cu pioletul ridicat, ţinând puternic frânghia strânsă şi aruncată colac în jurul trupului, am

pornit după Eric, care acum conducea. Zăpada foarte adâncă tresărea parcă la atingerea noastră, se spulbera, se punea în mişcare şi pornea la vale în râuri. Conul vârfului se înălţa în faţa noastră pe fondul cerului, înzăpezit înspre apus, dezgolind spre răsărit o stâncă în pantă, cu straturile aşezate ca nişte olane. Mergeam unul în urma celuilalt. La un moment dat, Eric se abătu din drum, deoarece coama se lărgea puţin, părând să formeze o trecere mai comodă. M-am oprit. Ieşindul alb dispăru cât ai clipi, ca luat de o suflare. Fără să mai apuce să scoată vreun cuvânt, făcând un pas în gol, Eric se prăbuşi în abis. Frânghia era slobodă. Era imposibil să-l susţin. N-aveam timp să mă asigur. Am sărit înapoi din toate puterile şi m-am aruncat în prăpastie pe partea opusă. Urechile începură să-mi ţiuie îngrozitor şi versantul negru se învârtea şi se rostogolea în jurul meu. Apoi am simţit o zguduituri cumplită şi mi-am pierdut cunoştinţa. M-am trezit sub strânsoarea din jurul pieptului. Mă sufocam. Frânghia vibra, întinsă ca o coardă. Deasupra capului aveam o ieşitura a stâncii, la distanţă de câţiva metri. Coama dezgolită era ca un scripete, iar noi atârnam de o parte şi de alta. Am încercat să strig, dar gâtlejul îmi era înfundat. Frânghia mă strângea la brâu cu aceeaşi putere. Am ridicat palma: era pătată de sânge; sângele mânjise şi coada pioletului. Nu-i dădusem drumul din mână în timpul căderii. Nu simţeam însă nicio durere. Respiram foarte greu şi-mi era cu neputinţă să scot un strigat. Trebuia să mut rucsacul pentru a căuta vreo posibilitate de a mă prinde de ceva. N-am zărit nimic! Am înfipt cârligul şi, pas cu pas, centimetru cu centimetru, am urcat pe coamă. M-am căţărat cu atenţie pe partea retezată şi m-am întins pe burtă. Frânghia înconjura ieşindul şi cobora în partea opusă, unde dispăruse Eric. Acesta se legăna acolo în aer, ca un pendul,

dar nu puteam să-l văd. Surpătura era aici abruptă, iar zăpada semăna printre falii cu nişte strune albe, întinse. Un gând groaznic mă cuprinse, că Eric şi-a spart capul şi atârnă aşa, un cadavru greu, la capătul frânghiei desfăşurate. M-am aplecat încă o dată şi atunci l-am zărit. Atârna acolo, inert ca un sac.

Aci mă întrerupsei din povestit. Imaginea evocată mă tulbură profund. Îmi aruncai privirea în jur, căutând parcă un ajutor ca să spulber această viziune. După un răstimp, continuai:

— Eric trăia, dar era fără cunoştinţă. În cădere, se lovise cu capul de stâncă. Când l-am tras sus, după o oră de muncă, părul îi era năclăit de sângele îngheţat. Respira încet de tot. Până când am reuşit să-i bandajez, cum am putut, craniul, a mai trecut o jumătate de oră. Se făcuse trei şi jumătate. Am pornit înapoi, lăsând acolo rucsacul lui şi frânghiile de rezervă. La început am încercat să-l trag după mine, dar era cu neputinţă şi atunci l-am luat în spinare. La primul pas era cât pe-aci să cad. Am făcut al doilea pas, apoi încă unul. În fine, am pornit. După o oră eram deasupra spărturii din coamă. L-am lăsat în jos cu frânghia, iar eu am coborât liber. De aici încolo începea panta, aşa că era mai uşor de mers. Capul i se bălăbănea pe umerii, pe braţele mele. Nu puteam să-l ajut cu nimic. Cerul prinsese să se întunece la răsărit, când ajunserăm la turnurile de zăpadă. Nu le-am putut trece cu Eric în cârcă. Ştiam că aşa o să se întâmple. Ştiam de asemenea că el ar fi îngheţat dacă l-aş fi lăsat acolo până m-aş fi întors de la tabără cu cineva, dacă, bineînţeles, aş mai fi fost în stare să mă duc şi să mă întorc. De aceea am coborât cu el în spate pe versantul cu lavină şi am pornit la întâmplare înainte, de-a curmezişul. Aveam o şansă de unu la sută, poate de unu la mie ca avalanşa să nu

pornească la vale, şi n-a pornit, dar asta îmi era absolut indiferent. Ştiam numai un singur lucru, că trebuie să merg, deci mergeam. Să mă caţăr din nou pe coamă, nu puteam. Greutatea din spate mă trăgea spre versant. Am căzut de câteva ori; la un moment dat m-am lăsat să alunec, împreună cu el, la vale, fugind din ce în ce mai repede. Dar m-a străfulgerat un gând: „Nu merită. Ajunge!" Şi, instinctiv, am înfipt pioletul în zăpadă şi m-am oprit. Am legat sacul de dormit cu frânghii, apoi am început să mă caţăr. La fiecare câţiva metri mă opream, învârteam frânghia în jurul pioletului şi trăgeam sacul de dormit în sus. Se făcuse întuneric de-a binelea când am atins coama. M-am băgat în sacul de dormit, şi aşa am petrecut noaptea acolo, împreună cu Eric. Noaptea era neaşteptat de caldă, prevestind venirea musonului, şi asta m-a salvat de la îngheţ. Când munţii începură să se contureze în întunericul ce se ridica, m-am sculat. Dând să-l urc din nou în spate, nu putui să înlătur gândul că el murise. Am apropiat muchia lată a pioletului de buzele lui: se aburi. Am pornit la drum. Ochelarii de protecţie îi pierdusem în cădere, astfel că spre amiază pleoapele îmi ardeau din cauza luminii. În unele momente nu maui eram conştient de ceea ce se întâmplă, nici de faptul dacă picioarele mele se mişcă, dacă merg. Uneori mă trezea din amorţire respiraţia lui, care-mi încălzea spinarea, alteori scoteam câte un sunet răguşit sau un suspin, şi asta mă înviora pentru o clipă.

În câteva rânduri mi se păru că nu mai pot. Atunci îmi spuneam: încă cincisprezece paşi, şi-l las. Dar după ce-i făceam, mai voiam încă zece paşi, şi aşa mereu. Lângă pragul de jos m-am împiedicat şi am căzut în zăpadă. Nu-mi venea să mă ridic, mă cuprinsese o moleşeală dulce, voluptuoasă. În acea clipă am crezut că aud o voce limpede şoptindu-mi la

ureche: „Nu mai trăieşte”. Am sărit în mâini şi, pe dibuite, ca un hoţ, am început să desfac frânghia cu care era legat de mine. I-am căutat şi i-am simţit inima. Bătea. M-am sculat şi am pornit mai departe. Ce a fost după aceea, nu mai ştiu. Mâncam, pare-mi-se, zăpadă, fiindcă îmi ardea gâtlejul ca un foc de gheaţă. Probabil că nu-mi mai dădeam seama de ceea ce fac. Tovarăşii care aşteptau întoarcerea noastră la tabăra a unsprezecea au pornit spre amiază să ne caute, cu toate că erau bolnavi, şi pe la ora două au zărit o pată neagră pe vârful coamei. Credeau că se întoarce numai unul din noi. Abia când ajunseră aproape au văzut că eram amândoi. Strigau spre mine să mă opresc şi să-i aştept. Mă sfătuiau pe unde să cobor. Dar eu nu auzeam nimic. Nu ştiam unde mă aflu. Trebuia să merg, acesta era esenţialul. La jumătatea drumului, ne-am întâlnit şi ei l-au luat pe Eric. L-au înfăşurat în pânza de cort şi l-au dus în tabără. Au trebuit să mă ducă şi pe mine pe sus, deoarece în momentul când mi l-au luat din spate am căzut dintr-odată cu faţa în zăpadă, ca şi cum el ar fi fost acela care mă susţinuse până în ultima clipă. Nu recunoşteam pe nimeni.

Aici m-am oprit din nou din povestit. Tăcerea a durat o clipă mai îndelungată, în care timp nu mă uitam la nimeni şi mă adresam parcă numai ecranului negru, hăului nesfârşit, în care ardea un furnicar de stele. Pe urmă am continuat:

— Când m-am trezit, soarele dogorea cu putere, era cald. Am vrut să mişc piciorul, dar n-am putut, era în gips. Sub palmă simţeam plapuma moale, pe fereastra odăii se zărea cerul, acoperit de norii albi ai musonului. Cineva intră şi, surprins că mă vede cu ochii deschişi, se opri în uşă. Mângâiam plapuma cu degetele şi, în faţa vizitatorului necunoscut, am izbucnit în plâns.

Făcui încă o pauză. Apoi:

— Mă aflam la prima tabără, la Gangloc, şapte zile după accident. Aveam glezna plesnită, dar nu ştiam nici cum, nici când s-a întâmplat aceasta. Aveam de asemenea inima dilatată, cavitatea stângă se deplasase până aproape la subraţ. Eram slab, atât de slab încât de-abia puteam vorbi.

Ca şi cum aş fi terminat povestirea, în jurul meu se lăsă o tăcere adâncă, prelungă. Arseniev, ridicând capul, mă privi în ochi.

— El a murit, nu-i aşa?

— Da. A murit a doua zi după ce l-am dus la tabără. Toată strădania… a fost în zadar.

— Nu-i adevărat! răspunse sever, aproape ameninţător, Arseniev. Şi nimănui nu-i e permis să vorbească aşa, nici chiar dumitale!

— Vreţi să spuneţi că ăsta a fost eroism? am ripostat cu îndârjire. Tovarăşii din expediţie îmi dădeau uneori a înţelege că stima lor pentru mine a crescut după acest… dar asta nu făcea decât să mă enerveze. Adevărul este că îl uram, acolo, pe drum. La urma urmei, acum puteţi să aflaţi totul. Înjuram printre dinţi şi mă rugam să moară, ca să scap de el!

— Totuşi l-ai cărat în spinare!

N-am răspuns.

— În lumea noastră de azi, vorbi Arseniev, nu mai există teamă, mizerie, nu mai există acele încercări cumplite cărora le era supus altă dată omul, dar ar fi rău dacă, sub influenţa acestei bunăstări, am pierde din vedere ceea ce ne deosebeşte în esenţă de alte fiinţe. Fără îndoială, diferenţa între om şi animal constă în intelectul nostru… în faptul că folosim unelte, că avem grai, că zburăm spre stele, dar în afară de toate astea mai există şi acel ceva care ne face câteodată mai rezistenţi decât corpurile noastre, mai puternici decât muşchii noştri şi mai tari decât oasele. Este

acel ceva care ne face să înfruntăm, în numele semenilor noştri, ceea ce pare de neînvins. Ceva mai preţios ca această forţă, îndărătnicie sau devotament, cum vrei s-o numeşti, nu există, fiindcă măsura cea mai înaltă pentru aprecierea unui om este comportarea faţă de semenul său. Moartea prietenului n-a ştirbit cu nimic prestigiul comportării dumitale. Ai fost numit: „Omul din Kanghendjonga" şi eu însumi ţi-am spus astfel, fără să te cunosc încă personal, punând accentul pe primul cuvânt şi nu pe al doilea, căci aici e vorba mai întâi de om, şi nu de exotismul expediţiei, iar dumneata ai fost om până la sfârşit, pilotule! De-am putea să fim toţi aşa, pretutindeni şi totdeauna!

Se ridică şi lovi apăsat cu palma-i mare în masă.

— Căci restul, prieteni… restul e tăcere.

PĂMÂNTUL – O STEA

A douăzecea zi de călătorie, Cosmocrator zboară cu motoarele deconectate, ca un nou corp ceresc în sistemul solar, privind către Venus, ale cărei faze schimbătoare pot fi observate acum cu ochiul liber, ca la Lună. Acest zbor însă aproape că nici nu se simte. Dacă n-ai urmărit televizorul, ai putea crede că racheta stă nemişcată pe Pământ. Ore întregi mă plimb pe culoarul central, trec prin toate galeriile şi pe lângă magaziile cu încărcătură, apoi revin din nou jos, în culoarul triunghiular, până mă alungă de acolo liniştea netulburată, dăinuind parcă de veacuri, şi lumina aceea ca de zi, artificială, egală, arzând mereu la fel.

Astăzi la amiază, trecând pe lângă laborator, am auzit pe cineva râzând. Am recunoscut glasul lui Arseniev. Râsul lui poate trezi şi morţii din mormânt. Crezând că savanţii şi-au terminat lucrul (erau în laborator de dimineaţă), am

deschis uşa şi l-am auzit pe Arseniev spunându-i fizicianului:

— Astea-s glume, colega! Cristiakovski a arătat doar că arborele potenţialului reprezintă în etanş, la o rotaţie liberă în jurul axei bicarbonice, numai două kilocalorii.

Atât de mult m-a speriat aceasta, încât, mormăind un „scuzaţi", m-am retras şi m-am dus în cabina comună. Era goală. M-am uitat la televizor. Era îndreptat către Pământ, care lumina puternic, distingându-se dintre celelalte stele prin mărime şi strălucire. Deasupra Pământului, ca un punct alb, rotund, se afla Luna. Am privit aşa poate o jumătate de oră, când deodată cineva îşi puse mâna pe umărul meu. Am tresărit. Era Arseniev. Am stat un timp împreună, tăcând, până când el deschise vorba, rostind pe un ton ce nu părea să fie o întrebare, ci mai degrabă un răspuns pe care-l căuta în el însuşi:

— Nostalgie?

Pământul avea o lumină albăstruie. Pe ecran nu sesizai de loc adâncimea spaţiului. La margine se zărea, trecând printr-o dâră palidă aurie, şuvoiul Căii Lactee. Astronomul, fără a-şi lua mâna de pe umărul meu, spuse în şoaptă:

— Oare… de aceea ne eviţi dumneata?

— Vă evit?

— Ba bine că nu. De pildă adineauri, în laborator. Şi surâse. Nu vii la consfătuirile noastre, cu toate că şi Lao Ciu şi eu te-am invitat. Afară de asta, de cum mă apropii de dumneata, te ridici şi pleci. Am observat de câteva ori.

— Nu vreau să deranjez, atât şi nimic mai mult, am răspuns. În ceea ce priveşte consfătuirile… consideram că n-are rost… Să viu numai ca să ocup un scaun… Şi ce aş putea să vă spun eu, care să vă intereseze pe dumneavoastră. Nu-s decât un simplu pilot…

— La naiba, un simplu pilot! făcu Arseniev, şi după

strălucirea ochilor lui mi-am dat seama că se supărase de-a binelea. Un pilot şi nişte savanţi, nu-i aşa? Dumneata ne priveşti ca pe un for de înţelepţi, şi cu asta basta? Cărţi… formule… matematică… izbucni el mânios.

— Nu-i chiar aşa, am ripostat eu. Odată, pe când aveam şase ani, a venit la noi acasă un pilot vestit, care făcuse o escală la Piatigorsk, în ruta Canada-Polul Nord-Australia. Tatăl meu îl adusese cu maşina… A rămas la noi la cină, a dormit acolo, şi dimineaţa a zburat mai departe. Îmi amintesc bine, de parcă s-ar fi întâmplat azi dimineaţă, clipa când beam ceaiul… El stătea în faţa mea şi bea din farfurioară, după obiceiul rusesc, fiindcă ceaiul pregătit de mama era foarte fierbinte şi tare. Îl sorbea atât de încet şi nu spunea nimic, iar eu îl priveam cu toate simţurile încordate ca… nu ştiu ce comparaţie să fac… poate cum priveşte un astronom o eclipsă de soare care se întâmplă o dată la o mie de ani, şi încercam să-i smulg secretul. Se afla alături de noi, destul de voinic, un bărbat liniştit, de vârstă mijlocie, făcea mişcări obişnuite, mânca la fel ca toată lumea, mulţumea când i se servea castronul… dar nu acesta era esenţialul. Esenţialul era că zburase de mai multe ori în jurul lumii, în singurătatea cabinei de rachetă, cu norii dedesubt, iar deasupra capului cu stelele. Pe când era la noi şi stătea la masă, unde mânca şi bea ca toţi ceilalţi, mi se părea că în orice moment ar putea să zboare sau să dispară, fiindcă era un oaspete venit din altă lume, şi ceea ce vedeam la el, faptul că surâde, că are un dinte de aur, toate acestea erau fără importanţă şi nu reprezentau realitatea, deoarece realitatea, adevăratul om din el nu putea fi văzut. Vă repet, acestea erau gânduri ce-i treceau prin cap unui băiat de şase ani. Tot astfel, revenind la discuţia noastră, ştiinţa este după mine o preocupare care diferă de toate celelalte. Trăiţi permanent

în lumea ei, iar când staţi de vorbă cu unul ca mine, cu un profan, e ca şi cum aţi părăsi pentru o clipă lumea dumneavoastră, la care însă puteţi să vă întoarceţi în orice moment. O aveţi întotdeauna la îndemână acea lume a dumneavoastră, pe când eu…

— Pe când eu mi-am lăsat-o pe a mea pe Pământ, nu-i aşa? mă întrerupse Arseniev.

Îmi strângea umărul aşa de tare, încât aproape mă durea. Dar nu bănuia că această strânsoare îmi făcea, de fapt, plăcere.

— Atunci, după dumneata, orice savant e alcătuit din două părţi. Una vizibilă, aceea care mănâncă, doarme, stă de vorbă cu „profanii", şi alta mai importantă, invizibilă. Ce nonsens! Şi lumea dumitale, şi a mea, lumea noastră a tuturor este acolo unde trăim şi muncim, deci, în acest moment, aici, la treizeci de milioane de kilometri de Pământ. E adevărat că ştiinţa este meseria mea, sunt legat de ea, mai mult chiar, reprezintă pasiunea mea. E adevărat că visez câteodată formule matematice – dar de ce dumitale ţi-ar fi permis să visezi la pilotaj, iar mie la matematică, nu? Trăim în aceeaşi lume, dar avem specializări diferite, asta-i tot. Observ că s-a vorbit prea mult despre descoperiri şi idei neobişnuite şi prea puţin despre oamenii care le fac. De aceea am să schimb programul de astă seară, spre a fi mai cu folos nu numai pentru dumneata, dar şi pentru noi.

După masă m-am plimbat prin culoar, aşteptând să se facă ora patru, când intram de serviciu în locul lui Soltik. Meditam asupra faptului că o călătorie interplanetară diferă foarte mult de oricare alta, prin aceea că nu se observă de loc progresele ei, dacă n-ar fi liniile acelea curbe, complicate, pe care şeful expediţiei le trasează în fiecare seară pe hărţile spaţiului. Peisajele care se schimbă mereu lipsesc aici cu

desăvârşire, deoarece stelele par imobile prin distanţa lor imensă şi în realitate nu se întâmplă nimic, de aceea în timpul zilei apar unele momente plictisitoare, iar faptul că-mi repet că sunt un călător interplanetar nu înlătură cu nimic monotonia.

M-am uitat la ceas. Era aproape patru. M-am întors şi, fără a mă grăbi, m-am îndreptat spre Centrală. Mai aveam până la uşă poate vreo cinci paşi, când se produse o zguduitură puternică, ce mă aruncă la podea. Am alunecat de-a dura până în fundul culoarului. Instantaneu mi-a străfulgerat prin gând că ne-am ciocnit de ceva. Am încercat să mă ridic, dar fără rezultat. O forţă de neînţeles mă ţinea lipit de pardoseală. Am auzit un fluierat ascuţit, ce făcea să vibreze aerul. Credeam că-mi ţiuie urechile, dar nu era asta; erau motoarele care lucrau din plin!

Până m-am dumirit, se produse a doua zguduitură, din sens invers. Am zburat cu capul înainte, spre uşa Centralei. M-am lovit de aceasta şi am ricoşat ca o minge, alunecând din nou spre spate. De fiecare dată motoarele emiteau un ton şuierător, apoi au tăcut deodată. O secundă, nu mai ştiam ce se întâmplă cu mine. Nava, hărţuită de smucituri groaznice, era aruncată când înainte, când înapoi. Mă rostogoleam prin culoar ca o boabă de mazăre într-o cutie agitată intens. Dacă n-ar fi fost pardoseala căptuşită cu acea masă spongioasă, fără îndoială că mi-aş fi spart capul. La un moment dat se deschise uşa primei cabine şi apăru Arseniev.

— Ce s-a întâmplat? strigă el.

— Atenţie! l-am prevenit eu, însă prea târziu. Ne-am răsturnat amândoi, rostogolindu-ne spre partea din faţă. Am început să mă înfurii. Catastrofă! Bine. Dar ce înseamnă salturile astea nebune? La următoarea zguduitură, ne-am izbit cu picioarele de perete şi am zburat direct în uşa

Centralei. S-a deschis. Am fost aruncat cu violenţă înăuntru. După mine, Arseniev. M-am prins de speteaza fotoliului şi nu i-am mai dat drumul, cu toate că racheta se zgudui şi mai tare, frânată brusc, de parcă ar fi intrat într-un obstacol nevăzut. L-am zărit pe Soltik. Se ridica de lângă perete, unde căzuse în genunchi. Pe faţă avea o şuviţă de sânge.

— Spre Predictor! strigă el. Spre Predictor I

Totul se petrecea uluitor de repede. Am sărit din nou în sus şi m-am aruncat peste discul aparatului. Cu o mână mă agăţasem de ţeava care-l înconjoară ca un inel, cu a doua de Soltik, care se rostogolise până în apropiere de mine. Amândoi ne ţineam cu putere de ţeavă. Soltik îşi eliberă o mână şi-o întinse spre pârghie. O nouă smucitură îl depărtă iar de mine. Abia reuşii să-l prind din spate, de combinezon, dar acesta se rupse ca o cârpă. Soltik alunecă de-a curmezişul, cu capul înainte. Nu puteam să fac nimic. Stăteam şi mă uitam. Pe neaşteptate, în dreptul lui, lângă peretele înţesat cu pârghii, ca ţepii unui arici, apăru o statură imensă. Era Arseniev. Încă o smucitură, de data aceasta din faţă, îi doborî la podea, dar rusul îl prinsese pe inginer de mijloc şi nu-l mai lăsa. Alunecară pe lângă mine. Eu şi Arseniev ne încleştarăm braţele. Mă pomenii ţinându-mă cu mâna stângă de ţeavă, iar cu braţul drept cuprinzându-i pe amândoi. Mi se părea că voi fi despicat în două, că au să-mi plesnească muşchii şi nervii. Mi se făcu negru în faţa ochilor. Mă cuprinse o furie cumplită, animalică, nici eu nu ştiu de ce. Răcnind gutural, ţineam şi ştiam că voi ţine până la capăt.

În secunda următoare, motoarele tăcură şi ne simţirăm mai uşuraţi. Împreună cu Arseniev îl ajutarăm pe Soltik, care, susţinut de sus şi din spate, se aruncă pur şi simplu asupra pârghiilor Predictorului, smulse sigiliile de plumb ale siguranţei de acceleraţie, smuci conductele rupându-şi

unghiile, şi în cele din urmă scoase un strigăt răguşit de victorie. Siguranţa, desprinsă din priză, căzu pe pardoseală. Predictorul conectă din nou motoarele. Se auzi uruitul lor regulat, din ce în ce mai puternic. Săgeata gravimetrului, nefrânată acum de nimic, trecu limita roşie. Ajunse la 12 g. Vedeam aceasta, aplecat împreună cu ceilalţi doi tovarăşi ai mei la ţeava Predictorului. Nu puteam s-o lăsăm, căci forţa care acţiona ne-ar fi aruncat spre spate şi ne-ar fi zdrobit de perete. Încovoindu-ne, cu braţele înlănţuite, proptindu-ne cu tălpile în pardoseală, toţi trei, cu efortul maxim al muşchilor tremurânzi, luptam cu acceleraţia crescândă, care tindea să ne smulgă de la inelul salvator. Săgeata ajunse la 13 g. O vedeam încă, dar mi se făcu iar negru înaintea ochilor. Soltik, care se afla înghesuit între noi doi, se ghemuise, înfigându-şi bărbia în piept, aşa cum făceam şi eu câteodată la zborurile în picaj, şi probabil că astfel se simţea mai bine. Făcui şi eu la fel. Negrul din faţa ochilor începu să-mi dispară. Mă uitai spre ecran – şi înţelesei numaidecât totul.

În partea stângă a câmpului de vizibilitate se mişca ceva – câteva pete mici, care sclipeau ca stelele. Creşteau cu o viteză vertiginoasă. După ele veneau altele. Erau meteori! Un roi întreg, care înconjura racheta. Unul, imens, cădea de sus, în verticală. Rotindu-se încet, arunca raze strălucitoare de câite ori lumina se reflecta în muchiile sale colţuroase. Simţeam în mod fizic curbura traiectoriei lui, precum şi punctul din spaţiu unde va avea loc ciocnirea. Nu îndrăzneam să privesc spre Arseniev, mi-era teamă să nu-mi pierd cunoştinţa din cauza mişcării forţate a capului, mai ales că vream să văd totul până la sfârşit. De sub placa Predictorului ţâşni un zbârnâit pătrunzător. Cosmocrator, apucat parcă de o mână uriaşă, viră brusc. Din cauza supratensiunii, toate luminile roşii scăpărară, izbucni un

urlet scurt al sirenei de alarmă. O forţă extraordinară ne presa de placa metalică a Predictorului, ne strivea coşul pieptului, ne sufoca, ne zdrobea. Ochii îmi erau dilataţi, dar nu mai vedeam nimic. Deodată se auzi la Predictor un zgomot abia perceptibil şi motoarele tăcură. Se făcu o linişte stranie. Stăteam, respirând greu, pe picioarele moi ca de gelatină. Cadranele ecranelor erau complet goale şi întunecate. Liniştea era atât de adâncă, încât ai fi zis că nimic nu s-a întâmplat cu o clipă mai înainte. Puteai pune o monedă pe discul Predictorului – atât de plan era zborul rachetei. Îl ajutai pe Arseniev să-l aşeze pe Soltik în fotoliu, mă apropiai de al doilea fotoliu şi căzui în el. Se lăsă o tăcere lungă. În fine spusei:

— Ar trebui să vedem ce-i cu ceilalţi.

— Du-te dumneata, zise Arseniev. Mă ridicai şi mă îndreptai spre uşă, adăugând:

— Ar trebui puţin eter sau alcool.

Întorsei capul şi-l văzui pe Soltik stând inert în fotoliu. Leşinase.

Tovarăşii noştri scăpaseră cu bine din întâmplarea care putea să se sfârşească rău. Toţi se aflau în cabine, unii în paturi, alţii în fotolii, şi mulţumită acestei împrejurări au fost scutiţi de a fi proiectaţi în pereţi. Cel mai mult suferisem noi trei. Soltik se alesese cu o zgârietură la frunte, lovindu-se de o muchie ascuţită. Lui Arseniev îi plesnise, după cum s-a constatat, un os la o încheietură, iar eu aveam muşchiul braţului răsucit, câteva vânătăi şi un cucui imens în frunte.

La ieşire m-am lovit de Chandrasekhar şi Osviatici: se grăbeau spre Centrală, plini de presimţiri rele. Graţie televizoarelor interioare, văzuseră din cabine toată întâmplarea. Soltik ne-a explicat mai târziu totul, în amănunte. Zburând în spaţiu, care, după cum arată hărţile

cereşti, este complet gol, Cosmocratorul a întâlnit un grup de meteori formând un roi cu o suprafaţă de circa o mie de kilometri. Imediat după primirea semnalului radarului, Predictorul a conectat motoarele şi a început să evite meteorii ce veneau în zbor. O coincidenţă nefastă a făcut ca – torentul lor să aibă o direcţie convergentă cu a noastră, ceea ce a prelungit foarte mult această întâlnire periculoasă. Zburând în zigzag, Predictorul ambala şi frâna rând pe rând racheta. În toată această acţiune îl stânjenea însă siguranţa de rezervă a acceleraţiei, nepermiţând să se desfăşoare o viteză destul de mare pentru a ne scoate mai repede din zona afurisită. După ce Soltik smulse siguranţa, viteza crescu rapid şi astfel am reuşit să scăpăm. Toată această întâlnire cu meteorii nu a durat decât un minut şi jumătate. Când am auzit aşa ceva, nu-mi venea să cred, dar m-am convins de asta privind înregistrarea pe banda de film, efectuată de dispozitivul automat al Predictorului. În timpul discuţiei vii ce se înfiripase asupra acestui accident, Tarland îi bandajă capul lui Soltik, iar lui Arseniev îi legă osul plesnit şi-i puse mâna în şină. La un moment dat, astronomul se uită spre mine şi râse cu toată gura, arătând spre antebraţul cu cinci dungi vinete:

— Ştiu că m-ai ţinut bine, zise el. Uite, e strânsoarea dumitale!

Apoi ne-am îndreptat cu toţii spre Centrală, unde s-a făcut controlul întregii rachete. Asemenea control poate fi terminat în câteva minute, datorită faptului că în toate punctele cheie ale construcţiei sunt montate cristale de cuarţ, de la care pornesc spre Centrală fire electrice. Aceste cristale sunt ca nişte celule nervoase senzitive, care transformă orice presiune în curent electric, şi indică ce forţe şi tensiuni domină în interiorul corpului navei. Soltik

conectă această instalaţie, numită reţea piezoelectrică. Indicatorii luminoşi au revenit numaidecât la locurile lor. Cosmocrator nu suferise nicio stricăciune, cu excepţia câtorva farfurii sparte şi a patru sau cinci aparate de laborator, care nu fuseseră bine fixate. Tarland avea o anumită rezervă în ceea ce priveşte preluarea de către mine a postului la bord, căci tocmai îmi venea rândul, dar până la urmă am reuşit să-l liniştesc. După ce am părăsit Centrala, biologul se întoarse peste puţin la mine, aducându-mi nişte pilule întăritoare pe care mi-a recomandat să le iau din oră în oră. N-a plecat până ce n-am înghiţit una. Mi se părea că e mulţumit de accidentul survenit, întrucât avea în fine şi el ceva de făcut.

Până la sfârşitul turei mele am citit tot timpul indicaţiunile instrumentelor şi am privit cu o anumită îngrijorare spre ecranul instalat al televizoarelor. Spaţiul acela interplanetar, totdeauna atât de liniştit şi de gol, ne jucase astăzi o festă ce putea să ne coste viaţa. La ora opt m-a schimbat Osviatici. În aşteptarea cinei, m-am plimbat din nou pe culoar, puţind astfel să-mi continui până la capăt gândurile întrerupte.

Iată încă o caracteristică a călătoriei interplanetare: între mersul ei normal şi aventura cea mai periculoasă nu există nicio tranziţie. Marinarul şi aviatorul observă semnele furtunii ce vine cu mult înainte de a intra în orbita acesteia; aici pericolul apare dintr-odată, ca un tunet stârnit din senin, şi tot aşa de repede dispare. Mă gândeam ce s-ar fi întâmplat dacă un impuls al curenţilor ar fi izbit nava. Torentul de meteori a trecut însă pe lângă noi, zburând prin infinitul spaţiului cosmic.

Eram curios să ştiu dacă astronomul n-o să uite de

promisiunea lui din cursul dimineţii, dar n-a uitat. Seara târziu ne-am adunat ca de obicei în jurul mesei rotunde şi Arseniev ne-a povestit despre tinereţea lui.

— Tatăl meu a fost astronom, începu el. Probabil că aţi auzit toţi, în şcoală, de numele lui, legat pentru totdeauna de teoria deplasărilor benzilor spectrale şi de resinteza materiei din fotoni. M-am născut şi am crescut în umbra marelui său renume. Mă întrecea pe mine ca înălţime, era un munte de om. Orice aş fi făcut eu în timpul studiilor, orice problemă gigantică aş fi abordat, pentru el era o bagatelă sau o simplă aducere aminte care nu merita atenţie. Aveam un singur avantaj faţă de dânsul: tinereţea. Pregătindu-mă pentru lucrarea de doctorat, n-am vrut să iau subiectul pe care mi l-a propus el. Am vrut să fac totul singur. Aveam, pasămite, douăzeci de ani! Câteodată îi spuneam în glumă: „O să se mai vorbească despre tine – dar ca tată al vestitului Arseniev”; deocamdată însă era tocmai invers. De fapt, această glumă ascundea în ea un dram de amărăciune. Eram atât de nerăbdător să fac ceva, să mă relev, încât piedicile pe care nu le puteam învinge prin raţionament, încercam să le înlătur prin pasiune. Tatăl meu mă observa în linişte şi cu răbdare, ca pe una din stelele lui explozibile. O dată m-am dus fuga la el cu o idee ce mi se părea extraordinară. M-a ascultat în tăcere, apoi şi-a exprimat părerea, cu explicaţii ample, ca la un curs universitar. Ideea mea nu era nouă, fusese formulată cu douăzeci de ani mai înainte de un astronom francez.

— Clădeşti castele din nisip, îmi spuse el. Ştiinţa se compune din două părţi. În primul rând, din culegerea cu răbdare şi perseverenţă a nenumăratelor fapte, din înregistrarea şi concentrarea lor, din măsurători şi observaţii. Astfel ia fiinţă un catalog imens, care caută să

cuprindă diversitatea infinită a formelor materiei. În al doilea rând, din străfulgerarea care luminează uneori, o clipă, mintea cercetătorului şi-i arată dependenţele reciproce ale fenomenelor. Această străfulgerare apare foarte rar şi este un har pe care-l au foarte puţini. Munca noastră de fiecare zi, ingrată şi obositoare, durează ani întregi, fără o duce totdeauna la rezultatele aşteptate. Multe vieţi neluminate de o astfel de străfulgerare se irosesc, până la urmă, în observaţii asidui şi nesfârşite, dar în numele celor deveniţi nemuritori prin descoperirile cele mai mari este concentrată, ca în raza unei lentile, truda de furnici a mii şi mii de cercetători anonimi. Munca lor unanimă a permis unuia să înţeleagă şi să explice, în momentul inspiraţiei, una din acele nenumărate enigme care ne înconjoară. Iar tu vrei să faci ceva care să iasă din comun, singur şi încă foarte repede? Nimic n-o să rezulte din asta…

Ne aflam în grădina căsuţei noastre de lângă Moscova. Printre straturile de flori se înălţa un obelisc din granit, pe care bunicul meu, tot astronom, îl ridicase în memoria lui Einstein. Nu există nicio inscripţie pe el, niciun cuvânt, ci numai semnele formulei despre echivalenţa materiei şi a energiei:

$E = m.c^2$

Am pornit pe cărăruie şi am ajuns până la obelisc. Tatăl meu mi-a spus:

— Această formulă e valabilă pentru întregul univers. Îţi dai oare seama de măreţia acestui lucru? Nu, nu-ţi dai seama. Nici tu, nici eu, nici nimeni pe lume. La fel cum într-un strop de rouă se reflectă infinitatea cerului de deasupra noastră, tot astfel şi în această formulă sunt cuprinse transformările materiei şi ale energiei, care au intervenit cu trilioane de ani mai înainte, pe când nu existau încă nici

Soarele, nici Pământul, nici planetele. Această formulă cuprinde în ea pulsaţiile stelelor, contractarea şi dilatarea galacteelor, aprinderea şi răcirea norilor nebuloşi. Pe planete viaţa se naşte şi dispare, serii explodează şi se sting, dar această formulă rămâne mereu valabilă şi va fi valabilă la nesfârşit. Pricepi? Eşti în stare să înţelegi? În lumea noastră nu există altă credinţă în afara credinţei în om şi în eternitatea gravată pe această piatră. Luptând pentru ea, se cere să ai o inimă fierbinte, un cap rece şi o conştiinţă riguroasă că poţi să te stingi din viaţă fără să contribui cu nimic la îmbogăţirea ştiinţei, fiindcă nu întotdeauna descoperă adevărul cei ce au dorit cu ardoare să-l descopere… E îngăduit să speri, dar asta n-o să-ţi ajute, din păcate, la nimic, căci nimeni n-o să te ajute, dacă prin ajutor vei înţelege reţeta descoperirii primită de-a gata. În schimb, ajutorul sub forma experienţelor altora îţi stă oricând la îndemână – atât ale mele, cât şi ale tuturor celor ce s-au consacrat ştiinţei, acum sau cu mii de ani în urmă, la loc aici, pe această bancă, pe care a pus-o aici bunicul tău – unde el stătea adesea mult şi medita – şi gândeşte-te bine dacă merită să porneşti pe această cale.

Arseniev făcu o pauză, apoi urmă:

— Atât în seara aceea, cât şi mai târziu, simţeam uneori privirea tatii aţintită asupra mea. Voia să-mi cunoască răspunsul la întrebarea pusă de el, dar – nici eu singur nu ştiu de ce, poate din lipsă de curaj – îl tot amânam. Astfel că nu i-am spus niciodată: „merită”. După o jumătate de an, trebuia să plec în Australia cu o expediţie astronomică, pentru a urmări de acolo o eclipsă de soare. Tatăl meu se simţea prost şi stăteam în cumpănă dacă să plec sau nu, dar mi s-a cerut să plec. A murit pe când eu mă aflam departe. N-am putut să fiu de faţă la înmormântare şi

tocmai de aceea, cu toate că ştiam despre moartea lui, nu-mi venea totuşi să cred că murise cu adevărat. La întoarcere, am rămas două săptămâni la Moscova, unde aveam de rezolvat o mulţime de chestiuni legate de expediţie, de susţinerea lucrării de doctorat, care se apropia, de moartea tatălui meu, încât de abia în octombrie m-am putut duce pentru câteva zile acasă, nu departe de Moscova. Eram singur, în casă n-am găsit pe nimeni, dar cineva făcuse ordine în camere şi aprinsese focul în căminul din hol. Trecând pe lângă camera tatălui meu am vrut să bat în uşă de trei ori, instinctiv, aşa cum făceam înainte, în semn că sunt prezent, dar m-am abţinut şi am rămas cu mâna ridicată în sus. M-am întors şi m-am apropiat de cămin, în vatra căruia ardeau câţiva buşteni de mesteacăn, răspândind un miros puternic. Abia în clipa aceea mi-am dat seama că el nu mai există într-adevăr. Am rămas aşa, în faţa căminului, nu ştiu cât timp. Se întâmplă uneori ca un cuvânt vechi, uitat, să-ţi revină deodată în minte şi să-ţi dezlege o taină întreagă. Atunci, acolo, în faţa căminului, cu buştenii trosnind, am înţeles eu toată semnificaţia cuvântului „niciodată". Pe pământ trăiesc şi vor trăi mii, milioane şi miliarde de oameni, unii mai buni, alţii mai răi, unii mai mari, alţii mai mici, dar în decursul veacurilor niciodată n-o să mai apară omul pe care eu l-am iubit atât de mult fără să-mi fi dat seama de aceasta. Tot astfel iubim cu toţii Pământul şi tot astfel nu-l băgăm în seamă, deşi este omniprezent şi concret, deşi fără el nu putem exista. Valoarea fiecărui lucru o apreciem de-abia în momentul când îl pierdem. Da. Aceasta este pentru mine o amintire foarte dureroasă, deoarece îl pierdusem atunci nu numai pe tatăl meu, dar şi acea iluzie a tinereţii, confuză, dar puternică, surdă, oarbă, că lui nimic nu-i poate sta în cale, că poate învinge orice şi că nu va trebui să renunţe la nimic. În

acelaşi timp însă, amintirea aceasta este şi foarte preţioasă, căci astfel de încercări fac omul mai tare, îl purifică. Numai un prost poate crede într-o lume absolut fericită, deoarece chiar în cea mai perfectă dintre lumi, deasupra omului va exista întotdeauna cerul, universul, cu enigma infinitului său, iar enigma înseamnă neliniște. Ceea ce, în fond, nu e rău, fiindcă asta ne obligă să gândim.

În vreme ce, mai târziu, ceilalţi ieşeau, îndreptându-se spre cabinele lor, Arseniev se întoarse cu un aer plictisit spre mine şi-mi spuse:

— Mai rămâi o clipă, să ascultăm radio.

Am dat din cap aprobativ. Am stat un răstimp în fotoliile comode, ascultând o simfonie ce se auzea în surdină la amplificatorul aşezat în perete: Ceaikovski. Când se termină, se făcu o linişte atât de adâncă, cum pe Pământ nu se întâlneşte decât undeva departe de lume, pe mare sau în munţi. Aveam impresia că ne aflăm într-un interior fix, nemişcat, plăcut iluminat, în afara timpului şi a spaţiului. Printre stelele din ecranul televizorului strălucea şi scânteia albăstruie a Pământului. Arseniev mă întrebă ceva despre tinereţea mea: i-am povestit despre bunicul meu, despre primele excursii în munţi, despre Caucazul natal. Îl cunoştea şi el foarte bine; am aflat că a colindat şi el munţii, despre care credeam că pot să vorbesc numai eu. Am evocat crestele munţilor, măturate de furtuni, taberele troienite de viscole, căţărările disperate, când viaţa depinde uneori de rezistenţa unui colţ de piatră. Am vorbit apoi despre zăpada înşelătoare, despre stâncile cu stratificări răsturnate, cu porţiuni friabile, şi despre momentul fericit când ajungi pe ultima şi cea mai înaltă rocă din vârf. Pe urmă discuţia noastră a căzut pe nesimţite în tăcere schimbam doar fraze scurte, întrerupte, pe care un al treilea nu le-ar fi înţeles.

Imaginile evocate erau atât de vii şi de proaspete, încât parcă nici nu m-aş fi depărtat de ele un timp îndelungat. Mi se părea că-l cunosc pe Arseniev de când lumea. La un moment dat mă mirai chiar că nu-i ştiu numele cel mic. L-am întrebat cum îl cheamă:

— Petre, răspunse el.

— Sunteţi singur?

Surâse:

— Nu, nu sunt singur.

— Nu mă gândesc la felul cum munciţi, nici la părinţi, am adăugat, dându-mi seama că eram puţin confuz din cauza cutezanţei întrebării mele.

Dădu din cap în semn că înţelege.

— Nu sunt singur, repetă el şi mă privi lung.

— Dar dumneata? Poate că în acest moment vreo fată stă în grădina ei şi se uită la cer, acolo unde străluceşte Venus cea albă?

Am tăcut şi el a luat asta drept o negaţie. Apoi ridică uşor capul. Acum nu mai surâdea. I-am urmărit privirea. Se uita la ecranul negru unde se zărea ca o stea dublă, Pământul.

— Iată un lucru pe care nu-l ştii. Între miliardele de fiinţe care muncesc, se distrează, sufăr, se bucură, fac descoperiri, construiesc case şi creează sori atomici, în mulţimea aceasta de fiinţe nenumărate, pentru mine există numai una. Numai una, pilotule. Înţelegi dumneata asta? Una singură.

ZBORUL ÎN NORI

A treizecea zi de zbor. Ieri am trecut pe lângă asteroidul Adonis, în apropierea punctului unde orbita

acestuia întâlneşte orbita lui Venus. Din momentul acela au fost puse în funcţiune motoarele. Zburăm în urma lui Venus, care fuge înaintea noastră şi tocmai intră în ultimul pătrar, apărând pe cer ca un arc alb, subţire. Spre deosebire de savanţi, eu, în afara orelor de serviciu, când sunt în tură, n-am nimic de făcut. Azi dimineaţă, sub imperiul unei mari plictiseli, am demontat motorul avionului meu, curăţindu-l cu o emoţie specială piesele strălucitoare, atât de imaculate, şi l-am montat din nou, căutând să pierd cât mai mult timp cu această îndeletnicire. Am citit toate cărţile de astronomie pe care le am în geamantan, am studiat şi materialele – din păcate foarte puţine – cu privire la atmosfera planetei Venus, în care va trebui să pilotez avionul. Am aflat doar – ceea ce nu ştiam până acum – că din când în când putem observa, cu ajutorul telescoapelor cele mai mari, ferestre deschise între nori, ceea ce înseamnă că de pe suprafaţa planetei se pot vedea câteodată porţiuni de cer neînnourat. Asta m-a bucurat puţin, deoarece, după a patra săptămână de zbor, a început să-mi fie dor de albastrul văzduhului pământesc. După-masă, am rămas la Centrală cu Osviatici. Bun băiat, dar tare morocănos! Nu spune nici măcar „da" sau „nu", limitându-se să dea numai din cap. Mi-a oferit fotografia lui Venus, cu aşa-numita „pată mare întunecată" la marginea discului, pe care am observat-o cu toţii alaltăieri. Ţinând seama de lipsa totală de întâmplări aici, pe bord, această observare a fost un adevărat reviriment, care n-a durat însă decât câteva ore.

După ce am mai privit o dată pata aceea enigmatică (vizibilă pe clişeu doar cât un punct tipografic) am ieşit în culoar. Acolo l-am întâlnit pe Soltik; aveam de gând să-l întreb cum rămâne cu timpul nostru de pe Pământ şi cu împărţirea în zi şi noapte, pe care am respectat-o până acum,

dat fiind că după aterizare va trebui probabil să ne adaptăm la timpul planetei Venus. Dar el mi-a luat-o înainte, comunicându-mi că de mâine dimineaţă vom accelera foarte mult zborul Cosmocratorului. Pe traseul de o jumătate de milion de kilometri, care ne mai desparte de ţelul nostru, se va efectua proba vitezei maxime a rachetei, ceea ce ne va economisi aproape patru zile de zbor. M-am bucurat foarte mult, chiar dacă mai târziu, după cină, ambii navigatori ne-au anunţat că o serie de cauze tehnice importante i-au determinat să recurgă la această măsură; totuşi, mă gândeam că şi ceilalţi, la fel ca şi mine, doreau să scurteze această aşteptare care se prelungea şi devenea tot mai greu de suportat.

Suntem în a treizeci şi una zi de călătorie. Încă de dimineaţă am început pregătiri febrile. Trebuiau verificate încă o dală toate obiectele, dacă sunt bine fixate în cabine, precum şi toate rezervele din magazii. Trebuia cercetată starea instalaţiilor, trebuiau controlate şenilele caroseriei, ascunse în calele mari de sub punte. Munca se desfăşura după un plan pregătit dinainte. Eu m-am înfundat în hangarul din botul rachetei, lângă avionul meu, în aşa fel încât am şi uitat de comunicările radiofonice de la ora unsprezece. Când, în fine, am revenit în Centrală, toţi erau deja culcaţi în fotolii. M-am întins şi eu, încingându-mă cu cordoanele de siguranţă. Peste câteva secunde, exact la ora douăsprezece, Soltik a conectat dispozitivele care elimină absorbanţii din pila atomică. Ecoul motoarelor, abia perceptibil până atunci, a început să se accentueze cu fiecare clipă.

Stând culcat, aveam în faţa mea ecranul mare al, televizorului, cu discul alb al planetei, iar deasupra ecranului un rând de ceasornice iluminate. Săgeata vitezometrului se

deplasă din poziţia ei. Motoarele uruiau din ce în ce mai puternic. În uruitul lor, care se amplifica, nu se resimţea nici cea mai mică vibraţie; părţile construcţiei, corpul rachetei, fotoliile erau complet inerte. Numai acele ceasornicelor se târau leneş de la o cifră verde spre alta, toate în aceeaşi direcţie, iar timbrul înalt al motoarelor, emanat parcă din fiecare părticică a pereţilor de metal, se intensifică până cuprinse întregul spaţiu al Centralei, învăluindu-ne pe toţi. Optsprezece minute după ora douăsprezece făceam deja circa o sută de kilometri pe secundă. Adică 360.000 de kilometri pe oră. Stelele păreau la fel de nemişcate; numai discul planetei Venus, care se afla în faţa botului rachetei, creştea. La început, era un disc argintiu-deschis, ca de opal, de mărimea Lunii, apoi, la un moment dat, i-am observat convexitatea. Ca o sferă albă, ocupa un spaţiu din ce în ce mai mare. Acum, doar un cerc îngust mai despărţea marginile acestei sfere, cu strălucire mată, de cadrul ecranului. Încă un minut, şi ecranul fu acoperit în întregime. Limbile distanţometrelor cu radar se deplasau uniform în sectoarele iluminate ale gradaţiei. Nu simţeam încă absolut nimic deosebit, în afara uruitului, la un timbru înalt, al motoarelor. În timp ce alte suprafeţe, cum sunt Pământul şi Luna, îşi modifică înfăţişarea pe măsură ce ne apropiem de ele, arătându-ne mereu alte detalii ale reliefului lor, Venus strălucea încontinuu, fără variaţii, ca o sferă albicioasă, enigmatică şi ireală.

Zborul la viteza cea mai mare a durat aproape o oră. Cerul dispăruse de mult de pe ecran, cedând locul acelei albeţi compacte, cuprinzătoare, ce se transforma ici şi colo în nişte dâre argintii şi crem. Într-un timp, mi se păru că racheta zboară în salturi. A trebuit să închid ochii, iar când i-am redeschis, Soltik manipula la Predictor. Ameţelile mi-au

trecut repede. Cosmocratorul încetase să se mai rotească în jurul axei sale. Totodată, zgomotul motoarelor slabi. Urechile fură năpădite de o liniște opacă, țiuindă, în care îmi auzeam bătăile rare ale inimii.

Soltik deplasă, printr-o mișcare a pârghiei, fotoliul său, astfel încât se afla acum în fața ecranului principal al televizorului.

— Te rog să-mi comunici la fiecare zece secunde kilometrajul, mi se adresă el.

Dădui din cap. Ținând cu ambele mâini pârghiile, Soltik se aplecă înainte, ca și cum ar fi vrut să intre cu tot trupul în adâncul ecranului.

— Nouăsprezece mii de kilometri, anunțai eu.

Atât ne mai despărțea de planetă. Norii păreau sub noi asemenea unui ocean infinit și strălucitor. Pe alocuri ardeau orbitor din cauza reflectării luminii solare, în alte locuri se formau printre ei niște surpături zburătoare, ca niște hăuri adânci. Cosmocratorul, ca un bolovan legat la capătul unei frânghii lungi, vira. Forța crescândă ne presa în fotoliile de piele și în liniștea absolută auzeam perfect scârțâitul lor mărunt.

— Șaptesprezece mii.

Am aruncat o privire la dreapta, spre tahometru. Făceam acum șaizeci de kilometri pe secundă. Dacă racheta ar veni în contact cu atmosfera planetei, la o astfel de viteză, s-ar produce o explozie. M-am uitat spre Soltik. Încovoiat, cu chipul întunecat pe fondul ecranului învăpăiat, stătea nemișcat, cu mâinile pe direcții.

— Șasesprezece mii trei sute.

Întregul orizont de sub noi începu să se învârtească, apoi rămase pironit locului. Racheta fu scuturată din tot trupul o clipă, aruncându-ne pe toți în față. În ecran se

aprinse un fulger violet, care dispăru apoi imediat.

— Cincisprezece mii opt sute.

Din nou o scuturătură, mai slabă decât cea precedentă, dar de durată mai lungă. Fulgerele violete porneau din botul rachetei, ramificându-se ca o pânză de păianjen arzândă, pe care o traversau într-o fracţiune de secundă. Erau rachetele de frânare, cu oxigen şi hidrogen.

— Patrusprezece mii.

Fulgerele ţâşneau unul după altul din botul navei, zguduind întregul corp al Cosmocratorului. Uruitul surd, scuturăturile, cascadele de explozii care cădeau în spaţiu, erau urmate de scurte clipe de linişte. Câmpia albă a norilor se întindea sub noi oblic, iar nava zbura uşor înclinată pe deasupra ei. Am înţeles că, în baza legii clasice a astronauticii, începeam să descriem în jurul planetei o spirală.

— Douăsprezece mii o sută.

Acum putea fi distinsă chiar şi ondulaţia norilor. Aceştia se deplasau din ce în ce mai rapid. Sus, deasupra noastră, un cer negru înstelat, jos – câmpie infinită, albicioasă, reliefată de străluciri şi umbre.

— Opt mii.

Opt mii de kilometri ne mai despărţeau de planetă, adică trei pătrimi din diametrul ei. Soltik îşi vârî capul între umeri şi se aplecă şi mai mult înainte. Cosmocratorul scoase un urlet, vibră ca o strună din cuart întinsă. În acelaşi timp, orizontul se roti cu nouăzeci de grade în sus, se aplecă într-o parte şi alunecă din nou în jos. Intrară în acţiune motoarele principale, frânând căderea noastră cu fascicolul de gaze atomice evacuate prin efuzoarele din botul rachetei. Uruitul motoarelor nu se asemăna de loc cu uruitul obişnuit al zborului. Gazele eliminate cu o viteză mare, trecând prin

conducta lungă centrală şi oprite cu violenţă, din cauza vitezei, formau la botul navei un nor fierbinte, pe care Cosmocratorul îl străbătea ca o ghiulea, vibrând şi uruind. A trebuit să strig din toate puterile:

— O mie nouă sute de kilometri.

Norii aci se îngroşau, aci se destrămau, zburând înapoia noastră ca valurile rostogolite ale unei cascade. Pe spinarea lor, lucind cu o strălucire mată ca o masă perlată, zării umbra navei asemănătoare cu o linie îngustă. Cădea în hăuri, dispărea în adânc, pentru ca după o clipă să apară deasupra unui alt nor iluminat de soare, ca deasupra unei spume aurii, bine bătută.

— Şase sute de kilometri.

În vacarmul exploziilor de frânare se auzea un zgomot nou. La început n-am putut să-l disting, dar după o clipă se intensifică într-atât de mult, încât se deosebea de vuietul motoarelor. Era un vâjâit aşa de ascuţit că aproape supăra urechile. În acelaşi timp, indicatoarele aparatelor aerodinamice, care stătuseră până atunci nemişcate, vibrară deodată, ca şi cum ar fi trecut prin ele un curent invizibil. Vâjâitul se înteţea, transformându-se într-un şuierat şi mai subţire. Era aerul planetei, străpuns de rachetă.

— Patru sute optzeci.

Norii se rupeau în faţa rachetei ca nişte coarde întinse, vibrânde. Şuieratul efuzoarelor de frânare slăbi. Mă uitai din nou la ceas: acum pierdeam din viteza cosmică, făcând opt kilometri pe secunda. Atmosfera, din ce în ce mai densă, opunea rachetei o rezistenţă tot mai mare. Aerul vibra, mai dens la extremitatea suprafeţelor de frecare, făcând să tremure întreaga imagine din televizor. Viteza Cosmocratorului se micşora mereu. Se auzi din nou o serie de explozii. Ceasornicele aerometrice, indicând densitatea,

presiunea şi temperatura aerului, îşi oscilau cu tresăriri vii, limbile. Vehiculul, ca o grenadă la capătul zborului ei, descriind o curbă balistică, tăia stratul de vapori rari, şuierând. În jurul nostru fulguia pulberea destrămată, ca o zăpadă fină, a cristalelor condensate, scânteind ca argintul în razele soarelui. Mai jos, norii formau un perete compact, de nepătruns. Ne îndreptam spre acest perete cu o viteză vertiginoasă. Încă o clipă, şi ecranul se stinse, parcă învăluit într-un fum dens. Grupul de nori zbura pe lângă noi, ca un cârd de păsări imense, speriate. I-am comunicat lui Soltik înălţimea: 30 de kilometri. Acum ne aflam în mijlocul norilor. Pe planeta Venus, norii se ridicau neobişnuit de sus. Aerul era atât de dens, încât viteza noastră, relativ nu prea mare, producea un urlet strident, de la tonurile joase de bas ale unui uruit, până la şuieratul cel mai înalt. Vizibilitatea era practic egală cu zero. Ne cufundam fie într-o obscuritate de un galben închis, fie într-un vârtej lăptos, presărat pretutindeni de curcubeie. Soltik conectă televizorul la radar, dar aceasta nu ajuta prea mult. Conurile razelor radarului îndreptate în jos se poticneau neputincioase în mocirla norilor, fără să arate relieful terenului. Zburam orbeşte după girocompas, descriind un arc mare în jurul planetei. În lumina verde-cenuşie, care umplea ecranul, apăreau contururile şterse ale norilor care se aflau mai jos, iar între acestea se distingeau straturi şi mai adânci, până la fund, unde formele se contopeau într-un cenuşiu tulbure.

Pentru ureche, zgomotul pregnant al călătoriei se transformase într-un freamăt surd, neîntrerupt. Uneori, din cauză că ţineam un timp mai îndelungat privirea aţintită pe ecran, aveam iluzia că sub noi clocoteşte marea şi că zgomotul zborului e freamătul valurilor care se sfărâmă de stânci. Această iluzie deveni, după o oră de zbor, atât de

puternică, încât a trebuit să-mi întorc pentru o clipă privirea de la ecran. Soltik cobora mereu nivelul zborului. Ne separau acum numai opt kilometri de suprafaţa planetei, dar vizibilitatea era încă egală cu zero. Norii cuprindeau, după cum arătau aparatele aerometrice, o suspensie de particule solide şi fine ce absorbeau undele de radar. Eram curios să ştiu ce va face Soltik, dar, firește, n-am întrebat nimic. Mă năpădise la început dezamăgirea, apoi îmi pierdui răbdarea şi în cele din urmă mă cuprinse furia: aşteptasem atâta timp clipa în care mă voi aşeza în cabina avionului, şi acum, când acea clipă se apropia, mi-era pur şi simplu teamă că voi pierde orientarea din cauza acestor nori blestemaţi!

Imaginea de pe ecran se schimbă. Soltik trecea la unde de radar din ce în ce mai scurte şi mai pătrunzătoare. Aparatul de măsurare a undelor emiţătorului indica: un centimetru, o jumătate de centimetru, trei milimetri… Deodată, masele care învăluiau ecranul se împrăştiară şi dispărură. Zăream suprafaţa lui Venus. Dar, din păcate, nu se putea distinge prea bine. Neuniformităţile şi ridicăturile terenului se împleteau într-o fugă nebună în sens invers cu zborul nostru, contopindu-se într-o dâră verzuie şi brună, ce se cutremura pretutindeni. Soltik manevra acum fără întrerupere pârghiile, conecta motoarele sau mărea frânarea, până când viteza se reduse la ultima limită inferioară admisibilă. Făceam într-o secundă circa trei sute de metri, zburând pe deasupra unui şes întins. Mi se păru că acest şes e acoperit de o pădure deasă. Coroanele arborilor, sau ale unor plante fantastice, tufişurile, lăstărişurile şi desişurile imense – toate acestea se depănau pe dinaintea noastră atât de repede, încât era cu neputinţă să sesizăm cu privirea vreun detaliu oarecare. Când însă nava coborî la patru mii de metri mă cuprinse îndoiala, întrebându-mă

dacă aceste forme fantastice sunt în realitate plante. Dar, înainte de a apuca să le privesc mai bine, dispărură. Au apărut apoi nişte munţi întinşi, cu pantele domoale. Pe alocuri, norii lăsau liberă suprafaţa planetei. Într-o astfel de spărtură, dintre norii care pluteau leneş, modificându-şi mereu formele, se desprinse un nor siniliu, cu pereţi negri, care se deosebea de restul oceanului de vapori prin imobilitate. Era un vârf de munte. Apoi terenul se înălţa. Săgeata altimetrului, vibrând intens, arătă şapte mii de metri. Sub noi se desfăşurau nişte versanţi mari, încovoiaţi, din loc în loc strălucind ca gheata în razele soarelui. Erau coamele netede inundate de lumină. Apoi panorama gigantică a stâncilor înalte şi a văilor adânci dispăru în ceaţă. Nava se înălţă din nou la nouă, zece, unsprezece kilometri. Gazul rarefiat, străpuns de botul Cosmocratorului, şuiera din ce în ce mai subţire. În sfârşit, Soltik se întoarse spre mine. Nu spuse nimic, dar din privirea lui mi-am dat seama că sosise şi ceasul meu.

Osviatici preluă comanda de la Soltik şi în timpul cât nava zbură prin ceţurile albicioase, am ţinut cu inginerul o scurtă consfătuire. În primul rând trebuia determinată cu precizie compoziţia atmosferei. Conform prevederilor, aceasta s-a dovedit a fi mult mai întinsă, aproape de două ori mai groasă decât atmosfera Pământului. Presiunea reprezenta la înălţimea de unsprezece kilometri 690 milimetri coloană de mercur, deci aproape tot atât ca şi la nivelul mării pe Pământ. Norii erau, după concluziile chimistului, de o consistenţă foarte diferită. După cum se părea, aceştia formau mai multe pături, aşezate unele peste altele. Cele superioare erau compuse din formaldehidă polimerizată şi din particule ale unei substanţe enigmatice a cărei cercetare precisă a fost amânată pentru mai târziu.

Straturile inferioare conţineau, în afara formalinei, o cantitate nu prea mare de apă. Prezenţa oxigenului în aer reprezenta cinci procente, a bioxidului de carbon – douăzeci şi nouă de procente. Cu părere de rău m-am văzut silit să renunţ la speranţa pe care eu o nutream în ascuns, anume că presupunerile savanţilor se vor dovedi greşite şi că se va putea coborî pe planetă fără costumul de scafandru cu oxigen.

Deoarece zborul printre nori nu oferea posibilitatea observării unor date precise despre relieful terenului şi îngreuna cercetarea planetei, iar pe de altă parte fiindcă manevrarea rachetei la o înălţime mică reprezenta un anumit risc, ne-am hotărât să aterizăm. Pe o întindere de şapte mii de kilometri, pe deasupra căreia am trecut în zbor, n-am înregistrat semne clare care să arate că ar exista vreo activitate a unor fiinţe dotate cu raţiune, dar fiind convinşi că astfel de fiinţe există cu siguranţă, am decis să începem cercetările după aterizare, la început pe o rază relativ nu prea mare şi cu o precauţie deosebită. În această zonă ziua trebuia să mai dureze încă şase zile pământene, astfel că timp aveam suficient. Osviatici îndreptă nava spre partea de şes a ţinutului, pe care o zărisem mai înainte. Rămânea doar să se examineze cu amănunţime terenul şi să se găsească un loc pe cât posibil mai drept, pentru aterizare. M-am dus pe puntea superioară, pentru a mă schimba, iar când am revenit în costumul de scafandru, am fost înconjurat de toţi. N-am vrut să-mi iau rămas bun de la ei. Printr-o cajă îngustă, m-am îndreptat, împreună cu Soltik, spre hangarul din botul rachetei. Aici se afla, pe o pistă de lansare, avionul: o picătură lungă, îngustă, de oţel, cu aripile îndreptate mult spre spate. Deoarece carlinga putea fi închisă ermetic, am scos casca, deoarece micşora câmpul de vizibilitate.

— Ştii deci totul, nu-i aşa? mă întrebă Soltik.

I-am strâns mâna, tare, m-am urcat pe aripă şi, dintr-o săritură, am ajuns în carlingă. Am aşezat casca sub scaun, pentru a o avea în orice moment la îndemână, am conectat becurile şi indicatoarele, am mai verificat o dată supapele aparatelor cu oxigen şi prin deschiderea calei m-am uitat la inginer, era surescitat, dar încerca să nu-şi exteriorizeze starea de spirit

— Te lansăm imediat, îmi spuse el. Dar înainte, mai verificăm o dată telecomunicaţia.

Ştiam că o verificase până acum de o sută de ori, iar ultima dată chiar azi dimineaţă, de aceea m-am mulţumit să-i surâd doar. A ieşit. Am rămas singur. Am închis capacul transparent, în formă de cupolă, deasupra capului meu. Am răsucit şuruburile etanşeizante şi mi-am rezemat puternic tălpile de cârmă. Limba ceasului se mişca pe cadranul luminos al secundarului. În aceeaşi clipă în receptoare piui lin zumzet uşor, după care auzii glasul lui Soltik:

— El, ce este, mă auzi?

— Perfect.

— Suntem la nouă mii de metri, viteza e de nouă sute douăzeci pe oră. În ordine?

— În ordine.

— Atunci poli să conectezi motorul. Contactul?

— Am contact! am răspuns eu, apăsând butonul de contact.

Ochiul rubiniu se aprinse în semiîntunericul verzui.

— Gata, pilot?

— Gata.

— Atenţie!

Se auzi un tunet asurzitor. Capacele de la botul rachetei se căscară şi, în flacăra gazelor de ejecţie, am fost

aruncat afară ca un proiectil din gura unui tun.

Ochii îmi fură orbiţi de un potop de lumini. Ca un înotător care se mişcă sub apă, am nivelat complet, instinctiv, cârma. Carlinga era construită toată din geamuri convexe. În lumina orbitoare ce cădea de pretutindeni, zburam cu capul înainte contra ceţurilor şi norilor ce mă înconjurau, ca o muscă într-o picătură de chihlimbar de culoare deschisă. În urletul aerului pe care-l spintecam, îmi simţeam gura parcă umplută cu vată. Capacul în formă de cupolă părea că se va sfărâma îndată, zdrobit de viteză. Pierdui însă repede din viteza pe care mi-a imprimat-o rampa de lansare a Cosmocratorului, şi am început să zbor cu forţele proprii. Scrutam ceaţa cenuşie, care se retrăgea şi dispărea în lături, apoi, pentru o clipă, aerul de deasupra mea se clarifică, de parcă l-ar fi tăiat cineva cu un cuţit de sticlă.

În acelaşi timp o lumină albăstruie învălui burta norilor cu un contur strălucitor, se stârni un şuierat ca un urlet şi lungi şiroaie de apă se prăvăliră în jos. Mi-am dat seama că foarte aproape, deasupra mea, zboară Cosmocratorul, iar acest fenomen a fost provocat de gazele atomice, ejectate de efuzoarele lui. Am apăsat cu talpa în bara de viteză pentru a îndepărta cât mai repede avionul din această vecinătate periculoasă; reculul puternic al rachetei lovind din apropiere, putea să-mi rupă aripile.

— Alo! Ce se aude, pilotule? Zbori? se auzi un glas în receptoare.

Am confirmat şi am indicat direcţia după pirocompas.

— Vom roti. Poţi să cobori!

În afară de ceafa învolburată, nu vedeam nimic de la locul meu. În schimb, pe ecranul mic, rotund, ai radarului de bord, alunecau fără întrerupere contururile terenului de sub

mine. Cu o mişcare înceată, pe care o executasem poate de o mie de ori înainte, am aşezat avionul pe o aripă şi am început să cobor ca un bolid. Pe Pământ nici nu era nevoie să mă uit la altimetru, deoarece mărimea aparentă a obiectivelor care puteau fi observate jos, ca şi a drumurilor sau a râurilor dă o orientare suficientă celui cu o anumită experienţă, dar aici stăteam cu ochii aţintiţi la discul altimetrului, fiind în acelaşi timp atent la ecranul radarscopului. Când viteza de cădere deveni prea mare, am scos, foarte încet, avionul din picaj. Mă aflam în capcana norilor şi aci intram, aci ieşeam, alternativ, din această îngrămădire de vapori pufoşi. Jos nu se zărea însă nicio urmă din acea câmpie acoperită cu pădure. Acolo defilau nişte coame golaşe, lungi şi largi, asemănătoare cu nişte valuri solidificate, de culoare închisă. I-am comunicat acest lucru lui Soltik.

— Ia-o cu un grad şi jumătate spre răsărit, mă sfătui el. Dar ce-i cu *pelengatorul* dumitale? Nu prea se aude!

Era vorba de semnalele radiofonice emise automat de radioul meu, mulţumită cărora pe bordul Cosmocratorului se putea stabili unde se află avionul. Cuvintele inginerului mă neliniştiră, mai ales că şi eu îl auzeam destul de prost. Recepţionarea era perturbată din timp în timp de nişte trosnituri scurte. Conform recomandărilor, am făcut un viraj spre stânga şi zburam sub nori, căutând să nu pierd din înălţime pentru a putea cuprinde cu ochiul o întindere cât mai mare. Ceea ce nu era uşor. La fiecare câteva zeci de secunde intram în nori, de care scăpăm numai coborând avionul. Acest joc „de-a v-aţi ascunselea” a durat destul de mult.

Preferam să renunţ la radar, deoarece pe ecran era vizibilă numai o parte relativ mică a spaţiului. De aceea,

căutam în grabă fiecare fereastră ivită între nori, şi cum aceştia se aflau pe alocuri la înălţimi mici zburam tot mai des doar la câteva sute de metri deasupra ridicăturilor de teren.

Nu era şes, dar nu erau nici munţi, era, aşa cum se părea după suprafaţa lor netedă, ceva în genul cascadelor imense, care se prăvălesc, sau ceva ca nişte trepte naturale ale unei stânci. Aceste trepte, sau mai degrabă terase, continuau ca nişte linii ondulate pe întreaga întindere vizibilă. Mă gândeam că voi găsi poate o terasă suficient de largă pentru aterizarea Cosmocratorului, de aceea am zburat câteva minute paralel cu aceste terase, dar ele au început să se înalţe şi să se frângă, pentru a apărea apoi oblice, ca o talie de cărţi uriaşe, împrăştiate, ceea ce m-a făcut să mă întorc. Soltik vorbea cu mine, interesându-se de condiţiile de zbor şi de vizibilitate. Răspundeam laconic, fiind supărat că nu găseam acel şes împădurit. Stând şi judecând, pădurea trebuia să se termine pe undeva şi dincolo de ea trebuia să se găsească vreun teren bun pentru aterizare. Până la urmă, am renunţat la căutările mele pe deasupra acestui peisaj monoton, dar neobişnuit, şi am continuat zborul înainte.

După un scurt timp apăru, dintre treptele acelor terase, un val de pământ, mărunt, rotunjit, care se întindea spre răsărit ca o râmă imensă, şerpuind lin. „S-ar putea să fie acolo ceva în felul unui platou”, m-am gândit eu şi, apăsând manşa, m-am îndreptat spre partea aceea. Dar terenul devenea acolo mai puţin clar. Era acoperit de o ceaţă joasă, deasupra căreia nu se ridica decât acel val de pământ, care părea din ce în ce mai înalt şi mai neuniform, ici-colo, se revărsau, pornind de la valul acela, nişte şiruri de piscuri. Când privii în faţă, la orizont, zării un masiv întunecat. Erau munţi. Zburam totuşi înainte, mai mult din curiozitatea de a vedea cum arată munţii pe o altă planetă, fiindcă pe o

posibilitate de aterizare printre stâncile sălbatice nu puteam conta. Şirurile de piscuri se transformau într-o barieră din ce în ce mai înaltă şi mai abruptă, a cărei culme se pierdea pe alocuri printre nori. A continua zborul în acea parte nu mai avea rost. M-am decis să mă întorc. Pe partea dreaptă, aproape la înălţimea avionului, se ridicau nişte pante convexe, rotunjite, care se adânceau în nişte râpe abrupte, de o culoare curioasă, aproape albă. Aici bariera se deschidea ca o poartă imensă de piatră. Am zărit un lac negru, în care se reflectau norii, pereţii stâncoşi şi limbile de roci ce se întindeau spre mal. Oare apă era aceasta, într-adevăr? Am îndreptat avionul spre poarta stâncoasă şi am început să cobor.

Această curiozitate putea să mă coste scump, deoarece în deschizătura de acolo dădui de un curent de aer violent, care mă prinse, mă aruncă în sus, apoi mă trase în jos cu o putere atât de mare, încât era cât pe-aci să capotez în mijlocul lacului, după cum de altfel era de prevăzut. Trebuia să zbor aproape vertical, cu motorul mergând în plin, pentru a mă ridica în spaţiu. Totuşi, pentru o clipă, mă apropiasem atât de mult de lac, încât am văzut clar cum se învălureau valurile mărunte şi se distingeau stâncile din fundul său. Deci, reuşisem. Am descoperit un loc ideal pentru aterizare, sau mai bine zis pentru amerizare deoarece Cosmocratorul putea ameriza pe lac. Trebuia numai să găsesc o cale de acces, întrucât din trei părţi se ridicau nişte stânci abrupte, ameninţătoare. Am ridicat avionul la trei mii de metri, pentru a cuprinde întreaga panoramă a acestui ţinut muntos. De la un timp, îmi dădeam seama că se întâmplă ceva, dar nu ştiam ce anume. Deodată, m-am cutremurat: în receptoare nu se mai auzea zumzetul acela liniştit, care arata că aparatul de recepţie lucrează. Am atins contactul: era

contact.

— Alo, inginer Soltik! am strigat în microfon. Inginer Soltik.

Tăcere. Am răsucit regulatorul. Se auzi un uruit, o dată şi a doua oară, apoi o grindină de trăsnete lungi şi scurte, ce cădeau în serii. Dar nu erau zgomotele obişnuite provocate de descărcările electrice, ci nişte unde vagabonde în care se amestecau şi crâmpeie ale unor sunete misterioase, suspinânde. Am răsucit mai departe regulatorul. Sunetele s-au pierdut. Am început din nou apelul, chemând racheta, dar răspunsul nu venea. Am mărit curentul care trecea prin lămpi, cu riscul de a le arde, însă fără niciun rezultat. Acum nu mă mai uitam la sol, ci, căutând să-mi păstrez calmul, controlam toate firele. Începând de la laringofon, verificai bucată cu bucată legăturile – totul era în ordine, nu lipsea nimic; controlul antenei arăta că semnalele mele pornesc în spaţiu şi totuşi racheta nu răspundea la apel. Mi-am aruncat o clipă privirea în jos, pentru a mă orienta unde sunt, şi am tras o înjurătură. Mă aflam deasupra şesului verde. Îngrămădirile de arbuşti curioşi se întindeau ca nişte bancuri răsfrânte până departe, dispărând în norii joşi, din care cădea o lumină albă, puternică. Sub mine clipeau nişte forme ciudate, ca nişte pufuri, ghirlande sau coame, iar culorile calde şi reci se amestecau de-a valma, verdele deschis cu galbenul şi cu verdele aproape negru. Era o pădure într-adevăr neobişnuită. Dar în clipa aceea n-aveam de Loc chef să mă ocup mai îndeaproape de ea. Am revenit din nou la radio, am verificat din nou legăturile – când deodată mă străfulgeră un gând care mă făcu să îngheţ de spaimă: „Dacă racheta a fost atacată sau a dispărut într-o catastrofă tragică, iar eu am rămas singurul om în viaţă, aici?”

Dar ar fi prea îngrozitor! O clipă respirai adânc, simţind cum se spulberă încet acest simţământ paralizant de spaimă. Apoi am scrâşnit din dinţi, am mai privit o dată spre pădurea care plutea sub mine, şi m-am hotărât să mă gândesc ce-i de făcut. Combustibil aveam pentru încă cel mult două ore de zbor. Oxigenul putea să-mi ajungă pentru şi mai mult timp, chiar pentru două zile. Mai prost stăteam cu hrana – nu aveam decât câteva concentrate şi două termosuri cu cafea. Să mă rotesc până la epuizarea rezervoarelor nu avea niciun sens, fiindcă şansele de a zări întâmplător racheta erau infime, din cauza păturii joase de nori. În schimb, dacă aş ateriza, aş putea să mă ocup de radio (mă gândeam aşa, cu toate că nu-mi făceam iluzii în ceea ce priveşte rezultatul), iar în cazul când racheta ar zbura deasupra ţinutului, aş putea să le fac semne tovarăşilor, sau să mă ridic în aer după ei. Aceasta mi se părea cea mai bună soluţie pentru a ieşi din impas. M-am decis deci să aterizez, şi trebuia să găsesc un loc corespunzător.

Avionul meu, prevăzut cu nişte clape de frânare speciale, putea ateriza pe o suprafaţă de cincizeci de metri, mai mult sau mai puţin netedă. Am coborât, apoi am început să mă apropii din ce în ce mai mult de teren, până ce, în fine, zburam, cu o viteză minimă, aproape pe deasupra vârfurilor copacilor. Mare mi-a fost însă mirarea când m-am convins că aceştia nu erau de loc copaci, şi nici măcar vreo altă plantă, ci nişte excrescenţe înalte, fasonate într-un fel neobişnuit, nefiind nici cristale, nici alte formaţiuni minerale. Pe alocuri, nişte vine groase, compacte, dintr-o masă de un negru verzui, parcă acoperite cu glazură, se împleteau, se răsuceau, formând în partea de sus nişte mănunchiuri ramificate ce se terminau cu ţepi imenşi, iar în alte părţi aceştia apăreau ca nişte gheme, ca nişte bulbi, sau sub formă de încălecări de

stânci multicolore ce străluceau cu o lumină rece ca gheaţa. Nici vorbă nu putea fi de a ateriza aici. Zburam deci înainte, cu speranţa că pădurea asta moartă se va termina până la urmă şi măream viteza apăsând maneta gazului până la refuz. Motorul uruia uniform, şi dacă n-ar fi fost nesiguranţa situaţiei în care mă aflam, aş fi putut să mă bucur de priveliştea acelui adevărat caleidoscop de forme frânte, colorate, ce fugeau înapoi, ascunzându-se sub aripile avionului. Pe neaşteptate, receptoarele tuşiră şi în şuvoiul de zgomote supărătoare, auzii glasul lui Soltik:

— Pilot, răspunde, pilot!

Am răspuns imediat, dar glasul lui a tăcut iarăşi.

După mai multe zeci de secunde de aşteptare încordată am auzit din nou glasul lui Soltik. De astă dată se adresa cuiva din preajma lui:

— Nu răspunde la apel de douăzeci de minute.

— Şi ce facem? Ne rotim mai departe? întrebă al doilea glas, după cât se părea al lui Arseniev.

— Inginere! strigai eu. Atenţie, Cosmocrator!

— Ne vom roti, răspunse Soltik.

Am început din nou să strig, să chem, dar nu mă auzea nimeni. În schimb eu auzeam unele frânturi din discuţiile lor. Am privit spre aparatul meu, ca să-mi dau seama de direcţia în care trebuia să caut racheta, dar în loc de o singură scânteie luminoasă, pe discul rotund al aparatului se învălmăşeau o mulţime de scântei. Asta îmi amintea de perturbările pe care le provoacă la recepţia radarului foile de aluminium. M-am înfuriat. Glasul lui Soltik începu să slăbească, pentru ca să se piardă apoi complet printre nişte ţiuituri crescânde. Răsucind regulatorul, am auzit a doua oară sunetele acelea misterioase, suspinânde – şi deodată mâna îmi înţepeni de spaimă: „Nu cumva aceasta este…

radioemisiunea locuitorilor de pe Venus?”

La naiba. Totul era posibil! Sunetele întrerupte puteau fi ceva în genul semnelor Morse. N-am putut însă reflecta prea mult asupra acestui fapt, căci în faţa mea, la limita orizontului, apăru iarăşi bariera stâncoasă, în dosul căreia se ascundea lacul acela de munte ce rămăsese câţiva kilometri în urmă, spre răsărit, în stânga mea.

Pădurea moartă se termina aici printr-o linie dreaptă, ce se întindea şi într-o parte şi în alta, ca trasă cu rigla. Dincolo de ea se răsfira şesul, presărat de nişte ridicături line, rotunjite, şi de vâlcele cam tot atât de mari, totuşi nu prea adânci. Nu puteam găsi un teren de aterizare mai bun! Solul era neted ca o rocă lustruită, cel puţin aşa îmi apărea. Când am ajuns deasupra ultimelor rânduri de arbori fără viaţă, am închis combustibilul. Mi se păru că pădurea moartă e separată de şes printr-o fâşie îngustă, de culoare închisă, ca un şanţ, dar nu mă uitai mai îndeaproape, căci trebuia să-mi concentrez atenţia asupra aparatelor de comandă. Am deschis clapele şi am tras maneta spre mine. În tăcerea subită ce se făcu, aripile avionului emiteau un fâşâit uşor, ce se stingea încet. Urmă o uşoară ciocnire, apoi a doua. Roţile atinseră solul. Avionul mai înainta câţiva metri şi se opri deodată. Puţin înclinat, rămase neclintit pe panta ondulată a solului. Solul planetei Venus!

PILOTUL

Un răstimp îndelungat am rămas în carlingă, neştiind ce să tac. M-am aplecat încă o dată deasupra aparatului de radio; regulatorul parcurgea întreaga scală. Dar toate lungimile de undă tăceau. Din eter nu venea nici cel mai mic zgomot. M-am lăsat păgubaş. Am scos de sub scaun casca şi

am pus-o pe cap, apoi am tras cu grijă unul după altul prinzătoarele automate. Cu mâna pe zăvorul care deschidea capacul în formă de cupolă, am stat o clipă pe gânduri, apoi am tras cu putere. Peretele de sticlă alunecă spre spate. Am mai controlat odată cu privirea ecranul mic, de un verde închis, al radarscopului, care funcţiona în interiorul căştii, am stins robinetul aparatului de oxigen şi, aruncându-mi piciorul peste bord, mă găseam afară, pe aripă.

Ştiu că n-am să fiu în stare să descriu priveliştea pe care am văzut-o atunci. Pot înşira detaliile ei, dar n-am să reuşesc să redau lumina aceea stăruitoare, prezentă peste tot, care a făcut să simt de la prima privire că nu mă aflam pe Pământ. Norii se mişcau încet şi erau albi, cu desăvârşire albi, ca laptele. Şi pe Pământ se văd astfel, dar acolo au forma unor nori uşori şi pufoşi, sau a norilor cirus, înalţi, pe când aici întreg văzduhul era învăluit ca într-o anvelopă lăptoasă, netedă. De jur-împrejur, în lumina puternică, se desfăşura un ţinut cu dealuri joase şi cu depresiuni puţin adânci, uscate, lipsite de vegetaţie de culoarea închisă a ciocolatei, acoperite pe alocuri cu pete mai deschise. La vreo şapte sute de metri în spatele avionului şesul se întindea până la pădurea moartă. Trecerea de la şes la pădure nu se făcea la acelaşi nivel. Latura şesului era formată dintr-un versant abrupt, atât de înalt, încât peste el nu se zăreau decât coroanele arborilor fără viaţă, care străluceau în lumina foarte vie. Am sărit pe sol. Acesta cedă sub talpă. Am apăsat cu tocul cizmei, dar sub talpă n-a rămas nimic, nici cea mai mică urmă de ţarină sau de ceva asemănător. Totuşi, nu se putea nici spune că sub mine era stâncă goală. M-am întors cu spatele spre pădurea moartă. Pe deasupra aripii avionului vedeam tot mai departe cutele şesului, monoton de egale, iar la orizont, printre aburii de ceaţă gălbui, se zăreau munţii ca

nişte siluete de culoare închisă.

Am privit din nou la materia de sub picioarele mele. Din buzunarul exterior al combinezonului am scos un cuţit pliant, l-am deschis şi am lovit cu tăişul în substanţa misterioasă. Cuţitul a ricoşat de câteva ori, dar pe urmă am găsit un loc unde suprafaţa era acoperită cu nişte găuri mici, ca un burete pietrificat, neted. Am reuşit să desprind o bucată destul de măricică pe care am luat-o în mână. Era uşoară şi de culoare brună deschisă. Uşoară ca… bachelita.

Bachelită! Ce rău îmi părea că eram singur! Nu mă mai gândeam în clipa aceea că am pierdut legătura cu ceilalţi, nici la ceea ce se va putea întâmpla cu mine peste câteva ore, ci pur şi simplu voiam să am lângă mine pe unul din tovarăşii mei pentru a-i împărtăşi descoperirea mea extraordinară. Am privit încă o dată peisajul brun, dar cu alţi ochi. Era în el ceva neliniştitor – dar ce anume? Mai înainte nu sesizasem aceasta. Îmi amintea de… da, se asemăna cu ceva, dar cu ce? Deodată, am constatat că întregul mediu înconjurător părea ireal, ca un imens decor de teatru. Aceasta era cauza acelei impresii de nelinişte pe care o resimţeam. Un decor de mărimea unei scene, sau chiar a unui câmp – mai merge; dar aici erau zeci, poate chiar sute de kilometri pătraţi de bachelită, sau de o masă asemănătoare cu aceasta – o masă plastică sintetică, din care pe Pământ se fac creioane şi stilouri! Era ceva grotesc în toate acestea, şi în acelaşi timp ceva nemaipomenit.

Stăteam încă lângă avion neştiind ce să fac, încotro s-o apuc. Am făcut câţiva paşi în direcţia pădurii moarte, dar numaidecât m-am întors în grabă, aproape alergând, fără vreo justificare, căci aveam doar radioreceptorul în costumul de scafandru, astfel încât puteam auzi semnalele rachetei în caz că aceasta ar fi dat vreun semn de viaţă, dar…

m-am întors totuşi. De fapt, nu teama era aceea care m-a făcut să mă comport astfel, ci un simţământ puternic că mă aflu pe un tărâm străin, simţământ ce nu putea fi stăpânit dintr-odată. Străin era cerul acela alb, care cobora atât de jos, cu toţi norii care străluceau atât de puternic, străină acea nemişcare a aerului, străin şesul acoperit cu acele ridicături nu prea înalte, care scotea un sunet uscat şi curios la atingerea cizmei.

M-am aşezat pe aripa avionului, învârtind în mână cuţitul, privind spre marginea nu prea depărtată a şesului care se întrerupea în faţa pădurii moarte şi gândindu-mă la situaţia în care mă aflam. Dacă până în patruzeci şi opt de ore n-am să pot comunica cu tovarăşii mei, o să-mi lipsească aerul, dar am să văd eu atunci ce-i de făcut. Deocamdată am oxigen şi hrană, iar avionul îmi stă la dispoziţie. Ce-mi rămâne deci de făcut? Nimic altceva decât ceea ce constituie prima datorie: să explorez planeta. Frumos lucru, îmi spuneam eu mai departe – dar ce o să se întâmple dacă racheta va apărea tocmai când eu nu voi fi lângă avion? Până să ajung la avion, racheta va dispare printre nori, şi va dispare probabil şi ultima mea şansă de salvare. Aşadar, mai bine să rămân pe aripa avionului şi să aştept izbăvirea. Şeful meu de la Serviciul Central de Aviaţie avea o întrebare preferată pe care o punea de obicei începătorilor: Ce trebuie să facă un pilot în caz de aterizare forţată într-un pustiu sau în munţi lipsiţi de orice aşezare omenească?

— Tot ce este posibil, răspundea tot el.

— Dar pe urmă, în caz că atâta nu ajunge?

— Pe urmă, tot ce este imposibil! Era un răspuns puţin prostesc şi naiv, totuşi unul din colegii mei a scăpat din nisipurile zburătoare, unde zdrobise un avion de poştă, după un marş de cinci zile, fără să pună o picătură de apă pe buze,

în ciuda afirmaţiei savanţilor că omul moare cel mai repede din cauza lipsei de apă. Iar când colegul acela a fost întrebat la ce se gândea în timp ce înainta prin furtunile de nisip, el a citat zicala şefului nostru.

Mi-am amintit de această întâmplare tocmai la momentul oportun. Trebuia deci să ţin seamă de anumiţi factori – şi cel mai important era faptul că planeta este locuită. Nu era oare o lipsă de răspundere să laşi avionul în voia sorţii? Era, fără discuţie că da, dar ce puteam să fac? Am sărit pe aripă, am luat din carlingă un mic emiţător de raze, un aparat conic cu mâner lat, pe care l-am atârnat la umăr, şi m-am îndreptat spre versantul abrupt. După câteva clipe, mă aflam la marginea lui.

Jos se întindea pădurea moartă, atingând pe alocuri cu vârfurile sale nivelul la care mă aflam eu. Privirea rătăcea printre ramurile cu nuiele lungi, strălucitoare, printre stalagmitele conice – nişte mase semitransparente, care se lăţeau la bază, având forma unor şerpi încolăciţi – printre ţurţuri masivi ca nişte colţi de arici, formând ansambluri asemenea unor corali sau polipi imenşi. Toate acestea păreau plante sculptate artificial, ca florile de gheaţă pe care gerul le desenează pe geamuri, străbătute de toate culorile curcubeului. Vârfurile lor, sclipind în lumina iradiată, dădeau iluzia suprafeţei ondulate a unei mări. După câtva timp, am observat că aceste formaţiuni nu erau aruncate acolo cu totul haotic, în unele locuri putea fi observată o anumită ordine în răspândirea lor. Nu departe de punctul meu de observaţie, marginea versantului abrupt se înălţa cu vreo câţiva metri. M-am urcat pe această ridicătură, surpată într-o parte, pentru a cuprinde cu privirea un spaţiu mai mare. La vreo trei sute de metri de mine, în adâncul pădurii moarte, se afla o depresiune întinsă. Mineralele care o înconjurau ca

un gard viu erau mai mici decât celelalte şi aveau forme mult mai rotunjite. Uneori mijlocul depresiunii părea perfect neted şi încercuit de un val inelar, pe care însă nu l-am putut observa prea bine, deoarece era astupat în parte de vârfurile „arborilor" care se aflau în faţa mea. În schimb, am băgat de seamă că arborii aceia fără viaţă arătau cu atât mai înalţi şi mai ramificaţi, cu cât erau mai departe de mine. M-am hotărât să cobor şi să studiez totul mai de aproape. Pragul de la marginea şesului se termina pretutindeni cu un perete vertical. Eram mai sus de nivelul pădurii încremenite cu cel mult patru metri. Stătui o clipă în cumpănă, dacă să cobor sau nu. În imediata mea apropiere se aflau formaţii cristaline, care străluceau cu un luciu pur, imobil. Până la urmă, curiozitatea învinse. În ultimul moment, pregătindu-mă să cobor peretele abrupt căţărat în mâini, m-am gândit la faptul că proiectanţii hainelor de scafandru n-au prevăzut posibilitatea de a efectua cu ele sărituri, totuşi, luându-mi uşor avânt, am zburat în jos. Am aterizat în patru labe, căzând pe vine, cu spatele spre peretele abrupt.

În faţa mea se afla pădurea moartă. De aici părea altfel decât de la înălţime. „Arborii" semănau într-adevăr cu nişte trunchiuri sticloase care se despicau în sus, formând ramuri. Deasupra capului meu şi jos, pe sol, erau o mulţime de ţepi, având la rândul lor alte ţepi, mai mici, parcă nişte frunze, parcă nişte coarne, iar în toate iradiau lumini adânci, multicolore. Înainte de a coborî, vizasem girocompasul spre depresiunea din mijlocul pădurii; verificând acum direcţia, am pornit spre interiorul pădurii, păşind cu greutate prin spuza de sfărâmături ce scrâşneau strident sub picioarele mele. Tălpile cizmelor, ghintuite cu ţinte, spărgeau ţepii de cristale violete pe care călcam. Trunchiurile arborilor neînsufleţiţi aveau o formă elicoidală, împletiţi parcă din

fibre groase de sticlă. Toate erau răsucite spre dreapta.

Aveam grijă să menţin direcţia, dar asta nu era un lucru tocmai uşor. La fiecare câţiva paşi, priveam girocompasul. De mai multe ori m-am încurcat în nişte şiruri de „coarne de cerb", înalte şi compacte, şi a trebuit să aleg alt drum. Umblând pe diferite cărări întortocheate, m-am apropiat, în fine, de obiectivul urmărit, formaţiunile minerale, care apăreau în cantităţi tot mai mari, erau, în mod evident, rezultatul unor acţiuni de topire şi rotunjire. Ramurile, ţepii şi cristalele se răreau, iar în locul lor se iveau arcade sclipitoare, ca nişte curcubeie, asemenea unor fântâni arteziene îngheţate, înfipte la sol în nişte pâraie încremenite, de grosimea unui grumaz bărbătesc. Străbăteam toate acestea clipind din ochi din cauza înţepăturilor luminii, a scânteierilor, a îmbinării de licăriri şi umbre. În tot acest desiş de sticlă se încrucişau cu o strălucire de briliant albastrul, galbenul, violetul şi carminul. Ici-colo, câte o suprafaţă pântecoasă, care de departe era de un argintiu limpede, când mă apropiam de ea se stingea şi devenea mată, parcă presărată cu cenuşă. La un moment dat, m-am oprit lângă bolta îngustă formată de braţele unei fântâni arteziene pietrificate. Am făcut un pas înăuntru şi toată construcţia s-a prăbuşit cu un zgomot atât de puternic, încât m-am speriat. Credeam că mi s-a spart învelitoarea căştii.

Mai departe, trunchiurile se turteau, se aplecau spre sol, se împreunau între ele, cu ramurile desfăşurate în toate părţile, de parcă le-ar fi strivit o putere nevăzută. De la un timp, nişte sclipiri crude, roşiatice, îmi loveau ochii. În potopul de culori care năvăleau din toate părţile, n-am dat atenţie acestui fapt, crezând că sunt sclipiri dinafară ce se răsfrângeau în vizorul de sticlă al căştii, dar deodată sclipirile roşiatice se întăriră şi am observat că ele ţâşneau

chiar din cască.

În cască, lângă ecranul radarului se găseşte o mică bilă mată: este indicatorul aparatului ce înregistrează sensibilitatea la radiaţia radioactivă. Pe Pământ, când intram, în costumul de scafandru, în camera experimentală, în mijlocul căreia se afla un vas cu o cantitate însemnată de substanţă radioactivă, şi când mă apropiam de acest vas, în centrul bilei mate începea să se aprindă un punct roşu, care creştea din ce în ce mai mult, ca o bucată de jar, pe măsură ce mă apropiam de sursa de radiaţie. De data aceasta, indicatorul nu ajunsese la incandescenţă, dar ardea ca un ochi imens, umplând interiorul căştii cu o sclipire roşie difuză. M-am oprit. Această sclipire deveni atât de puternică, încât îmi stingherea privirea prin vizorul căştii. Însemna că acolo domnea o radioactivitate puternică, deci trebuia să părăsesc cât mai repede locul acela periculos. Am făcut câţiva paşi laterali, aplecându-mi capul sub stalactitele suspendate. Sclipirea roşiatică slăbi. Am pornit mai departe, trecând peste fibre de o materie strălucitoare, răsucite ca nişte rădăcini. Radioactivitatea se întări din nou. Aveam în buzunar un indicator de radioactivitate manual, asemănător cu un pistol mic, cu o scară fosforescentă gradată în locul unde la un pistol obişnuit se află încărcătorul. Am ridicat în sus ţeava aparatului. Pădurea cea moartă nu constituia un cadru tocmai aşa de idilic, precum părea de departe. Indicatorul aparatului sărea ca un nebun de la un capăt la celălalt al scării gradate, lovind-o cu atâta putere de parcă voia să zdrobească şurubul care îl ţinea îngrădit.

Îmi era din ce în ce mai cald, sudoarea îmi curgea de pe frunte, şi nu din pricina efortului, bineînţeles, ci a căldurii, căci termometrul indica 68 de grade Celsius. Era mai bine să renunţ la continuarea drumului. Plimbarea în astfel de

condiţii putea să-mi fie fatală. Ştiam că combinezonul este îmbibat cu o substanţă care absoarbe radiaţia, dar era prea subţire pentru a forma un baraj mai serios împotriva acesteia. Aici trebuia să fi venit într-o îmbrăcăminte de protecţie specială, mult mai grea, blindată cu tablă prevăzută cu un strat de camex. Aveam un asemenea costum pe bordul Cosmocratorului. Când mi-am adus anunţe de asta, m-am gândit că s-ar putea să nu mai văd niciodată Cosmocratorul, aşa că n-aş avea ce pierde să merg, cu orice riscuri, înainte. Totuşi, mă învârteam în acelaşi loc, cu ţeava aparatului îndreptată în faţă. Radiaţia aci creştea, aci slăbea deodată. Am observat că era mai puternică atunci când îndreptam aparatul spre trunchiurile albăstrui, ca de sticlă, mai groase şi mai mari decât celelalte şi care erau mai depărtate unul de altul, astfel încât puteam vedea cel mult două dintr-odată. M-am apropiat de un astfel de trunchi. Nu era absolut transparent, aşa cum mi se păruse la început. Această iluzie o dădeau reflexele scurtate sau întinse ale imaginilor din jur, oglindite în suprafaţa trunchiului. Când mi-am apropiat capul de el, lumina roşie din interiorul căştii se aprinse deodată ca o fiinţă vie, avertizându-mă că mă aflu în pericol. În interiorul trunchiului, sub stratul transparent, se zărea o dâră îngustă, mai degrabă o fâşie cilindrică de o culoare nedefinită, căci se schimba în funcţie de direcţia privirii, când neagră-roşiatică, când argintie, ca o bulă de aer sub apă.

M-am îndepărtat în mare grabă de la locul acela. Bila roşie din cască se stingea încet, emiţând o văpaie de un rubiniu închis. Acum, ştiind ce anume trebuie să evit, m-am îndreptat spre azimutul stabilit, căutând să ocolesc trunchiurile albăstrui chiar cu preţul unui înconjur mare. În scurt timp, trunchiurile au dispărut complet, totuşi „pistolul”

meu, mai sensibil decât becul roşu din cască, indica mereu că întreaga vecinătate radiază, însă mult mai slab. Nu atât intensitatea radiaţiei, cât durata de expunere a organismului la acţiunea acesteia este mai periculoasă; de aceea şi cadranul aparatului e gradat în unităţi de timp. Am consultat aparatul şi am văzut că pe terenul prin care mergeam acum puteam rămâne, fără teamă de consecinţe grave, cel mult o jumătate de oră.

Am grăbit deci pasul şi m-am oprit în faţa unei îngrămădiri de forme ce nu se asemănau cu ceea ce văzusem până atunci. Mineralul alcătuia aici un fel de zvâcniri în spaţiu, ca nişte degete răşchirate, având în vârf nişte măciuci sau băşici imense. Cred că aşa arată spuma de săpun văzută cu ajutorul unei lentile care măreşte mult. Ciudăţenia acestei mase era şi mai mare prin faptul că în interiorul ei era încadrat un furnicar de bile argintii. Astfel trebuie să arate un roi de insecte prins în timpul zborului de valul de chihlimbar lichid. Am încercat să mă urc pe o ridicătură de sticlă, dar am alunecat imediat. O clipă, avui impresia că mă aflu într-o ţară din basme: un voinic în faţa unei păduri de sticlă.

Am început să înaintez paralel cu barajul. Pe alocuri, acesta semăna cu un val solidificat în mijlocul mării – impresie ce era întărită de coama sa zbârlită, în franjuri. Accesul la peretele „valului” era îngreuiat de îngemănări învârtejite, aidoma unor caracatiţe din sticlă, cu braţele împleticite, unele suspendate în aer, altele împrăştiate şi acoperind terenul cu tot felul de frânturi colţuroase. Am încercat să sparg o băşică mare de pe un perete înclinat, lovind-o cu tocul cizmei. Băşica se sparse, dar când pusei piciorul ca să mă sprijin în ciuntitură şi să mă ridic, coaja se sfărâmă sub greutatea mea în cioburi mărunte, şi mă

pomenii din nou la poale. Am repetat aceeaşi încercare în alt loc, dar cu acelaşi rezultat, iar bucăţile ascuţite aproape că erau să-mi sfâşie combinezonul.

Renunţând la astfel de tentative, am plecat mai departe, luând-o spre răsărit, după cum arăta girocompasul, deoarece barajul transparent făcea aici un arc mare. După un scurt timp am ajuns în faţa unei firide înguste, ca un horn în stânci, tăiată în zidul de sticlă. În adâncul acestuia licăreau miriade de bile argintii fuzionate. Absorbit de această privelişte stranie, m-am apropiat să privesc suprafaţa verticală a rupturii, ca o deschizătură gigantică într-un gheţar, şi am rămas deodată încremenit: de partea cealaltă se profila o creatură de culoare închisă, cu un cap ţuguiat şi cu urechile desfăcute sub forma unor aripi de liliac. Partea inferioară a corpului său se pierdea într-un nor tulbure. Când m-am tras înapoi, observai că aceasta era propria mea umbră, proiectată deformat pe o suprafaţă curbă!

Am încercat să mă apuc de ceva. Cu foarte mare greutate, sprijinindu-mă în orice adâncitură, m-am căţărat de-a lungul peretelui. Arşiţa nesuferită mă supăra din ce în ce mai mult; aparatul electric de răcire, prins de combinezon, pe care-l pusesem în funcţiune încă de mai înainte, nu era de prea mare folos. Mă ţineam cu vârfurile degetelor, căutând să găsesc cu mâinile întinse ceva de care să mă agăţ mai bine. Mă miram că-mi aud bătăile inimii; aceasta bătea mereu mai tare, mai tare, tot mai tare… Dar nu era inima!

Dintr-o săritură fui jos. Fără să ţin seama de bucăţelele care-mi alunecau sub picioare, alergai să caut un loc de unde să pot vedea întregul cer. Deasupra, strălucea învelişul lăptos, imaculat al norilor. Duduitul lent creştea, se apropia. Între straturile de nori se ivi deodată, ca un peşte de culoare

închisă, forma lungă, rotunjită a Cosmocratorului!

Chemam, strigam la microfon, în timp ce alergam spre şes, spre avion! Mă loveam de formele solidificate, cădeam în genunchi, mă ridicam şi din nou chemam racheta. Duduitul se schimbă. Nava lasă botul în jos şi începu să se răsucească, descriind o spirală mică. Corpul ei, de culoare închisă pe fondul alb, se mărea din clipă în clipă. La coada sa apăru o coloană de foc, mai strălucitoare decât norii. Săream dintr-un trunchi într-altul, peste punţile nefireşti de sticlă, treceam peste fragmentele co sclipeau nemişcate, iar glasul ritmic al motoarelor, ce venea de sus, creştea, se transforma într-un uruit asurzitor, apoi se depărta din nou, încetinind… Racheta se rotea mereu în spirală, coborând la o înălţime periculos de mică. Nu mă uitam spre ea, căci trebuia să-mi croiesc drum prin pădurea de cristale, ce stăteau îndreptate în aer ca nişte săbii. La un moment dat, drumul îmi fu închis de un desiş de rădăcini sticloase, încercai să le sar, căzui, sudoarea îmi curgea în ochi, nu mai aveam putere să strig în microfon, un bolovan îmi alunecă de sub picioare, îmi pierdui echilibrul, mă prăvălii. Mă ridicai în grabă ca un smintit, vrând să trec orbeşte obstacolul, când deodată auzii în ureche un glas liniştit, ironic:

— Mai încet… pilotule!

Nu era radioul care-mi vorbea. Era un glas, un îndemn pornit din mine, care mă imobiliză deodată. Nu exista niciun drum pe aici. Trebuia să fac cale întoarsă.

Începui să alerg din nou şi auzeam cum duduitul motoarelor slăbeşte. Mă răsucii şi mă oprii. Racheta dispărea în nori ca un spectru, glasul motoarelor se transforma într-un uruit greu, apoi din ce în ce mai uşor şi mai depărtat, o clipă, încă o clipă… şi nu se mai auzea niciun sunet, niciun freamăt, ci doar respiraţia mea gâfâindă, care creştea în

interiorul căştii metalice. Receptorul tăcea mereu, iar în jurul meu străluceau în cele mai splendide culori cristalele albastre, aurii, roşii ca zmeura, şi domnea o tăcere, o tăcere cumplită…

Mă întinsei pe un bolovan şi aşteptai cinci minute, zece minute, cincisprezece. Norii pluteau mereu în aceeaşi direcţie. Din cauza încordării cu care îi priveam şi din cauza albeţii lor orbitoare, îmi lăcrămau ochii; lacrimile mi se scurgeau pe faţă, dar nu erau numai lacrimi pornite din ochi…

„Ăsta-i sfârşitul", îmi spusei şi acelaşi glas de mai înainte îmi răspunse imediat:

— Şi dacă e, ce!

— Bine!

Scrâşnii din dinţi, mă ridicai şi pornii. Mă oprii ca să mă uit la girocompas. În goana aceea nebuna pierdusem orientarea. Aici radioactivitatea era ceva mai slabă decât în apropierea barierei de sticlă: în bila mată numai punctul roşu ardea.

Îmi aruncai privirea în jur. Mă aflam printre trunchiurile de cristale înalte, ramificate. Unul era doborât într-o parte şi pe suprafaţa lui colţuroasă, ca o crustă, printre striurile de un violet-roşiatic, observai o bobiţă mică argintie; bobiţe asemănătoare văzusem şi mai înainte, prinse în peretele masivului de sticlă. Mă uitai cu atenţie la ea. Părea o picătură alungită, turnată dintr-un metal argintiu, de mărimea unei boabe de mazăre. Îmi atrăsese atenţia, fiindcă nu era aşezată pe suprafaţa ramurii cristaline, ci părea suspendată câţiva milimetri deasupra acesteia. Mă apropiai şi rămăsei perplex. Bobiţa argintie tresărea. Se întoarse spre mine cu capătul ascuţit, în vârful căruia se aprinsese o scânteie – nu, nu o scânteie, ci o antenă subţire ca un fir de

păr, care pornea din corpul său. În acelaşi timp, în receptorul meu se auzi un sunet scurt, întrerupt. Cu răsuflarea tăiată, stătui cu ochii pironiţi spre fărâma argintie. Era fixată pe o spirală abia perceptibilă, care se alungea şi se scurta. Această mişcare devenea din ce în ce mai vie. Mă dădui, instinctiv, înapoi. Minuscula creatură părea că se aşeza pe piatră. Mă apropiai şi văzui că se mişcă, iar în receptor răsună un ţiuit subţire.

— Aşadar, ceilalţi au avut totuşi dreptate, îmi străfulgeră deodată prin minte. Furnicile metalice! Furnicile metalice!

Am întins mâna spre a prinde fragila creatură, dar m-am oprit. Cu toate dimensiunile ei infime, aceasta era de bună seamă una din acele fiinţe care, cu zeci de ani în urmă, construiseră proiectilul acela interplanetar. Fără îndoială că se va apăra; poate cu vreo radiaţie ucigătoare? M-am uitat la aparatul indicator de radioactivitate. Radioactivitatea nu creştea. Începui să ocolesc vietatea de jur-împrejur şi am observat un lucru foarte curios. De câte ori întorceam faţa de la ea, vietatea amorţea şi rămânea inertă, ca o picătură de metal întărit. Când însă îmi aţinteam privirea spre ea, începea să vibreze, se răsucea spre mine cu capătul ascuţit din care pornea firişorul acela ca o antenă, iar în receptorul meu răsunau nişte sunete întrerupte, ce se repetau, mereu aceleaşi. Ce însemna asta? Voia oare să comunice ceva, în felul ei? Dar celelalte picături similare, solidificate în masa sticloasă, erau oare moarte? Rămăsei complet nedumerit. De-aş fi avut acum alaiuri măcar pe unul din tovarăşii mei! Mă înfuriai pe mine însumi că eram atât de ignorant. Am scos cuţitul pliant şi l-am aşezat în apropierea vietăţii. Părea că nu dă nicio atenţie acestui fapt. Am întors copul şi am privit-o cu coada ochiului. Rămase nemişcată. M-am

îndepărtat câţiva paşi. Niciun tresărit. Am început să mă apropii iar, fără s-o slăbesc din ochi. Atunci îşi desfăcu firul ei luminos, spiralele de sub ea vibrară, iar în receptor reapăru sunetul acela bizar.

— La naiba!

Am întins mâna şi deodată ţiuitul din receptor se accentuă. Totuşi, am apucat-o cu vârful degetelor. Nu se întâmplă nimic. O apropiai de vizorul căştii şi sunetul din receptor se intensifică. Îşi exprima oare în felul acesta nemulţumirea?

Am scos din buzunar o cutie metalică, plată, şi am aruncat vietatea înăuntru. Se iscă un zgomot, ceea ce înseamnă că mica vietate era de metal. Am închis capacul, şi ţiuitul din receptor încetă dintr-odată; prin aceasta, am înţeles că pereţii de metal ai cutiei nu permiteau trecerea undelor electromagnetice. Cu simţământul că port în buzunar ceva asemănător unei bombe cu explozie întârziată, fără să ştiu când anume va exploda, am pornit pe drumul de întoarcere. După douăzeci de minute am ajuns la avion. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă aşez la radioreceptor. Văzduhul era însă tăcut, nu se auzeau decât nişte trosnituri apropiate şi dese.

Trecuseră patru ore de când coborâsem la sol. Mi se făcuse foame. Am intrat în carlingă şi era gata să închid uşa, când mă gândii să mă mai uit o dată la locuitorul planetei Venus. Am deschis cutia. Când am privit înăuntru, vietatea vibră şi-şi desfăcu firul, ca mai înainte, iar în receptor răsunară aceleaşi semnale întrerupte. Nu ştiu de ce, dar n-aveam niciun chef să mă ospătez, ca să spun aşa, în faţa acestei fiinţe. Am pus deci cutia de metal pe aripa avionului, apoi m-am închis în carlingă şi, curăţind atmosfera toxică prin suflarea oxigenului comprimat din butelie, m-am apucat

să mănânc. Mâncam în tihnă, când deodată auzii în depărtare un uruit abia perceptibil, ce se accentua din când în când, pentru a deveni apoi din nou abia auzit. Venea de la o înălţime mare. Ah, era Cosmocratorul!

Am aruncat de pe genunchi pachetul cu mâncare şi m-am uitat în sus, punând în acelaşi timp contactul. Motorul porni imediat. Nu vedeam nimic, dar uruitul uniform se înteţea cu fiecare secundă. La un moment dat, perdeaua de un alb orbitor a norilor se crăpă şi pe fondul ei apăru racheta. Ţipând clin toată puterea în microfon, am pornit motorul la maximum. Avui impresia că a trecut o veşnicie, dar avionul nu se dezlipea de sol. În sfârşit, decolez! Pornesc pe cât pot mai vertical. Cu toate acestea, abia mă înalţ, în vreme ce Cosmocrator, zburând lateral, a ajuns iarăşi departe. Încă o clipă, şi va dispare în nori. Cu ochii holbaţi, privesc spre rachetă. Se deplasează pe cer în linie dreaptă; norii se umflă şi se rostogolesc sub acţiunea jetului gazelor de reacţie. În receptoare aud aceleaşi trosnituri, acum mai rare. Apăs îndârjit maneta cu amândouă mâinile. Motorul merge la maximum, dar în zadar! Cosmocratorul se micşorează, pătrunde în îngrămădeala albicioasă a norilor, se mai zăreşte o clipă, apoi dispare cu totul. Aproape în acelaşi moment în receptor se aude un sunet, asemănător sunetului emis de o bucată de tablă elastică îndoită, apoi auzul interceptează deodată o avalanşă de glasuri şi de semnale de apel scurte, întrerupte, încălecându-se unele pe altele, venind de la rachetă, pe urmă zbârnâitul curentului şi, în fine, vocea lui Soltik, dar atât de clară şi curată, de parcă vorbea lângă mine, la doi paşi.

— În ce parte zici că radiaţia e mai mică?

— În stânga, îi răspunse Arseniev. La vreo opt kilometri.

— Inginere Soltik! strig eu atât de tare, încât credeam că-mi plesnesc tâmplele. Ascultă, Cosmocrator!

— Este, este! strigă Arseniev.

Vocea şi mai apropiată a lui Soltik umplu deodată toată cabina mea.

— Pilotule! Te aud! Pilotule! Ce-i cu dumneata?

— Ah, totul e în ordine! Într-o clipă mă simţii uşurat. A trebuit să mă reculeg, pentru a putea răspunde:

— Sunt la două mii de metri. Zbor în urma voastră. Şi, fără niciun fel de entuziasm, comunicai: Am descoperit un loc potrivit pentru aterizare.

— La naiba cu locul de aterizare! strigă Soltik. Până acum, unde ai dispărut, omule?!

În primul moment nu ştiam ce să răspund, dar el reveni pe un ton oficial:

— Să-ţi transmit traiectoria?

— Nu e nevoie, mă aflu în raza voastră.

— Ascultă, pilotule, zise repede Soltik, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva important – atenţie la girocompas! Eşti la vreo şase kilometri în urma noastră. Fii cu băgare de seamă! Ţine-te ceva mai departe, circa o jumătate de minut spre est!

— De ce?

— În regiunea aceea blestemată e o pădure radioactivă!

— Pădure radioactivă?! repetai, aruncându-mi ochii la compas. Şi ce-i de făcut?

— Stinge undele radiofonice!

— Undele…?

Îmi venea să-mi dau cu ceva în cap. Ce idiot am putut să fiu! Deasupra pădurii probabil că se găsea un strat gros de aer ionizat. Din această pricină, întreaga regiune era

inaccesibilă pentru undele radiofonice. Ce idiot am fost că nu mă gândisem la asta! Idiot! Idiot! Dar în acelaşi timp îl întrebai pe Soltik:

— De ce v-aţi rotit mai înainte deasupra pădurii? Acum o oră, sau acum o oră şi jumătate?

— Ne-ai observat? exclamă Soltik. Ai fost acolo?! Şi adresându-se cuiva de lângă el: Ei vedeţi, nu v-am spus eu? apoi din nou către mine: Am auzit semnalul avionului, când treceam pe acolo. Te-am strigat, ne-am rotit vreun sfert de oră, dar recepţia e imposibilă acolo, nu se auzea nimic şi credeam că mă înşelam.

— Nu v-aţi înşelat… murmurai eu mai mult pentru mine.

Acum înţelegeam totul. Tot timpul, radioul de bord emisese automat semnalele, chiar şi atunci când eu rătăceam prin pădurea moartă, şi întrucât avionul era aşezat desigur la limita zonei ionizate, Soltik auzea semnalele, fapt pentru care racheta se rotea pe deasupra şesului… Un singur lucru nu-mi era clar:

— Aţi văzut avionul? întrebai eu.

— Nu. Ai aterizai?

— Da.

Curios. Zburaseră la vreo cinci mii de metri şi n-au zărit avionul?! Deodată, îmi aruncai privirea la aripile avionului şi totul îmi deveni limpede. Un inginer deştept pusese să se vopsească corpul şi aripile aparatului într-o culoare maro deschis, justificând aceasta prin argumente ştiinţifice legate de proprietăţile atmosferei planetei Venus, de absorbţie, de radiaţie etc… Avionul era atât de asemănător cu culoarea terenului, încât nu putea fi observat de la înălţime.

— Dar la pelengator nu s-a văzut nimic? am mai

întrebat eu. Perturbări cumva?

— Da.

Acum trebuia să fiu atent, deoarece în centrul ecranului apăru un cerc luminos. Asta însemna că mă aflam în apropierea rachetei. Avionul nu poate reintra în corpul rachetei, tot aşa de uşor precum a ieşit.

Soltik mă întrebă:

— Ne vezi, pilotule?

— Nu! răspunsei, scrutând cu privirea, căci în jur se îngrămădeau numai nori albicioşi.

— Atunci treci pe radar. Cum te simţi?

— Foarte bine.

Pe ecranul radarscopului apăru în scurt timp fusul lung, micşorat al navei. Soltik începu să-mi comunice:

— Opt, cincisprezece.

— Opt, cincisprezece, repetai cu, apăsând maneta gazului şi înălţând avionul în sus.

Încercai să menţin imaginea rachetei la intersecţia liniilor albe din radarscop. Avionul şi racheta trebuiau să se apropie la o distanţă de cel puţin cincisprezece metri, o evoluţie destul de uşoară, cu condiţia să urmăreşti cu precizie indicatoarele aparatelor.

— Şase, şase!

— Şase, şase, repetai eu.

Încă un minut, şi norul de deasupra mea se întunecă. Îmi luai ochii de la radarscop, deoarece acum acesta era de prisos. Din adâncul alb apăru corpul astronavei.

— Vă văd! strigai eu, verificând indicatoarele ceasului. Unul, opt!

— Este unul, opt, răspunse Soltik. Atenţie! Trecem la „Ce-a”.

„Ce-a” înseamnă „combustibil auxiliar”. În timpul

revenirii avionului pe bord, racheta nu este acţionată de motoarele atomice, deoarece la o manevră nereuşită avionul poate să intre în jetul gazelor de reacţie, ceea ce echivalează cu o catastrofă. De aceea în astfel de cazuri se utilizează combustibilul auxiliar – un amestec de hidrogen cu oxigen.

Zgomotul motoarelor rachetei se schimbă. Uruitul uniform se transformă într-un şuierat subţire, suspinător: erau compresoarele turboreactoarelor care vâjâiau. Cu o atenţie foarte mare trăsei levierul de comandă. Pântecul imens, proeminent al Cosmocratorului îşi aruncă umbra-i rece asupra mea.

— Şase zecimi!

— Sunt şase zecimi!

Acum direcţia şi viteza ambelor nave trebuiau să coincidă cu cea mai mare precizie. Sub tensiune, urmăream indicatorul ceasului care dădea înapoi şi deplasam câte un milimetru pârghia gazului.

— Zero! Atenţie, zero!

— Este zero.

Cosmocratorul se afla chiar deasupra mea. Părea că, întinzând mâna, aş fi putut atinge plăcile de un argintiu închis ale blindajului său. Se auzi un zăngănit surd. Clapele se lăsară în ambele părţi, interiorul calei de încărcare se deschise şi avionul, sub influenţa câmpului magnetic, fu aspirat înăuntru. În momentul când m-am văzut în întuneric total, am deconectat motorul.

Clapele se închiseră cu zgomot. Un ţăcănit scurt de ciocnire a metalului de metal – semn că pivoţii elastici au preluat asupra lor greutatea avionului. Auzii sâsâitul strident al aerului comprimat, care evacua din ecluze atmosfera planetei. Apoi totul se linişti, iar lămpile se aprinseră din nou, emiţând o lumină potolită.

REGULA TIRBUŞONULUI

După aproape o oră, racheta se afla deasupra Iacului. Coboram, în timp ce munţii deveneau din ce în ce mai înalţi, iar lacul din ce în ce mai întins. Suprafaţa lui de culoare închisă începu deodată să se agite în raza gazelor atomice şi Cosmocratorul, lăsând în urma lui o dâră albă spumoasă, pluti câteva sute de metri, apoi se opri deasupra apei, legănat uşor de valuri.

După ce motoarele tăcură, Arseniev mă chemă în cabina comună ca să dau raportul asupra zborului întreprins. Eram sigur că descoperirea mea va îndrepta cercetările în direcţia ei şi că vom porni fără întârziere spre Pădurea Moartă în căutarea acelor furnici de metal. Cât despre micul meu prizonier, pe acesta îl pierdusem, din păcate, şi asta dintr-o greşeală a mea: curentul ce se formase în momentul decolării suflase în văzduh, cu vietate cu tot, cutiuţa uitată pe aripa avionului.

Când am terminat cele ce aveam de povestit, se făcu o scurtă tăcere, după care Arseniev zise:

— M-ai dezamăgit! Să nu-ţi închipui cumva că toată această aventură a dumitale ne încântă. Şi de-ar fi numai atât! Dar nu se ştie încă ce doză de radiaţie ai absorbit în organism. Escapada în adâncul Pădurii Moarte a fost mai mult decât o nesocotinţă din partea dumitale, a fost o imprudenţă. Pe lângă toate celelalte, ţi-ai pus viaţa în pericol, fără ca aceasta să folosească la ceva. Ai vrut, firește, să-ţi satisfaci o curiozitate, fără a mai ţine seama de primejdie, gândindu-te că după câteva ore de singurătate moartea îţi va fi şi aşa inevitabilă. Ceea ce ai făcut dumneata a fost un act de curaj, însă curajul lipsit de raţiune nu are nicio valoare.

Dacă fiecare din noi am întreprinde explorări pe cont propriu, atunci expediţia noastră s-ar termina prost de tot… Aveţi ceva de spus?

— Nu.

— Am spus toate acestea în prezenţa tuturor tovarăşilor, continuă Arseniev pe un ton mai potolit, pentru ca în viitor să nu mai repetăm astfel da greşeli. Ne este permis să riscăm numai în caz de nevoie, şi fiţi siguri că în asemenea cazuri voi invoca riscul nu numai din partea dumneavoastră, dar şi a mea însumi. Da. Mai mult nu voi mai insista. Aş vrea acum să aud propunerile dumneavoastră în legătură cu situaţia noastră. Ce avem de făcut?

— Suntem în situaţia unui om în faţa căruia se află deschisă o carte scrisă într-o limbă neînţeleasă, răspunse Lao Ciu. Mai mult decât atât, această carte e deschisă la jumătate şi-i întoarsă cu susul în jos. Atâta vreme cât nu ştim ce este esenţial şi ce este fără însemnătate, ce este principal şi ce este accidental, mă tem că descoperirile neprevăzute şi ipotezele false ne pot influenţa modul de comportare. De aceea, propun să nu ne ocupăm de loc de faptul dacă vietăţile descoperite de Smith sunt insecte metalice sau nu, iar în caz că sunt, dacă ele sunt locuitorii adevăraţi ai planetei, ci să începem cu cercetarea ţinutului din imediata apropiere a Cosmocratorului, întocmind harta lacului, creându-ne o bază operativă pentru expediţiile mai depărtate. Nu vreau să impun nimănui părerile mele, dar consider că trebuie să strângem mai întâi cât mai multe fapte, fără a ne grăbi să găsim dintr-odată explicaţia lor.

— Cu alte cuvinte, *hipotheses non lingere*? spuse Chandrasekhar.

— Da, răspunse chinezul. Fie ca cercetările noastre să înceapă de la acest mare principiu al lui Newton.

Trecură patru zile de muncă neîntreruptă. Patru zile terestre. În fiecare zi mă ridicam în aer cu elicopterul pentru a lua fotografii fotogrammetrice şi a face măsurători teodolitice. La întoarcere aşezam, împreună cu Soltik, pe harta de zbor stereoscopică toate fotografiile developate şi marcam relieful terenului pe schiţa cartografică. Astfel a fost întocmită harta ţinutului pe o rază de şaizeci de kilometri. În acelaşi timp, a doua grupă operativă, formată din Rainer şi Osviatici, efectua sondajele geologice pe teren. În acest scop se aşezau în stâncile de la mal substanţe explozibile, care erau apoi aprinse. Suspendat în cabina elicopterului, deasupra vreunui vârf de munte care reprezenta baza poligonului de triangulaţie, auzeam valea duduind ca o forjă de ciclopi. Bubuitul exploziei se rostogolea pe sub straiul de ceată, pierzându-se în depărtare. Savanţii provocau seisme artificiale şi, înregistrând undele seismice cu ajutorul unor aparate sensibile, aflau structura şi poziţia straturilor adânci ale stâncilor. Arseniev şi Lao Ciu, într-o barcă cu motor lansată pe lac, cercetau conformaţia fundului cu ajutorul unei sonde ultrasonice. Lucrările erau însă îngreunate foarte mult de ceaţă, deasupra căreia nu se ridicau decât pereţii stâncoşi foarte înalţi. Fizicienii încercau să risipească această ceaţă cu ajutorul emiţătorilor radioactivi. Coloane de raze ionizau vaporii, care cădeau sub formă de ploaie măruntă şi caldă, dar nu treceau nici douăzeci de minute şi ceaţa se îngrămădea din nou, cuprinzând întregul spaţiu.

A doua zi, Arseniev şi Lao Ciu, cercetând în continuare lacul, au observat că sonda indica în unele locuri valori duble. Aparatul lor trimitea în adâncul apei unde sonore, care se întorceau după ce se loveau de fundul lacului; calculând timpul de la impulsul trimis până la primirea

ecoului, se afla adâncimea. În unele locuri, ecoul era parcă deformat de o reflexie dublă. O cercetare mai amănunţită arătă că prin apropiere, deasupra fundului lacului, se află un obiect lung de forma unei conducte mari, suspendată în apă. Diametrul acestei conducte a fost apreciat între circa cinci până la şase metri. Conducta mergea în linie dreaptă în direcţia nord-est, ajungea la mal, pătrundea în acesta la o adâncime de vreo şaizeci de metri de creastă, străpungea masivul stâncos pe sub defileul în care intrasem eu cu avionul în timpul primului zbor de recunoaştere şi apoi înainta mai departe, sub şes. Urmărind traseul conductei în direcţia opusă, savanţii au ajuns la celălalt capăt al lacului.

Înfăţişarea lacului era aici ciudată. În locul rocilor imense, de un alb cenuşiu, care acopereau pretutindeni malurile, deasupra apei apărea un promontoriu negru, pântecos, asemănător cu partea laterală a unui vapor răsturnat. Ciocănindu-l cu talpa bocancilor, acesta scotea nişte sunete scurte, metalice. O analiză superficială arăta că era vorba de un zăcământ de fier, acoperit cu straturi de rugină sub formă de solzi. Am fost solicitat şi eu cu elicopterul meu; cu ajutorul radarscopului şi al aparatului de inducţie, am determinat întinderea formaţiunii de fier. Fără a depăşi pe undeva grosimea de patru metri, filonul se întindea pe o suprafaţă de şase kilometri pătraţi. Marginile sale, ciuntite, sfârtecate parcă, se înfigeau în rocile ţărmului. Lăsând elicopterul pe apă, am procedat la examinarea stratului de fier. Sondele indicau că acesta se întrerupe în linie dreaptă, la câţiva metri sub nivelul apei. Mai departe, ecoul sonor era deformat şi nedescifrabil. Cum costumele noastre de scafandru pot fi tot atât de bine folosite în aer ca şi sub apă, m-am gândit să fac un plonjon. Apa era foarte caldă. Alunecând pe lângă marginea netedă şi pântecoasă a

promontoriului, am coborât vreo cinci metri în jos. Până la această adâncime mergea şi stratul de fier. Mai jos, se afla un pietriş foarte fin şi închis la culoare. Am încercat să sap cu mâinile în masa de fier pentru a vedea cât este de groasă, dar cu toate că făcusem o gaură de o jumătate de metru, nu i-am dat de fund. Puţin mai la o parte, apa era din ce în ce mai adâncă. Lumina devenea tot mai slabă, de un verde închis, până când m-am lovit cu mâinile de o proeminenţă dură. Fierul forma aici nişte bare verticale, ca nişte bastoane, ce apăreau din fundul invizibil. Era ca şi cum în apă ar fi fost turnat metal topit, care apoi s-a întărit.

Abia revenisem la malul promontoriului, că Arseniev mă şi chemă, printr-un semnal radiofonic, pe bordul rachetei. Când am aşezat elicopterul pe spinarea navei, Arseniev şi Lao Ciu au venit imediat acolo, în costume de scafandru metalice, care îi puteau proteja împotriva radiaţiilor. Trebuie să zbor cu ei spre Pădurea Moartă. Am întrebat dacă pot să iau şi blindajul din camex, dar Arseniev răspunse că se vor duce acolo numai ei doi. Nu mi-a mai rămas altceva de făcut decât să dau drumul motorului. Zborul a decurs fără greutăţi, deoarece menţinerea direcţiei era corectată cu ajutorul semnalelor de radio ale rachetei, care mă aduceau la traseul corespunzător de câte ori mă abăteam de la acesta. După trei sferturi de oră apăru şesul întins, de culoare măslinie deschisă, de la marginea Pădurii Moarte. Am aterizat la capătul şesului. Savanţii, luându-şi aparatele şi încărcătura de fulgurit, se îndepărtară, iar eu am rămas singur.

Lucrările din ultimele zile erau efectuate cu multă scrupulozitate şi atât de metodic, de parcă n-ar fi fost întreprinse pe o altă planetă, ci undeva, într-un colţ obişnuit al Pământului. Se părea că savanţii trec în tăcere pe lângă

fenomenele cele mai curioase, fără a cerceta, de pildă, conducta enigmatică şi promontoriul de fier. De asemeni, nimeni nici nu pomenea măcar despre furnicile mele de metal. Trebuie să recunosc că aceasta mă cam supăra câteodată. Îmi dădeam totuşi seama că, absorbit de întocmirea hărţii, urmărind calculele, uitam că mă aflu în pragul unei mari taine, care depăşea puterea mea de înţelegere. Când încercam să întreb ceva, toţi îmi răspundeau parcă vorbiţi: „Vom vedea, despre asta nu putem spune încă nimic". Unde era avântul, unde era romantismul muncii ştiinţifice?

În aceste câteva zile, lăsat astfel în prada imaginaţiei mele, mi-au trecut prin cap zeci de ipoteze: că promontoriul de metal provenea din izbirea de stânca a unui meteor de fier, că acea conductă este unul din tunelurile prin care circulă subteran insectele acelea metalice etc. Când i-am spus toate acestea lui Chandrasekhar, el îmi răsturnă presupunerile în cinci minute.

— Vezi unde duce un raţionament neprecis, bazat numai pe inducţie? încheie matematicianul.

— Ideile mele n-au nicio valoare, mă rog, sunt de acord, strigai eu. Dar dumneavoastră? Am descoperit conducta, şi în loc să ne ocupăm de ea, luăm toată ziua probe de apă de la diferite adâncimi. Deveniţi mai misterioşi decât înşişi locuitorii de pe Venus!

— Aşa?! Prin urmare, noi suntem pentru dumneata o enigmă! surâse Chandrasekhar. Dar deodată deveni serios şi, apucându-mă de braţ, adăugă: Suntem pur şi simplu precauţi. Nu pădurea înconjurătoare ne dictează cum trebuie să ne comportăm, ci cineva mult mai important.

— Cine? întrebai eu curios.

— Pământul. Te rog să te gândeşti bine la asta, şi

atunci vei înţelege că nu ne este îngăduit să facem erori.

Mă dezarmase cu aceste cuvinte. Avea dreptate, dar adevărul este că nu putuse totuşi stinge focul meu lăuntric, care mă mistuia neîncetat. Mă străduiam să fiu răbdător, cu speranţa că zilele următoare vor scoate la lumină evenimente mari. Şi, într-adevăr, n-am avut de aşteptat prea mult.

Arseniev şi Lao Ciu au revenit la elicopter încărcaţi cu bucăţi de cristale. În timpul zborului de întoarcere n-am schimbat niciun cuvânt. De-abia în camera ecluzelor, când încăperea se umplu cu oxigen, astronomul, scoţând de pe cap casca neagră, îmi spuse:

— Peste o oră se va ţine o consfătuire. Te rog să fii şi dumneata prezent.

În cabina comună, masa era încărcată cu fotografii şi hărţi, cu benzi de filme, cu probe de minerale şi corpuri radioactive, închise în casete de plumb. Insectele metalice lipseau: fizicienii nu reuşiseră să dea de ele.

— Prieteni, începu Arseniev, peste două ceasuri va cade amurgul şi va veni noaptea, prima noastră noapte pe această planetă. Este de dorit ca în acel moment să fim toţi pe bordul rachetei. Pe de altă parte, avem înaintea noastră încă cincizeci de ore, iar cercetările preliminare sunt pe sfârşite. Cred deci că ar trebui să facem o incursiune mai temeinică pe teren. Scopul nostru este de a intra în contact cu locuitorii planetei. Din tot ceea ce am descoperit până în prezent, consider că lucrul cel mai important este o realizare artificială, pe care am numit-o conductă. Aceasta este o conductă metalică, reprezentând un fel de cablu pentru transmiterea de forţă – dacă ne putem baza pe cercetările efectuate cu ajutorul undelor seismice şi radiofonice. Ce-i drept, acest cablu pare a fi scos din funcţiune, deoarece în

decursul celor câteva zeci de ore ale vizitei noastre pe lac, n-a trecut prin el nici cea mai neînsemnată cantitate de energie. Cu toate astea, trebuie să dăm atenţie acestei descoperiri; unul din capetele conductei se află sub stratul de fier, la mal. Să ne gândim dacă nu ar trebui să-l căutăm şi pe al doilea…

În zorii zilei următoare, clapele s-au deschis iar şi elicopterul aşezat pe „picioarele" lui desfăcute, ca o lăcustă crăcănată, reapăru pe spinarea rachetei. Ne-am instalat câteşipatru în cabina prevăzută cu geamuri în toate părţile. Elicea mare, formată din trei pale, porni să se învârtească, prefăcându-se într-un disc transparent, şi vehiculul aerian, zbârnâind ca un bondar, se ridică în aer. Ceata, suflată de vântul proaspăt, se retrăgea de pe lac. Vizibilitatea se îmbunătăţea. Zburând la câţiva metri deasupra apei negre, îndreptam elicopterul spre promontoriul de fier. Sub elicopter era suspendat un instrument sensibil de inducţie, care reacţiona în prezenţa metalului şi era legat de receptoarele mele printr-un cablu. Deasupra promontoriului de fier receptoarele începură să zbârnâie şi să şuiere strident. Ca un vultur în căutarea prăzii, am început să zbor în cercuri din ce în ce mai mari, până când am auzit un sunet subţire şi caracteristic. Era ecoul electric, provocat de conducta metalică. Dându-i de urmă, am zburat de-a lungul ei, mai întâi pe deasupra lacului, apoi pe deasupra sfărâmăturilor de roci, mereu în linie dreaptă. Nici cel mai mic semn nu trăda la suprafaţa solului prezenta conductei subterane, însă cu conduceam elicopterul pe drumul cel bun după sunetul din receptoare, care aveau mereu aceeaşi tărie. În apropierea defileului, elicopterul fu prins de curent. De ambele părţi se ridicau nişte pereţi care atingeau norii cu imensitatea lor întunecată. Norii deveneau mai denşi,

formând o îngrămădeală de spumă albă sub stâncă, întocmai ca valurile unei mări care se sparg în dig. Mai departe, defileul se lărgea şi elicopterul, împins de vânt, ieşi deasupra şesului. Luptând cu vârtejurile de aer, am pierdut legătura acustică şi a trebuit să zbor în zigzag câteva minute, până am reuşit s-o prind iarăşi. În timp ce viram, se mai zări o dată, printre stânci, suprafaţa îndepărtată a lacului, cu norii în cădere. Valurile se încălecau, lovind malurile. După aceea bariera de stâncă ne închise perspectiva.

Timp de peste o oră am zburat pe deasupra munţilor ondulaţi. Întrucât eu trebuiam să urmăresc ecoul electric care îmi indica direcţia conductei, legătura radiofonică cu Cosmocrator o ţinea Soltik; din când în când, el îmi făcea semn că totul este în ordine. Arseniev tăcea fotografii cu aparatul său prevăzut cu teleobiectiv, pe când Rainer supraveghea instrumentele ce indicau intensitatea radiaţiei cosmice. Discul luminos al elicei plana deasupra noastră oblic, aparent imobil, şi numai şuieratul ei monoton aci slăbea, aci se întărea. Mai întâi am zburat în direcţia Pădurii Moarte, apoi conducta se întorcea, formând un arc mare, spre nord-vest. Terenul se ridica încet, dar continuu. Stâncile rare, abrupte, cu profiluri bizare, se îmbinau, alcătuind masive prismatice. Pierdeam din ce în ce mai des ecoul, şi trebuia să mă rotesc de multe ori pe loc pentru a-l regăsi. Sub ferestrele noastre rămâneau în urmă versanţii din piatră, acoperiţi de colţi, rovine şi defileuri. Ecoul acustic ducea, de-a lungul unei creste muntoase înclinate, spre un platou întins, acoperit cu nori pufoşi. Uneori, vaporii lăptoşi înconjurau întreaga cabină, dar alteori numai elicea era cufundată în nori şi atunci discul ei strălucitor devenea plumburiu.

După un timp, norii se împrăştiară. Sub noi se

deschisese un hău negru, un crater, ce părea săpat în stâncă de pumnul unui gigant. Elicopterul cobora spre muchia spărturii, neagră, lucitoare, acoperită cu o reţea de crăpături. Mai departe, dincolo de plăcile de bazalt răsturnate, era spaţiu gol. Navigam prin el. Nori subţiri se agăţau de marginile prăpăstiilor şi întindeau în jos, pe pereţi, nişte tentacule lungi, tremurânde. Tocmai aici se pierdea şi urma noastră. M-am întors către Soltik. Dădu din cap, arătând spre aparat. Radioul tăcuse de mult, căci între noi şi Cosmocrator se afla Pădurea Moartă. Eram izolaţi. Am împins maneta. Elicopterul rămase suspendat deasupra hăului. Norii se aflau mai sus de noi, iar curentul stârnit de elice îi punea într-o mişcare lină, circulară. Vehiculul nostru se legăna în văzduh ca un dop de plută aruncat într-o apă neliniştită. Elicea se învârtea din ce în ce mai repede, căci nu întâmpina nicio rezistenţă în vidul înconjurător. Deodată căzurăm în jos. Dincolo de ferestre dansau şi se frângeau faliile straturilor geologice. Motorul în viteza urla strident. Cu multă greutate contracarai împingerile violente, pe care mi le transmitea cârma, zbătându-se. Încet, am reînceput să câştigam înălţime. Prin dreptul ferestrelor se trăgeau înapoi nervurile stâncoase, abrupte, învăluite în vapori. Nu puteai privi această măreţie fără să ameţeşti. Nimic din peisajul obişnuit al munţilor, tocit de mii de ani de acţiunea apei şi a vântului. Printre nori se zăreau pereţi drepţi ca nişte plăci de gheaţă neagră. Privirea, care se îndrepta cu nesaţ mereu înainte, se desfăşura peste nişte privelişti înfiorătoare. Ne înălţăm în cercuri mari, ca un vultur de munte, până când întregul crater rămase jos, ca un cazan negru, umplut cu ceaţă.

— Am pierdut urma conductei, îi comunicai lui Arseniev. Dar ăsta nu-i oare un vulcan? Conducta se termină probabil aici.

— Nu arată a vulcan. Oricum, în jos nu ne putem lăsa, nu-i aşa?

— Nu.

A desfăcut o hartă, pe care a însemnat cu o linie roşie drumul parcurs până aici.

— Conducta dă aici în prăpastie, aproape tangenţial. Aşa că trebuie s-o căutăm în partea cealaltă, acolo unde se văd stâncile acelea ca nişte capete de zahăr deasupra norilor, vezi?

Dădui din cap. Elicopterul porni şi zbură pe deasupra hăului spre locul indicat. Conurile negre de stânci ieşeau dintr-un nor atât de alb, încât putea fi luat drept un munte de zăpadă îngheţată. Pe măsură ce ne apropiam de el, peretele craterului părea că se deschidea. Apăreau mereu firide noi, culoare şi fundături. Între timp, receptoarele se făcură din nou auzite, printr-un ton depărtat, şi curând după aceea, între două stânci, care formau un fel de poartă sfărâmată, cu nişte ieşinduri înguste deasupra prăpastiei, se deschise un defileu mare. Sunetul din receptoare se deosebea acum de cel de mai înainte, căci membrana zbârnâia ca un bas.

Mă înţelesei numai din ochi cu astronomul; şi el auzea la fel. Dădu din cap, făcându-mi semn să menţin aceeaşi direcţie. Am încercat să înalţ puţin: elicopterul, dar ne-am cufundat numaidecât într-un nor atât de dens, încât în radarscop au dispărut toate contururile stâncilor. Am manevrat atunci cârma şi am coborât între pereţii defileului, zburând la câţiva metri de marginile acestora. Spaţiul închis făcea să răsune şi mai tare zgomotul motorului. Pe partea dreaptă, versantul atârna ca un baldachin monstruos, pe jumătate detaşat de roca mamă. Sus, deasupra noastră, era o umbră rece, imobilă. În timp ca înconjuram lacul periculos,

zbârnâitul se schimbă, interveni un ton nou, parcă un duduit ce se auzea de la foarte mare depărtare. Cu vreo sută de metri înaintea noastră, defileul cotea brusc; versanţii suspendaţi ne închideau orizontul.

— Poţi să aterizezi aici, pe fund? mă întrebă Arseniev, urmărind cu o mare atenţie săgeata aparatului de inducţie. Aici se află, pare-mi-se, ceva interesant.

— Am să încerc, am răspuns.

Zgomotul motorului încetă. Coboram lent. Fundul defileului, cufundat în umbre posomorâte, apăru dintre cotituri de stânci şi de pante abrupte şi se deplasa sub noi leneş, ca într-un film care se deapănă încet. Aceste stânci erau acoperite de lespezi înclinate, care se încălecau unele pe altele, cu muchii ascuţite ieşind dintr-un moloz aproape negru. În apropierea cotiturii mai mari a defileului am observat o fâşie de stâncă dreaptă, goală, fără blocuri de rocă. Părea că cineva a dat stâncile la o parte, intenţionat, şi astfel s-a făcut acolo un spaţiu liber, înconjurat de mormane de pietre negre. În momentul acela nu mă gândeam la acest fenomen curios, fiind fericit că voi putea să aterizez. Am deconectat motorul. Elicea începu să lucreze ca o paraşută. Tăind aerul cu un şuierat pătrunzător, elicopterul plană în jos şi se opri sub coasta stâncilor negre. Zbârnâitul din receptoare deveni atât de supărător, încât am scos butoanele din urechi. Arseniev reuşi primul să-şi pună casca şi sări din cabină. Soltik, Rainer şi eu l-am urmat.

— Magnetit, spuse Rainer, de îndată ce luă în mână un fragment de rocă. Minereu bogat în fier.

— Aha, de aceea zbârnâie aparatul aşa de tare, adăugai eu.

Arseniev se aplecă, se vârî sub caroseria largă a elicopterului, desprinse aparatul de inducţie şi introduse

capătul cablului în priza costumului său de scafandru. Apoi, ridicând aparatul, începu să descrie cu el cercuri înguste. Când prinse din nou firul acustic se îndreptă spre defileu. Urma exact drumul pe care-l făcusem în timpul zborului. Cu paşi mari, sărea sprinten de pe o piatră pe alta. Am pornit după el. Din ambele părţi se ridicau nişte surpături sălbatice. Norii se lăsaseră la marginea prăpastiei, învălurind stâncile şi umplând defileul cu o lumină stranie, dispersată.

— Zbârnâiturile acestea sunt provocate de minereu, deci suntem pe un drum greşit, i-am spus lui Arseniev, ajungându-l din urmă.

— Şi, totuşi, aici mai e şi altceva în afară de acel magnetit afurisit, adăugă el.

Deodată schimbă direcţia mersului. Începu să urce cuta mare de piatră, care baricada drumul. Puţin mai departe se înălţa un prag vertical.

— Pe acolo nu se poate trece, strigai eu, dar Arseniev mergea tot înainte.

Am mai făcut un pas şi am zărit în umbră peretele care ne închidea jumătate din cer, – era ceva în felul unui brâu îngust. Când am urcat pe el, am constatat că acolo era mai cald. Peste alţi câţiva paşi, apăru un fel de intrare spre un tunel imens. Galeria lui rotundă putea fi imaginată pe sub grămezile de stânci, încălecate ameninţător. Deoarece aici domnea semiîntunericul. Arseniev scoase reflectorul de mână şi-l aprinse. În crăpăturile din pereţii stâncilor scânteia ceva. Am încercat să deplasez piatra cea mai apropiată, iar când aceasta a cedat, am început să dau la o parte şi altele, până am dat de o bucată de tablă ondulată, ruptă şi îngropată acolo. Arseniev mută reflectorul în mâna stângă, iar cu dreapta luă aparatul de inducţie, pe care-l apropie de peretele de stânci.

— Ar trebui să venim aici cu un echipament special, pentru a da la o parte pietrele, observă Soltik.

— Nu cumva acesta o fi drumul… drumul lor? lansai eu o ipoteză

— Asta nu e un drum… răspunse astronomul. Se căţărase sus pe stâncile plesnite şi ilumina crăpăturile dintre ele. E o conductă…

— Conductă?!

— Da. Ruptă de un cataclism. Distrusă.

— Distrusă?! repetai eu uimit. Stăteam în mijlocul unor mormane de bolovani aruncaţi la întâmplare. Conturul tunelului se pierdu. Numai depărtându-mă câţiva paşi, l-am zărit din nou; se ivea pe sub stâncile colţuroase, ca o linie ovală, întreruptă. Arseniev coborî spre noi cu aparatul la umăr.

— Conducta, pe urmele căreia am mers, se întrerupe undeva, în peretele craterului, acolo – şi arătă spre partea de unde venisem. Acum, această conductă este moartă, complet inertă. De când suntem noi aici, n-a trecut prin ea nici cel mai slab curent. Ceea ce am crezut că ar fi un fir acustic, era de fapt un ecou electric refractat de învelişul metalic al conductei. Partea aceea însă, adăugă el arătând spre baricada de stânci, funcţionează. Vrei să auzi? şi întoarse capătul cablului spre mine, îndreptând în acelaşi timp aparatul spre intrarea în tunel.

— Dar ăsta e… strigai eu, însă Arseniev mă întrerupse cu un gest brusc:

— Nu spune încă ce e, te rog!

Întinse cablul spre Soltik ca să audă şi el răsunetul ce venea din adânc.

— Şi acum spuneţi, despre ce vă aminteşte asta?

— Lămpi prin care trece curentul! am răspuns

amândoi în acelaşi timp, parcă vorbiţi, uitându-ne unul la altul.

Lumina lanternei ne proiecta umbrele peste traveea stâncoasă, întunecata; siluetele noastre cocoşate păreau ale unor uriaşi, cu capete triunghiulare. Căştile metalice sclipeau în bătaia razelor.

— Da, confirmă astronomul. Acesta e sunetul pe care-l emit lămpile catodice, când curentul trece prin ele…

— Dar la ce pot sluji aici lămpile şi unde sunt ele? în conductă?

Arseniev dădu din umeri. M-am lăsat în genunchi şi am îndepărtat câţiva bolovani aplatizaţi pe care stăteam. Pietrele de dedesubt erau cufundate într-o mâzgă de culoare închisă. Am atins-o cu mâna, degetele pătrundeau în masa cleioasă. Scârbit, voiam să mă ridic, când sub palmă simţii o formă dură, rotunjită. Am tras, şi de sub pietre ieşi ceva ce arăta ca o ramură ruptă. De fapt, avea mai puţine puncte comune cu o ramură. Era un cilindru scurt, destul de gros, de la care porneau altele trei mai subţiri, iar de la acestea, la rândul lor, porneau altele, şi în felul acesta se forma la urmă un mănunchi de vergele subţiri şi ţepene. Totul cântărea vreo cincisprezece kilograme, avea un metru lungime, iar cilindrul cel mai gros se dovedi a fi format dintr-o serie de straturi concentrice de un metal cenuşiu şi unul galben, aşezate alternativ.

— O salcie din aluminium, mă exprimai eu. Priviţi, domnule profesor.

Arseniev cercetă materialul cu un deosebit interes. Luă între degete fiecare rămurea, apropie de ea electrometrul, dar fără niciun rezultat. După aceea îşi roti privirea în jur.

— Zburăm mai departe spre defileu, pe urmele conductei.

— Dar magnetitul acesta o să ne inducă în eroare, observai eu.

— Nu-i nimic, în schimb ştiu acum că conducta răspunde cu răsunetul ei specific.

Ne-am întors la elicopter. Aici Arseniev se opri, urcându-se pe o stâncă înaltă.

— Aşteptaţi puţin, trebuie să examinez asta… Conectă aparatul de inducţie şi începu să înconjoare locul unde aterizasem.

— Conducta se află aici, aproape, la suprafaţă… Acest spaţiu liber… Nu ştiu de ce, dar toată povestea asta nu-mi place… Nu înţeleg…

Vorbea cu fraze întrerupte, parcă numai pentru el.

— Doctore, i se adresă deodată lui Rainer. Dumneata ce crezi, prăpastia cealaltă s-ar putea să fie un vulcan stins?

— Pe Pământ aş fi spus că-i exclus, deoarece stâncile şi cutremurele provocate de prăbuşiri subterane dau cu totul alte aspecte… Dar aici nu pot spune decât atât: nu ştiu.

— De ce iese la suprafaţă această conductă? Crezi oare că din întâmplare?

— Mi se pare că înţeleg ceea ce vă interesează, spuse Soltik. Conducta trebuia să se afle la o adâncime mai mare, nu-i aşa? Ca inginer, aş fi instalat o astfel de conductă de înaltă forţă la o adâncime de cel puţin şase metri.

— Nu numai la asta mă gândeam, răspunse Arseniev, dar acest fapt mă pune într-adevăr pe gânduri. Mă pune pe gânduri… repetă el. Fără să vrei, presupui că întâi a fost instalată conducta, iar apoi… s-a modificat relieful terenului.

— Vreţi să spuneţi că această conductă a fost instalată înainte de a fi existat acest crater sau defileu? am întrebat eu.

— Da, tocmai aşa! Ştiţi ce, hai să mergem dincolo de

această cotitură, poate de acolo vom vedea ceva mai mult.

Am coborât câteva sute de paşi pe stâncile roşiatice. Eram mai sprinten decât ceilalţi şi am ajuns primul în gâtlejul de piatră, care se îngusta. Mai jos, la o distanţă de aproape două sute de metri, defileul se termina. Dincolo de gura întunecată a acestuia apărea o vale întinsă, luminoasă. În mijlocul văii se găsea un lac. Suprafaţa nemişcată şi neagră, cu vârfuri stâncoase ieşind din apă, la o distanţă mare de mai, se întindea până departe, acoperită cu o ceaţă uşoară, plutitoare ca fumul. Din toate părţile porneau stânci sfârtecate, înconjurând lacul ca o pâlnie imensă, abruptă. Printre stânci apăreau grupe de vârfuri stâncoase neregulate. Pe partea dreaptă, pe fondul întunecat al surpăturilor se zărea un disc alb. Cineva se apropiase atât de mult de mine, încât îmi atinse umărul, dar nu am dat atenţie acestui fapt. Când însă am ridicat amândoi, aproape în acelaşi timp, binoclurile la ochi, am văzut că acesta era Arseniev.

Am clipit de câteva ori, căci mi se părea că sunt pradă unei iluzii optice. Dar nu; vizibilitatea era perfectă, binoclul, de asemenea Din surpăturile sălbatice se ridica o sferă alba. Era ca o cupolă netedă, ce se ivea dintre stânci, cu o linie foarte exactă şi cu o suprafaţă compactă, fără neregularităţi. Părea ceva deosebit în comparaţie cu mormanele de dărâmături care o înconjurau.

— Ce crezi, o să poţi ateriza acolo? mă întrebă astronomul.

N-am răspuns imediat, dar am scrutat cu binoclul spaţiul. Pretutindeni, stânci peste stânci, care proiectau în sus muchii ascuţite, pretutindeni grămezi nesfârşite de pietre, ce se terminau cu limbi cenuşii, iar acestea se transformau în ravene. Ici, colo, blocurile de piatră erau

aşezate unele peste altele suspendate într-un mod atât de neobişnuit, încât dacă te uitai bine nu vedeai niciun sprijin sub ele şi te aşteptai să se prăbuşească dintr-o clipă într-alta.

— Aterizarea ar fi periculoasă, am răspuns. Dacă stâncile alunecă puţin, elicopterul se va răsturna şi atunci elicea se va înfige în piatră. Dar putem să mergem până acolo pe jos, nu e departe, maximum trei kilometri.

— Nu ştiu dacă n-ar fi mai bine să ne întoarcem la rachetă, spuse încet Arseniev. Păcat că nu avem cu noi flotoarele. Am fi putut ameriza pe lac…

Se gândea la baloanele de cauciuc umplute cu aer, cu ajutorul cărora elicopterul poate ameriza. Le lăsasem în rachetă, pentru a nu spori greutatea elicopterului.

— Să ne întoarcem?! am strigat eu. Acum, când suntem atât de aproape de rezolvarea enigmei?

— Rezolvarea enigmei nu mi se pare de loc atât de apropiată…

Ceilalţi stăteau în apropierea noastră, pe pragul stâncos, privind cu lunetele spre deşertul întins. Arseniev coborî aparatul de inducţie, plimbându-l o clipă cu gura spre sol, în jurul lui.

— Conducta coboară, după cum mi se pare, spre sfera aceea, zise el. Dar recepţia aparatului e proastă din cauza magnetitului.

Haldele înalte de minereu de fier ce se zăreau în defileu acopereau versantul care se îngusta jos. Ceva mai încolo, stâncile aveau o nuanţă mai deschisă, aceeaşi ca în întreaga vale. Arseniev aruncă aparatul pe umăr şi-l prinse de cureaua lată.

— Ei, atunci să mergem… Dumneata ne conduci, pilotule…

Cu cât coboram printre stânci, cu atât priveliştea

devenea mai sălbatică. Pietrele ce se rostogoleau pe sub tălpile noastre târau după ele alţi bolovani. Când la un moment dat m-am uitat în urmă, elicopterul nu se mai zărea. Rămăsese ascuns în fundul defileului.

Pe măsură ce panta se adâncea, coborâşul era tot mai anevoios.

Pietrele se dislocau şi porneau la vale la cea mai mică atingere, astfel că pe lângă mine alunecă o avalanşă întreagă de bolovani, cu o viteză crescândă. Am sărit într-o parte, deasupra unei lespezi sprijinită în versant. Marşul obositor se prelungea. Trecusem de limita inferioară a magnetitelor şi întreaga suprafaţă a pietrelor sclipea, supărându-ne la ochi, din cauza scânteilor mărunte de cuarţ, dând impresia că totul se clatină în jurul nostru.

— Opreşte-te o clipă, strigă Arseniev.

Luă aparatul şi-l îndreptă vertical spre sol.

— Conducta e prin apropiere, dar…

Fără a termina fraza, veni lângă mine şi-mi întinse cablul. L-am conectat şi am tresărit, atât de puternic şi de aproape era duduitul ritmic. Arseniev se uită în urmă, ca şi cum ar fi vrut să aprecieze distanţa ce ne separa de defileu, după aceea porni înainte. Sfera albă se apropia tot mai mult de noi. Era greu de spus ce înălţime putea să aibă. În partea stângă, în spatele ei, se vedeau patru clăi stâncoase, în partea dreaptă se ridicau nişte obeliscuri ascuţite, masive, înconjurate de bolovani sfărâmaţi. Între noi şi sferă apăru un golf îngust, întunecat. Apele lacului tăiau terenul ca o limbă neagră, întinsă între pereţii abrupţi. Malul opus era acoperit de pietre zdrumicate şi de plăci ameninţătoare, ce păreau gata să cadă. Deodată, astronomul se opri locului.

— Sfera albă emite! spuse el cu glas sugrumat.

Aparatul de inducţie devenise inutil; radioreceptorul

din cască uruia cu un zgomot de bas crescând. Am grăbit pasul în urma lui Arseniev. Sărea peste pietroaiele mari cu o abilitate deosebită şi ajunse primul la golf. Fără să mai stea în cumpănă, intră în apă. Înaintă spre mijlocul golfului, dar apa nu-i trecea mai sus de brâu. Ne-am străduit să ajungem la celălalt mal, acoperit cu lespezi oblice. Din vârful ridicăturii pe care ne-am urcat am zărit din nou Sfera Albă. Silueta ei în formă de cupolă arunca o umbră slabă peste terenul pietros din jur. Panta ducea spre clăile stâncoase, ciuntite pe margini. Dincolo de ultima claie de piatră se afla un platou orizontal acoperit cu bolovani şi moloz. Nu puteam cuprinde cu privirea întreaga Sferă Albă. Stătea în faţa noastră ca un zid neted, pântecos. Ne-am apropiat de ea. Am atins cu mâna peretele alb. Inima se porni să-mi bată neobişnuit de repede. Am ridicat faţa în sus. Sfera părea un uriaş nemişcat şi posac. M-am rezemat de ea cu spatele. Elicopterul nu se zărea de aici; departe, deasupra pantei stâncoase, pe care coborâsem, se deschidea gura defileului între şaua stâncilor.

— Uruitul e din ce în ce mai puternic, ne avertiză Rainer. N-ar fi mai bine să ne îndepărtăm?

Arseniev se uită la indicatorul radioactivităţii.

— Nu există radioactivitate, dar mă gândesc că…

Nu termină fraza. Gura neagra a defileului spre care tocmai aveam îndreptată privirea, se aprinse deodată, urmă apoi un tunet prelung, după aceea mai fulgeră şi mai tună o dată, pentru ca la urmă să se ridice din acel hău un fum des, în rotocoale mari, plutind leneş deasupra îngrămădirilor de stânci.

Nimeni din noi nu schiţă nici cel mai mic gest. Am rămas aşa poate timp de un minut, cu privirile aţintite spre gura fumegândă a defileului.

În fine, astronomul atârnă aparatul la umăr şi ne privi pe rând.

— Cred că… vom înnopta în afara rachetei, spuse el, şi se îndreptă spre golf.

Întoarcerea ne-a luat aproape două ore. Cu inimile bătând tare, suflând din greu, plini de sudoare, am intrat, aproape în fugă, în defileu, care ne întâmpină cu o tăcere surdă. Aici era mult mai răcoare decât în vale. Ne-am căţărat unul după altul pe stânci, am trecut peste pietroaiele care se clătinau, am sărit dintr-o muchie în alta, până am zărit locul unde aterizasem.

Stânca era afumată; primprejur se vedeau încă resturi carbonizate, bucăţi din elicopter, picături de metal topit în focul îngrozitor. Lângă piciorul meu strălucea ceva argintiu: era consola şasiului, împreună cu şurubul de susţinere, rupte în două ca o bucată de hârtie.

Arseniev aruncă doar o scurtă privire asupra acestei imagini dezolante. Lăsă în jos capătul aparatului de inducţie şi ascultă un timp mai îndelungat.

— Aşa se plăteşte prostia! spuse el.

Aruncă aparatul peste umăr, se întoarse cu spatele şi începu să coboare. Mergeam pe un drum de stânci abrupte, fără a scoate un cuvânt. Paşii ne răsunau puternic în liniştea care domnea de jur-împrejur, întreruptă doar de zgomotul pietrişului ce se rostogolea la vale.

Aproape de gura defileului, Arseniev se apropie de o lespede mare, netedă, rezemată de vârfurile unor stânci, astfel încât forma un fel de masă naturală.

— Odihnă timp de cincisprezece minute şi o consfătuire! anunţă el. Oare vă daţi seama de ceea ce s-a întâmplat?

Spunând acestea, scoase harta din buzunarul exterior

al costumului de scafandru şi o întinse pe o piatră. În ceea ce mă privea, nu înţelegeam nimic, în capul meu era un haos complet. Ştiam numai un singur lucru: s-a produs o catastrofă, ale cărei efecte erau incalculabile. Pierdusem elicopterul, aparatele, hrana. Ne rămânea doar câte o raţie de conserve pe cap de om, o cantitate destul de mică de apă şi o rezervă redusă de oxigen în buteliile costumelor de scafandru. Pe lângă acestea, Soltik mai ducea în spate un emiţător manual de radiaţie, iar eu, un colac de frânghii. Asta era tot.

— Cred că nu presupuneţi, profesore, că a fost un… atac? întrebă încet Soltik.

— Nu. Cred că în mare măsură noi singuri suntem de vină.

— De ce? Cum? am strigat eu.

Arseniev nu răspunse.

— A explodat combustibilul din rezervoare, opină Rainer. Dar ăsta a fost numai începutul. Dacă facem legătura între catastrofă şi duduitul acesta care se aude sub Sferă… Da, da, conducta!

— Deci, câmp magnetic? întrebă Soltik.

— Da, de o forţă imensă… într-o fracţiune de secundă trebuie să fi acţionat milioane de gauşi.

Începu să mi se lumineze mintea, totuşi nu puteam încă să încheg crâmpeiele de fraze pe care le auzisem.

— Pietrele… magnetitul…? Profesore, toate astea erau oare în legătură cu locul acela gol, unde am aterizat?

— Iaca na! făcu Arseniev şi, cu toată situaţia tragică în care ne aflam, în glasul lui răsună triumful savantului care descoperă soluţia problemei: Locul acesta pustiu!

Ţinând cu mâna marginile hărţii, care fluturau din cauza vântului, arătă drumul parcurs, până la locul

catastrofei.

— Faptul în sine este simplu, atât de simplu încât l-ar înţelege şi un copil, dar noi ne-am comportat ca nişte proşti! Conducta, instalată pretutindeni la o adâncime de câteva zeci de metri, iese aici aproape la suprafaţa stâncii. Deasupra ei, într-o parte se află terenul acesta pustiu, iar în cealaltă parte aglomerări de stânci. Numai că acestea nu sunt stânci obişnuite, ci magnetit, minereu de fier! Când curge curentul, în jurul conductei se formează un câmp magnetic. Atâta timp cât intensitatea curentului nu se schimbă, câmpul magnetic rămâne stabil, dar odată cu creşterea intensităţii curentului câmpul începe să vireze, conform legii lui Oersted.

— La naiba! strigai eu. Regula tirbuşonului!

— Da. Care spune că dacă un curent curge în direcţia vârfului, atunci câmpul se roteşte în sensul tirbuşonului. În experienţele de laborator, drept conductor se foloseşte firul de aramă, iar drept corp pe care trebuie să-l atingă câmpul magnetic, pilitura de fier. Aici a fost un conductor subteran printre stâncile de magnetit. Când curentul atinge o intensitate mare, câmpul magnetic aruncă stâncile dintr-o parte a conductei în cealaltă. Aşa se explică cum a apărut spre apus un teren neted, iar spre răsărit, îngrămădeala aceea de stânci.

— Dar mai sus conducta este întreruptă, am observat eu.

— N-are a face. Există totuşi o legătură cu pământul, iar curentul circulă. Şi nu uita că acolo e un „teren de fier” care nu opune aproape nicio rezistenţă curentului.

— Aha! Atunci şi elicopterul a fost aruncat peste aceste stânci?

— Exact.

— Şi astfel s-a produs explozia combustibilului? Dar eu

am deconectat contactul.

— Ca urmare a inducţiei, s-au format în construcţia de metal curenţi circulari de o forţă atât de puternică, încât metalul s-a topit într-o clipită, îmi explică inginerul.

Am lăsat capul în jos.

— Totuşi, am aterizat bine… am răspuns eu mâhnit. Am aterizat frumos… Acel teren pustiu, neted, a fost o capcană… Dar cine putea să-şi închipuie una ca asta?

— Oricine! răspunse sever Arseniev. Dispuneam de toate datele; ştiam că atunci când ne vom afla în apropierea ei, această parte a conductei va fi străbătută de curent – ce-i drept, slab – totuşi era vorba de un curent, care putea să crească în orice moment. Am observat apoi că stâncile sunt din minereu de fier. Şi am mai văzut că terenul neted era înconjurat de grămezi de stânci… De ce? Cine le-a aruncat acolo şi pentru ce? Pentru noi? Trebuia să ne fi gândit, să fi chibzuit.

— Just! exclamă Soltik. Dar acum să nu mai vorbim despre asta. Să vedem mai bine ce-i de făcut.

Patru căşti se aplecară în acelaşi timp deasupra hărţii.

— În linie dreaptă, ne separă de rachetă 80 până la 100 kilometri de teren foarte dificil. Nu cred că am exagerat. Apă avem puţină, de asemenea şi hrană. Cât despre oxigen… Arseniev privi manometrul aparatului cu oxigen.

— Ne va ajunge pentru vreo patruzeci de ore, spusei eu.

— Chiar şi pentru mai puţin timp, dacă vom fi siliţi să depunem un efort fizic mai mare. Ştiţi cum ne-am înţeles cu tovarăşii rămaşi acolo? Dacă nu ne întoarcem până la ora opt seara, Osviatici va zbura cu avionul de-a lungul firului acustic. Dacă nu-l va pierde, va ajunge până la crater, acolo unde firul acustic dispare.

Astronomul întoarse ochii spre mine.

— Crezi că poate intra cu avionul în defileu?

Lăsai pleoapele în jos. În faţa ochilor vedeam zidurile acelea stâncoase, negre, surpate.

— De intrat poate intra, răspunsei, dar…

— Dar?

— Dar nu se mai poate întoarce. Avionul nu poate sta suspendat în aer, imobil, ca un elicopter.

— Ceea ce înseamnă că orice încercare se va termina, în mod firesc, cu o catastrofă?

— Da.

— Să sperăm că Osviatici va proceda cu raţiune, zise sec astronomul. Fie! În cel mai bun caz va putea arunca rezervoarele cu hrană deasupra coastei surpăturilor.

Ceea ce spunea acum astronomul făcea parte din planul de salvare, elaborat înainte de plecarea noastră în expediţie. În caz că nu ne va putea găsi, Osviatici trebuia să arunce rezervoarele cu hrană şi oxigen, cu ajutorul unei paraşute prevăzute cu aparate speciale de radio, care urmau să emită automat semnale, spre a ne uşura găsirea alimentelor.

— Defileul l-am străbate noi în câteva ore, continuă Arseniev, dar pereţii craterului sunt imposibil de trecut, indiferent de drumul pe care-l vom alege, este exclus să ajungem la rachetă înainte de amurg, care va începe să cadă peste circa 26 – 28 de ore. Mai ţineţi minte defileiele şi surpăturile pe deasupra cărora am zburat? Le-am însemnat numai schematic, fiindcă ne bizuiam pe fotografiile care s-au pierdut. Ce propuneţi deci!

Nimeni nu spuse nimic. Era linişte; numai vântul sufla, şuierând în muchiile stâncilor, iar marginile hărţii se zbăteau cu putere sub coatele astronomului.

— Făcând patru până la cinci kilometri pe oră, fără opriri, am putea, teoretic, să străbatem drumul până la Cosmocrator în decurs de o zi, spuse Soltik. Totuşi, un asemenea calcul n-are nicio valoare, deoarece nu se ştie cât ne vor ţine în loc stâncile surpate, şi dacă acestea vor putea fi trecute sau ocolite. De aceea propun s-o luăm spre răsărit, mergând în unghi drept faţă de drumul pe care l-am făcut în zbor, în loc s-o luăm spre sud-vest, în direcţia rachetei…

Mă uitam cu mirare la inginer, dar el continua netulburat:

— Raza de acţiune a aparatelor noastre de radio este mare, însă unda emisă merge numai în linie dreaptă. Vom putea deci intra în legătură cu tovarăşii noştri numai ridicându-ne la o înălţime atât de mare, încât între noi şi rachetă să nu apară niciun obstacol pe teren. Nu e destul să ajungem pe platoul peste care am trecut în zbor, căci atunci între noi şi ei se va interpune Pădurea Moartă, cu zona ei ionizată, care reflectă undele ca o oglindă. În schimb, dacă am lua-o pe aici – şi arătă cu degetul pe hartă, dincolo de marginea de răsărit a văii – şi ne-am urca pe unul din aceste vârfuri, s-ar putea să reuşim să intrăm în legătură cu ei…

— „S-ar putea!” sublinie tare Rainer.

— Altă soluţie nu văd.

— Dar nici asta nu e absolut sigură.

— Într-adevăr. E greu să apreciem distanţa, dar cred că nu ne separă de stânci mai mult de cinci până la şase kilometri. Să mai adăugăm opt, hai să zicem nouă, chiar zece ore pentru urcuş – şi ne vom găsi în punctul care domină întregul ţinut.

— Bine, dar lacul pe care se află racheta e înconjurat de stânci, intervenii eu. Oare aţi uitat de acest fapt?

— Ba nu. Însă pasul este orientat tocmai spre nord-est,

adică direct spre grupul de vârfuri de acolo.

— Acest plan îmi convine, am răspuns eu. Dacă vom reuşi să intrăm în legătură cu ceilalţi, racheta va veni spre noi, şi atunci nu ne va mai apuca noaptea…

— Ideea e bună, zise Arseniev, însă e destul de greu de realizat. O acceptaţi cu toţii?

Am aprobat toţi această soluţie.

— Acum, când nu mai avem sprijinul tehnic cu care ne-a înzestrat Pământul, va trebui să dovedim de ce suntem în stare! zise Arseniev. Şi, ridicându-se, se întoarse către mine: în materie de umblat prin munţi, dumneata eşti cel mai priceput. Ne bizuim pe dumneata.

— Plecăm imediat? am întrebat eu.

— M-am gândit că ar fi bine să încercăm mai întâi apa din lac, poate că e potabilă.

— Bine, duceţi-vă într-acolo, le-am spus, iar eu am să-mi arunc ochii prin împrejurimi şi am să caut drumul. Vrei să-mi împrumuţi binoclul? l-am rugat pe Arseniev, deoarece binoclul lui era mai puternic decât al meu.

În timp ce ei au început să coboare, eu am pornit spre grupul de turnuleţe zvelte de stâncă. Ochisem deja, în timpul consfătuirii, două din ele aflate atât de aproape unul de altul, încât păreau ca un obelisc din piatră crăpat în două. Am pătruns în crăpătură şi, sprijinindu-mă cu picioarele, proptindu-mă cu spatele, căţărându-mă cu mâinile, mă urcam repede în sus. Un timp, auzeam încă frânturi din conversaţia lui Soltik cu Arseniev, dar când au dispărut în dosul stâncilor, sunetele din receptor încetară. Vârful stâncii nu era prea ascuţit; se putea chiar sta comod acolo, cu picioarele atârnate spre prăpastie. Am dus binoclul la ochi. Deasupra surpăturilor, care se conturau clar în câmpul de vizibilitate, se înălţau două piscuri. Ceaţa rară, din aer, le

dădea o culoare plumburie, estompând detaliile mai mici ale reliefului. În fine, am descoperit traveea stâncoasă ce se ridica de la pietriş şi ajungea până la masivul principal. La un moment dat, mi se păru că norul albicios, care aluneca pe lângă unul din piscurile asupra căruia îmi aţintisem privirea, dispăruse deodată. Asta putea să însemne că între acel pisc şi locul unde ne aflam noi era încă o vale. Privii cu atenţie, dar nu observai nimic ce putea să-mi risipească îndoiala. M-am hotărât să nu le spun nimic despre aceasta tovarăşilor mei. Peste puţin, se auziră din nou în receptor glasurile lor.

— Ei, cum e apa? întrebai eu, vârând binoclul în toc.

Înfăşurasem frânghia, pusă în două, în jurul unui colţ al stâncii.

— Din păcate, e mai degrabă o soluţie de formalină, răspunse Arseniev.

Glasul lui, pe care-l auzeam prin receptor, răsuna puternic, ceea ce contrasta nefiresc cu imaginea din faţa ochilor: tovarăşii mei se apropiau de poalele stâncii pe care stăteam, şi, de la o înălţime egală cu a câtorva etaje, semănau cu nişte furnici cenuşii cu capete mari.

Sprijinindu-mă cu picioarele în stâncă şi făcându-mi vânt, mi-am dat drumul în jos. Strângeam cu putere frânghia, care se desfăşura pe sub umărul stâng. După câteva secunde mă aflam lângă ei, şi am smucit de capătul frânghiei, care căzu de sus în rotocoale libere.

— Sper că ai ales un drum mai puţin aerian, rosti Rainer privind oarecum speriat felul cum încolăceam frânghia în jurul grumazului. Îmi dădui seama că nu prea îi surâdea alpinismul, dintre noi toţi, era cel mai puţin obişnuit cu munţii.

— O să mergem minunat, l-am liniştit eu şi i-am prezentat planul meu: întâi o luăm prin pietre până la limita

zonei de magnetite, până la perete, apoi vom traversa spre stânga, după care o vom lua peste nervură, în sus. Pare-se că într-un loc este o râpă, pe care fie că o vom traversa, fie că vom trece prin altă parte…

— Cum adică „fie – fie”? întrebă Rainer.

— Să ne apropiem puţin.

Am pornit în direcţia pe care am ales-o. În jurul lacului se aflau nişte stânci atât de sfârtecate şi de abrupte, încât trebuia să le trecem deseori în patru labe; după aceea au apărut însă nişte lespezi zgrunţuroase, lungi, pe care se mergea destul de bine.

— Un singur lucru nu înţeleg, i-am spus lui Arseniev, care păşea lângă mine: De ce a apărut în conductă curentul tocmai atunci când am aterizat noi? Să fi fost oare ceva întâmplător, fără vreo legătură cu prezenta noastră acolo?

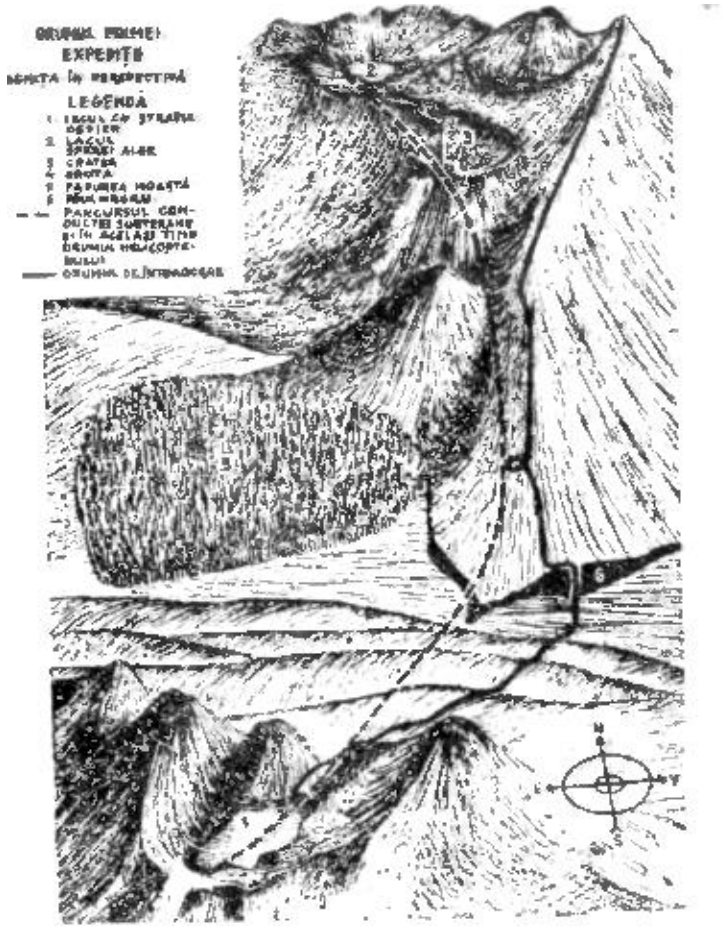

— Și de ce nu? Conducta pare a fi o parte dintr-o rețea energetică vastă, în care apar periodic curenți de intensitate imensă… Totul începe mai întâi cu creșterea lentă a intensității… îți mai aduci aminte de zgomotul acela pe care l-am asemuit cu al unor „lămpi în funcțiune”? Vin apoi unde din ce în ce mai mari… era acea uruitură de sub Sferă… Pe urmă vine maximum de forță. Un astfel de fenomen poate să se repete o dată la câteva ore, sau o dată pe zi.

— Dar stâncile au fost aruncate de la locul lor de impulsiunile anterioare de curent, nu?

— Evident.

Înclinaţia crescândă a pantei îngreuna discuţia. Am tăcut. Sub încălţămintea noastră, piatra goală scrâşnea strident. Ne apropiam de vârful valului care înconjura valea. M-am întors spre a privi pentru ultima oară în jos.

Prăpastia stâncoasa, care cobora spre apele întunecate ale lacului, stătea moartă şi pustie sub norii ce alunecau leneş spre răsărit. Sfera Albă se transformase într-un punct mic, abia vizibil pe fondul cenuşiu al pietrelor.

Tresării deodată. Cineva îşi pusese mâna pe umărul meu. Era Arseniev. Privea ca şi mine spre locul catastrofei. Tăceam amândoi; tâmplele ne zvâcneau cu putere, din înălţime venea şuieratul înăbuşit al vântului, sfâşiat de muchiile surpăturilor.

— O să mai revenim pe aici! spuse încet astronomul.

Rămase o clipă locului, apoi porni mai departe. Din când în când, costumul lui de scafandru nu se mai distingea de loc, confundându-se cu nuanţa brună-cenuşie a stâncilor; numai casca de metal îi strălucea tare printre bolovanii imenşi.

Sus, la o mare înălţime, se ridica piscul, spre care ne îndreptam cu toţii, învăluit în nori.

RÂUL NEGRU

Presupunerea mea s-a dovedit, din păcate, reală. Ajungând pe coama muntoasă, am zărit înaintea noastră o a doua vale. Era încărcată, ca o mare ondulată, de ceţuri. Aşezată mai sus de valea Sferei Albe, apărea ca o căldare stâncoasă între pereţii negri, dinţaţi. După o scurtă consfătuire, ne-am hotărât să înconjurăm valea prin partea de sud, unde cobora treptat în pantă, iar spre nord-est se

termina cu povârnişurile unui pisc mare. Norii mobili, străvezii, de ceaţă, se învolburau, se revărsau şi se îngrămădeau, încet, dar fără întrerupere, înecând versantul. Legaţi cu frânghia, înaintam pe creasta cufundată în ambele părţi în abisul lăptos. Uneori câte un nor zburător, împins de vânt, plana în sus, se lovea de o stâncă, se destrăma şi se revărsa printre noi. Vedeam atunci numai umbra roşiatică, mărită, a lui Arseniev, care păşea în faţă. Din pricina efortului, inima îmi bătea tare, sângele îmi zvâcnea în vine, privirea mi se întuneca, proiectând pe ecranul ceţos pete luminoase, scântei verzi-galbene; dar era destul să închid câteva clipe ochii pentru ca totul să dispară şi să nu rămână decât ceaţa.

M-am uitat la ceas. Mergeam de nouă ore fără întrerupere. Resimţeam lipsa îndelungată de antrenament. Sudoarea mi se scurgea pe tot corpul, de-a lungul gâtului, pe ceafă, pe frunte şi pe faţă.

Piscul, neclintit printre fâşiile de vapori ce se îngemănau, se afla mereu la aceeaşi depărtare, trimiţându-şi către noi versanţii imenşi, întretăiaţi de râpe. Creasta cobora acum. Coama ei neagră dispărea cu totul atunci când o năpădeau norii. Părea că ne aflăm pe o peninsulă lungă, îngustă, inundată din toate părţile de un ocean alb. Când am ajuns la capătul ei, am propus să facem un popas. Tovarăşii mei erau epuizaţi. Rainer se poticnea chiar în părţile relativ uşoare de trecut. Ne-am întins sub o cocoaşă a crestei. Noroc că aici nu dădusem de duşmanul cel mai mare al expediţiilor alpine de pe Pământ – gerul. Stânca era caldă, mângâiată parcă de soare. Chimistul spunea ceva despre ciocolată:

— Am vrut să iau cu mine un pachet, dar am uitat… Acum îmi prindea bine…

— Nu crâcni, colega, i se adresă Arseniev. Cât timp ne

oprim aici? mă întrebă apoi.

— Cine poate, să încerce să doarmă, am răspuns eu. E lucrul cel mai bun pe care-l putem face. Patru ore cred că ne ajung. Am să vă trezesc, căci pot să mă scol atunci când îmi propun.

— Ce talent! exclamă cineva. Aceste vorbe mi se părea că vin de la o mare depărtare.

Mă culcai şi căzui într-o stare de dulce beatitudine…

Se făcea că în urma mea venea o mulţime de furnici argintii. Nu mi-era teamă de ele, din contră, ne aflam în raporturile cele mai bune. La un moment dat, băgai de seamă că una din ele se aşezase în palma mea şi ţipa: îmi cerea să mă înalţ imediat în aer şi să zbor spre rachetă, deoarece tovarăşii rămaşi acolo sunt neliniştiţi din cauza noastră. Altele, stând pe sol, o acompaniau în cor cu un piuit subţire. În zadar încercam să le explic că nu pot să zbor. Până la urmă, enervat, dădui din mâini şi văzui că mă ridicam în aer. Zburam la mică înălţime, greu, ca o găină, dar deodată mă trase ceva în jos, aşa de tare, că mă pomenii şezând. De mine se apropia un balon conic de metal, cu un ochi imens de sticlă. În prima clipă, credeam că-i un coşmar şi a trebuit să treacă o bucată de timp, până când am recunoscut casca lui Arseniev.

— Parcă era vorba să ne trezeşti?

Îmi aruncai ochii la ceas. Dormisem aproape cinci ore. Ruşinat, sării în picioare.

— Asta mi s-a întâmplat din cauză că mă aflu pe altă planetă, am bâiguit încurcat.

Arseniev îi trezi pe Soltik, apoi pe Rainer. După ce am înghiţit ultimele pilule de vitamine concentrate, am pornit la drum. Aerul era liniştit, iar norii nemişcaţi. Acolo unde creasta cobora, înotam până la genunchi printre ceţurile

albicioase, iar câteodată dispăream în ele complet. Fiecare pas era periculos. Înaintam extrem de încet, şi trecură câteva ore până când auzirăm scrâşnind sub tălpile noastre sfărâmăturile surpăturilor. Am ajuns la gura unei râpe mari ce pornea din versantul piscului spre care ne îndreptam noi. Acum drumul până la el nu mai era aşa de greu, în schimb era nemaipomenit de istovitor. Costumul de scafandru părea din ce în ce mai greu. Îmi venea să smulg casca de pe cap pentru a respira puţin aer proaspăt. Fără să vreau, mă uitai în urmă. Tovarăşilor mei, mai puţin deprinşi cu mersul pe munţi, trebuie că le venea şi mai greu. Încovoiaţi, mergeau încet prin ceata ce se întindea peste versant formând nori groşi. Vârful nu se mai vedea în faţa noastră; muntele se desfăcu în două, de parcă ar fi fost tăiat de coarnele unui plug monstruos. Fundul râpei era acoperit de nişte pietre albe, uscate, iar sus, deasupra muchiilor sfârtecate, scânteiau stânci gălbui, cenuşii şi brune. De sub coastele lor, suspendate ameninţător, porneau conuri de aluviuni. La opt dimineaţa, adică la şaptesprezece ore de la catastrofă, am ajuns în vârf, căţărându-ne pe pereţii abrupţi, stâncoşi.

Lanţul muntos se revărsa spre est în valuri moarte, încremenite. Sub noi se întindea o mare nesfârşită de ceaţă, tăiată de linii subţiri de umbre ce căpătau în depărtare o culoare sinilie şi liliachie. La marginea orizontului nu se mai vedea nimic, decât ceafa brăzdată de dungi mărunte. Versantul piscului nostru cobora la vale cu un braţ întins, puternic arcuit. La jumătate, era tăiat de o poartă stâncoasă. Prin aceasta spărtură pătrundeau norii, iar printre ei sclipea suprafaţa stâncilor aflate mai jos, în adânc.

Arseniev desfăcu harta, o întinse pe o piatră, însemnă cu o mare precizie, date fiind condiţiile în care ne găseam, locul unde se afla Cosmocratorul şi ne amplasă pe fiecare la

distanţă de câteva zeci de metri, în punctele cele mai înalte. Făceam apeluri prin radio, chemând pe tovarăşii noştri. În receptoare, printre zgomotele depărtate, venind parcă din întinsul spaţiului cosmic, auzeam din când în când anumite semnale ritmice. Era emiţătorul automat al rachetei, care emitea la fiecare cincisprezece secunde câte două sunete scurte. Auzeam racheta, dar aceasta nu răspundea la apelul nostru. Poate că distanţa era prea mare, poate că Pădurea Moartă emitea nori radioactivi, care acopereau unda slabă a aparatelor noastre – fapt e că după o oră ne-am strâns din nou în jurul lui Arseniev, într-o tăcere sumbră. Astronomul desfăcu iarăşi harta şi rămase aplecat deasupra ei, adâncit în gânduri.

— Va trebui totuşi să înnoptăm aici, zise el. Amurgul va începe astăzi, peste opt sau nouă ore. E bine să ne punem la adăpost… Căci trebuie să ne aşteptăm la o furtună năprasnică.

Privi cu înfiorare spre ceaţa ce plutea la câteva sute de metri mai jos.

— Nu putem alege drumul, adăugă el, de aceea vom merge în direcţia aceasta.

Şi trasă pe hartă o linie dreaptă ca o săgeată ce ducea în direcţia rachetei.

— Va trebui să facem însă un popas de cel puţin o jumătate de oră, prevăzui eu. Coborâşul, după cum ştiţi…

— Coborâşul va fi mai uşor decât căţăratul, mă întrerupse repede Arseniev, bătându-mă complice pe umăr.

Am tăcut. Când, după o clipă, Rainer se îndepărtă, astronomul îşi apropie casca lui de a mea. Prin cele două căşti puse în contact puteam comunica fără intermediul radioului, deoarece glasurile se transmiteau prin carcasa metalică. Deconectând aparatul său, Arseniev îmi zise:

— Nu trebuie să descurajezi oamenii.

— Din cauza lui Rainer?

Dădu din cap. Şi deoarece chimistul se apropie iarăşi de noi, n-am mai schimbat niciun cuvânt.

Rezemaţi cu spatele de stâncile colţuroase, ne uitam spre prăpăstiile de ceaţă, pe care abia le puteam vedea, din pricină că ochii ne erau foarte obosiţi. După o bucată de timp, sus se întâmplă ceva. Norii se strângeau ca untura de peşte aruncată într-o apă clocotită, se transformau în inele, se răsuceau din ce în ce mai strâvezii, mai limpezi, până când deodată apăru printre ei o fereastră. Aceasta dispăru repede, dar în altă parte apăru o a doua.

În fereastră se ivi o bucată de cer. Vântul împrăştia mereu norii pufoşi, împingându-i tot mai departe.

— Mă, fir-ar să fie!

— De ce înjuri? mă întrebă astronomul.

— Cerul, profesore! Ia priveşte!

Cerul era verde şi transparent ca un smarald de o culoare liniştitoare, culoarea ierbii tinere strălucind în soare şi văzută ca prin sticlă. De-a lungul lui alunecau câţiva nouraşi pufoşi, complet aurii.

— Precis, bioxid de carbon… observă Rainer.

M-am bucurat că l-am auzit şi pe el rostind ceva, însemna că nu căzuse încă într-o apatie totală.

Ici-colo, ceaţa arunca străluciri, din jos, n bătaia razelor solare. În acelaşi timp, marginea norului mare se învăpăie dintr-odată. Din dosul lui se ridica un disc imens, de foc, coborât mult spre apus. O clipă, furăm surprinşi de o dogoare cumplită. Suprafaţa ceţurilor se lumină brusc, parcă acoperită cu o pojghiţă de metal topit. În urma discului, care se lăsa cu o viteză vertiginoasă spre orizont, explodau orgii de lumini. Din adâncimi, apăreau munţi ca de aramă aprinsă,

hăuri sângerii, grote şi peşteri, cu pereţi fluizi, iar soarele, cu strălucirea lui, săpa în această magmă mobilă, parcă trezită la viaţă, galerii aurii. Întreg acest ocean de flăcări tăcute pulsa şi respira deasupra lui se ridicau aburi violeţi şi rozalii, în care sclipeau brâuri de curcubeie, înşirate unul după altul. Această privelişte dură până în momentul când un nou nor acoperi soarele şi atunci oceanul de lumini şi culori se stinse într-o clipită, scufundat în cenuşiul fără margini.

— Frumos spectacol, dar prea scump plătit! exclamă cu sarcasm Rainer.

M-am înfăşurat cu frânghia şi i-am întins al doilea capăt lui Soltik. Acesta introduse catarama în inelul cordonului şi se îndreptă spre pantă. Arseniev păşi primul, iar eu în urma lui, apoi Soltik; Rainer, muncindu-se greu, rămase ultimul. Aşa a început drumul de întoarcere.

De la o vreme, coboram prin ceaţă. Câteodată, aceasta devenea atât de deasă, încât silueta astronomului, care mergea înaintea mea, nu se mai zărea. Privirea se frângea în fluiditatea cenuşie, opacă; conturul drumului, al stâncilor mai apropiate, chiar şi al braţelor noastre întinse, se pierdea cu totul. Aveam senzaţia că mă topesc în întregime, că dispar în ceată. Era un simţământ asemănător cu cel pe care-l încerci după un coşmar, când ţi se pare că ai pierdut legătura cu realitatea. În această situaţie, căutam să intru în contact cu tovarăşii mei, prin vorbe; dar glasurile lor îmi produceau o impresie apăsătoare de singurătate.

Până la un anumit timp, stânca răsuna sub loviturile pioleţilor, apoi bocăniturile se transformau într-un scrâşnet surd, pentru ca după trei ore de mers zgomotul paşilor să nu se mai audă de loc, iar tălpile să se scufunde în solul afinat. Nu ştiam dacă am ajuns la şes, sau dacă ne aflam pe vreo ridicătură de teren, deoarece pe indicaţiunile barometrului

aneroid nu mai puteam pune nicio bază. Acesta se comporta foarte capricios. Presiunea atmosferică se ridica mai încet decât ne aşteptam noi, după ritmul mersului şi după cum arăta indicaţia barometrică, şi aceasta din cauza amurgului care se apropia.

Puţin după aceea, terenul drept începu să se încline din nou. Coboram din ce în ce mai jos. Ne aflam, atât cât ceaţa deasă ne permitea să deducem, într-un defileu nu prea adânc, ca într-o albie a unui râu uscat şi înaintam urmând toate meandrele acestui râu. Deodată am simţit sub picioare un teren stâncos. Călcam pe el ca pe caldarâmul unei străzi, atât era de drept şi de neted.

Mirat, m-am uitat în jur, dar n-am putut observa nimic. La un moment dat, Soltik se opri, cercetând compasul:

— Acolo e ceva, şi arătă spre o pată mare, întunecată din cauza ceţii cenuşii.

M-am aplecat şi am pipăit cu mina stânca.

— Tovarăşi, am strigat îndată, poate că mă înşel, dar aici sunt nişte plăci pătrate. Simt cu degetele legătura dintre ele… Seamănă cu cel mai veritabil trotuar.

— Trotuar? O fi şi vreun restaurant pe aici! făcu Rainer, cu ironia lui sarcastică.

Arseniev îndreptă aparatul de inducţie spre pata aceea. Era ovală şi se distingea neclar la o distanţă nu prea mare.

— Să ne oprim puţin, zise astronomul. Cine merge cu mine într-acolo?

M-am oferit eu, împreună cu Soltik. După un moment de şovăială, ni se alătură şi chimistul. Drumul acela neted, despre care spusesem că e un trotuar, cotea şi se ridica puţin în pantă. După câteva zeci de paşi, ne-am oprit în faţa unei deschizături negre. Aici ceaţa era mai rară. Razele lanternelor noastre se încrucişară la gura ei, ca nişte jeturi

luminoase. În lumină apăru o grotă destul de spaţioasă. În fundul ei, lângă perete, se afla un obiect cilindric. Am coborât până la el, pe pietrişul mărunt. Era un cilindru metalic, îngropat pe jumătate în teren şi închis la gură cu un disc convex. Am încercat să ridic discul, împingând cu umerii. Între el şi baza cilindrului se făcu o crăpătură neagră, îngustă, care se lărgea repede. Deodată capacul zbură cu zgomot în sus. Interiorul cilindrului era gol.

— Un rezervor! strigai eu.

Tovarăşii mei se apropiară, călcând pe pietrişul îngrămădit acolo. Făcui câţiva paşi lateral. Grota era ciudat de regulată. Avea o formă alungită, cu pereţii uşori aplecaţi şi cu o boltă concavă. În adânc, atârnau din boltă nişte zdrenţe negre, ca o pânză gigantică de păianjen. M-am apropiat şi am luat cu mâna o bucată din acea pânză. M-am convins repede că era făcută dintr-un fel de metal ars, sfărâmicios. Avea o culoare de un negru roşiatic, era mototolită şi era acoperită cu funingine, care numaidecât se scutură, împrăştiind nişte fulgi mari, subţiri. Deodată, în raza de lumină ce forma un cerc alb printre firele încurcate de metal, aruncând pe pereţi umbre săltânde, zbughi ceva roşiatic. Îndreptai repede reflectorul într-acolo. Pe perete zării un desen, foarte vechi, desigur, judecând după vopseaua roşie care se scorojise şi căzuse în mai multe locuri. Desenul reprezenta nişte cercuri concentrice. M-am întors să-i chem pe tovarăşii mei, dar atunci am observat că pietrişul pe care călcam nu era de fapt pietriş.

Această masă ce vibra la lumină şi semăna cu nişte pietricele strălucitoare, era un strat de fiinţe argintii. Dar acum nu mai erau argintii. Deveniseră mate, de un verde cenuşiu, ca nişte zgrunţuri de cositor, şi aminteau de micul meu prizonier numai prin formă. Fără să vreau, am sărit

înapoi, însă ele se aflau pretutindeni. Foşneau la cea mai mică atingere şi ocupau tot fundul grotei. Firele de metal, pe care le atinsesem mai înainte, se legănau uşor în aer. Abia acum am băgat de seamă că în dosul lor se afla un fel de fagure mare, ca de albine. Era acoperit într-o parte de ghirlandele de metal, zbârcite ca o piele jupuită şi arsă. Aspectul de fagure pe care-l avea acolo peretele, venea de la găurile amplasate foarte regulat. Acestea formau un fel de mozaic poligonal. În ele se găseau fiinţele acelea cenuşii, ce păreau mai înainte argintii. Peretele era căptuşit cu o puzderie întreagă de asemenea fiinţe.

— Priviţi! strigai cu o voce sugrumată. Priviţi!

Tovarăşii mei s-au apropiat. Au ridicat restul plasei care atârna din tavan, şi am luat cu toţii în mână câte o grămadă din fiinţele acelea uşoare, aproape imponderabile. Mutate din loc, foşneau şi răsunau în surdină ca nişte solzi metalici. De sub tălpile noastre săreau sute de astfel de fiinţe, strivite. Ceilalţi, emoţionaţi ca şi mine, tăceau. Mi-am adus atunci aminte de desenul de pe perete şi, ridicând reflectorul, l-am scos la iveală, din întuneric.

— Reprezintă ceva în felul sistemului heliocentric, şopti Rainer. La mijloc Soarele, apoi orbita lui Venus, iar mai departe, Pământul… Este sistemul nostru planetar.

— Dar acolo mai e ceva, vedeţi?

De la Venus pornea o linie dreaptă, punctată, necolorată, direct spre Pământ. Lega ambele planete. O teamă stranie îmi năpădi inima. Mi-am rotit repede ochii în jur, dar grota era goală. Numai firele metalice atârnate de boltă se legănau încet, lăsând să cadă din ele fulgi foarte uşori de funingine.

— Aici au fost oameni… şopti eu, căci nu îndrăzneam să vorbesc tare.

— Nu, astea n-au fost create de mâna omului, răspunse Arseniev.

— Ce strălucire are stânca aici, ca o glazură! adăugai eu după o clipă.

Suprafaţa peretelui convergea într-o reţea de vinişoare mărunte, lucitoare şi albăstrui.

— Ce poate fi asta, doctore Rainer?

— Nu ştiu, n-am văzut niciodată aşa ceva… Parcă ar fi avânturit, dar topit la o temperatură neobişnuit de înaltă… Nu ştiu, repetă el.

Arseniev vârî o mină de astfel de fiinţe metalice în buzunarul costumului său de scafandru.

— Prieteni, în momentul de faţă nu putem sta să apreciem importanţa descoperirii noastre. Trebuie să mergem mai departe, dar mai ales repede. Peste patru ore va fi întuneric.

Am părăsit grota, fără să mai scoatem vreun cuvânt. Afară, ceaţa parcă se îngroşase puţin şi luase nişte nuanţe albăstrui; dar în acelaşi timp parcă se şi mai rărise. Coborând panta dulce, puteam să văd acum fără greutate pe ultimul tovarăş din grup.

Am parcurs cu pas întins cel puţin zece kilometri de teren drept. Apoi terenul părea că se ridică, dar aceasta putea fi o iluzie, fiindcă privirea n-avea niciun fel de reper. Deodată, prin ceaţă se auzi în faţa mea un strigăt înăbuşit şi un ecou surd. Am sărit înainte.

Arseniev stătea întins jos, rezemându-se cu tot trupul în amândouă mâinile.

— Opriţi-vă! Opriţi-vă! strigă, ridicând pioletul în sus.

Am mai înaintat un pas. În faţa lui se deschidea o genune întunecoasă. Adâncul ei era scufundat în ceaţă. Nici cu ajutorul radarscoapelor n-am reuşit să zărim celălalt

perete. Rainer spuse că s-ar putea ca celălalt perete nici să nu existe şi că ne aflăm la marginea platoului care se termină aici abrupt.

— Înseamnă că ne-ar mai despărţi de rachetă cel mult treizeci de kilometri, zise Arseniev, încercând să se orienteze pe harta, din păcate numai schiţată, care ne indusese în eroare de câteva ori până acum.

— Vom încerca să coborâm; cu cât vom fi mai jos, cu atât va fi mai bine, şi poate vom reuşi să găsim vreun adăpost.

Câteva sute de paşi mai încolo, malul abrupt nu mai era vertical; pe ecranele radarscoapelor apăru o imagine verzuie a povârnişurilor oblice, care ne îmbia la coborâş. Am pornit primul. În jur se învălătuceau îngrămădiri suple de vapori. Amurgul se înteţea, ceaţa lua nuanţe albăstrui, cenuşii şi în fine violete. În câteva locuri a trebuit să ne căţărăm în mâini, căci tălpile încălţămintei noastre, ghintuite cu ţinte, alunecau pe plăcile netede. N-am scăpat, totuşi, fără să şi cădem. Mai jos, panta era mai lină. Dar stânca era brăzdată de nişte şanţuri adânci, care se încrucişau. Acestea erau foarte periculoase, căci o călcătură greşită putea avea ca rezultat ruperea unui picior.

Cineva mă depăşise – pare-se Arseniev. Am zărit în faţă lumina albă a lanternei lui, înconjurată de un cerc multicolor. Strălucirea ei difuză se pierdea în pâclă. Fascicolul de lumină oscilă o clipă în mers, apoi coborî deodată şi rămase nemişcat. Orbit (privisem direct spre becul lanternei), pierdusem din vedere o crăpătură largă şi am căzut în ea aproape până la genunchi. Tendonul întins începu să mă doară. M-am aşezat, spre a-mi examina piciorul. Frânghia mea se frecă de câteva ori de pietre, apoi tu smucită de sus.

— Alo, profesore! Opreşte-te! am strigat tare.

Nu răspunse nimeni. M-am ridicat şi, şchiopătând uşor, am pornit în direcţia în care se vedeau mişcându-se umbrele şterse ale celorlalţi. Întorcându-mi ochii în sus, am zărit printre malurile surpăturii cerul, ca un râu larg de lumină. Aşa arată suprafaţa apei văzută de la fund de un plonjor.

Lumina lanternei se stinse brusc.

— Greu! Hai să pătrundem acolo, se auzi glasul lui Rainer.

— Aşteaptă puţin!

Era vocea lui Arseniev. Lanterna se aprinse din nou, cu irizări multicolore în pânza tremurătoare a ceţii. Am observat că amândoi erau aplecaţi; la picioarele lor, terenul se rupea deodată, formând un şanţ ce se pierdea în negură.

În acel moment, raza electrică, mată, ilumină casca lui Soltik, care se ridica din adânc. Rainer îl ajută să se caţere pe mal.

— Se poate coborî, spuse inginerul, panta e domoală, dar jos e din ce în ce mai cald.

— Creşte temperatura? Nu cumva o să coborâm aşa până în centrul planetei? observă Rainer.

Fără să vrem, ne-am pomenit strânşi toţi laolaltă. Păream patru uriaşi, negri, în combinezoane cutate, în gemuleţele căştilor scânteiau reflexe albăstrui.

— Va trebui să sacrificăm un cartuş cu magneziu, spuse Arseniev şi scoase din buzunar o cutiuţă plată. Erau cartuşele pentru semnalizări, menite să atragă atenţia rachetei, care dispăruse odată cu elicopterul.

— Are careva din voi, din întâmplare, o batistă în buzunarul exterior?

Rainer i-a întins o batistă. Astronomul o sfâşie cu cuţitul la mijloc, vârî cartuşul acolo, iar colţurile batistei le

strânse şi le legă cu aţă.

M-am lămurit: profesorul ştia să se descurce fără pistolul de semnalizare! Lovi cu putere o dată, şi încă o dată, cu pumnul, în capsula cartuşului, iar când se auzi un fâsâit uşor aruncă pachetul astfel întocmit peste marginea stâncii.

Am întors capul spre prăpastie. Lumina orbitoare a magneziului spintecă ceaţa. Se zăriră versanţii: cel pe care stăteam noi şi cel opus, la o distanţă de vreo şaizeci de metri, apoi un val de ceaţă acoperi cartuşul care ardea. Dar ceaţa n-a durat mult, s-a împrăştiat repede, iar de sub mica paraşută improvizată a cartuşului răbufni o lumină puternică, ce nu ţinu însă decât foarte puţin. Totuşi, fu destul ca să cuprindă întreaga surpătură. În adânc se zări o masă amorfă, negricioasă, care sclipi ca un val de lavă pietrificată. Când sclipirea scăzu, mi se păru că masa se lăţeşte, apoi se contractă, ca un şarpe ce înghite o pradă copioasă.

Pe urmă totul dispăru în beznă.

Îndepărtându-ne puţin de această surpătură, Arseniev îşi puse amândouă mâinile în brâu.

— Mereu acelaşi lucru: când să zicem că am scăpat de o piedică, abia ne lovim de altele zece… Ce părere aveţi despre ceea ce aţi văzut acolo? şi arătă în jos.

— Am observat o mişcare, începu Rainer cu timiditate, dar nu ştiu dacă n-a fost o iluzie…

— Nu, n-a fost o iluzie, îl întrerupse astronomul. Am putea sacrifica încă un cartuş, dar nu merită.

Se apropie de mal şi îndreptă fascicolul de lumină al lanternei în jos, dar acesta se înecă în ceaţă.

— Ce-i asta? La naiba!

— Un torent de lavă? se întrebă Rainer.

Aveam impresia că e ceva care curge. Dar temperatura era prea joasa, ca să poată fi vorba de aşa ceva.

— Poate vreun canal?

— Canale pe planeta Venus?

— Până la fund nu-s mai mult de treizeci de metri, am intervenit eu. Cu toate că e greu de apreciat exact.

— Oricum, trebuie să coborâm. Hai după mine.

Arseniev se lăsă primul pe margine. Coboram în tăcere, la început cu spatele înainte, apoi ne-am întors cu faţa şi am pornit-o mai repede. Stânca, asemenea unui strat de bazalt, era acoperită de brazde cu muchiile ascuţite. Deodată Soltik strigă:

— Atenţie! Aici!

Lanterna se fixă într-un punct. În cercul de lumină apăru un val negricios care se întindea în ambele părţi, dincolo de raza de lumină. Strălucea opac ca o coamă de balenă. Valul umplea albia stâncoasă, de altfel nu prea adâncă, apoi se ridica peste malurile pietroase, distanţate între ele cam vreo zece metri. Spinarea lui era uşor ondulată, iar ondulările veneau din partea dreaptă şi se continuau în stânga.

— Peristaltică, şopti cineva.

Arseniev mergea pe creasta stâncii, ca pe o pasarelă, în direcţia acelei mase negre. Se opri la marginea ei, astfel încât putea s-o atingă cu piciorul. O mâzgă cleioasă i se prinse de încălţăminte. În locul atins, masa se contractă. Ritmul ondulărilor sub care se înfăţişase până atunci se tulbură. Aerul vibra. Un suflu scurt adie de-a lungul pereţilor, iar plămada strălucitoare începu să se umfle, să se rostogolească, semilichidă; aci devenea inertă, pentru ca imediat după aceea să trimită o limbă largă, ce se revărsa spre capătul stâncii pe care se afla Arseniev.

— Atenţie, profesore! am strigat eu.

Stând nemişcat, el îl aştepta pe următorul dintre noi.

Mâzga neagră îi atinse încălţămintea, apoi se retrase, pentru ca dintr-odată să se repeadă spre el, în timp ce din ceată apăru o cocoaşă mare, ca un val, care se lupta să ajungă la mal. În acea clipă cineva, mi se pare Rainer, aprinse lanterna sa. Profesorul scoase un ţipăt şi sări iute înapoi. Noroiul negru îl cuprinsese aproape până la genunchi. O contracţie nouă, puternica, se produse deodată în masa amorfă.

— Înapoi, profesore, înapoi! am strigat eu.

Nu puteam înţelege de ce stătea aşa, pironit acolo. Se încovoiase, iar spinarea îi tremura, de parcă ar fi ridicat o greutate. Soltik, care se afla cel mai aproape, se întinse să-l tragă, dar alunecă şi căzu de pe stâncă, înfundându-se aproape până la brâu în masa vâscoasă. Scoase şi el un ţipăt sugrumat. Am apucat frânghia cu amândouă mâinile şi am tras de ea cu toată puterea. Rainer îmi sări în ajutor. Frânghia se strângea şi cădea în rotocoale pe pietre. În lumina lanternei, zării faţa lui Soltik – era crispată, convulsivă. Râul negru năvălea, pe o porţiune întinsă, spre mal, dar noi am fost mai iuţi ca el. L-am prins pe Soltik de umăr, cu a doua mână, l-am tras pe Arseniev, iar Rainer mă sprijini să mă caţăr pe pantă. Ambii salvaţi aproape nici nu-şi mai puteau mişca picioarele şi se rezemau cu toată greutatea de mine. Unul din ei gemea.

— Sunteţi răniţi? îi întrebai, speriat de tăcerea lor.

— Mai departe, mai departe, sus! striga Rainer.

M-am urcat mai sus, târându-i pe amândoi după mine. Cum puneau picioarele jos, parcă le erau din lemn. În fine, Arseniev glăsui primul:

— Şoc… electric, bâigui el, cu gâtlejul înăbuşit.

Ne-am urcat câţiva metri mai sus. Arseniev pierduse lanterna. Am scos-o pe a mea şi am îndreptat gura cilindrului metalic în jos, apăsând pe întrerupător.

Totul părea o erupţie de noroi, dar mâzga aceea neagră nu urma o mişcare pasivă, nu era supusă numai forţei de gravitaţie. Se umflase, formând nişte bule monstruoase, creştea, iar din adânc se năpusteau alte valuri, tinzând să inunde malul.

— Înapoi! se auzi iarăşi o voce puternică.

Revăd parcă şi acum scena aceea. Arseniev se desprinse din strânsoarea mea, îşi desfăcu larg picioarele, întinse mâna spre tocul lui Soltik, apucă emiţătorul de radiaţie şi se aplecă într-o parte.

Un fulger alb porni cu un şuierat pătrunzător în jos. O dogoare cumplită ne lovi în piept. Arseniev apăsă a doua oară declanşatorul şi al doilea fulger, ca o explozie solară, se înfipse chiar în mijlocul acelei mase negre umflate. Apoi se făcu din nou întuneric. Ştiam că nu-i bine să priveşti spre gura emiţătorului de radiaţie, atunci când acesta funcţionează, dar curiozitatea fusese mai puternică. În fundul ochilor mi se roteau acum o puzderie de scântei aurii şi negre. Câteva clipe nu mai putui vedea nimic, cu toate că apăsam cu îndârjire butonul lanternei. Dar până la urmă scânteile jucăuşe dispărură. Albia stâncoasă era goală. Resturile tremurânde, bulgării de zgură arsă, grămezile de cenuşă lipicioasă, pâlpâiau în raza de acţiune a radiaţiei. Rotocoale vinete de fum se ridicau în ceaţă. Din pietre se scurgea o apă murdară, parcă tulburată cu şlam. Ici-colo, mai trosneau încă rămăşiţele ce nu arseseră complet. Am coborât în albie şi am luminat-o cu lanterna în ambele direcţii. Masa aceea neagră dispăruse. Ne-am urcat pe malul celălalt. Arseniev îşi examină picioarele. Combinezonul îi era pătat pe pulpe, parcă acoperit cu o mucoasă, iar încălţămintea lui căpătase o culoare neagră-cenuşie.

— Profesore, ai pomenit de o descărcare electrică?

întrebai eu. Te-a atins? Dar pe dumneata, inginere? Ce putea să fie asta?

— Înainte, înainte, răspunse astronomul, scuturându-şi costumul de scafandru de resturile de substanţă lipicioasă. Trebuie să mergem mai departe, şi o să stăm pe urmă de vorbă.

Cel de al doilea perete al defileului negru era mai puţin abrupt. L-am escaladat într-o jumătate de oră şi am ajuns pe un şes, acoperit cu ceţuri ce se învolburau neliniştitor. Acum puteam să discutăm în timpul mersului.

— Noroc că costumele noastre de scafandru au proprietăţi izolante, spuse Arseniev, altfel aş fi păţit-o! Ai fi păţit-o şi dumneata, Soltik!

— M-a prins un spasm şi n-am mai putut să deschid gura, recunoscu inginerul.

— Iar eu, la început, când am căzut acolo, am primit o lovitură atât de tare, încât aproape că am paralizat. Credeam că o să mă sufoc. Muşchii îmi erau ca de lemn, adăugă Arseniev.

— Noroc că această vietate n-a mai avut de-a face până acum cu o fibră sintetică bună, se pronunţă Rainer.

— Cum vietate? Consideri că mâzga aceea neagră are proprietăţi vitale? am întrebat eu mirat.

— Cred că este un râu de protoplasma vie. Ai văzut doar cum se mişca, cum reacţiona la orice contact, încercând să înghită tot ceea ce atingea. Totul depindea de o clipită.

— Deci dumneata crezi că acea… acest… – nu eram în stare să aleg pronumele corespunzător – că aceasta era o vietate? Ceva în felul unui ţipar electric, sau al unei torpile?

— Torpilele sunt numai pe Pământ, iar noi suntem pe Venus. Nici vietate şi nici plantă, ci pur şi simplu o plasmă vie.

— Nu-mi intră în cap că aceasta poate trăi, am răspuns eu. Doar şi apa din râu se mişcă, şi totuşi nimeni n-o să spună că e vie.

— E un fel de a spune, observă Arseniev. Această masă are anumite caracteristici ale substanţei vii, dar nu mi se pare să aibă… Staţi, ce-i şuieratul ăsta?

Amurgul cădea din ce în ce mai repede. Se făcea întuneric. De câteva clipe, aveam impresia că se întâmplă ceva curios, dar abia după exclamaţia lui Arseniev am auzit şuieratul, a cărui sursă trebuia să fie prin apropiere. Am privit la încheietura mâinii, şi un strigăt mi se opri în gâtlej. La braţul stâng aveam prins un compas magnetic, pe care însă nu-l foloseam, fiindcă îl înlocuiam cu girocompasul, după sistemul lui Sperry mult mai sigur. Aruncându-mi ochii asupra compasului magnetic, am văzut că acul lui, o săgeată cu fosfor, de obicei luminoasă, se transformase acum într-un disc strălucitor, prin faptul că se rotea cu o viteză nemaipomenită, emiţând un anumit zumzet abia auzit, dar ascuţit.

— Uită-te, profesore…

Printre nori apărură nişte străluciri violete. În amurgul ce se lăsa, atârnau nişte nori argintii, inerţi, ca pântecele unor peşti morţi. Lumina spectrală, fără direcţie, cădea la sol. Întregul teren părea că se înmoaie şi se topeşte. Atmosfera luă o înfăţişare ciudată: sus se desfăşurau nişte draperii în cute, acestea se prefăceau într-un fel de stâlpi din care se revărsau nişte lumini de un argintiu tulbure. Până la urmă, întreaga împrejurime se aprindea alternativ, când în straturile inferioare, când în cele superioare, de aburi, şi totul se petrecea în tăcere, iar în această învălmăşire de umbre cenuşii şi de străluciri sidefate, ici-colo se roteau nişte cozi de foc şi nişte sfere, care cădeau în jos foarte lin, cu

aureole de scântei violete. Fără să vrem, am încetinit mersul. Auzeam cum Arseniev îi spunea lui Rainer că acest fenomen e un fel de furtună electromagnetică.

— Fii atent la stingerea ritmică a strălucirii!

Într-adevăr, chiar aşa se întâmpla. Rotaţiile acului de la compas se intensificau tot mai mult, dar la fiecare câteva minute îşi schimbau direcţia, iar salturile de la o rotaţie la alta coincideau cu stingerea nimburilor spectrale. Nori înalţi, vizibili prin ceaţă, atât de puternică era lumina lor, veneau mereu prin văzduh. Mă neliniştea tăcerea absolută care domnea în jur. Părea că prevesteşte ceva rău. Arseniev nu mai discuta acum cu Rainer despre ionizare, despre fotoni şi orbitele electronice. Ne-am oprit în lumina dispersată care se stingea încet şi în acelaşi timp parcă se lăsa pe sol, pe când straturile înalte ale atmosferei erau cuprinse de un amurg din ce în ce mai negru. Aerul dimprejur continua să rămână într-o nemişcare moartă, dar de undeva, de la o înălţime mare, începu deodată să străbată un murmur îndepărtat şi surd, care se transforma într-o lamentaţie jalnică.

— Mi-e teamă că va trebui să ne întoarcem în defileu, spuse Arseniev.

Ne oprirăm nehotărâţi, neştiind ce să facem. În acea clipă, aerul fu străpuns de un vuiet, asemănător celui pe care-l emite un avion în picaj. Ceaţa se legănă puţin, apoi se împrăştie. Ultimele ţâşniri ale luminii electrice dispărură. Din întuneric, se isca o furtună puternică. Abia puteam să stăm în picioare, ţinându-ne cu mâinile de stânci. Unul din noi aprinse lanterna. Ceaţa nu se mai îngrămădea în fascicolul de lumină, ci dispărea repede, ca un torent de apă tulbure căruia i s-au deschis zăgazurile.

Nimeni nu scotea un cuvânt. Ne-am întors şi, împinşi

de furtuna teribilă, am luat-o la fugă, împleticindu-ne şi clătinându-ne, înapoi spre defileu. Vijelia urla strident în antenele căştilor; vântul puternic ne bătea în spate ca o pânză umflata, făcând să fluture cutele combinezoanelor. Am alergat aşa, nu ştiu cât, până când în faţa noastră, în întuneric, apăru un nor, aparent nemişcat, care se rotea în loc cu o viteză ameţitoare. Era un vârtej de ceaţă deasă, ce se răsucea între pereţii defileului. Pe măsură ce coboram, presiunea vântului slăbea. Rafalele lui invizibile răsunau deasupra surpăturii ca nişte flamuri surprinse de vârtej. Bâjbâind prin beznă, ne-am strâns sub un colţ de stânca. În şuvoiul alb al luminii pe care o aprinsese unul din tovarăşi, ceaţa fierbea ca într-un cazan clocotind. Deasupra noastră, peste şesul cufundat în întuneric, vuia un amestec de lamentări pătrunzătoare, de schelălăituri, de cotcodăceli şi chicoteli. Părea că se înfruntau acolo haite întregi de hiene şi şacali. Deodată, întunericul se lumină brusc, ca şi cum ceaţa ar fi fost străbătută de o coloană de mercur arzător. Tună. Bubuitul căzu peste noi ca un capac masiv. În acelaşi timp, am simţit nişte lovituri mărunte, uşoare, pe umeri şi pe braţe, iar în lumina lanternei străluceau picăturile care cădeau oblic.

Ploua!

Bubuiturile se înteţiră. Sus, vântul nu se mai lamenta, ci urla asurzitor. Ploaia cădea în valuri biciuitoare. Ne-am lipit strâns de stâncă. Apa care se scurgea de pe căşti şi de pe costumele de scafandru, strălucea acum în lumina lanternei. În jurul nostru începu să se formeze o băltoacă. La un moment dat, stânca bubuia ca o tobă. În acelaşi timp, auzirăm lovituri repetate în căşti. Cădea grindină.

„Asta ne mai lipsea", îmi spusei eu.

Grindina, mare ca bobul de fasole, bătea în căşti, fără a

ne pricinui vreun rău, dar bucăţile de gheaţa ne stinghereau vederea.

— Veniţi aici, lângă mine! strigă Arseniev.

Într-adevăr, câţiva paşi mai încolo, într-o scobitură a stâncii, grindina bătea mai puţin. Apa care se scurgea de pe povârnişuri şipotea din ce în ce mai tare. În lumina lanternei pe care astronomul o atârnase la piept, perdeaua de gheaţă ce cădea de sus căpătase o strălucire mată, tulbure.

Stânca ne adăpostea la cap, dar simţeam la picioare, ca mii de înţepături mărunte, grindina ce ricoşa în pietrele din jurul nostru.

Urletul neîntrerupt al uraganului era zguduit din când în când de tunete prelungite. Fulgerele brăzdau ceţurile, ce se învolburau cu furie, luminând aversele de ploaie şi stâncile ude de apă. Cu mare greutate am reuşit să rostogolim şi să aducem în adăpostul nostru de sub peretele stâncii câteva pietre netede, pe care ne-am aşezat; vizoarele căştilor erau acoperite de stropi de apă, astfel că aproape nici nu mai vedeam prin ele. Stăteam zgribuliţi, noaptea nu se mai termina, ceasurile se scurgeau încet unul după altul, iar furtuna nu înceta. Când grindina conteni totuşi, în fascicolul de lumină, apăru, în schimb, albul fulgilor de zăpadă ce cădeau în viitoare.

Tovarăşii mei nemişcaţi, cu respiraţii liniştite, păreau că adormiseră. Eu însă nu puteam să adorm, cu toate că eram foarte obosit. Îmi spuneam că trebuie să rămân treaz pentru a continua cât mai repede drumul, şi de aceea strângeam din pleoape ca să alung somnul şi să nu mă las cuprins de psalmodierile şuierătoare ale furtunii. Dar în bezna înconjurătoare îmi reveneau mereu în minte imagini proaspete şi obsedante. Ba o surpătură abruptă, acoperită cu o mâzgă neagră, vibrândă, se întindea spre noi, ba revedeam

elicopterul în flăcări, ba mi se părea că mă aflu din nou în grota aceea misterioasă, iluminată de lanternele noastre. Uneori aveam vedenia unui peisaj cu piscuri abrupte şi cu văi pline de ceaţă, unde sus, pe cerul verzui ca o sticlă groasă, ardea un soare imens. Muşchii îmi tremurau din cauza oboselii, din stâncă se ridica un frig pătrunzător, dar nu îndrăzneam să deschid aparatul electric de încălzire, deoarece trebuia să facem economie la baterie, căci aceasta alimenta şi aparatul de radio. Neputând să adorm, ascultând respiraţiile adânci ale celorlalţi, încercam să mă gândesc la întâmplările din ultimul timp. Oare catastrofa aceea să fi fost într-adevăr un accident? Poate că în jurul nostru vegheau forte necunoscute, care ne urmăreau, pe când noi credeam că avem libertate de acţiune? Nu eram în stare să cuprind cu imaginaţia esenţa tuturor acestor întâmplări. Dacă planeta era locuită de insectele acelea metalice, atunci ce putea să însemne râul acela negru de protoplasmă? Dar grota aceea, care reprezenta ceva în felul unui cimitir extraordinar? Cum a apărut acel crater imens, de ce s-a rupt în două conducta aceea subterană?

Nici eu singur nu ştiu când am căzut într-un somn adânc, fără cunoştinţă. Când am deschis ochii, eram ţeapăn. Ceasul arăta ora şase. Pe Pământ, în părţile noastre, se făcea acum ziuă, dar aici domnea un întuneric atât de nepătruns, încât nu puteam nici măcar să disting gemuleţul vizorului de restul căştii metalice. Ecranul palid, abia vizibil ziua, al radarscopului, umplea interiorul căştii cu o lumină verzuie, fosforescentă. Urletul vântului slăbise. Nu se mai auzea nici ploaia. Cu precauţie, ca să nu-i trezesc, m-am fofilat din mijlocul tovarăşilor care dormeau un somn profund. Combinezonul mi se acoperi cu o pojghiţă subţire de gheaţă, care se scutura la fiecare mişcare. Am aprins pentru un

moment lanterna. Ceilalţi dormeau, ca nişte mogâldeţe nemişcate, ghemuiţi sub stâncă. Ceaţa rară aluneca agale, împinsă de o suflare rece.

Am început să fac mişcări energice, să mă lovesc cu mâinile în coapse şi în umeri. Zgomotul pe care-l stârneam îl trezi din somn pe Soltik. Peste o clipă, se sculară şi ceilalţi, văitându-se de frig. După un scurt timp, am pornit la drum. În şes bătea un vânt violent, iar frigul pătrundea prin toate straturile izolatoare ale costumului de scafandru. Sub tălpi se spărgea pojghiţa subţire de gheaţă ce se formase peste băltoace; în unele locuri terenul ceda şi picioarele ni se afundau atunci în noroiul mocirlos. Când, la un moment dat, m-am întors şi am luminat cu lanterna chipurile celor care păşeau după mine, am văzut gemuleţele aburite ale căştilor, iar în dosul acestora am zărit ochii lor înflăcăraţi şi feţele acoperite cu o barbă nerasă de câteva zile. Puteam să-mi închipui perfect de bine cum arătam şi eu!

Încă din momentul când amurgul începu să cadă la marginea defileului, auzeam semnalele radiofonice emise de rachetă, dar furtuna electrică de mai târziu le acoperise, şi de abia acum au început să se facă din nou auzite în receptoare. Mulţumită lor, ne putem continua drumul prin întunericul cel mai mare, fără să ne fie teamă că ne vom rătăci. Lăsam în beznă, unele după altele, lanţuri de dealuri nu prea înalte. Rainer mergea imediat după Arseniev. Încovoiat, de parcă se făcuse cu un cap mai mic. Abia îşi mişca picioarele. La un moment dat, se aşeză jos. Astronomul se întoarse şi-l ruga ca pe un copil mic:

— Hai, Henric. Scoală-te…

Celălalt nu răspunse. Stătea pe jumătate lungit, respirând greu. M-am îndreptat spre el ca să-l ajut, dar Arseniev mă opri, cu o mişcare a mâinii.

— Nu. Să se ridice singur!

Atunci chimistul, sprijinindu-se cu mâinile de pietre, se ridică, se îndreptă foarte încet, de parcă ducea în spinare o greutate imensă, şi porni după noi.

După aceea n-am mai reţinut amănunte deosebite din drumul nostru. Aveam impresia că-mi amorţise creierul; probabil că mergeam dormitând şi numai din când în când mă trezeam. Presiunea din buteliile de oxigen scăzuse la treizeci de atmosfere; trebuia deci să mergem, să mergem fără întrerupere, pentru a ajunge la timp, înainte ca rezervoarele să se golească. Ne grăbeam, făcând uz de ultimele forte. Aveam impresia că ne urmarea cineva. Partea curioasă era că şi ceilalţi păreau cuprinşi de acelaşi simţământ. Rainer, care se afla acum în coadă, căzu de câteva ori, fiindcă se uita mereu în urma lui. La anumite intervale, cel ce conducea coloana se schimba, deoarece atenţia cu care trebuia căutat drumul prin întuneric obosea ochii.

La un moment dat, aflându-mă în frunte, am zărit sus, între nori, o coloană albă, ceţoasă. Drumul urca. Din terenul pietros se ridicau nişte lespezi aspre. Coloana aceea albă se mişca încet printre nori. Deodată îmi trecu prin minte că acesta este iarăşi vreun fenomen misterios, dar strigătul astronomului mă aduse la realitate. Sub încălţăminte scrâşneau stâncile. După alte câteva sute de paşi, am ajuns în faţa trecătorii. Departe, jos, strălucea o mare de ceaţă. Din fundul ei, se înălţa spre cer o coloană albă de lumină. Era reflectorul Cosmocratorului.

EXPERIENŢA

Lao Ciu ţinuse legătura cu elicopterul până în

momentul când Pădurea Moartă barase drumul undelor radiofonice. Toată ziua, colectivul se ocupase cu cercetarea fundului lacului. După ce ora la care trebuia să ne întoarcem trecuse, Osviatici decolă şi, descoperind din nou firul acustic, porni pe urmele lui în căutarea noastră. Dar avionul nu putea să zboare atât de încet şi de jos ca elicopterul. Osviatici pierdu de mai multe ori reperul şi pluti două ceasuri în nori, până ajunse deasupra craterului. Încercă din răsputeri să pătrundă cu avionul spre adâncul abisului, dar nu reuşi, şi era cât pe-aci să sfârşească într-o catastrofă, deoarece curenţii de aer înşelători începură să-l tragă în jos. Apoi se mai roti câtva timp prin nori, chemându-ne, făcând fără întrerupere apeluri prin radio, şi fiindcă toate acestea nu dădeau niciun rezultat, aruncă spre versanţii craterului sacii cu alimente şi zbură înapoi, având în rezervoare doar atât combustibil cât îi trebuia ca să ajungă din nou la lac.

În cursul zilei următoare neliniştea celor rămaşi pe rachetă crescu. Se gândeau dacă n-ar trebui să pornească după noi cu Cosmocratorul, cu toate că o astfel de posibilitate nu era inclusă în planul nostru, care prevedea numai zborul cu elicopterul.

Între timp se apropie amurgul şi era de prevăzut că se va stârni furtuna, de aceea racheta trebuia bine ancorată. Botul ei fu legat de stâncile de la mal cu nişte cabluri de oţel. Uraganul începu, într-adevăr, dintr-odată. Masele de aer, strânse între stânci ca într-un gâtlej, năvăleau în depresiune cu o viteză de peste trei sute de kilometri pe oră. Cosmocrator, zguduit de valurile care se spărgeau în pereţii lui, smucea violent cablurile. Pentru a contracara presiunea groaznică a aerului şi a apei, Osviatici dădu drumul la motoare şi menţinea racheta cu botul în vânt. La un moment dat, unul din cabluri se rupse, iar racheta era împinsă spre

mal. Se părea că singura salvare era să părăsească lacul, dar tovarăşii noştri nu voiau să facă aceasta, gândindu-se că s-ar putea ca noi să ne aflăm prin apropiere şi că numai uraganul ne împiedica să ajungem mai repede la rachetă. După ce intensitatea maximă a uraganului trecu, fu aprins reflectorul cel mare, a cărui lumină se înălţa ca o coloană albă din ceaţa ce învăluise suprafaţa planetei, arătându-ne drumul.

*

* * *

A doua zi m-am sculat târziu. Toţi muşchii mă dureau cumplit, dar această durere trecu încetul cu încetul. Când am intrat în Centrală, aici era pustiu. Mi-am aruncat ochii asupra aparatelor aerometrice. Presiunea creştea, iar temperatura scăzuse până la nouă grade sub zero. Corpul rachetei se ridică şi se lăsa aproape imperceptibil, ca şi cum s-ar fi aflat pe pieptul unui uriaş care dormea. Din când în când, se auzea scrâşnetul vreunui gheţar care se freca de blindajul rachetei. M-am aşezat în faţa ecranului principal. În el nu se zărea decât o noapte neagră, fără stele. Mi-am aplecat capul într-o parte. Aţipisem într-o moleşeală voluptuoasă, cu pleoapele pe jumătate închise, aşteptând să reiau firul unui vis întrerupt, când mă trezii deodată. În cabină intrase cineva. Era Chandrasekhar.

— Ei, ce mai e nou? mă întrebă el, oprindu-se în faţa mea. Ţi-ai potolit foamea cea mare de aventură?

— Nu, i-am răspuns eu. Foamea de ceva nou abia mi s-a stârnit. Cât despre foamea de aventura… probabil ca nu mi-o voi potoli niciodată.

În ziua precedentă eram aşa de obosiţi, încât le povestisem tovarăşilor noştri numai în câteva cuvinte cele prin care trecusem. Acum, am început să vorbesc pe larg despre toate – şi nu ştiu dacă asta se datora dispoziţiei pe

care o ai de obicei dimineaţa (căci lumina albăstruie a lămpilor amintea cerul în zori de zi), sau surâsului lui Chandrasekhar; în orice caz, povesteam cu multă vervă, de parcă făceam confidenţe unui prieten bun. La urmă am adăugat:

— S-au comis şi erori, cu toate că, după părerea mea, nimeni nu poate fi învinuit de ele. Arseniev, de pildă, nu şi-a respectat principiile sale, atunci când s-a oprit acolo, în grota aceea cu fiinţe metalice. Raţiunea dicta să mergem mai departe, fiindcă aveam oxigen puţin, dar nu întotdeauna ne orientăm după raţiune, şi acest lucru prinde uneori bine. Am descoperit astfel ceva, care poate avea o însemnătate mare. Arseniev a adus cu el un pumn de asemenea insecte metalice. Le-ai văzut, profesore?

— Da, sunt în laborator. Arseniev a rugat să aşteptăm cu cercetarea lor, căci vrea să fie şi el de faţă. Dar, revenind la problema greşelilor, îţi dai oare seama că cei câţiva litri de oxigen, pe care i-aţi consumat în grotă, puteau să vă lipsească, în ultima parte a drumului, şi să nu vă mai puteţi întoarce?

— Tot ce se poate.

— Ce valoare mai avea atunci descoperirea voastră?

— Dar noi nu ştiam că oxigenul s-ar putea să nu ne ajungă, şi cred că tocmai de aceea a procedat aşa Arseniev… cum am procedat, de altfel, şi eu în Pădurea Moartă.

— Aşa crezi dumneata?

— Da. Dacă aş fi ştiut că, întârziind în grotă, nu vom reuşi să mai ajungem la Cosmocrator, aş fi fost primul care m-aş fi împotrivit profesorului. Dar n-aveam de unde să ştiu asta.

— Aşa consideri dumneata… zise în surdină Chandrasekhar.

Lăsând capul în jos, privea spre plăcile de culoare închisă, totuşi lucitoare, ale Predictorului, căutând parcă să-şi vadă în ele imaginea proprie. Aşteptam plin de curiozitate să aud ce voia să spună, dar în acel moment intră în Centrală Soltik, astfel că am schimbat discuţia.

— Conducta aceea subterană, ţeava aceea metalică, descoperită de Smith, în fine Sfera Albă, trebuie să aibă vreo legătură între ele. Dar acel câmp magnetic variabil? spunea inginerul. Dacă aş şti cum produc ei electricitatea, aş şti tot!

— Te înşeli, răspunse Chandrasekhar. Dacă un marţian, bunăoară, s-ar trezi în clădirea unei filarmonici terestre, la ce i-ar ajuta cercetarea amănunţită a geometriei construcţiei, sau analiza chimică a cărămizii, a tencuielii, ori a ornamentelor, sau chiar cunoaşterea proprietăţilor fizice ale viorilor şi pianelor? Nu şi-ar putea face nici cea mai mică idee despre scopul în care a fost construită această clădire. I-ar lipsi înţelegerea celui mai important lucru.

— A muzicii, nu-i aşa? spuse Soltik.

— Nu; a istoriei speciei umane. Mai importantă decât cunoaşterea construcţiei maşinilor, este înţelegerea fiinţelor care le-au construit.

— Sunt convins că gazdele de pe planeta Venus sunt furnicile metalice, am intervenit eu. La început mi se părea curios ca astfel de creaturi minuscule să poată construi această imensă reţea energetică, dar oare construcţiile pământene nu depăşesc proporţiile omului de sute şi chiar de mii de ori? Dacă ne gândim numai la acele diguri oceanice, sau la inelul atomic sub polar.

— Nu ştiu ce sunt aceste furnici metalice, cum le numeşti dumneata, răspunse matematicianul, dar sunt convins că aici trebuie să se găsească fiinţe foarte mult asemănătoare cu noi.

— De unde poţi şti asta?

— Din ceea ce mi-ai povestit dumneata însuţi, răspunse liniştit Chandrasekhar. Aţi descoperit în acea grotă, pe perete, o inscripţie, sau mai degrabă un desen, nu-i aşa?

— Ei, da, dar…

— De ce trebuie să fie numaidecât atribuit acelor aşa numite furnici, care, după câte am observat, nu au nici măcar ochi?

— La naiba, dumneata ai dreptate! strigă Soltik.

Nu mai ştiam ce să cred.

— Evident, dar… stai puţin, profesore. Poate, totuşi, că ele au făcut acest desen din întâmplare… Adică, poate să nu fi fost un desen, ci…

— Spune, ce?

— În momentul acesta nu ştiu, dar…

Chandrasekhar surâse.

— Fii cu băgare de seamă! Văd că dumneata vrei să-ţi aperi cu orice preţ titlul de „descoperitor al furnicilor metalice". Te rog să nu amesteci faptele cu ipotezele, nu există nimic mai rău. Şi îşi încruntă deodată sprâncenele: Iertaţi-mă. Mi-a venit o idee…

Şi se fofilă printre mine şi Soltik atât de repede, încât o clipă rămaserăm amândoi cu ochii aţintiţi la uşa pe care dispăruse.

Până la prânz n-aveam de fapt nicio treabă. Planul de lucru nu prevedea nicio activitate în exteriorul rachetei. Savanţii s-au închis în laborator, de unde venea un zbârnâit supărător al transformatorului de curent. În Centrală, Osviatici stătea la Predictor. Racheta nu se mai legăna acum, fiind prinsă de gheaţa care acoperea cu un strat din ce în ce mai gros lacul. Gerul se înteţea. Mi-am aruncat ochii la cartea pe care o citea Osviatici; era „Elementele" lui Euclides. Am

ieşit încruntat în culoar. Tocmai atunci uşa laboratorului se deschise.

— S-a terminat cu legenda despre fiinţele metalice raţionale! strigă Arseniev de cum mă văzu. Era într-un şorţ lung, cu mânecile suflecate şi pe frunte avea ridicată o lupă cu doi oculari. Îmi pare rău de dumneata, pilotule, ca autor al lor. Dar faptele dezmint; de altfel, realitatea e mult mai enigmatică!

În laborator nu mai aveai loc de aparate.

Nişte bobine mari erau fixate chiar de tavan. De la o masă la alta se întindeau prin aer mănunchiuri de fire de diferite culori. Sub reflectorul mare stăteau aplecaţi Tarland, Rainer şi Lao Ciu, privind prin lupe ceva, dar eu nu puteam distinge de la uşă ce anume studiau. M-am apropiat şi, aplecându-mă, am zărit pe placa de culoare închisă nişte scântei mărunte. Fiecare cochilie metalică goală era înconjurată de câteva spirale microscopice, mai subţiri decât firul de păr, şi de câte o picătură de materie translucidă nu mai mare decât gămălia unui ac, ca o firimitură de sticlă fumurie.

— Iată organele interne ale „furnicii metalice”, zise Arseniev. Pare ceva în genul unui radioemiţător în miniatură, care funcţionează pe o undă de câţiva centimetri, însă un emiţător cu o construcţie specială. Vezi cristalul acesta? şi ridică cu o pensetă o picătură lucitoare. Acesta este un conglomerat din mai multe elemente, cristalizat în aşa fel încât formează un fel de „pachet” de vibraţii electrice înregistrate. La cea mai mică excitare, sună ca o placă de gramofon! Ce zici de asta?

— O clipă, o clipă, profesore! am strigat eu. E imposibil. Am văzut doar cu ochii mei cum reacţionau în prezenţa mea, cum se mişcau şi se contractau, ba chiar răspundeau când

mă apropiam…

— Just, răspunse plin de satisfacţie astronomul. Uite, vom învia imediat o „furnică”…

Fizicianul aşeză „furnica” pe o placă de ebonită, sub ecranul aparatului mare de radar şi, manipulând mânerele, îndreptă spre aceasta un mănunchi de unde invizibile.

— Erau foarte murdare, adăugă în acelaşi timp Arseniev. Interveniseră diferite scurtcircuite, de aceea nu voiau la început să acţioneze, dar după ce le-am curăţat, au răspuns aproape toate… Ia uitaţi-vă!

Spuse acestea foarte liniştit, iar eu rămăsei înmărmurit.

„Furnica” vibră şi se ridică, întinzând un fir subţire. Fizicianul răsucea ecranul radar, îl înălţa sau cobora, îl rotea, iar „furnica” repeta ascultătoare toate mişcările, îndreptându-se cu partea ascuţită, de unde pornea firul, spre ecran.

— Fiecare din aceste dispozitive miniaturale este prevăzut, după cum am spus, cu un cristal minuscul, cu o serie de vibraţii înregistrate, explica Arseniev. Atâta timp cât nu este excitat, rămâne fără viaţă. Poate fi excitat cu ajutorul undelor radiofonice, pe o lungime de undă de câţiva centimetri, tocmai lungimea la care lucrează aparatele noastre radar. Când te-ai apropiat, acolo în Pădurea Moartă, de „furnica” dumitale metalică, undele trimise de ecranele căştii dumitale au excitat-o. „Furnica” a căpătat viaţă şi a început să emită. Când te îndepărtai însă de ea, sau când întorceai capul, undele n-o mai nimereau şi atunci dispozitivul minuscul se deconecta. Instalaţia de care dispune este simplă, bazată pe principiul vatiometrului şi datorită ei se aşază cu precizie în direcţia din care vine mănunchiul de unde excitante. E clar?

Am dat din cap în tăcere. Ultima mea ipoteză se destrămase. M-am hotărât ca de aici înainte să nu mă mai grăbesc în a-mi formula supoziţiile.

— Deci, nu este nicio „creatură”… murmurai după o clipă.

— Evident că nu.

— Dar atunci ce poate fi?

— Asta nu ştim. Colegul Lao Ciu crede că acesta este modul în care locuitorii de pe Venus înregistrează noutăţile…

— Aha! care va să zică ar fi ceva în felul unei cărţi?

— Sau al unei plăci, al unui film, sau poate al unei scrisori… în orice caz, un fel de document, al cărui conţinut poate fi reprodus la nevoie.

— Dar vibraţiile astea… Într-adevăr şi „raportul”, acel faimos „raport”, a fost scris tot sub formă de vibraţii… Poate că sunt identice unele cu altele?

— După cum vezi, profesorul Chandrasekhar nu-i aici. De două ore încearcă să găsească un răspuns la această întrebare cu ajutorul Marax-ului. Deocamdată, trebuie să ne înarmăm cu răbdare.

Revenind spre Centrală, trecui pe lângă cabina Marax-ului. Tocmai voiam să intru acolo, dar mă reţinu o inscripţie mare, roşie, care ardea deasupra uşii: „Linişte”. La Centrală dădui din nou de Osviatici, care n-o părăsise de loc între timp, în braţe cu Euclides al său. M-am urcat deci sus, la staţia de ecluze, mi-am pus costumul de scafandru şi am ieşit deasupra, pe spinarea rachetei. Noaptea era neagra şi friguroasă.

Aprinzând lanterna, m-am convins că ceaţa se risipise. Cercul alb de lumină alunecă pe gheaţă, aruncând reflexe sclipitoare, apoi se pierdu printre nişte forme neclare,

acoperite cu un strat subţire de zăpadă.

Am stins lanterna şi m-am aşezat pe blindajul rachetei. Un timp, nu vedeam nimic. A trebuit să deconectez radarul, deoarece ecranul lui mă orbea, cu ovalul verzui de lumină din fundul căştii. Încetul cu încetul, ochii începură să mi se obişnuiască cu întunericul. Bezna din jur avea grade diferite de intensitate; cea mai mare era jos, deasupra orizontului, unde îmi spuneam că sunt munţii. Cerul era de un negru ceva mai pal, abia sesizabil, şi nu se zărea nici măcar lumina aceea pe care o aruncă pe Pământ norii, iluminaţi de la înălţime de Lună. Dedesubt, la suprafaţa apei, se auzeau nişte pocnituri scurte. Era gheaţa, care se întărea şi împingea în sus corpul rachetei. La început priveam spre nord, în direcţia trecătorii. Întorcându-mă către sud, observai limba cenuşie a zorilor. Mai întâi credeam că aceasta este o iluzie, dar scrutând cu privirea, am reuşit să deosebesc vârfurile munţilor pe un fond plumburiu, neclar. Lumina era slabă şi atât de puţină, încât, privind un timp mai îndelungat, mă îndoiam dacă văd într-adevăr, ceva, sau numai mi se pare. A trebuit să închid pentru o clipă pleoapele, şi redeschizându-le, îmi dădui seama că nu este o iluzie, că acolo pâlpâie o lumină cenuşie, extrem de slabă, dar reală.

Am reintrat în corpul rachetei, am lăsat costumul de scafandru în camera ecluzelor şi am coborât spre culoarul inferior. Lumina roşie de deasupra cabinei Marax-ului nu mai ardea. Am întredeschis uşa. Lângă pupitru, a cărui formă amintea un clopot, se aflau pe un cărucior mai multe aparate, printre care am recunoscut amplificatoarele în cascadă şi un radio difuzor obişnuit. În cabină erau patru savanţi. Fizicianul stătea aplecat asupra aparatului, iar astronomul, ceva mai departe, întors cu spatele spre mine, avea o asemenea poziţie, încât părea că observă ceva în

întuneric, între pereţii izolatori, înclinaţi, ai Marax-ului.

Chandrasekhar era retras într-un colţ. Lângă el, Rainer, rezemat de axul de construcţie, îşi acoperea faţa cu ambele mâini.

Toţi tăceau. Atitudinile lor nemişcate erau atât de curioase, încât nu îndrăznii să scot o vorbă. Lao Ciu, care mă observă primul, făcu un gest. Arseniev ridică faţa, clipind din ochi în lumina crudă:

— Dumneata?!

Rămăsesem în uşă.

— Intră, spuse Arseniev.

Mi se părea că chinezul mă priveşte într-un mod deosebit, dar nu era decât o impresie, datorită luminii ce se reflecta în ochelarii lui.

— Aţi reuşit?… Aţi descoperit ceva? Da? întrebai eu.

Lao Ciu scutură din cap.

— Nu, dar profesorul Chandrasekhar a făcut o anumită probă… o anumită experienţă, care a dat… un rezultat ciudat.

Vorbise atât de încet, încât mă trecură fiorii.

— Ce înseamnă asta?

— Se poate repeta încă o dată? întrebă chinezul.

Dar nu răspunse nimeni.

Răsuci, la cărucior, întrerupătorul amplificatorului. Se răspândi un zumzet surd, nişte zguduituri, apoi nişte şuierături neplăcute, instantanee. Deodată, din difuzor porni o melodie. Sumbră, reculeasă şi în acelaşi timp impetuoasă şi alarmantă. Nu inspira teamă, dar teama părea întipărită în ea însăşi, ca în acele enorme schelete de reptile din jurasic, înţepenite într-o contractare monstruoasă, aşa cum au fost prinse de torentul de lavă încinsă, rămânând pentru veşnicie încremenite într-o poziţie plină de durere şi spaimă cumplită. Melodia amintea de acele oase imense care au fost

cândva coloane vertebrale şi coaste, acum lipsite de viaţă, dar neprefăcute încă în stâncă de calcar, în materie moartă. Ca şi acestea, era la fel de bizară, de respingătoare, şi totodată foarte familiară, evocând, într-un anume loc, o impresie aproape umană. Am vrut să ţip: „Destul, destul, opriţi asta!” dar n-am fost în stare nici măcar să deschid gura, şi ascultam paralizat, ca şi cum aş fi privit convulsiile unui monstru din abis, cu forme curioase, de neînţeles, despre care nu ştiam nimic. În afară de faptul că moare.

Melodia sfâşietoare mai răsună o dată, apoi încetă. Difuzorul continua încă să zbârnâie ritmic, sub influenţa curentului.

Tăceam; ceilalţi tăceau şi ei. Undeva, jos, se auzea foşnetul delicat al mecanismului în funcţiune. Trecu mult, până am îndrăznit să întreb:

— Ce-a fost asta?

— Aşa răsună cristalul… unuia din acele mici dispozitive, spuse Chandrasekhar, apropiindu-se de aparat şi scoţând din el firimitura metalică.

— M-am gândit să transform aceste vibraţii electrice în vibraţii sonore, adăugă el. Nu se ştie însă dacă asta este destinaţia acestei creaţii stranii… Faptul că vibraţiile, traduse în sunete, formează o melodie, s-ar putea să fie numai o întâmplare…

— Dar celelalte? întrebai eu, arătând spre grăunţele argintii împrăştiate pe placă.

— Nimic, un haos de sunete care supără auzul, răspunse matematicianul. Dar nici eu singur nu ştiu de ce am făcut asta, continuă el după o clipă. Nu cred că asta să fie muzică, oare şi ei…

— Ce este, Lao? exclamă Arseniev.

Fizicianul se ridicase de la aparat, având pe faţă o

astfel de expresie, încât părea că rămăsese cu privirea pironită spre o lumină depărtată. Nu auzi întrebarea lui Arseniev. Lăsă încet capul în jos. Atinse de câteva ori cu degetele placa de sticlă, ca şi cum ar fi mângâiat-o, apoi se întoarse către Rainer:

— Doctore, de cât timp există, după părerea dumitale, acel strat de fier de la mal? Dumneata ai făcut analiza…

— Da, am făcut-o încă înainte de expediţia noastră fatală. Ţinând seama de procentul mic de oxigen în aer – deşi, să nu uităm, prezenţa apei acţionează ca un catalizator – cred că fierul de acolo există sub această formă de vreo sută cincizeci, hai să spunem o sută şaizeci de ani.

— Nu cumva de nouăzeci de ani?

— Nu prea cred. Numai în cazul că temperatura s-ar fi ridicat foarte mult… Dar la ce te gândeşti, profesore?

— În cazul că temperatura s-ar fi ridicat foarte mult… repetă cu glas încet chinezul, şi se aşeză.

— Oare dumneata gândeşti că… i se adresă Rainer, dar Arseniev îl opri cu un gest.

— Nu-l deranjaţi. El nu ne mai aude acum.

Această întâmplare îmi făcu o impresie aşa de puternică, încât uitai complet de lumina depărtată, a cărei pâlpâire o zărisem în întuneric, pe când mă aflam pe spinarea rachetei.

A doua zi şi în zilele următoare, cerul era străbătut de descărcări electrice liniştite, încât lumina aceea depărtată nu mai putea fi zărită.

PATA MARE

Şasesprezece zile neîntrerupte au durat cercetările noastre asupra straturilor înalte ale atmosferei. Spun zile, cu

toate că ne aflam tot timpul în întuneric, însă organismele noastre se supuneau ritmului de somn şi de muncă de douăzeci şi patru de ore, ca pe Pământ. Împreună cu fizicienii, am aşezat pe spatele rachetei aparate radar şi reflectoare cu raze ultraviolete. Am lansat de asemenea câteva baloane-sonde, care înregistrau intensitatea ionizării, iar emiţătoarele automate, amplasate în ele, ne transmiteau rezultatele măsurătorilor. Rainer îşi făcea de lucru în laborator, analizând mineralele culese în Pădurea Moartă, pe când Chandrasekhar îşi petrecea timpul în cabina Marax-ului, absorbit în nişte calcule complicate. Aşteptam cu nerăbdare să se lumineze, căci operaţiunile mai importante fuseseră amânate până avea să se facă din nou ziuă. Gheaţa acoperise tot lacul şi avea o suprafaţă perfect netedă. Tăcerea era adâncă şi netulburată de nimic. În întuneric, începură să apară printre nori nişte lumini scânteietoare, ce aminteau de aurora polară văzută prin ceaţă.

În ziua a douăzecea se abătu peste vale o puternică furtună electrică. Gheaţa trosnea şi se crăpa, ridicată de valuri, pereţii rachetei tremurau, grindina lovea, cu pietricele mari în blindajul navei, dar nici cea mai mică vibraţie a aerului nu pătrunse în interiorul ei. A doua zi, totul se linişti, iar gerul slăbi, căci mercurul din termometru se ridică până la patru grade sub zero, în timp ce barometrul începu să coboare. Se apropia revărsatul zorilor, şi odată cu aceasta se stârni o nouă furtună puternică. Arseniev dădu ordinul de decolare. Aflându-mă pentru ultima oară pe spinarea rachetei, văzui că cerul devenea greu, plumburiu. O lumină palidă cuprinsese gheţurile care ferecaseră lacul. Apoi clapele se închiseră şi motoarele porniră să duduie. Gheaţa crăpa cu un zgomot de tunet, se rupea în bucăţi, sărea în sus deasupra botului Cosmocratorului. Racheta

mătură apa cu flăcările sale şi, lăsând în urma ei o dâră albă învolburată, se ridică vertical în văzduh. Din bezna sfâşiată de flăcările gazelor de evacuare apărură siluetele spectrale ale munţilor şi prăpăstiile pline de umbre de un albastru închis. Ne înălţăm într-o linie elicoidală mereu mai sus, străpungând păturile groase de nori. Deodată, toţi cei ce se aflau în Centrală îşi duseră mâinile la ochi: în televizoare strălucea discul de o incandescenţă albă care se ridica din norii joşi. Zburând spre răsărit, întâlnisem Soarele cu câteva ore mai înainte ca el să apară deasupra lacului din vale.

Cosmocrator se îndreptă cu botul spre Pământ, ca şi cum ar fi intenţionat să pornească spre abisul ce separa cele două planete, dar navigatorii nu făceau decât să plaseze nava în raza fascicolului de unde radiofonice, care ne aduceau noutăţi de acasă. Câteva ore am zburat în vid, sub cerul negru, plin de stele, pe care nu le mai văzusem de atâta timp Apoi, ca un înotător care caută fundul apei, Cosmocratorul se scufundă în nori. Din când în când, se deschideau orificiile din care coborau, pe cabluri lungi, antenele auxiliare de radar. Aparatele de inducţie căutau prin ceaţă zăcământul de fier. În ambele laboratoare, analizatoarele vibraţiilor înregistrau şi despicau undele ce se reflectau de la suprafaţa invizibilă a solului. Din instrucţiunile primite la preluarea postului, mi-am dat seama că ne îndreptăm spre valea Sferei Albe. La ora unsprezece apăru în Centrală Arseniev. Era distrat, răspundea la întrebări visător şi cu întârziere, ca şi cum s-ar fi gândit la altceva. Controla aparatele şi-mi recomandă în mod special să fiu atent la indicaţiile gravimetrului.

— Dacă vor interveni modificări, te rog să-mi aduci la cunoştinţă imediat, spuse el.

— Precis că nu vor interveni, profesore, am răspuns

eu, fiindcă nu vom face mai mult de trei sferturi de kilometru pe secundă.

— Eventualele modificări n-au nimic comun cu viteza noastră.

Mirat, nu m-am putut abţine să fac o observaţie:

— Cum aşa? Gravimetrul indică doar intensitatea gravitaţiei, iar forţa cu care ne atrage Venus este întotdeauna aceeaşi.

— Nu este vorba de atracţia planetei, răspunse Arseniev nerăbdător. Te rog să execuţi ordinul!

Am dat din umeri şi mi-am aruncat ochii la gravimetru. Indicatorul era nemişcat. Ştiam însă că Arseniev nu obişnuieşte să vorbească în bobote, şi, cu toate că nu înţelegeam cum ar putea să crească forţa de atracţie, priveam din timp în timp cadranul aparatului. Cu o jumătate de oră înainte de a ieşi din tură, am primit ordinul telefonic să înalţ nava la optzeci de kilometri. După compas şi radarscoape, valea Sferei Albe trebuia să fie acum pe aproape. Motoarele începură să lucreze mai intens şi cu mai mult zgomot, iar peste câteva minute Cosmocratorul se afla deasupra norilor. Convexitatea planetei era perfect vizibilă; spre orizont se întindeau norii lânoşi, brăzdaţi de cărări lungi, ca nişte câmpuri arate sub zăpadă.

Se auzi o sonerie puternică: arsese una din siguranţele reţelei care alimenta al doilea laborator. Vinovat de aceasta era unul din savanţi. Am conectat din nou curentul, a cărui curgere fusese întreruptă automat şi m-am întors la Predictor. Apropiindu-mă de ecrane, am observat că lumina lor slăbise. Norii se întunecaseră. Erau mari, cu partea de jos întinsă, iar cu partea superioară formând nişte ghemuri argintii. Puse în mişcare, aceste ghemuri se deplasau în aceeaşi direcţie cu Cosmocratorul. După o clipă, printre nori

apăru o pâlnie imensă, dreaptă, atingea după cât se părea – suprafaţa planetei. Pufozitatea norilor dispărea în apropierea gâtlejului aspirator al acestei pâlnii. Am întors ochii, căci privind orizontul ce se legăna, simţeam că ameţesc. Nouraşii pufoşi, nu prea aglomeraţi, care pluteau în înălţimea Cosmocratorului, dispăreau unul după altul. Coborau cu asemenea viteză, încât ai fi zis că slut împinşi de o mână nevăzută. Jos, norii, topiţi într-o masă netedă ca un metal lichid, dispăreau în abis, ca într-o morişcă vertiginoasă. Simţeam cum greutatea corpului îmi creşte; în acelaşi timp, zgomotul motoarelor se transforma într-un uruit din ce în ce mai intens. Era Predictorul care, opunând rezistenţă forţei ce încerca să ne atragă în jos, mărea puterea motrice. Cosmocratorul se deplasa pe coarda unui cerc gigantic. Diametrul acestui cerc îl apreciam la vreo sută şi câteva zeci de kilometri. Gravimetrul indica o forţă de atracţie crescândă. Nu i-am mai raportat însă lui Arseniev acest lucru, deoarece resimţeau, desigur, cu toţii asta şi fără aparat, căci mâinile şi picioarele păreau umplute cu plumb, iar executarea unei mişcări cât de simple necesita un efort mărit. Zburam deasupra căscăturii vârtejului întunecat. Racheta nu se depărtă cu niciun centimetru de la linia trasată, dar motoarele produceau un sunet ascuţit, şuierător, de parcă ar fi fost frânate într-o viteză mare. În Centrală intră Arseniev, însoţit de Soltik şi de Rainer.

— Priviţi, spuse el, aceasta e Pata Mare!

— Pata Mare?

— Da. Vă aduceţi aminte că, înainte de aterizare, am observat pe discul lui Venus o pată, care apoi a dispărut? Acum a apărut din nou, numai că de astă dată o vedem de la o distanţă incomparabil mai mică.

— Undeva prin apropiere trebuie să fie valea Sferei

Albe, am adăugat eu.

— Nu în apropiere, ci sub noi. Acolo – şi astronomul arătă spre partea concavă, adâncită în întuneric a pâlniei care rămăsese deja în urma rachetei şi se vedea acum ca o deschidere imensă, neagră. Norii se strângeau din toate părţile, în valuri lungi şi dispăreau în ea.

— Cine este de serviciu? întrebă Arseniev.

— Eu tocmai ies din tură, am răspuns, şi mă înlocuieşte Soltik.

— Bine. Deocamdată ne depărtăm de centrul de atracţie. Când gravitatea va coborî la doi „g", începem să ne rotim în jurul văii.

Întorcând ochii de la ecran, privi spre noi.

— În afară de cel care rămâne de serviciu, rog pe toţi ceilalţi să vină la Marax.

Trebuia să dau în primire lui Soltik serviciul, ceea ce a durat câteva minute. Când am intrat în cabina Marax-ului, era acolo tot echipajul. Arseniev urmărea un grafic, la pupitru, iar lângă el stătea Lao Ciu. Rainer îşi făcea de lucru la aparatul mare de proiecţie.

— În clipa de fată ne rotim în jurul Petei Mari, spuse astronomul, punând la o parte hârtiile. Este formată dintr-un vârtej de nori, atraşi de un câmp de gravitaţie artificial. Colega Rainer, putem începe, te rog.

Luminile din tavan se stinseră. În întuneric, se aprinse pe perete un ecran dreptunghiular. Pe acesta apăru o imagine verzuie, semănând cu o roată ale cărei spiţe convergeau spre centrul ei. Unele linii erau uşor ondulate.

— Aceasta este reţeaua conductelor subterane, care furnizează energie Sferei Albe, se auzi prin întuneric glasul astronomului. Prin analogie cu polul magnetic, am putea s-o numim polul de gravitaţie, deoarece produce un câmp de

gravitaţie artificial. Ceea ce vedeţi aici este ceva în felul unei fotografii Röentgen, făcută prin scoarţa planetei, cu un sfert de oră mai înainte, de la o înălţime de 80 de kilometri.

Ochii începură să mi se obişnuiască pe încetul cu lumina fosforescentă a ecranului. Liniile care reprezentau conductele, nu apăreau peste tot cu aceeaşi claritate. Aceasta se datora rezistenţei variate pe care solul o opunea razelor Röentgen, în diferitele locuri. Lanţurile muntoase întunecate apăreau ca nişte fâşii imobile în jurul văii. Lacul era aproape invizibil şi putea fi ghicit cam la mijloc, unde ecranul avea o luminozitate ceva mai slabă. La convergenţa conductelor se zărea un punct întunecat aproape negru: era Sfera Albă.

— Presupunem, continuă astronomul, că această instalaţie energetică imensă este strâns legată de problema pericolului ce ameninţa Pământul. Nu voi vorbi acum în amănunt despre asta, deoarece, deocamdată, ne vom ocupa numai de partea tehnică a cercetărilor noastre. Voi spune totuşi câteva cuvinte lămuritoare. În vreme ce ne apropiam de Venus, am observat pe suprafaţa planetei o pată întunecată. Aceasta s-a zărit câteva ore, apoi, încetul cu încetul a dispărut. După aceea, cu trei săptămâni în urmă, pe când ne aflam în vale, Sfera Albă se găsea în stare de repaus. E adevărat că a provocat catastrofa elicopterului, dar în comparaţie cu posibilităţile ei maxime, putem spune că tensiunea de atunci a curenţilor era în repaus. În prezent, activitatea ei s-a întărit din nou. Probabil trece, sau a trecut, prin punctul culminant al intensităţii. După cum putem deduce din confruntarea acestor trei fapte, intensitatea câmpului de forţă pe care o produce Sfera Albă este supusă modificărilor. Pentru noi prezintă o importanţă capitală să aflăm dacă aceste modificări au un caracter periodic, adică dacă oscilaţiile între intensitatea minimă şi cea maximă

formează un ciclu închis, care se repetă, sau dacă sunt haotice. De soluţionarea acestei probleme depind toate operaţiunile noastre următoare. Vom aştepta în văzduh până când activitatea Sferei Albe va slăbi cât mai mult. Apoi vom ameriza pe lac şi vom instala pe mal aparatele de măsurat. După cum vedeţi, spre Sfera Albă merg unsprezece conducte. Pe aceste conducte curg curenţii care se adună sub Sfera Albă, furnizând energie pentru producerea câmpului de gravitaţie. Aceşti curenţi pot să se adiţioneze sau să se reducă, în funcţie de frecvenţa impulsiunilor, de decalajul fazelor, de intensitate şi aşa mai departe. După cum ştiţi, conductele sunt aşezate în adâncul solului. Deasupra fiecărei conducte vom instala un oscilograf, care va înregistra pulsaţia curentului. Analiza înregistrărilor, astfel obţinute, ne va permite să rezolvăm problema pusă. Putem face lumină, doctore.

Ecranul se stinse şi în acelaşi timp se aprinseră lămpile. Am clipit cu toţii din ochi, pe când astronomul, apropiindu-se de pupitru, continuă:

— Sarcina nu este grea, dar e destul de periculoasă. În orice moment, putem fi surprinşi de o creştere a activităţii Sferei. Nu ştim ce influentă exercită asupra organismului uman modificările rapide ale câmpului de gravitaţie. Probabil că depăşirea unor zone la un salt brusc al forţei câmpului poate fi mortală pentru om. Afară de asta, salturile potenţialului de gravitaţie pot provoca diferite fenomene necunoscute nouă, ca încălzirea bruscă a solului, modificarea mişcării aerului, difracţia luminii în altă direcţie etc. În astfel de condiţii, orientarea poate fi pierdută uşor, mai ales pe terenul muntos dificil de sub Sfera Albă. Pentru orice eventualitate, vom lucra în trei. Două persoane vor urmări aparatele, iar a treia îi va observa pe ceilalţi de la o anumită

distanţă şi va păstra totodată legătura cu racheta.

Arseniev ne împărţi nişte formulare tipărite.

— Acesta este planul de muncă, împărţit pe grupe de câte trei persoane. Primii vor pleca Osviatici, Soltik şi Smith, pentru a pregăti…

Răsună telefonul interior. Fizicianul ridică receptorul.

— Intensitatea câmpului slăbeşte, îi comunică el lui Arseniev, şi slăbeşte foarte repede. Soltik spune că se adună nori de furtună.

Arseniev adună hârtiile de pe pupitru.

— Aceasta s-ar potrivi cu previziunile făcute… căci scăderea gravităţii trebuie să fie însoţită de o furtună electrică. Sunt întrebări de pus?

— Da, rostii eu. Trebuie să mă pregătesc pentru zborul de recunoaştere?

— Nu, nu-i necesar. Vom ameriza direct pe lac. Mai este ceva?

— Sfera Albă a fost construită de locuitorii planetei? întrebă Osviatici. În cazul acesta e posibil să-i întâlnim aici?

— N-aş putea să dau un răspuns precis. În realitate, Sfera Albă pare a fi comandată de la distanţa, dar asta nu exclude posibilitatea invocată de Osviatici. Locuitorii planetei… sunt fără îndoială fiinţe cu o inteligenţă superioară. În afară de asta, nu ştim nimic altceva despre ele şi de aceea e greu de spus ce trebuie să facem în cazul unei întâlniri cu aceste fiinţe. Pot numai să amintesc un principiu, pe care ne-am obligat să-l respectăm înainte de a decola: problema de a realiza o înţelegere cu locuitorii planetei şi de a îndepărta pericolul ce ameninţă Pământul, este mai presus decât securitatea noastră personală. Cu alte cuvinte, nu ne este permis, nu numai să atacăm, dar nici chiar să ne apărăm cu mijloace de acţiune violentă. Nu ne este de asemenea

permis să distrugem instalaţiile tehnice. Asta e tot!

Rainer şi Osviatici ieşiră. Tarland mă întrebă ceva şi în timp ce-i răspundeam la întrebare, l-am auzit pe Chandrasekhar spunându-i lui Arseniev:

— Te rog să nu mă refuzi.

— Nu te-aş refuza, dacă aş fi îndreptăţit s-o fac, răspunse astronomul. Dar cineva trebuie să rămână la Marax, şi nimeni nu-l cunoaşte mai bine ca dumneata.

— Dumneata îl numeşti pasiunea mea, replică Chandrasekhar, dar deocamdată e tocmai invers: sunt de fapt prizonierul lui.

În cabină nu mai era nimeni. Trebuia să ies, dar am rămas. Cei doi savanţi păreau că nu observă prezenţa mea.

Chandrasekhar se aşeză la pupitru. Arseniev se îndreptă spre uşă, apoi se opri deodată.

— Cât despre faptul dacă trebuie să rămân şi eu…

Nu şi-a terminat vorba şi ieşi. Chandrasekhar cu mâinile pe claviatura Marax-ului, stătea cu capul uşor aplecat şi părea că ascultă glasul motoarelor care venea din adâncul navei.

— Are dreptate, murmură el cu o voce groasă, dar şi eu am dreptate.

Cu toate că nu se uita spre mine, am înţeles că mie îmi vorbea.

— Voiai să mergi şi dumneata la mal, profesore?

— Da. Amândoi avem dreptate… aşa se întâmplă uneori în viaţă… şi de aceea asemenea momente sunt mai grele decât o problemă de matematică.

Atinse o clapă, apoi alta. Pe ecrane apărură nişte şerpi verzui, care începură să vibreze, să se bifurce, să se răsucească. Am ieşit pe cât am putut fără să fac zgomot. În cabină se răspândea din ce în ce mai puternic zbârnâitul

surd al curenţilor.

*

* * *

Am amerizat la trei ore după trecerea furtunii. Stâncile din jurul lacului erau negre de umezeală, cădea o ploaie măruntă şi zeci de torente coborau în viteză printre surpături, prăvălindu-se din pragurile înalte ce se transformaseră în cascade. Cosmocrator se opri la o distanţă respectabilă de mai. Sfera Albă nu se zărea de aici, deoarece, chiar când vântul alunga ceaţa, era acoperită de pădurea de ţepi silicoase ce se ridicau din apă, şi de surpăturile de la mal. Munţii aci apăreau, aci dispăreau printre nori, parcă spălaţi de aburii ce se înălţau în aer ca nişte coloane albe. Şalupa făcea naveta între Cosmocrator şi golf. Transportam aparatele, acumulatoarele, legăturile de cablu şi tiranţii de oţel pentru construcţia unui mic debarcader la mal, menit să ne uşureze descărcarea materialelor.

După terminarea pregătirilor, Osviatici şi cu nune am pornit să facem un ocol în jurul Sferei Albe, în căutarea conductelor subterane. Foloseam pentru aceasta aparatele de inducţie. Ecoul electric al primei conducte se făcu auzit mai jos de coasta mare stâncoasă, deasupra golfului. Era aceeaşi conductă care, mergând spre sud-est şi străbătând defileul, craterul şi platoul, ajungea până în vale, la lacul cu stratul de fier. Însemnând locul cu o movilă de pietre, ridicată în grabă, am pornit mai departe. Am observat că terenul stâncos era uscat, cu toate că bura o ploaie măruntă. Picăturile de apă se evaporau de îndată ce veneau în contact cu stânca, atât de fierbinte era aceasta. Toate crăpăturile solului erau umplute cu nisip adus de vânt. Dur, cu granulaţie mare, sărea şi se ridica de sub încălţăminte, formând nori de praf, iar când sufla vântul, întregul teren

era acoperit de un vârtej cenuşiu de pulbere. Coborând de pe ridicătura de deasupra golfului, am pierdut din vedere Sfera Albă. O astupau ţepii deşi de siliciu. Unii ajungeau până la treizeci de metri înălţime. Coloanele lor groase, netede, ţâşneau dintre stâncile înşelătoare, care, cu toată imensitatea lor, erau şubrede şi cedau adesea sub picioare, prăbuşindu-se. Am însemnat rând pe rând punctele pentru plasarea oscilografelor deasupra celorlalte conducte. Ploaia încetă, iar printre nori apărură, din loc în loc, ferestre verzi. Ceaţa se lăsa în jos, din ce în ce mai deasă, în schimb sus, văzduhul începea să se lumineze. Până la urmă, vântul împrăştie valurile de ceaţă de deasupra apei şi astfel puturăm să zărim versanţii văii.

La aproape un kilometru de la mal se zărea, ca o pată verde printre stânci, cortul punctului de observaţie. Lao Ciu urmărea de acolo progresul investigaţiilor noastre. După ce am făcut ultima piramidă din pietre în locul unde, sub prăvălituri, descoperisem cea de-a unsprezecea conductă, ne-am întors la rachetă. Soltik şi Rainer se îndreptau şi ei spre mal. Vremea se stabiliza, norii, complet albi, alunecau pe cerul care strălucea într-un verde de cea mai pură nuanţă. La fiecare câteva minute apărea soarele şi atunci întreg ţinutul căpăta o strălucire şi mai mare printre stâncile aurite se distingeau râpe şi hornuri ca nişte dungi de un albastru închis; lumina era atât de puternică, încât puteai număra cu ochiul liber stâncile pe partea opusă a lacului. Ca o lunetă mare priveam câteşitrei, de pe spinarea Cosmocratorului, cum se apropiau de golf Soltik şi Rainer şi cum se îndreptau spre partea înaltă. Când ajunseră sub coasta stâncoasă, Lao Ciu îi opri, înştiinţându-ne totodată şi pe noi că gravimetrul indică oscilaţii ale forţei câmpului. În acelaşi moment, văzduhul începu să sclipească deasupra malului ca o sticlă

curbată. Nişte curcubeie întinse, de diferite culori, care alunecau încet spre suprafaţa apei, îmbrăţişau văzduhul, pe când contururile stâncilor îndepărtate vibrau ca o flacără ce fila, înconjurate de o aură luminoasă. După un anumit timp, totul se linişti, iar tovarăşii noştri putură să înceapă munca lor.

Când unul, când altul cobora până la debarcader şi, încărcat cu oscilograful greu, se căţăra în sus, pentru a dispărea în labirintul stâncilor sfârtecate. După patru ore, la postul de observaţie se instală Rainer, iar pe teren au plecat Lao Ciu şi Tarland. Soltik, care venise cu şalupa, aduse vestea că în apropierea Sferei Albe zbârnâitul puternic al curenţilor împiedică legătura radiofonică. Toţi cei ce lucrau pe mal au fost echipaţi cu rachete de semnalizare, pentru a putea ţine legătura cu observatorul de la gravimetru, în cazul când radioul nu va putea fi auzit. La ora şase după masă, aparatele erau amplasate la locurile respective, formând în jurul Sferei Albe un cerc cu o circumferinţă de aproape un kilometru şi jumătate. La fiecare două ore, acestea trebuiau controlate, trebuia scos filmul expus care înregistra curenţii, şi introdus altul nou. La ora opt, am adus primele role de film cu înregistrarea curenţilor; imediat ce le-am adus, au şi fost trimise spre cabina Marax-ului. După două ore, au plecat spre mal Rainer şi Soltik şi-au îndeplinit misiunea fără greutăţi şi au adus a doua serie de filme. Arseniev, când nu stătea cu Chandrasekhar la Marax, ieşea pe punte, pentru a verifica indicaţiile gravimetrului principal.

Se apropia ora zece seara, după orarul pământean. Soarele se strecura prin norii subţiri şi pufoşi, iar apele lacului erau atât de nemişcate încât în interiorul rachetei nu se resimţea nici cea mai slabă legănare. Când ne veni din nou rândul, mie şi lui Osviatici, să plecăm la mal, printre vârfurile

acelor coloane de siliciu, mai sus de Sfera Albă, invizibilă de pe lac, se formase în văzduh un nor tulbure, zdrenţuit, ca o trombă de aer crescândă. Lao Ciu, care se afla la punctul de observaţie, ne-a oprit la mal, lansând trei rachete roşii şi una de fum. Părea că Sfera Albă se trezeşte din nou la viaţă: dinspre lac vântul sufla din ce în ce mai violent, iar temperatura stâncilor de la ţărm se ridică în câteva minute cu douăzeci de grade. În acelaşi timp, zbârnâitul curentului făcu imposibila legătura radiofonică la o distanţă mai mare de câţiva metri. Intensitatea câmpului crescu şi ea cu câteva grade, dar mai târziu se stabiliză. Fizicianul dădu semnalul că putem porni.

Ne-am urcat deasupra coastei stâncoase. Aproape de vârful acesteia se afla primul aparat, acoperit cu un cort mic din pânză de vele; după ce am schimbat filmele, ceea ce ne-a luat câteva minute, am pornit mai departe. Din vârful coastei, se desfăşura o privelişte largă asupra întregului ţinut. Văzduhul era foarte limpede; o ceaţă subţire învăluia numai piscurile muntoase cele mai depărtate. Deodată, m-am oprit în loc, nedumerit. Deasupra terenului plin de blocuri de piatră, de movile de nisip şi de plăci sparte, nu se mai zărea nimic.

— Osviatici, ia uită-te! am strigat. Sfera Albă a dispărut!

Privi înaintea lui.

— Ce naiba!

— Stai, stai… adăugai eu. Îmi amintesc că placa mare de sub aceste trei coloane era pe partea dreaptă a Sferei, iar conurile de colo, pe stânga; acum însă placa e în apropierea conurilor… şi între ele nu-i loc pentru nimic… deci unde era înainte Sfera? Chiar dacă s-ar fi scufundat, ar fi rămas o groapă, un spaţiu gol!

Ne uitam în jur, fără să înţelegem ce s-a întâmplat.

— Ce-i de făcut? am exclamat eu.

Ne-am întors cu faţa către versantul depărtat, unde, pe un fond cenuşiu, se zărea bătând în verde cortul gravimetrului, de mărimea gămăliei unui băi de chibrit. Am încercat să intru în legătură, prin radio, cu fizicianul, dar auzeam, numai perturbările dese ca pârâiturile unei puşti-mitraliere. Am lansat atunci în aer o rachetă albă şi două de fum, ceea ce, după codul stabilit, însemna că vrem să ni se comunice „dacă putem merge mai departe". Se scurseră mai multe clipe, până ce se ridică în depărtare o stea verde, care plană sus; suspendată un moment în văzduh, apoi începu să coboare, împinsă de vânt spre lac.

— Totul e în ordine, zise Osviatici.

Când ne-am întors cu feţele în partea cealaltă, am scos amândoi în acelaşi timp un strigăt de mirare. Sfera Albă se afla la locul ei, ca o cupolă luminoasă, înconjurată de un brâu lat de spaţiu pustiu.

— A fost un miraj! murmurai eu, dar fără să cred în ceea ce spuneam, şi am pornit în jos.

Cum toate oscilografele erau legate între ele printr-un cablu subţire, care sincroniza indicaţiile lor, mergeam de-a lungul conductei albe, când căţărându-ne pe mormanele de pietre, când coborându-ne. La fiecare aparat ne opream un moment; eu scoteam filmul expus, iar Osviatici introducea o rezervă nouă, din cele pe care le avea în rucsacul lui. În mai puţin de o oră, am controlat nouă aparate. Drumul care ducea spre cel de al zecelea trecea peste creasta coastei de piatră. În partea stângă se ridica, deasupra piscurilor silicoase, vârful Sferei Albe, iar în partea dreaptă se adâncea o scufundătură în formă de albie, umplută cu grămezi de stânci. Părea o carieră de piatră, părăsită. La un moment dat,

privii în direcţia aceea şi rămăsei înmărmurit. Jos, la o distanţă de circa o sută de metri, se zărea cineva stând pe o piatră mare. Era o mogâldeaţă întunecată, ghemuită, complet nemişcată. Osviatici, care mergea înaintea mea, se depărtase cu vreo douăzeci de paşi de mine. L-am strigat. Se întoarse şi rămase şi el pironit locului. Părea nehotărât, nu ştia ce să facă. Fără să preget, am coborât iute, sărind peste lespezile de piatră. Dar, numaidecât pierdui din ochi mogâldeaţa aceea. Abia când m-am apropiat atât de mult încât o puteam vedea bine, m-am convins că nu era un om. De peretele stâncii era rezemat un bloc lung, mare, neregulat. Lumina strălucea puternic în sinuozităţile lui maronii. Era ciudat cum de departe putea să semene cu o siluetă omenească! Doar în partea de sus aducea puţin cu un tors aplecat.

— E un bloc de lavă! strigai eu.

Osviatici, care rămăsese sus, continua să se uite spre mine: desigur că nu auzise ce spusesem eu, deoarece perturbările electrice erau foarte puternice. I-am făcut deci semn cu mâna, că nu o nimic deosebit. Se întoarse şi porni mai departe. Ceva mai încolo, apăru în dosul piramidei de piatră cortuleţul care adăpostea oscilograful.

— Aşteaptă! am strigat eu şi am luat-o în sus pe versant.

Osviatici încetini pasul dar continua să meargă înainte. Silueta lui întunecată se distingea bine pe fondul deschis al vârfului Sferei Albe.

— Aşteaptă! am strigat încă o dată.

Spaţiul din faţa mea se contractă şi se lăsa brusc, de parcă ar fi fost o foaie de tablă lucioasă pe care cineva a îndoit-o pe neaşteptate. Apoi totul se ondulă şi reveni la starea dinainte. Fui uluit. Osviatici nu se mai zărea nicăieri.

Cu o clipă mai înainte îi văzusem pentru ultima oară spatele mişcându-se, luciul căştii; păşea pe placa mare întinsă, de piatră argintie. Făcuse un pas, poate doi, pe acea placă şi dispăruse, parcă volatilizat în văzduh. Am rămas câteva secunde stupefiat, apoi am pornit cu toată iuţeala spre locul unde dispăruse el.

— Osviatici! am strigat. Osviatici!

Nu venea niciun răspuns.

Fără a pierde din ochi placa pe care-l văzusem păşind, caracteristică prin desen şi culoare, escaladam una după alta stâncile etajate sub coama coastei. În fine, ajunsei sus. Placa aceea mare, înclinată spre mine, avea suprafaţa acoperită ca de-o brumă, de aceea strălucea aşa de tare. Era într-adevăr acoperită cu nişte cristale mărunte, scânteietoare. Într-un loc, descoperii pe suprafaţa ei o fisură lungă, alburie. Piatra era destul de moale, şi cuiele din talpă pătrundeau în ea. M-am gândit că Osviatici a sărit poate în partea cealaltă. Acolo se afla o nişă formată din stânci mărginite unele de altele, bine luminată. Era acoperită cu un pietriş mărunt, peste care erau trimiţi câţiva bolovani mai mari, rotunzi, complet negri.

— Osviatici! am strigat din nou, dar nu prea tare.

Îl văzusem cu un minut mai înainte. Stătea în faţa plăcii. Nu putea să meargă în linie dreaptă, dar nici în această nişă nu putea să se ascundă, căci drumul ducea spre una din stâncile înalte ce înconjurau lacul; trebuia deci să-l fi văzut, oricum, cum se caţără. Şi nu pierdusem din ochi acest loc nicio clipită, asta puteam s-o jur. Totuşi, el nu era nicăieri. Priveam în toate părţile, dar în zadar. Pur şi simplu, nu mai ştiam unde să-l caut. Cu toate acestea, alergam printre stâncile din împrejurimi şi-l strigam mereu. Răspundeau numai trosniturile descărcărilor electrice. M-am întors pe coama coastei, pentru a lansa o rachetă. În timp

ce ridicam pistolul, observai că a dispărut şi Sfera Albă. Dispăruse la fel ca mai înainte, când mă aflam cu Osviatici deasupra golfului. Adineaori, acoperea orizontul spre versanţii unde se deschidea un defileu mare; acum gura defileului era perfect vizibilă. Simţeam ceea ce simte un boxer trimis la podea de o lovitură puternică în maxilar. Voiam să alerg în ajutorul lui Osviatici, să caut primejdia care-l ameninţa, dar nu-l găseam nici pe Osviatici, nici vreo primejdie vizibilă. Am trimis în văzduh câteva rachete roşii în semn că s-a întâmplat un accident, apoi m-am aşezat pe marginea stâncii argintii, cu picioarele atârnate în jos şi atunci văzui cum printre pietre apărură două pete negre, care se mişcau încet. Erau doi oameni în costume de scafandru. Mergeau grăbiţi în sus, alergând cât puteau, în trap; dispărură în dosul coloanelor de siliciu şi, în fine, după patruzeci de minute, se aflau în faţa mea. Erau Lao Ciu şi Soltik. Aflând ce s-a întâmplat, inginerul se apropie de marginea stâncii şi strigă:

— Osviatici! Ian, Ian!

— N-are niciun rost, spusei eu. Nu s-a dus nicăieri; aici, pe piatră, ar trebui să se vadă urmele ţintelor lui.

Aplecându-se, Soltik cercetă stânca. Pe suprafaţa lucitoare se zărea o fisură oblică, alburie. Atât şi nimic mai mult.

— A călcat apăsat, susţineam eu, nu se poate să nu fi lăsat urme.

— Dar unde a dispărut?

Vedeam bine că Soltik e furios. Dădui din umeri. Lao Ciu se oprise mai sus, pe stâncă. Fără a lua binoclul de la vizeta căştii, întrebă:

— Care din voi ducea filmele expuse?

— Eu.

— Le ai în rucsac?

— Da.

— Şi aţi scos filmul de la aparatul al zecelea?

— Nu. Tocmai într-acolo se îndrepta Osviatici, când…

— Bine.

Fizicianul cobori de pe stâncă şi se îndreptă spre cortuleţul verde care se afla la câteva zeci de paşi mai jos. În acest timp, Soltik pătrunse în nişă.

— Dumnezeule, mormăi el rotindu-şi ochii de jur-împrejur, ce poate să însemne asta… Zici că aici stătea? mă întrebă apoi încă o dată.

— Aici.

— Vino încoace! strigă el. Vino să căutăm prin ungherul ăsta blestemat.

Mă uitai spre el – se apucase să ridice bolovanii aceia negri, rotunzi. Îţi venea să râzi, dacă situaţia n-ar fi fost atât de tragică. Lao Ciu mă chema la dânsul. M-am apropiat de el. Am observat că chinezul stătea într-o poziţie ciudată – aplecat într-o parte, ca şi cum era pe cale de a-şi pierde echilibrul, totuşi nu cădea. Voiam să-l întreb ce-i cu el, când am observat că şi eu mă aflam, fără să-mi dau seama, în acea poziţie.

— Profesore, am strigat, ia te uită cum umblăm… Ce înseamnă asta?!

— N-avem timp de explicaţii acum, răspunse el. Şi mi-a întins filmul, scos din aparat, pe urmă a închis capacul.

— A mai rămas ultimul, dincolo de stânca cealaltă. Te rog, ţine-l, şi mi-a întins electrometrul.

Între timp, s-a apropiat şi Soltik. Se opri şi ne observă un moment.

— Profesore… rosti el cu o voce tremurătoare. Ce faci acolo? Tocmai acum ţi-ai găsit să te ocupi de filme?!

Lao Ciu nu răspunse. Înţelegea tot atât de bine ca şi mine că nu trebuie să ceară ajutorul lui Soltik.

Stăteam în loc, privind când spre profesorul care se îndepărta, când spre Soltik. Vântul puternic flutura combinezonul larg al inginerului. Ca împietrit, rămăsei cu ochii pironiţi la placa pe care-l văzusem pentru ultima dată pe Osviatici. Fizicianul se întoarse după câteva minute. Îmi întinse caseta.

— Du-te la mal cât se poate de iute, ia şalupa ca să ajungi mai repede la rachetă. Profesorul Chandrasekhar aşteaptă filmele. Este foarte important.

— Dar… voi? am întrebat eu.

— Rămânem aici.

— O să-l căutaţi?

— Du-te, te rog! mă zori Lao Ciu, şi în glasul lui, de obicei atât de calm, răsună ceva metalic.

Am pornit în fugă, căutând să nu încetinesc pasul acolo unde pietrele îmi stăteau în cale şi se rostogoleau la cea mai mică atingere. În văzduh se auzi un şuierat depărtat, nedefinit. Simţeam prin combinezon o suflare fierbinte de vânt. Dincolo de un banc lung de pietre apăru lacul. Nori de vapori se ridicau leneş de pe suprafaţa lui.

Alergând mereu, am auzit un sfârâit ciudat. M-am uitat la picioare: tălpile încălţămintei fumegau. Solul se încălzise de parcă ardea într-un foc nevăzut. M-am oprit. Ce era de făcut? Să mă întorc la ceilalţi? Mi-am rotit ochii în jur. Se făcea din ce în ce mai întuneric, din cauza vaporilor care năvăleau dinspre lac. Adierile vântului dogoreau ca un cuptor încins. Trebuia să ajung cât mai repede la destinaţie cu aceste filme afurisite. Am început să fug mai departe. Sărind din piatră în piatră, cu răsuflarea tăiată, transpirat, am ajuns în fine la şalupă şi m-am aruncat în ea din fugă,

astfel că barca se aplecă într-o parte şi luă apă. Am pornit spre Cosmocrator, al cărui reflector ardea cu o culoare portocalie, în ceaţă. Pe spinarea rachetei se plimba un om în costum de scafandru, cu mâinile la spate. Mă gândii o clipă că acesta e poate Osviatici. M-am avântat în goană şi cât ai bate din palme am ajuns sus. Era Arseniev. La spatele lui lumina Jupiter, învăluindu-ne siluetele într-o aureolă strălucitoare, iar în ceaţă arunca nişte umbre mari, difuze.

— Unde sunt ceilalţi? mă întrebă el.

— Au rămas acolo… am răspuns. Osviatici a dispărut.

— Cum a dispărut? se încruntă Arseniev. A căzut undeva?

— Nu, n-a căzut. A dispărut. L-am văzut cum păşea pe o stâncă mare, pe când ne aflam la al zecelea aparat. Parcă a fulgerat o dată, şi când m-am dus să văd ce-i, el nu mai era. Şi nu-i nicio surpătură, ci doar o lespede netedă, iar într-o parte a lespezii o nişă între stânci.

— Dar Sfera Albă?

— Cum?

— Am întrebat dacă ai văzut Sfera Albă!

— Nu. A dispărut şi ea.

— Aşa… făcu astronomul. Tăcu o clipă, apoi deodată ridică fata: Ai adus filmele?

— Da, profesore, am izbucnit eu. Dar trebuie să mergem repede la mal. Au să ardă acolo! Când mă întorceam, stânca era din ce în ce mai fierbinte, eu…

— Lao Ciu e acolo?

— Da. Şi Soltik.

— Te rog du filmele la Marax.

— Şi ei…?

— Au să se descurce.

— Dar pot să…

— La mal se află a doua şalupa. Nu e nevoie de dumneata acolo. Du-te.

Am coborât treptele de fier spre camera ecluzelor, şi când aerul comprimat îndepărtă atmosfera otrăvită, fără să scot costumul de scafandru, ci numai casca, am intrat în cabina Marax-ului şi am predat filmele. Rămas în prag, priveam cum Chandrasekhar aşeza rolele pe axa lungă, orizontală, cum introducea capătul fiecărei benzi în deschizătura pupitrului şi manevra mânerele contactelor. Filmele se derulau şi dispăreau repede în interiorul aparatului. Chandrasekhar atingea doar claviatura. Ecranele se aprindeau pe rând, ca nişte ochi imenşi, luminoşi. Luminile de control roşii şi albastre începură a clipi, apoi se întăriră atât de mult, încât întunecară faţa verzuie a ecranelor. Ca vrăjit, urmăream degetele lui Chandrasekhar care alunecau pe claviatură. Pe ecrane apărură nişte fulgere verzi, ţăcănitul contactelor se auzea des şi scurt, limbile ceasurilor ajunseră la limită, dar matematicianul continua să apese pe clape. Din când în când, transformatorul duduia, lovit de un curent plin, sau dincolo de perete şuiera arcul, sub acţiunea întrerupătoarelor.

Chandrasekhar rămase o clipă nemişcat, cu capul aplecat, privind de sub pleoapele pe jumătate încinse spre luminile vibrânde, apoi se depărtă de pupitru. Mai verifică o dată din ochi toate ecranele, pe urmă se întoarse către mine:

— Acum Marax-ul trebuie să ne arate ce ştie! Înţelegi despre ce este vorba? Câmpul de gravitaţie apare prin aruncarea unui impuls de curent peste alt curent. Prin aplicarea metodei lui Fourier, a celor câteva zeci de miliarde de vibraţii, pe care le-au înregistrat pe film oscilografele…

Dar nu de asta îmi ardea mie acum.

— Să lăsăm explicaţiile! am strigat. Osviatici a

dispărut!

Chandrasekhar tresări.

— Cum?! Ce s-a întâmplat?

Am început să povestesc iar de la capăt. Chandrasekhar, ascultând, se uita tot timpul la ecrane. Fără să vreau, îi urmăream privirea. Liniile luminoase, care se agitau pe ecranele laterale, deveneau din ce în ce mai palide şi se contopeau cu fondul fosforescent. În schimb, pe ecranul central dunga luminoasă se intensifica tot mai mult.

— Lao Ciu e acolo? întrebă Chandrasekhar după ce termină.

În acea clipă zbârnâitul curentului se potoli. Lămpile de control se stinseră, ecranele laterale se întunecară complet, iar pe ecranul de control se imobiliza o curbă ce făcea două cocoaşe. Chandrasekhar miji ochii. Privirea îi era învăpăiată.

— Totuşi, periodică! murmură el. Apoi pe buze îi flutură un surâs palid, de scuză parcă: Trebuie să ţi se pară inuman, că în o clipă ca asta…

Dar se întrerupse, se clătină, se retrase un pas înapoi şi se rezemă de marginea pupitrului. Lumina ce cădea de sus îi contura proeminent tâmplele şi obrajii. În acel moment îmi dădui seama că în ultimul timp nu părăsise de loc Marax-ul. Semnalul roşu ardea în permanentă, ziua şi noaptea, deasupra uşii cabinei lui.

Matematicianul strânse pleoapele şi mişcă uşor din umeri, ca şi cum ar fi scuturat de pe grumaji o povară nevăzută.

— Nu-i nimic, zise. Ei se vor întoarce, dacă…

Nu termină fraza.

— Unde este Arseniev?

— Sus.

— Poţi să-l chemi, să vie aici? E foarte important.

Pe astronom l-am găsit afară pe spinarea rachetei. Stătea aplecat şi cerceta cadranul gravimetrului. Alături, raza puternică, groasă ca o coloană, a reflectorului, se răspândea roşiatică în ceaţă.

— Deocamdată intensitatea nu creşte… răspunse încet Arseniev, ca şi cum nu m-ar fi auzit că-l chem.

Am repetat că Chandrasekhar îl pofteşte jos. Deodată se ridica în picioare:

— Gata? Ei, cum?

Nu înţelegeam despre ce este vorba, dar în acea clipă mi-am amintit murmurul matematicianului şi am spus la întâmplare:

— Periodică.

Fără niciun cuvânt, Arseniev fugi spre gura de la intrare.

— Pot să plec spre mal? am strigat în urma lui.

Se opri.

— Nu! Dumneata n-ai să fii cu nimic de folos acolo! Te rog să ai grijă de radar şi de reflector. Rachetele luminoase sunt colo, alături.

Dispăru în caja de la intrare. De jur-împrejur pluteau aburi leneşi, fierbinţi. Corpul rachetei apărea printre ei negru, ca trupul unei balene plutind moartă deasupra valurilor. Lângă reflector se afla un radarscop mobil cu două antene eliptice, vizate spre mal. Am apucat cu amândouă mâinile inelul metalic de manevrare. Pe ecran se vedea coasta stâncoasă de deasupra golfului, unde trebuiau să se zărească tovarăşii noştri. Coasta era pustie. Un fum mai gros ca ceaţa se depăna deasupra ei. M-am uitat la fotoelementul aşezat sub ecran, care indica temperatura stâncilor de la mal: două sute şaizeci de grade… Căldura aerului creştea şi

ea ca într-un cuptor: optzeci, optzeci şi cinci, nouăzeci de grade!… Cât poate să reziste acolo un om, chiar într-un combinezon din material izolant?

Minutele se scurgeau încet, fiecare clipă părea o veşnicie. Se auzea clar fâsâitul apei care începea să fiarbă de îndată ce venea în contact cu stâncile încinse ale malului. Îndreptam antena când într-o parte, când într-alta. Tocmai voiam s-o mişc iarăşi, când apăru ceva în câmpul de vizibilitate! Un om care mergea!

Lângă reflector se afla cutia cu telefonul interior. Fără să ridic receptorul, am conectat soneria continuă şi am revenit lângă radar. Pata neagră se deplasa încet printre stânci… O clipă a dispărut… apăru clin nou… apoi se desfăcu în două pete mai mici dar ciudat de deformate…

Deodată văzui totul limpede: doi oameni îl duceau pe braţe pe al treilea. Încercau să treacă peste stâncile ce ieşeau din apă, îndreptându-se spre şalupă, dar între ultima piatră şi barcă se afla un brâu de apă de culoare închisă. S-au oprit în loc, probabil pentru a se sfătui. Cât de mult regretam că nu m-am dus la mal, împotriva ordinului dat de astronom! Puteam să le vin în ajutor. Strigam, le spuneam ce să facă, fără să mă gândesc la faptul că ei nu puteau să mă audă. La un moment dat, unul din cei ce mergeau pe picioarele proprii parcă se micşoră. Am înţeles că se aplecase şi încerca să tragă şalupa de cablul de care era amarată. Ştiam că nu vor izbuti să tragă barca la mal din pricina stâncilor de sub apă. Cei doi, teferi, ar fi putut să sară fără greutate porţiunea de apă lată de un metru şi jumătate, dar al treilea… Tocmai voiam să alerg spre ponton, când deodată cel ce trăgea de cablu renunţă, se întoarse la celălalt şi-i făcu un semn. Amândoi ridicară trupul nemişcat şi, ţinându-l pe braţe, intrară în apa care fierbea la mal. Scufundaţi până la brâu,

învăluiţi de aburi, aşezară trupul în şalupă, apoi se urcară şi ei. Mai trecură câteva secunde, infinit de lungi – pe urmă se auzi în fine, motorul şi barca porni.

— De ce ţipi aşa? Ei, de ce ţipi aşa? striga lângă mine Arseniev. La spatele lui mai erau două persoane. În costume de scafandru – Tarland şi Chandrasekhar. Nu-mi dădeam seama că ţipam şi în acelaşi timp râdeam, de bucurie.

Când şalupa ajunse la ponton, am coborât cu toţii jos.

— Mie nu… eu urc singur… zise Soltik, cu o voce răguşită, în vreme ce-i întinsesem mâna, de pe ultima treaptă a scării, să-l ajut.

— Eu urc singur… Luaţi-l pe profesorul Lao… Costumul lui de scafandru s-a rupt…

PROFESORUL LAO CIU

I-am dus, pe profesor şi pe Osviatici, în camera ecluzelor. Amândoi erau fără cunoştinţă. M-am întors apoi pe punte, pentru a trage peste bord şalupa. Când am coborât în culoar, Rainer şi Tarland aşezau pe targă cele două trupuri inerte, aşa cum fuseseră ridicate din barcă, în costume de scafandru; căştile le căzuseră pe podea şi feţele lor galbene ca ceara erau pline de sudoare. Am vrut să dau o mână de ajutor, dar Arseniev îmi ordonă să mă duc la Centrală. Comandă imediat startul. Emoţionat de aceste ultime întâmplări, nu m-am mai gândit la ceea ce se petrecea în vale. Pe ecranele de televiziune apărură nişte îngrămădiri gălbui ca fumul de sulf ars. Racheta se înălţa şi se lăsa, plutind pe valuri. Întregul ţinut arăta ca un cazan întunecat, în care bolboroseau pocnituri surde, şuierături şi fâsâituri. Când am intrat în Centrală, undeva în nori răsună primul tunet. Am conectat pila atomică şi fără a aştepta să atingă

forţa maximă, am tras maneta Predictorului la linia ce indica acţionarea cu combustibil auxiliar. Gazele ejectate împroşcară apa. Cosmocratorul vibra o clipă în clocotul din jurul lui, se trase puţin într-o parte stârnind în faţă un val uriaş, apoi îşi luă avânt, desprinzându-se din iureşul de sub el şi, zburând în unghi ascuţit, pătrunse în zona vânturilor ce urlau înfiorător. Imaginile stâncilor de la mal se micşorau şi se curbau; având grijă să nu ne izbim de ele intensificam încontinuu arderea la turboreactor. Am răsuflat uşurat abia când propulsia fu preluată de motoarele principale. Vuietul acestora deveni atât de mare, încât acoperi şi zgomotul valurilor şi urletul vântului.

Pe ecrane alergau într-o goană frenetică fâşii alb-albăstrui, ca de zăpadă amestecată cu aburi. Apoi am pătruns într-un nor întunecat ca o pădure deasă. Eram neliniştit, deoarece mă aflam pentru prima oară singur în faţa Predictorului în clipa grea a startului, dar totul a decurs cu bine. Curentul de aer şuiera, motoarele trepidau uniform, iar viteza creştea neîncetat. Din nori ţâşneau una după alta jerbe de focuri violete, care se împrăştiau cu tunete prelungi.

În Centrală apăru Soltik. Fără a slăbi din ochi aparatele, l-am asaltat cu întrebările. Nu prea avea chef de vorbit. Totuşi, mi-a spus cum, atunci când a intrat în apă, şi-a umflat cu aer combinezonul, al cărui strat izolator l-a apărat astfel de arsuri. Mai rău a fost cu profesorul. El n-a putut să facă la fel, deoarece i se rupsese costumul de scafandru, la baza căştii. Tot drumul apăsa cu mâna pe ruptură, dar când au fost nevoiţi să-l transporte pe Osviatici prin apă, a trebuit să-l ţină pe acesta cu ambele braţe. Câteva secunde numai a fost de ajuns pentru ca gazele de formaldehidă şi de bioxid de carbon să pătrundă prin ruptură şi să se amestece cu aerul de respirat. Otrăvit, şi-a pierdut cunoştinţa pe când veneau

în barcă.

— Dar ce-a păţit Osviatici? l-am întrebat pe Soltik. Unde l-aţi găsit?

Inginerul întârzia cu răspunsul. Stătea în faţa tabloului ceasurilor de frânare şi le privea cu o mare atenţie, deşi acestea nu indicau nimic, deoarece erau deconectate.

— A fost izbit de valul de căldură, zise el în cele din urmă. Se pare că-i merge rău. Totuşi mai mişca atunci când l-am dus acolo sus.

— Asta-i bine. Dar unde a fost?

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii?

Pe ecrane se roteau nori negri, învăluiţi de o reţea vibrândă de culoare deschisă. S-ar fi zis că treceam printr-un arhipelag de insule muntoase.

— Profesorul mi-a întins frânghia, m-am legat de ea şi mi-a spus să merg în urma lui în aşa fel încât frânghia să fie mereu întinsă… El mergea înainte. Astfel a dat de Osviatici…

— Unde?

— Nu ştiu. La un moment dat a dispărut.

— Cine? Profesoral?

— Da. A dispărut, de parcă ar fi intrat în pământ, dar îi simţeam mişcările, căci eram legaţi prin frânghie. Înţelegi?… Nu, desigur, e greu de înţeles… Vedeam frânghia, aşa cum mă vezi şi cum te văd, întinsă, cu un capăt suspendat în aer, dar mai departe nu mai era nimic.

— Nimic?

— Adică erau pietre, aer, dar nici el, nici Osviatici nu se zăreau nicăieri… Iar când, după un minut poate, frânghia se smuci – acesta era semnul nostru convenţional – am început să trag şi i-am scos la suprafaţă pe amândoi. Profesorul avea costumul de scafandru rupt.

— Osviatici căzuse undeva?

— Nu ştiu. Probabil.

— Dar unde fusese?

— Îţi spun că nu ştiu.

— Şi nu l-ai întrebat?

— Nu. Nici tu nu l-ai fi întrebat atunci, apoi…

Se întoarse deodată spre mine cu o expresie întunecată, îndârjită.

— După ce ai plecat tu… m-am comportat prostește! L-am boscorodit, am ţipat la el, fiindcă umbla pe-acolo cu aparatul, liniştit ca într-un laborator… Nu ştiam, nu puteam înţelege de ce.

După o clipă, adăugă mai potolit:

— Cineva spunea despre el, încă pe Pământ, că e ca sticla călită; pare transparent, neted, neprefăcut, dar dacă încerci să-l muşti, îţi rupi dinţii… Am vrut să mă justific. Mi-a răspuns cu un proverb… Pietrele ardeau sub tălpile noastre, credeam că o să ne coacem, iar el… Ştii care au fost primele lui cuvinte, când şi-a revenit, adineauri, în cabină? L-a întrebat pe Chandrasekhar, dacă are rezultatele calculelor…

Cosmocrator atinsese viteza maximă a zborului. M-am depărtat de lângă ecrane. Nu mă mai uitam la Soltik, ca să se simtă astfel mai la largul lui. Îmi dădeam seama că nu-i ajută cu nimic cuvintele de consolare. Lao Ciu îi dăduse o lecţie de calm, dar în ce condiţii! I-am amintit aventura mea din Pădurea Moartă…

— Poţi să te duci la ei, îmi spuse Soltik. Am să-ţi ţin eu locul aici. Nu pot să mă mai uit în ochii lui.

N-am aşteptat să-mi spună de două ori. Când am intrat în cabină, Tarland tocmai trăgea de pe pat pânza de celofan, sub care fusese creată o atmosferă de oxigen artificială. Osviatici îşi recăpătase îmbujorarea şi stătea întins, rezemat

de perne. La masa de alături se aflau savanţii; nu mică îmi fu mirarea când îl zării printre ei pe chinez. Nu era îmbrăcat în hainele lui obişnuite de culoare închisă. Pentru prima dată l-am văzut într-un halat lung, vişiniu, cu desene reprezentând zmei din basme. Era înfăşurat până la mijloc cu un pled, de sub care îi apăreau tălpile albe, bandajate. Era liniştit ca întotdeauna, însă puţin mai palid. Arseniev mi-a făcut loc şi m-am aşezat lângă ei. Osviatici tocmai se pregătea să vorbească despre păţania lui. Povesti în câteva cuvinte despre drumul nostru în jurul Sferei Albe şi ajunse la momentul când eu mă depărtasem de el, înşelat de forma pietrei negre. Din povestirea lui reieşea că nu auzise chemarea mea şi de aceea continua să meargă înainte, până când, deodată, întregul mediu înconjurător dispăruse.

— Atunci scânteiară, una după alta, toate culorile curcubeului, de la galben până la violet. Aveam senzaţia că mă trage ceva în jos. Mi-am pierdut echilibrul şi m-am clătinat câţiva paşi, apoi pe neaşteptate a izbucnit o lumină atât de puternică, încât mă orbi pentru câtva timp. Când am redeschis ochii, mă aflam în interiorul unei sfere imense, inundată de o lumină albă. Nişte pereţi complet netezi, concavi, mă înconjurau din toate părţile. Mi-am aruncat privirea în jur, dar n-am văzut nimic altceva decât acelaşi perete foarte neted. Terenul pe care călcam era stâncos, acoperit cu pietriş. Sunt destul de clar? Părea ca şi cum cineva ar fi tăiat baza unei sfere goale pe dinăuntru şi m-ar fi acoperit cu ea, ca o muscă pusă sub un glob de sticlă. Mă pomenii sub o cupolă sferică, imensă, lângă peretele ei. Am început să mă mişc încet, cercetând cu privirea fiecare piatră, îndreptându-mă spre centru. Şi atunci s-a întâmplat un lucru ciudat. Am făcut vreo patru sau cinci paşi, iar celălalt perete concav, de care mă apropiam, se îndepărtă.

Am mai tăcut doi paşi – şi mă trezii în faţa unui perete vertical, complet drept. M-am întors. Sfera dispăruse şi la spatele meu se făcuse un întuneric de nepătruns. Pornii spre peretele acela drept, luminos, dar pe măsură ce mă apropiam de el devenea convex, de parcă l-ar fi suflat cineva din cealaltă parte… iar când fui atât de aproape, încât puteam să-l ating cu mâna, mă găsii lângă o sferă imensă, dar de data aceasta în afara ei… Am înconjurat-o de jur-împrejur. Era tot atât de mare ca şi Sfera Albă, şi foarte netedă, fără nicio neregularitate sau crăpătură. Faptul că la spatele meu ştiam că e loc liber, mă linişti. Presupuneam că acolo se afla vreo deschidere, prin care puteam să ies. Dar când m-am îndreptat în direcţia aceea, spre întunericul de acolo, sfera pe care o lăsasem în partea cealaltă începu să se modifice: se întinse în sus şi în părţi, se căscă şi deodată mă acoperi, astfel încât mă pomenii din nou în interiorul ei. Am început să alerg în toate părţile. De câte ori mă îndreptam spre centru, pereţii se desfăceau în faţa mea, se aplatizau, pentru ca până la urmă să se rostogolească spre partea opusă, iar eu mă trezeam iarăşi în faţa unei sfere convexe, înconjurată de un întuneric de nepătruns. Când ajungeam în acest întuneric, la spatele meu sfera se lăbărţa, apoi se aplatiza, se turtea şi mă învăluia din toate părţile. Credeam că totul este un mecanism, dar un mecanism n-ar putea să funcţioneze în felul acesta. Am încercat să scap, făcând câteva salturi bruşte; mă aruncam spre dreapta, spre stânga, înainte, dar dădeam mereu de peretele acela neted. Era ceva atât de îngrozitor, încât nu se poate exprima prin cuvinte. Un întuneric complet negru, de nepătruns, iar în mijloc sfera, care aci mă închidea într-însa, aci mă respingea, când în exteriorul ei, când în interior, cu toate că n-avea niciun fel de deschidere. Ori încotro mă îndreptam, mă loveam de

peretele neted. Acele suprafeţe mari, albe, se mişcau, se întorceau, se răsuceau sub ochii mei, apoi iarăşi parcă mă aruncau în afară, şi aşa mereu. Nu ştiu cât timp a durat asta. Cred că o oră. De la o vreme, începuse să se facă foarte cald terenul de sub picioarele mele ardea. Aveam impresia că şi casca mi se înfierbântă până la roşu şi era din ce în ce mai greu de respirat, aerul din costumul de scafandru frigea ca focul, aparatul de răcire nu-mi ajuta la nimic, mă sufocam. Am căzut, şi cred că m-am lovit la cap. Mai departe, nu ştiu ce s-a mai întâmplat…

Osviatici se lăsă puţin pe spate.

— Asta-i tot. Nu înţeleg nimic din toate acestea. Nimic nu are sens.

— Nu-i chiar aşa, zise Arseniev.

— Dumneata crezi că am avut o halucinaţie?

— Câtuşi de puţin. Cât despre „nonsensul" celor întâmplate, acelaşi lucru ar putea să-l spună şi o furnică ce ar cădea în interiorul unei maşini de scris. Lumea nu se învârte în jurul nostru. Absolut accidental, ne-am aflat în câmpul de acţiune al unei forţe străine nouă.

— Cu toate că n-am auzit încă totul, până la sfârşit, aventura tovarăşului nostru este clară, interveni Lao Ciu. Pot să-mi explic cum s-a întâmplat una sau alta. Un singur lucru mă tulbură însă, anume faptul că nu pot să-mi explic în ce scop se întâmplă toate acestea?

— Cu alte cuvinte, dumneata poţi să-mi explici cum am ajuns în interiorul acelei sfere închise?

— Da.

— Poţi să explici şi cum se făcea că eram o dată în exteriorul ei, altă dată în interior?

— Şi asta.

— Şi de unde venea lumina aceea, deşi în jur era

întuneric beznă!

— Da.

— Bine, atunci spune, repede!

— Două cuvinte ne dau cheia întregii enigme, zise fizicianul. Dumneata ai fost într-un spaţiu sferic.

Şi se apropie de masă:

— Cum putem observa un obiect? Numai atunci când razele luminoase reflectate de acesta ajung la ochii noştri. Când însă toate razele sunt închise într-un spaţiu limitat şi trebuie să rămână într-însul, întreg acest spaţiu devine, pentru observatorul ce stă în exterior, invizibil, dar în aşa fel încât pare că se află acolo o pată neagră. Razele luminoase din împrejurimi, pe de altă parte, sau ocolesc acest loc, sau cad în el. În ambele cazuri, spaţiul sferic – adică această „capcană luminoasă" – este invizibil. Cel ce priveşte are impresia că din peisaj a fost tăiată o parte, iar marginile tăieturii s-au unit între ele într-un mod foarte fin. Când aţi ajuns la primul aparat, pe coastă, v-aţi oprit acolo, neştiind ce să faceţi, deoarece nu mai vedeaţi Sfera Albă. Dispăruse. Aşa a fost, nu?

Amândoi, şi eu şi Osviatici, am aprobat din cap.

— Aceasta însă exista, numai că era invizibilă pentru noi. Asta este explicaţia. Când Sfera Albă funcţionează, dă naştere câmpului de gravitaţie care curbează spaţiul. Când această curbură depăşeşte o anumită limită, spaţiul pare că „se încolăceşte" şi se închide într-însul. Spaţiul sferic care apare în acest fel poate să se mărească sau să se micşoreze ca o băşică, în funcţie de forţa câmpului. Atunci când Osviatici a ajuns la cel de al zecelea aparat, s-a produs un salt brusc al potenţialului de gravitaţie. Spaţiul sferic s-a mărit şi „a înghiţit" locul în care stătea el. În clipa următoare, gravitaţia s-a micşorat, iar spaţiul sferic s-a redus, dar în

acest timp Osviatici a reuşit să se apropie de Sfera Albă, şi aşa se face că Smith a zărit numai locul gol. Aceasta este soluţia primei enigme, enigma dispariţiei. Mai departe, dumneata ai zărit un curcubeu, se adresă fizicianul lui Osviatici. Lucrul acesta este foarte important. În momentul acela, în punctul unde te aflai dumneata se întâlnise limita spaţiului sferic cu a celui obişnuit. Ca urmare a interferenţei undelor luminoase şi din cauza condiţiilor specifice de refracţie, lumina albă de zi se descompune la contactul a două feluri de spaţii, ca într-o prismă. De unde apăruse acea lumină, care te-a orbit pe dumneata? Atâta timp cât Sfera Albă funcţionează cu o intensitate suficientă, spaţiul sferic din jurul acesteia este iluminat atât ziua cât şi noaptea de razele ce se rotesc în jurul lui pe orbite circulare, aceste raze nu vin de nicăieri, ele sunt captate în timpul zilei, apoi nu mai pot să scape, rămân prizoniere şi se învârtesc acolo mereu. Să mergem mai departe. Sfera în interiorul căreia te-ai pomenit, era, în mod evident, Sfera Albă. Tot timpul ai fost însă în exteriorul ei, iar iluzia că ai pătruns înăuntru era provocată de perspectiva spaţiului sferic, care diferă de perspectiva liniară a lumii ce ne înconjoară. Dumneata te-ai comportat la fel ca un om beat – te rog să-mi ierţi comparaţia – care aleargă în jurul unui chioşc rotund şi se plânge că este închis. Claustrarea în interiorul sferei a fost numai aparentă.

— Dar sunt sigur că nu mă înşelam!

— Ba te înşelai. Şi Lao Ciu întinse mâna, luă o foaie de hârtie şi, în timp ce desena, explica mai departe:

— Privind o sferă într-un spaţiu obişnuit, o vedem în felul următor:

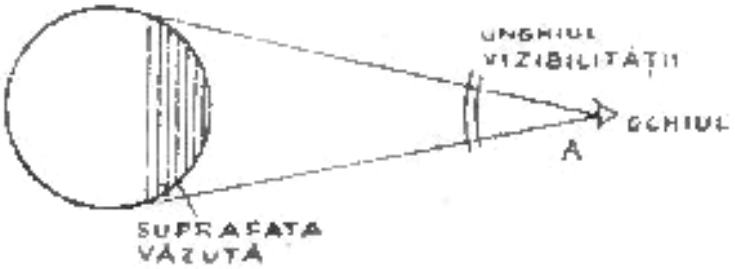

— Şi o vedem aşa, deoarece lumina urmează linia dreaptă cea mai scurtă în drumul ei de la obicei la ochi. În spaţiul sferic însă lumina se deplasează pe linii sferice. Aflându-te sub Sfera Albă, ai văzut-o în felul următor:

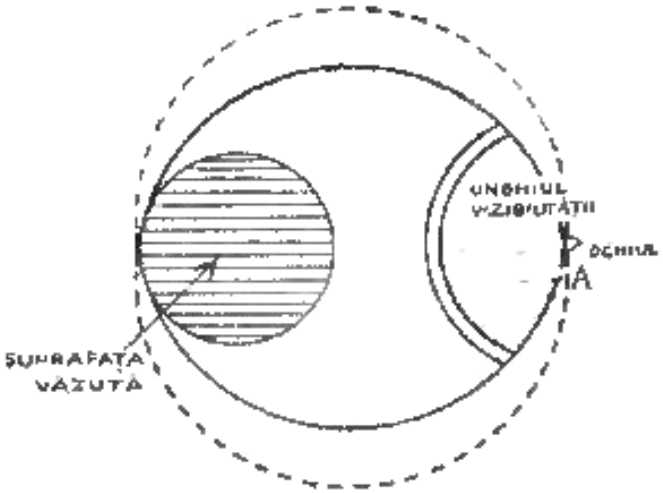

— După cum observaţi, ochiul aşezat în punctul A vede nu numai partea din faţă a sferei, dar şi pe cea din spate, invizibilă în condiţii normale. Dar când vedem, în condiţii normale, întreaga suprafaţă a sferei? Numai atunci când ne găsim în interiorul ei! Iar dumneata ai crezut că te afli în interiorul sferei. Un om vede o sferă în modul descris, atunci când stă în apropierea limitei interioare a spaţiului sferic. Pătrunzând spre adâncul acesteia, observă cum se modifică,

întâi se aplatizează, apoi devine convexă. Aceste iluzii sunt provocate de proprietăţile perspectivei sferice. Când într-un spaţiu obişnuit un obiect oarecare se depărtează de noi, îl vedem din ce în ce mai mic. Nimeni însă nu crede că acel obiect se micşorează în realitate, deoarece noi ştim că această micşorare e provocată de legile perspectivei, adică ale perspectivei liniare. În spaţiul care înconjoară Sfera Albă, unde lumina se deplasează pe linii circulare, domină perspectiva sferică. Obiectul (în cazul nostru sfera) văzut din apropiere, apare ca un corp convex. De la o distanţă mai mare, apare ca o suprafaţă infinită. De la o distanţă şi mai mare – ca o suprafaţă concavă. Firește, aș putea să vă demonstrez fără greutate că așa se întâmplă, construind în acest scop imaginile perspectivei sferice ca o proiecţie stereografică a conurilor tangentelor luminoase. Pentru aceasta este destul să cunoaştem diametrele cercurilor trasate de radiaţia luminii. Dar acum prefer să vă explic asta printr-o analogie. Privind şinele de cale ferată, vedem că ele se întâlnesc undeva la orizont. Cu toate acestea, ştim foarte bine că şinele rămân mai departe paralele, iar întâlnirea lor este numai o iluzie a perspectivei. Tot o iluzie a fost şi impresia că sfera se aplatizează şi devine convexă, alternativ. Dacă ne-am fi născut şi am fi trăit într-un spaţiu sferic, n-am fi considerat imaginile văzute ca modificări reale ale formei obiectelor, ci am fi învăţat cu ajutorul lor să apreciem direct distanţa, la fel cum într-un spaţiu obişnuit, ştim din experienţă că obiectele se micşorează aparent atunci când se depărtează de noi.

— Dar atunci de ce n-am putut să scap de acolo, de vreme ce mă aflam în exteriorul Sferei, aşa cum ai spus dumneata? întrebă Osviatici.

Fizicianul surâse uşor.

— Dacă ai fi încercat să scapi de sub Sferă mergând cu ochii închişi, s-ar fi putut să izbuteşti să ieşi în afara limitelor spaţiului sferic; dumneata însă te-ai condus după ceea ce îţi indica văzul, iar văzul asculta de legile propagării luminii în cercuri. Şi tot în felul acesta ai mers şi dumneata.

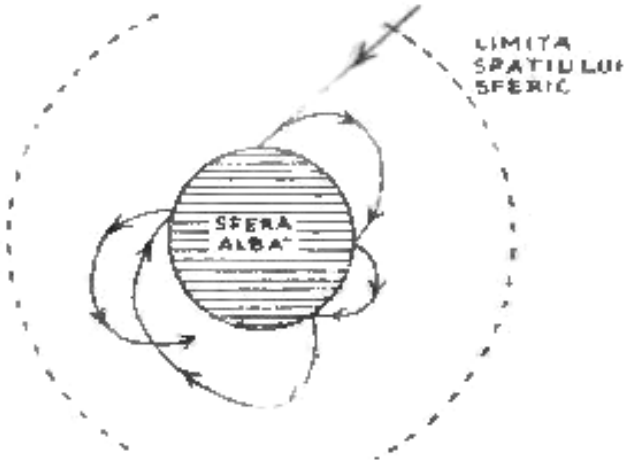

— Dar de ce eu n-am putut să pătrund în interiorul acestui spaţiu, cu toate că am tatonat peste tot, în toată vecinătatea! l-am întrebat pe fizician.

— Pentru faptul că ai căzut sub influenţa aceleiaşi iluzii, ca şi Osviatici. Punctul în care a dispărut Osviatici îl voi însemna cu litera O. Acum te rog să-mi arăţi în ce direcţie l-ai căutat?

— În asta şi în asta, am arătat eu, trasând din punctul însemnat de el săgeţile respective.

— Aşa ţi s-a părut dumitale, spuse fizicianul, dar asta a fost o iluzie. În realitate, dumneata te-ai deplasat în felul următor:

— Dar de ce?

— Fiindcă te-ai lăsat condus de văz, iar văzul este tributar luminii. Şi razele de lumină se frâng în apropierea limitei spaţiului sferic în sensul arătat de săgeţile desenate.

Mi-am ridicat ochii de la desen şi l-am săgetat pe fizician cu o privire tăioasă:

— Dumneata ştiai toate astea, când ai venit acolo, profesore?

— Nu. Ştiam doar că a crescut gravitaţia. Îţi aduci aminte că la un moment dat mergeam amândoi aplecaţi într-o parte, de parcă era să cădem?

— A, da! Într-adevăr! Chiar te-am şi întrebat…

— Ne înclinam, deoarece la forţa de gravitaţie normală,

îndreptată vertical în jos, s-a adăugat atracţia Sferei Albe. Acest lucru mi-a şi sugerat rezolvarea problemei.

— Acest lucru? Numai atât?

— În definitiv… sunt fizician, făcu Lao Ciu.

— Dar cum l-aţi găsit pe Osviatici?

— Pentru a pătrunde într-un spaţiu sferic, trebuie să te conduci după un alt ghid decât văzul.

— Şi după ce v-aţi ghidat? Nu-mi vine nimic în minte.

— Hm, ceva de mare importanţă… ceva, căreia i-am consacrat întreaga noastră muncă. Nu ghiceşti? Conducta. Cu ajutorul aparatului de inducţie am găsit ecoul ei şi am mers pe urma acestuia… Ducea direct spre Sfera Albă. Spaţiul sferic frânge numai razele luminoase, dar nu şi obiectele materiale.

— Ce simplu!

— Nu-i aşa?… M-am legat de inginer printr-o frânghie. El a rămas în exterior, iar eu am intrat în interior şi l-am găsit acolo pe Osviatici. A fost interesantă întâmplarea, adăugă după o secundă Lao Ciu. Frânghia pornea de la mine şi se întrerupea deodată în aer, în mijlocul spaţiului.

— Adică nu în mijlocul spaţiului…

— Dar unde crezi dumneata?

— La limită…

— Limita spaţiului sferic se caracterizează prin faptul că este invizibilă. Să mai desenăm acum şi ceea ce am văzut noi doi, eu şi Soltik, când frânghia care ne lega intersecta într-un anumit loc limita spaţiului sferic. În realitate, situaţia era aşa:

— Iar noi am văzut-o aşa – el din exterior, iar eu din interior:

— Surprinzător! exclamai eu.

— Chestiune de obişnuinţa. În fond, nu e cu nimic mai ciudat decât faptul că, atunci când pui o lingură într-un pahar cu apă, lingura pare frântă.

— Dar de ce v-aţi legat, dumneata şi Soltik, cu frânghia? am insistat eu. Oare conducta nu putea să vă scoată de acolo, tot aşa cum v-a condus într-acolo?

— Putea, răspunse fizicianul cu un aer nepăsător, dar mi-a fost teamă că am să leşin. Temperatura se ridica mereu.

— Şi cum ţi-ai rupt costumul de scafandru? Ascultă, profesore, am izbucnit eu deodată, am văzut cum aţi intrat cu toţii în apă! O, asta a fost… Dar nu găseam expresia potrivită.

— Într-adevăr, apa era fierbinte, mă completă Lao Ciu. Până aici, reluă el, am vorbit numai despre fenomene

observate. O să-mi permit să folosesc acum metafora profesorului Arseniev. El ne-a comparat cu o furnică ce s-a pomenit în interiorul unei maşini ele scris. Tot ceea ce am discutat până acum a fost numai o explicaţie generală a funcţionării maşinii însăşi, dar nimic nu ne-a arătat un lucru mult mai esenţial, anume: cine scrie la această maşină şi care este textul. Aş fi bucuros dacă pe această temă ar vrea să ne spună ceva profesorul Chandrasekhar, căci el a desăvârşit opera…

— Pe care dumneata ai început-o, îl întrerupse matematicianul.

— Am desăvârşit-o cu toţii împreună, observă Arseniev, deoarece fiecare şi-a îndeplinit sarcina lui.

Chandrasekhar începu să răscolească o mulţime de filme şi hârtii, până găsi fotografia curbei acelea cu două cocoaşe, pe care o văzusem cu câteva ore mai înainte pe ecranul Marax-ului. Privind-o îndeaproape, spuse:

— La baza Sferei Albe trebuie să se găsească un accelerator cu vid, în care atomii sunt dispersaţi aproape până la viteza luminii. Conform legii de transmutare a lui Einstein, în cazul acesta se produc mase imense şi aceste mase reprezintă tocmai sursa câmpului de gravitaţie, pentru care sunt necesare cantităţi de energie de miliarde de kilowaţi. Ele alimentează Sfera Albă prin cele unsprezece conducte, fiecare conductă îşi are ritmul ei de curenţi. Amintesc aceasta, pentru a sublinia că fără Marax n-am fi putut să ajungem la analiza vibraţiilor. Acum ştim că un ciclu de activitate a Sferei Albe durează 296 ore şi este format din două faze principale. În prima fază, pozitivă, gravitaţia produsă se adaugă la forţa de atracţie a planetei. În a doua fază, negativă, gravitaţia Sferei anulează gravitaţia lui Venus. După cum vedeţi, fiecare fază este formată dintr-o serie de

dinţi mai mici… Noi am sosit în perioada când intensitatea câmpului era pozitivă, dar slăbise mult, iar neplăcerile de care ne-am lovit au fost provocate de acel salt mic al curbei…

Ne-am aplecat deasupra mesei, ca să privim spre punctul indicat de matematician, care continuă:

— Era mai rău dacă am fi aterizat în perioada fazei negative… Un om, apropiindu-se de Sferă, şi fără a mai fi atras de planetă, ar putea să zboare în sus ca un balon şi să ajungă în spaţiul interstelar… Ei, dar să lăsăm asta. Totul se învârteşte încă în jurul problemei cum funcţionează maşina de scris, ca să folosesc cuvintele colegului Lao. Cel mai important lucru este să găsim răspunsul La întrebarea: ce poate să însemne acel ciclu de gravitaţie complicat, care durează 296 ore şi în urma căruia toate salturile şi oscilaţiile potenţialului se repetă de la început? Ce destinaţie pot avea, ce sens au aceste descărcări atât de puternice de energie?

Matematicianul se opri. Apoi, lovind după fiecare cuvânt cu degetul în masă, rosti:

— Fenomenele acestea provocate de Sfera Albă nu pot să ne îngrozească sau să ne mire pe noi, cercetătorii şi savanţii. Ne miră însă şi ne înspăimântă altceva: faptul că n-au niciun sens şi că nu servesc la nimic!

Simţeam că mă trece un fior rece prin spate.

— Ce… ce înţelegi prin asta, domnule profesor? nu m-am putut opri să întreb, coborând fără să vreau glasul.

— Ceea ce am spus. Nu pot adăuga niciun cuvânt în plus.

— Dar, iartă-mă, nu pricep. Prin urmare, crearea unui asemenea pol de gravitaţie nu are, după părerea dumitale, niciun sens? Poate că noi, pe Pământ, n-am construit aşa ceva, însă…

— E o neînţelegere, interveni fizicianul. De fapt,

cunoaştem cauza pentru care poate fi construit un asemenea pol de gravitaţie. Mă gândesc la lansarea navelor interplanetare.

— Deci Sfera Albă…?

— Dă-mi voie să termin. Noi folosim, pe Pământ, rachete acţionate de energie atomică. E probabil că locuitorii de pe Venus să fi preferat, după catastrofa pe care a suferit-o nava trimisă de ei spre Pământ, să folosească o altă metodă: ei s-au decis să lupte împotriva gravitaţiei, tocmai cu ajutorul gravitaţiei.

— În ce mod?

— Explicaţiile ne-ar duce prea departe. Dar e destul a spune că este vorba despre ceea ce am putea numi parabolic „forarea unei găuri" în câmpul de gravitaţie care înconjoară planeta. Ştiţi că putem neutraliza o încărcătură electrică, folosind o altă încărcătură cu semn invers?

— Da, desigur.

— Tot astfel şi ei anulează local forţa de atracţie a planetei cu ajutorul gravitaţiei produsă artificial, îndreptată în sens invers. Mulţumită acestui fapt, este suficientă o forţă de acţionare minimă pentru a decola într-o călătorie interplanetară.

— Care va să zică… dădu să spună Osviatici, dar eu i-am luat vorba din gură:

— Care va să zică, Sfera Albă avea un scop, chiar foarte semnificativ. De ce spune atunci profesorul Chandrasekhar că…

— Poate că a avat o dată un scop, zise matematicianul, accentuând cu putere fiecare cuvânt, dar unim nu-l mai are.

— Cum aşa? De ce?

— Pot să înţeleg un automat care schimbă macazurile şi dirijează semafoarele înainte de sosirea trenurilor,

răspunse Chandrasekhar, privindu-mă cu ochii săi de culoare închisă, dar nu înţeleg un automat care deschide drumul în faţa nimănui şi când nu se întâmplă nimic…

— Cum adică?… Cum trebuie să înţeleg asta?

— Foarte simplu. Sfera produce din timp în timp un câmp de gravitaţie care anihilează atracţia planetei… atât şi nimic mai mult. Aceasta nu serveşte la nimic şi absolut nimănui. Nu există nave interplanetare şi nici cea mai mică urmă care să indica că cineva are intenţia să le trimită… Sfera Albă este pur şi simplu o rampă de lansare puternică, ce deschide din când în când – cu o cheltuială de energie monstruoasă – spaţiul, dar nu aruncă… nimic!

— Aceasta nu-i chiar aşa de simplu, murmură Osviatici, privind cu fruntea încruntată şi cu buzele strânse spre un punct gol din spaţiu.

— Nu-i chiar aşa de simplu, sunt de acord, spuse Chandrasekhar cu un suspin uşor. Noi ne-am bătut mult capul, gândindu-ne la diferitele posibilităţi. Poate că ne poţi spune dumneata ceva despre aceasta?

— E posibil ca nava, sau navele, să fi fost deja lansate… iar Sfera Albă funcţionează în aşteptarea întoarcerii lor, observă Osviatici. Poate că-i mai uşor să o menţine în stare de funcţionare continuă, decât a o pune în funcţiune numai atunci când decolează sau aterizează vreo navă…

Chandrasekhar înclină capul.

— Ne-am gândit şi noi la asta, dar această presupunere nu stă în picioare în faţa analizei fizico-matematice. Sfera Albă poate fi pusă în funcţiune fără greutate, numai în câteva secunde, de aceea risipa de energie pe care ea o face funcţionând fără întrerupere dovedeşte extraordinara capacitate a acestor constructori minunaţi care sunt locuitorii planetei… fiindcă nu-i lucru uşor să construieşti o

maşină care are pe puţin o capacitate de circa o sută de miliarde de kilowaţi.

— Dar poate că toate astea sunt nişte experienţe. Se fac probe… am adăugat eu.

— Probe?!

Cel care vorbise era Arseniev. Se ridicase în picioare, rezemându-se cu palmele de masă.

— Acestea să fie probe? Probe care durează de luni de zile? Căci s-a scurs atâta timp din momentul când am sosit noi aici. Sfera Albă funcţionează fără încetare. Toate acestea să fie probe? Nu cred. În afara premizelor pur logice, mai am şi instinctul meu de fizician şi matematician care îmi spune că nu poate să fie aşa. Când privesc graficele de funcţionare a Sferei Albe, totul în mine se revoltă. Aceste fluxuri şi refluxuri, această scurgere leneşă a curenţilor, aceste salturi bruşte şi scăderi ale intensităţii, ce înseamnă oare toate acestea?

Lovi cu pumnul în hârtiile întinse pe masă.

— Am stat aplecat asupra acestor probleme ceasuri întregi. Este ceva haotic, absurd, de neînţeles. Pur şi simplu de neînţeles! De altfel… Ce înseamnă acea conductă ruptă din defileu? Dar acel crater? Şi acestea să fie tot „probe”?

Dădu din mână în semn că nu şi se aşeză.

— Mai este ceva… Poate că nu trebuie să neglijăm… spuse Osviatici. Vorbea foarte încet, parcă neavând siguranţa că ceea ce gândeşte e destul de aprofundat pentru a putea fi exprimat.

— E vorba de plasma Râului Negru. Nu cumva va fi creat el totul… apoi a degenerat…

— Dumneata gândeşti că această plasmă ar putea să fie unicul locuitor al planetei? strigai eu.

Această imagine mă surprinsese prin neobişnuinţa ei:

adânc, sub suprafaţa solului, curge o gelatină tulbure, lunecoasă, un corp viu, care respiră; străbate pe dedesubt continente, iese la suprafaţă, străpunge munţii; întreaga planetă este pentru ea o albie; reţeaua nemişcată de canale şi conducte, umplută cu această materie oarbă, respirândă, formează staţii pentru vehicule cosmice şi râuri vii.

Lao Ciu se aplecă deasupra mesei şi spuse:

— Deşi aceasta nu constituie, bineînţeles, rezolvarea definitivă a problemei, consider că „plasma" nu este „cineva", dar serveşte „cuiva", după părerea mea. Vreau să spun că plasma este ceva felul unui instrument sau al unui produs, aşa cum sunt pentru noi drojdiile sau ciuperca penicilinei.

Îmi părea rău de imaginea neobişnuită pe care o provocase supoziţia lui Osviatici.

— Dar nu poate fi dotată cu o inteligenţă superioară? întrebai eu – şi chinezul negă printr-o mişcare a capului:

— Nu, nu poate. Şi nu se poate, fiindcă este foarte îngust specializată. E în stare doar de un singur lucru: să producă electricitate.

— Dar poate că tocmai asta constituie dovada unei dezvoltări însemnate, stăruii eu. Iar inteligenţa…

— Aceasta n-are nimic comun cu inteligenţa, explică chinezul. Ai să spui oare că Soarele e inteligent numai pentru faptul că ştie să gospodărească atât de economicos energia atomică! Inteligenţa nu înseamnă o specializare îngustă, ci tocmai contrariul, o multilateralitate superioară, cât mai universală.

— Dar atunci, strigai eu, unde sunt ei, adevăraţii locuitori ai planetei? De ce nu-i putem întâlni? Unde se ascund?

— Mi-e teamă că… nicăieri, răspunse chinezul.

Se ridică, se înfăşură bine în halatul de mătase colorată

şi, şchiopătând, se îndreptă spre uşă. Ieşi din cabină, lăsându-ne pradă unui presentiment de groază nedefinită, stârnită de cuvintele lui.

ORAŞUL

Eu şi Soltik făceam cu rândul la comandă. Cosmocratorul, zburând la o înălţime de patruzeci de kilometri, evolua în cercuri mari. În urma lui lăsa o dungă de vapori ce se condensau în atmosfera rarefiată de forţa gazelor ejectate. Inelul de fum format în felul acesta plana nemişcat deasupra norilor şi strălucea ca un curcubeu orbitor în soarele al cărui disc se afla când sub noi, când deasupra noastră, după cum ne roteam în spaţiu. Zburam aşa de mai multe ceasuri; la intervale de câteva minute. Soarele apărea în ecrane, arunca lumini puternice pe pereţii Centralei şi dispărea iarăşi; motoarele duduiau în surdină, iar jos se întindea o câmpie de nori netulburată, albă ca de zăpadă.

În timpul liber, când nu eram de serviciu, m-am întâlnit de câteva ori cu Arseniev. Se plimba pe culoarul central, îngândurat, cu mâinile la spate. Am încercat să intru în vorbă cu el, dar nu-mi răspundea. Se închise în cabina Marax-ului, la intrarea căreia era aprinsă lumina roşie. L-am văzut apoi pe Rainer aducând de la laborator casetele cu filme; când trecu pe lângă mine îmi aruncă o privire absentă.

La vreo ora după aceea, aflându-mă în apropierea laboratorului, am auzit acolo muzică. Am intrat înăuntru. Din difuzor zburau tonurile maiestuoase ale simfoniei a cincea de Beelhoven. Chandrasekhar stătea nemişcat lângă aparat. Nu m-am urnit din loc până când muzica a încetat. Matematicianul rămase mai departe cu capul puţin ridicat,

parcă iscodind liniştea.

— Profesore… am rostit, nu prea tare.

De-abia atunci mă observă.

— Te rog?

— Voiam… să ştiu ce mai faci?

— Se joacă cu noi ca şoarecele cu pisica, mormăi Chandrasekhar.

Trecu pe lângă mine şi se îndreptă spre uşă.

— Cine, Arseniev? am întrebat.

— Ei, asta-i! Marax-ul!

N-am putut afla nimic mai mult. Am pornit spre Centrală. Era o noapte neagră, lămpile tuturor ceasurilor pulsau, aruncând pe pereţi o licărire ceţoasă. Aparatele de control ale Marax-ului clipeau cu luminile lor contrastante pe fondul închis, încât ai fi zis că singur Marax-ul veghea în adâncul navei adormite. Această linişte era însă aparentă. Revenind în culoar, am auzit cum savanţii discutau ceva între ei, cu însufleţire. Vocea baritonală a lui Arseniev răsuna puternic, apoi domol, cu un glas pirpiriu. Îi răspundea Lao Ciu. Mai aveam patru ore până la reintrarea în tură, totuşi nu-mi venea să mă duc în cabina mea. M-am întors la Centrală. Soltik stătea în faţa tablourilor Marax-ului şi, la lumina puternică transmisă de acestea, avea privirea aplecată pe o coală mare de hârtie. Era, după cât mi se păru, planul unui oraş.

— Ce-i asta? l-am întrebat.

— Varşovia, răspunse el, fără a ridica fata. Îşi mişca încet un deget pe deasupra planului, dibuia, revenea şi căuta drumul pierdut; părea că face o călătorie imaginară pe străzile oraşului.

— E oraşul tău natal? Spune-mi ceva despre el; nu l-am văzut niciodată.

Îmi aruncă o privire scurtă, distrat, apoi se aplecă iar asupra planului.

— N-ai fost niciodată la Varşovia? mă întrebă el cu un asemenea ton de parcă ar fi spus: N-ai văzut niciodată soarele?

M-am aşezat în fotoliu şi peste umărul lui, îmi azvârlii şi eu ochii peste careurile colorate. Soltik împături agale harta.

— De câte ori mă gândesc la Pământ, zise el, totdeauna îmi vine în minte Varşovia.

Tăcu o clipă.

— Sunt multe alte oraşe mai mari… murmurai eu.

El rămase din nou pe gânduri.

— Şi mai minunate, dar acesta este… foarte frumos. Adăugă apoi.

Părea că face o mărturisire sfioasă, cu un aer încurcat. Am tăcut amândoi. O clipă, avui impresia că văd, în chip curios, zidurile albe, înalte, ce se ridicau mai presus de coroanele arborilor.

Răsună semnalul ascuţit al unei sonerii. Am tresărit amândoi deodată. Soltik se uită la ceasurile Marax-ului.

— Vezi? S-a oprit… Pentru prima dată, după şasesprezece ore…

Ridică receptorul telefonului. Vorbea Arseniev. Mă chema să viu cu uneltele necesare în cabina Marax-ului, deoarece instalaţiile de răcire ale acestuia aveau o defecţiune.

În cabină mai erau pe lângă astronom, Chandrasekhar şi Lao Ciu. Înăuntru se simţea mirosul conductelor supra-încălzite. Semnalele roşii ale întrerupătoarelor licăreau cu liniile lor lungi. Arseniev se plimba încoace şi încolo printre tablourile de distribuţie înclinate. După cum am constatat,

pompa aparaturii de răcire se blocase şi din această cauză temperatura lămpilor crescuse, depăşind limita permisă.

Cu toate acestea, savanţii n-au întrerupt funcţionarea Marax-ului, până ce nu şi-au terminat calculele. A trebuit să lucrez la conductă vreun sfert de oră. M-am strecurat printre capacitroanele imense, în galeriile de vizitare înguste, aflate sub pardoseala cabinei, unde se găsesc pompele centrifuge, şi acolo. Într-o căldură insuportabilă, abia având loc să mă mişc printre cablurile încolăcite ca rădăcinile unui arbore sub pământ, am înlocuit lagărele topite.

După ce defecţiunea a fost înlăturată, în timp ce mă pregăteam să ies din cabină, Arseniev îşi întrerupse plimbarea, se opri în faţa mea şi mă întrebă:

— Dumneata ştii că ne rotim pe deasupra Pădurii Moarte?

Dădui din cap afirmativ.

— Ce părere ai despre existenţa acesteia?

— Nu sunt specialist, nu-s geolog, deci…

— Nu-i nimic. La ceva tot te-ai gândit dumneata în legătură cu ea. Spune, te rog.

— M-am gândit că s-ar putea să fi fost fundul unei mări care s-a uscat încetul cu încetul, iar sărurile dizolvate în apă s-au cristalizat în felul acesta ciudat…

— Cu alte cuvinte, ai considerat-o drept o formaţiune geologică?

— Da.

— Da… repetă îngândurat astronomul.

Şi începu să se plimbe din nou prin cabină. Rămăsesem locului, cu uneltele în mână.

— Apariţia naturală a unor astfel de cristale nu este posibilă.

— Aşadar, e un produs artificial?

— Artificial, dar neintenţionat.

— Nu înţeleg.

— Nici noi n-am înţeles mult timp asta… De câte ori întâlnim în cale opera unor fiinţe vii, încercăm întotdeauna să ghicim destinaţia acesteia. Pădurea Moartă – atunci când a fost construită – nu era moartă. Ea reprezintă ruina unui acumulator gigantic de energie radiantă şi, cu siguranţă, unul din instrumente…

— Dar se ştie la ce a folosit?

— Am pus de multe ori această întrebare Marax-ului. I-am indicat structura, dimensiunile şi felul materialelor din care este formată Pădurea Moartă, iar el, ca un inginer, a încercat să combine datele tehnice într-un întreg logic. Atâta vreme cât nu cunoşteam alte detalii, Marax-ul avea multă libertate, dacă putem să ne exprimăm astfel, în efectuarea calculelor lui de sinteză… Răspundea că această Pădure Moartă putea fi un transmutator chimic imens pentru reglarea componenţei atmosferice, sau o instalaţie pentru modificarea climei. Dar pe măsură ce cunoşteam fapte noi, cădeau şi ipotezele, una după alta. Forţa instalată a Pădurii Moarte depăşea de mii de ori necesităţile instalaţiilor despre care am pomenit. Apoi Marax-ul tindea în direcţia unei soluţii anumite, dar noi nu ne-am declarat de acord. Am încercat atunci să dăm o altă orientare raţionamentului lui, şi el crea ipoteze dintre cele mai complicate, verifica dacă sunt posibile şi de fiecare dată răspundea: nu.

Arseniev se opri în faţa ecranului catodic stins, întors cu spatele spre mine, continuă:

— N-am să uit aşa de uşor ceasurile acestea prin care am trecut. Marax-ul revenea cu încăpăţânare în aceeaşi direcţie şi aveam impresia că totul este pur şi simplu o răutate din partea unui mecanism mort, care se răzbună pe

noi pentru faptul că ne-a ascultat până acum. După cum ştii, Marax-ul nu răspunde prin cuvinte, ci prin grafice, dar acestea erau atât de clare, încât…

Nu-şi termină fraza. Întoarse capul spre fizician, care verifica, cu ajutorul unui aparat mic, parcursul curbei din grafic.

— Am admirat liniştea ta, Lao… spuse astronomul.

— N-aveai de ce să mă invidiezi, te asigur, răspunse chinezul. Se vede treaba că la mine drumul de la spirit la inimă nu lasă urme pe trăsăturile feţei… dar nici mie nu mi-a fost uşor.

Arseniev privea spre placa lucitoare a ecranului, ca într-o oglindă. Deodată se răsuci către mine.

— Când ne-a fost adus la cunoştinţă sensul cuvintelor acelea descifrate, adevărul e că toţi presupuneau asta din capul locului, dar nimeni nu îndrăznea să o rostească primul.

— Ce anume, profesore?

— Distrugerea vieţii pe Pământ, răspunse fără ocol astronomul.

După o clipă de tăcere, îşi reîncepu plimbarea, adăugând:

— Pădurea Moartă reprezintă ruina unui lansator, care trebuia să trimită spre Pământ o încărcătură radioactivă.

Se lăsă o tăcere atât de adâncă, încât auzeam fâşâitul rotiţei de la instrumentul pe care-l ţinea în mână fizicianul în timp ce-l plimba pe hârtie. Paşii lui Arseniev răsunau în această tăcere liniştiţi şi egali ca mersul unui ceasornic.

Îi ceru lui Soltik să schimbe direcţia, şi după o clipă Soltik anunţă cu o voce joasă că acum zburăm în direcţia din care veneau conductele de comandă spre Pădurea Moartă.

Nimic nou nu intervenise. Uneltele pe care le ţineam în mână mi se părură nespus de grele; stăteam nemişcat,

numai inima începu să-mi bată rar şi tare ca în preajma unei bătălii.

— Profesore, oare ci…

— Nu întreba nimic. Deocamdată nu putem spune altceva mai mult. Haideţi, să mergem spre Centrală, am făcut deja şapte sute de kilometri. Obiectivul trebuie să fie prin apropiere.

Am ieşit pe culoar. Arseniev controlă aparatele Predictorului, apoi se adresă către Soltik:

— Vom cobori acum la şase sute de metri.

Şi verifică direcţia pe care trebuia s-o menţinem.

— Când va apărea lumina, să mă chemi.

— Ce lumină, profesore? am întrebat eu.

— Ai să vezi singur.

Cu aceste cuvinte ieşi în urma chinezului. Soltik manevră pârghia Predictorului. Cosmocrator începu să coboare. Stelele dispărură, iar televizoarele se întunecară, devenind de un negru opac. Am făcut legătura cu aparatul radar. Ecranele căpătară o culoare verde, însă lumina lor ne inducea doar în eroare. Câtva timp, zburam orbeşte. Apoi în întunericul complet apăru o geană cenuşie, parcă se crăpa de ziuă, cu toate că noaptea căzuse abia de câteva ceasuri. Înştiinţat de aceasta, Arseniev ceru să se reducă şi mai mult înălţimea de zbor. Pierdeam din înălţime, coborând la patru, la trei şi în fine la doi kilometri. Spre răsărit, ceaţa era presărată de o lumină cenuşie, iar sub noi fugea în urmă un şes vast, învăluit în întuneric.

Stăteam în faţa ecranelor, între Arseniev şi Soltik. Ne pregăteam de aterizare. Câteva clipe, Cosmocrator coborî oblic, ca o suliţă ce cade spre pământ, apoi deodată se smuci brusc, iar flăcările sfâşiară beznele. Motoarele de frânare scoteau pocnituri dese, racheta zbura la suprafaţa terenului.

Fascicolele de lumină de magneziu, împrăştiate în toate părţile, iluminau şirurile nesfârşite de dune ce păreau că se ondulau ca apa în razele sclipitoare ale proiectoarelor. A fost deschis trenul de aterizare – două perechi de şine, distanţate mult între ele, tăind cu un ţiuit ascuţit aerul. Ţevile din botul navei mai şuierară o dată, şi în focul efuzoarelor apărură rânduri-rânduri de ridicături de nisip. O vibraţie uşoară, dar perceptibilă, zgudui tot trupul navei: şinele din faţa atinseseră creasta unei dune. Un şoc puternic ne aruncă în sus. Racheta înainta cu un vuiet strident. Se lăsa din ce în ce mai grea spre terenul de aterizare. Valuri de nisip împroşcau blindajul şi se scurgeau în jos cu un fâşâit surd. Pardoseala se cutremura uşor în contact cu terenul neuniform, dând impresia că nava încearcă să se ridice din nou în aer. Această mişcare se transformă apoi într-o legănare din ce în ce mai lină. Corpul rachetei se mai aplecă o dată, pe urmă se îndreptă şi se opri brusc, ca înţepenit. În liniştea care domnea, se auzea doar fâşâitul aerului precomprimat ce umplea cilindrii amortizoarelor.

După mai puţin de o jumătate de oră, clapele inferioare se deschiseră, iar pe rampa lăsată jos fu coborât un tanc prevăzut cu şenile. Am luat loc la volan; alături, la distanţă de un braţ întins, se aşeză Arseniev, după ce amplasă aparatele indicatoare de radiaţie. În spate se aflau Soltik şi Rainer; rezemaţi de braţele coloanei verticale ce forma baza unui emiţător de radiaţie, puteau observa împrejurimile prin ferestrele de sus, fără a pierde din ochi aparatele agăţate de pereţi.

Vehiculul nostru ieşi din şanţul larg pe care îl săpase în urma lui Cosmocratorul prin nisipul moale. Am virat spre răsărit. În lumina reflectoarelor apărea un peisaj trist şi monoton. Cât cuprindeai cu ochiul, terenul era drept, cu

ondulări joase de nisip mărunt, brun-gălbui. Ici-colo, întâlneam porţiuni de nisip întărit, mai greu de dislocat, cu marginile lustruite, de parcă erau glazurate. Bătea un vânt puternic, favorabil. Împingea înainte dunele zburătoare, iar de pe crestele lor sufla nori de praf pe care-i izbea de pereţii tancului nostru. Pe alocuri, se iveau stânci de calcar singuratice, înconjurate de alte stânci mai mici, sfârtecate şi brăzdate de şanţuri. În razele reflectoarelor, aceste stânci aruncau umbre lungi, slabe, care se retrăgeau în sens invers cu înaintarea noastră.

După un timp oarecare, văzurăm că se apropie un val lung, jos, a cărui direcţie convergea cu a noastră. Versantul lui expus în bătaia vântului era ca bătătorit. Când tancul începu să urce, am observat că creasta valului e turtită şi formează un jgheab nu prea adânc. Părea a fi un drum destul de comod, deoarece pe pietrişul mărunt de pe fundul lui, amestecat cu argilă uscată, de culoare închisă, tancul se deplasa mai repede decât pe nisip.

Jumătate din cer era acum luminat. Partea aceasta luminată se afla chiar deasupra noastră, argintie, şi se întindea până la nori.

Valul cobora din ce în ce mai mult, până ajunse la nivelul terenului. După încă vreo zece minute de drum, apăru la orizont o dungă alburie, mai aprinsă la suprafaţa terenului. Deasupra acestei dungi se zăreau nişte contururi luminoase. Când am ajuns, pe creasta uneia din ultimele dune, peste delureţele mai apropiate, joase, în faţa noastră se deschise o perspectivă largă, în adâncime.

Până dincolo de orizont, se întindea o îngrămădire de contururi albăstrii. Despărţite de zone semiobscure, apăreau, luminoase, ca semnele unei scrieri necunoscute, diferite forme stelate, polimembrate. Apoi turnuri

asemănătoare cu nişte stalagmite, cupole turtite, înclinate, bastioane în terase; toate emiteau o lumină albăstruie ce proiecta pe ultimul pian siluete nemişcate, ceţoase, ce acopereau ca o secure imensa orizontul. Văzduhul era împânzit de mari arcuri albe, formând o uriaşă reţea radiantă.

— Un oraş… şoptii eu.

Micşorai instinctiv turaţiile motorului; tancul se opri în vârful unei dune. Valurile de nisip erau iluminate, dincolo de raza de acţiune a reflectoarelor, de semiluna spectrală ce cădea de departe.

Mă întorsei către astronom.

— Mergem mai departe?

— Pentru asta am venit de pe Pământ! răspunse Arseniev.

Am dat drumul frânelor. Tancul coborî liniştit la vale, apoi motorul dudui şi începu să tragă. Am mărit viteza. Arseniev mă atinse pe umăr, cerându-mi să reduc viteza. M-am aplecat spre geamul din faţă pentru a cuprinde cu vederea o perspectivă cât mai largă. Făceam acum cel mult douăzeci de kilometri pe oră. Motorul tăcu, numai şenilele scrâşneau şi zdrăngăneau, strivind sub ele nişte cochilii, care se fărâmau cu un zgomot surd.

La un moment dat zăngăni ceva sub noi, de parcă am fi trecut peste nişte foi de tablă întinse în cale. Am îndreptat înainte snopul de lumină aruncat de reflectorul mobil; tancul se deplasa pe o coamă lungă, luminoasă, ce se desfăşura drept, ca traiectoria unui glonte. Această coamă era acoperită de un strat de nisip, din care se înălţau un fel de ţeste plate, de culoare închisă. În dreapta şi în stânga noastră răsăriră primele contururi în forme regulate. La început se iviră nişte blocuri largi, în ordine şerpuitoare, sprijinite pe

un fel de socluri conice. La bazele lor luminoase se târau pe sol nişte umbre negre. Când am trecut pe lângă ele, am recunoscut un mănunchi de conducte răsfirate ce ieşeau dintr-un puţ ghizduit cu un inel luminos. Ceva mai încolo ne întâmpinară nişte clădiri regulate, unele ridicate în etaje terasate, altele complet drepte, ca stivele de cărţi, aşezate în rânduri, iar altele aveau pereţii secţionaţi îngust şi alternând unii convecşi cu alţii concavi. Am observat că anumite forme se repetă. Mi s-au întipărit în minte soclurile aşezate la distanţe egale, de la care porneau în trei direcţii un fel de aripi luminoase, terminate cu mici capete îndoite ca nişte ciocuri.

Drumul începea să se bifurce. Într-o parte puteau fi văzute gurile circulare ale unor tunele care coborau, adâncite într-un semiîntuneric difuz. Deasupra, apăreau, din ce în ce mai des, nivelele al doilea şi al treilea de străzi, care se sprijineau pe nişte arcuri şi se înălţau mai sus de clădirile scunde. Am trecut pe sub o poartă, mai largă sus decât jos, în formă de potcoavă, cu contraforturi ondulate. Ceva mai departe, între trei piloni legaţi prin travee înalte în formă de triunghi, drumul se bifurca iarăşi. O parte o lua la stânga, urcând în serpentină, ca un pod aerian, cu o nuanţă mai întunecată pe un fond albăstrui deschis, altă parte vira spre dreapta, formând o alee largă printre şiruri de lumini verticale. Am apucat la dreapta. Clădirile erau din ce în ce mai înalte şi mai mari, dar nu aveau nici urme de ferestre sau de uşi, pretutindeni erau numai pereţi luminoşi, unii drepţi, alţii scobiţi. La un anumit punct, apărură iarăşi nişte conducte imense; ieşeau la suprafaţa spaţiului rutier şi, cu nişte arcuri oblice săreau peste toată lăţimea drumului, pentru a dispărea apoi în nişte orificii rotunde. Călătoria noastră devenea din ce în ce mai dificilă. Şenilele scrâşneau,

hârâiau, alunecau, întregul vehicul duduia, strivind cochiliile care luceau roşiatic în razele reflectoarelor. Câteodată, treceam peste bucăţi de materie ce se sfărâmau cu un zgomot de sticlă spartă, pentru ca la câţiva metri mai departe şenilele să se afunde într-un nisip greu, pulverulent.

Aleea se termină. Am ieşit într-o întindere nesfârşită, înconjurată de nişte giganţi albi. Mi se păru că aceştia sunt rezemaţi de colonade înalte, dar când m-am apropiat mai mult, am observat că aceşti stâlpi imenşi nu sprijineau giganţii aceia albi care atârnau cu capetele ascuţite în aer, asemenea unor ţurţuri de gheată monstruoşi. Drumul nostru se oprea aici, fiind barat de un morman de dărâmături de culoare închisă. Şenila din stânga se poticni într-o reţea de conducte îngrămădite acolo ca o pânză de păianjen, tancul icni şi motorul tăcu. Timp de câteva secunde, domni o linişte apăsătoare. Cu toţii ne-am apropiat emoţionaţi căştile de ferestre. În jur se înălţau nişte coloşi albăstrui, iar jos se întindea o umbră adâncă, străpunsă de cele două dâre gălbui ale reflectoarelor noastre, ce se frângeau în mormanul de dărâmături care bara drumul. Am pornit din nou motorul şi am început să dau înapoi. Pârâind din cauza reculului, tancul se opri lângă un imens perete vertical. Lumina emisă de acesta pătrundea prin ferestre în interiorul vehiculului şi, o clipă, în căştile noastre vibrară luminiţe albăstrii. Am întors tancul. Ajungând la drum deschis, am ales altă cale. Printr-o serpentină largă, ne-am urcat la nivelul superior al străzii. Motorul trepida regulat şi în surdină, iar de sub şenile săreau şi se împrăştiau bucăţile acelea mărunte de materie strivite. Am făcut vreo câţiva metri pe deasupra nivelului inferior; în ambele părţi apăreau nişte cupole ovoide, adesea câte un disc plat, rezemat de nişte stâlpi mari şi îndoit într-o parte, ca un cadran de ceas solar apocaliptic, apoi iar porţi în

formă de potcoavă, şi din nou clădiri asemenea unor cărţi uriaşe puse în picioare, pe urmă alte nenumărate proeminenţe semisferice, rânduite uniform şi înconjurate de mănunchiuri de conducte lucioase. Motorul trăgea cu putere, lăsam în urmă străzi după străzi, dar priveliştea era mereu aceeaşi – un oraş tăcut, nesfârşit, care lumina în întuneric, şi în această linişte surdă numai molozul de sub şenile scrâşnea; blocurile rămâneau în urmă, unele după altele, se cufundau în beznă, iar în locul lor apăreau altele, atât de mari şi de înalte, încât strălucirea rece din vârfurile lor era întunecată uneori de ceaţa ce cădea clin cerul invizibil.

La o intersecţie, drumul pe care mergeam cobora într-o spirală lină spre o piaţă înconjurată de un şir lung de clădiri rare, orânduite circular. Clădirile de la nivelul superior erau şi mai monumentale decât cele precedente, iar din apropiere prezentau un aspect ameninţător, acoperite cu o reţea de crăpături negre. În unele locuri pereţi întregi se lăsaseră, ca plăcile de ceară înmuiate de căldură, şi pe marginile lor atârnau încolăcituri groase de material topit. Traversând piaţa, am dat de un pasaj îngust între două aripi ale unei clădiri imense, care părea că atinge norii. În fund strălucea un cortegiu de lumini, mai ridicate sau mai coborâte, iar pe lângă noi defilau ziduri cu contururi din ce în ce mai fluide, unele ciudat de deformate, parcă umflate, altele cu plăci dintr-o materie strălucitoare, desfăşurate lateral şi răsucite în formă de trombe acoperite cu o pulbere sclipitoare. Până şi şenilele tancului nostru, care se învârteau cu o viteză mare, începură să strălucească din pricina acelei pulberi luminoase.

În timpul acestei călătorii nesfârşite, aveam uneori impresia că imaginile rămase în urmă sunt doar o îngrămădire neobişnuită de forme minerale, fasonate cu

multă fantezie, că sunt nişte straturi de cristale gigantice, etajate şi crescute unele peste altele în decurs de epoci întregi, rezultate din topirea produsă de o erupţie vulcanică, apoi crăpate şi sfârtecate de uraganele pustiului…

Dar ici, colo, de sub moloz apărea o fâşie de suprafaţă rutieră, netedă ca sticla, sau la un colţ se ivea ciuntitura unei conducte cu urme vizibile de îmbucare pe partea bombată, ca o dovadă de netăgăduit a intervenţiei unor fiinţe… şi atunci lipeam casca de fereastră şi deschideam larg ochii pentru a zări măcar un singur locuitor al acestui oraş atât de tăcut, în ciuda iluminaţiei lui puternice.

Între timp, formele rămase în urmă deveneau din ce în ce mai monstruoase şi mai groteşti. Pe alocuri, apăreau mai sumbre printre plăcile strălucitoare, cu legături încolăcite ca nişte şerpi, sau cu multe cabluri asemenea unor antene frânte. Mai departe, drumul era tăiat de silueta întunecată a unui pod şi mi se păru că sub piloni stau întinse unul lângă altul trupurile imense ale unor animale, răsfrângând lumina în străluciri argintii, ca solzii unor peşti uriaşi. Când ne-am apropiat, am zărit însă resturile unei construcţii suspendate, iar sub aceasta – o stivă de sfărâmături ca scheletele unor rachete sau avioane, unele lungi şi turtite ca nişte ţigări, altele îndoite şi spintecate, încercuite cu nişte brâuri în spirală. Am trecut pe lângă ruina acelui pod, cufundaţi o clipă într-un întuneric total, străpuns de lumina galbenă a reflectoarelor noastre, şi am ajuns în partea cealaltă. Aici se pierdea orice urmă rutieră, iar molozul însuşi forma o masă întărită ca o crustă, pe jumătate sticloasă, pe jumătate ca de zgură; şenilele intrau în ea şi o spărgeau, fărâmiţând stratul subţire, iar roţile se afundau şi se învârteau în gol cu un zdrăngănit infernal.

În depărtare străluceau masivele unor povârnişuri

netede, imense, iar în jur se întindea un deşert deluros, pe care se înălţau alte blocuri parcă surprinse de îngheţ în momentul topirii, cu şuviţe şi dâre răsucite şi împletite, asemenea unei lumânări lăcrămând cu lacrimi de parafină, însă aici mărite de mii de ori. Ici-colo apăreau resturi de clădiri, carcase din care atârna un material de construcţie sticlos, împrăştiat peste dărâmături, ondulat, negru ce lucea cu pete ruginii atunci când era atins de lumina reflectoarelor.

Întunericul nopţii, împins de-a lungul străzilor de luminile înalte, cădea aici până la sol. Deodată, în raza reflectoarelor noastre se mişcară nişte mogâldeţe chircite, atunci când tancul făcu o cotitură spre a evita o pâlnie nu prea adâncă. Am frânat brusc, apăsând pe pedale, şi am dat maşina înapoi. În acelaşi timp, am îndreptat snopul de lumină în partea aceea. Pe suprafaţa albăstruie, aproape întunecată, a unui perete se profilau umbrele a doi pitici. Am aprins imediat farul cel mare. Erau doi stâlpi rupţi, aplecaţi pe jumătate deasupra molozului.

Ceva mai încolo, clădirile dispărură, parcă ar fi fost rase de la suprafaţa solului, şi doar în depărtare mai puteau fi văzute, cu lumina lor nemişcată încingând cu un inel mare văzduhul. Aici, tot terenul era presărat de o lumină tulbure, parcă filtrată printr-un tifon alb, deoarece materialul topit, fosforescent, era amestecat cu nisip şi cu resturi maronii, dar acestea nu erau nici pietre, nici metal. Călătoria devenea din ce în ce mai anevoioasă, terenul se transforma într-un versant nu prea mare, dar abrupt. Motorul începu să freamăte, şenilele întinse zăngăneau strident, gata să plesnească. Deodată, motorul, băgat în viteză, se opinti. Am ajuns sus, pe coama povârnişului. Am apăsat frâna. Sub noi se deschidea un crater nu prea adânc. Emitea o lumină

tulbure, plăpândă, plină de pete şi infiltrări de un violet murdar, sau gălbui şi verzi, ca putregaiul. Fundul rotund era neted, gol, dar în adâncul format de masa sticloasă se conturau nişte forme ciudate, parcă prinse în chihlimbar, nişte umbre fibroase, răsucite, încolăcite în tel şi chip.

Ce înseamnă asta, unde suntem? am vrut să întreb, dar n-am putut scoate niciun cuvânt din gâtlejul înfundat. Cineva mă atinse pe umăr, făcându-mi semn să întorc. Am dat în tăcere din cap, am pornit motorul şi am început să coborâm încet malul dărăpănat. Dincolo de ferestre, odată cu noi se deplasau şi dărâmăturile negre, îngropate în moloz, ce păreau rămăşiţele imense ale unor maşini, transformate într-o masă diformă, în ţurţuri. În fine, am revenit la nivelul drumului, unde tancul se deplasa mai uşor.

Hurducându-ne din pricina neregularităţilor terenului, treceam pe la picioarele unor clădiri imense. Mi-am încleştat amândouă mâinile pe volan şi, cu urechea atentă la zgomotul motorului, priveam înainte. Străzile şerpuiau fără sfârşit, de sus pereţii netezi, colţurile rotunjite, contraforturile, stâlpii, aruncau o lumină obsedantă, iar pe deasupra noastră dispăreau în urmă planşeele negre ale altor nivele. Nu puteam să-mi mai dezlipesc ochii de la cortegiul acesta de forme maiestuoase şi nemişcate, ce păreau făcute să dureze o veşnicie şi să ilumineze nopţile mereu cu aceeaşi strălucire albăstruie. Din cauza aglomerării de imagini eram ca zăpăcit, nu mă puteam gândi la nimic altceva şi în unele momente uitam că alături de mine se aflau tovarăşii mei. Mi se părea că această călătorie în întuneric durează nu de o oră, ci de ani de zile, şi când ei înregistrau indicaţiile aparatelor şi urmăreau mişcările limbilor pe cadranele ceasurilor de radiaţie, mă cuprindea mirarea că se mai pot gândi şi la altceva decât la luminile tăcute ce defilau prin faţa

ferestrelor tancului. În cursul ultimului sfert de oră al acestei călătorii, astronomul mă atingea la fiecare câteva clipe pe umăr, făcându-mă să ocolesc când la stânga, când la dreapta. La început nu puteam să înţeleg după ce se orientează el în alegerea drumului, dar până la urmă mi-am dat seama că se ghida după cadranul aparatului de inducţie.

Când am dat de o stradă mai largă, astronomul îmi ceru să opresc. Am tras instinctiv în dreptul urechilor clapele etanşeizate ale căştilor şi am coborât din tanc. Partea carosabilă era acoperită de nişte pilituri mărunte, care sclipeau ca şi cum în fiecare fărâmă sticloasă era prinsă o scânteie argintie. Scârţâitul paşilor noştri se auzea puternic în pustiul din jur. Din când în când, vântul arunca peste plăcile de piatră câte un strat subţire de pulbere şi şuiera, undeva, sus, cu zgomotul unei table sfâşiate.

Deasupra noastră, din crenelurile unei construcţii sticloase atârna, îndoit în jos, un mănunchi de conducte rupte, groase cât braţul. Mai încolo, de după un bloc aplatizat apăru o clădire, scobită la mijloc, cuprinzând cu faţada ei turnanta străzii. Ceva mai departe, strada se trifurca; două din noile străzi porneau în sus, iar a treia forma un tunel, care căsca spre noi o gură imensă. Interiorul acestui tunel se îngusta elicoidal, ca o scoică conică.

Arseniev privi o clipă indicatorul, apoi luă din mâna lui Rainer aparatul de inducţie. Îl atârnă la umăr, pe urmă ne chemă şi pe noi. Ne-am strâns în jurul lui. Ultimul se apropiase Soltik. El rămăsese până atunci la tanc şi încerca să îndrepte lumina reflectorului spre adâncul tunelului elicoidal.

— Vom avea nevoie de utilaj, spuse Arseniev.

Din momentul în care coborâsem din tanc, în receptoare se auzeau nişte trosnituri slabe, supărătoare, din

care cauză trebuia să ne apropiem şi să lipim căştile unele de altele pentru a ne putea înţelege.

— Macaraua-foarfecă, levierul şi încărcătura de fulgurit sunt cele mai necesare în acest moment, continuă astronomul.

Ne privi pe rând, apoi hotărî:

— Smith rămâne cu mine, iar voi vă veţi întoarce la rachetă. Vă trimit pe amândoi, deoarece Osviatici trebuie să stea în pat, iar Lao Ciu nu s-a înzdrăvenit încă nici el.

Se uită la ceas.

— Drumul până acolo şi înapoi nu poate să dureze mai mult de trei ore, inclusiv încărcatul materialului.

— Trebuie să plecăm imediat? întrebă Soltik, care şi făcu un pas spre tanc.

— Da.

Inginerul intră primul, după el Rainer şi trântiră portiera. Motorul porni şi tancul se urni din loc, legănându-se uşor. L-am urmărit cu privirea până dispăru după o turnantă. Un timp, se auzea duduitul mai puternic al motorului, probabil peste dunele de nisip sau moloz, apoi se făcu linişte. Numai sus, deasupra noastră, urla vântul.

— Profesore… strigai eu.

Nu mă auzi. Nişte trosnituri slabe, dese, pârâiau în receptoare, ca şi cum cineva ar fi turnat seminţe de mac peste o membrană sensibilizată.

— Profesore, am repetat mai tare, unde… sunt ei?

De data asta m-a auzit. Se apropie de mine. Vizeta căştii lui era în umbră, iar dispozitivul cu reţelele de radarscoape, a cărui poziţie mi-era atât de familiară, mă derută în acea clipă. Mă cuprinse o îndoială zănatecă: oare acesta este într-adevăr Arseniev, tovarăşul meu de drum – un om?!

În clipa următoare, i-am zărit prin gemuleţul căştii lui ochii de culoare deschisă.

— Au murit… spuse el.

— Cum? În ce mod? Toţi?

— Asta nu ştiu. Deocamdată nu întreba mai mult. Aparatul de inducţie arată că prin apropiere trec conducte subterane…

— Prin urmare, de aceea ne-am oprit aici?

— Da. Căutăm cablul principal de forţă. S-ar putea să reuşim să ajungem la locul de unde începe totul…

Tăcu un moment, apoi continuă:

— Aici ne vom despărţi. Fiecare ne vom depărta cu patru sute de paşi, apoi ne vom întoarce în acelaşi loc, unde ne aflăm acum; vom merge în spirală, în căutarea ecoului acustic. Cel care îl va găsi primul, va da de veste celuilalt cu rachete roşii. Pe o comunicare radiofonică nu ne putem baza. E clar?

— Clar.

Se întoarse şi se depărtă cu un pas mare, uşor. Am mai stat o secundă pe loc, apoi m-am uitat la cadranul girocompasului şi am pornit-o spre partea cealaltă.

Am întrerupt curentul în aparatul de radio. Încălţămintea bocănea pe plăcile de piatră; ecoul paşilor răsuna în această pustietate cu un zgomot sporit. Pe rând mă apropiam de pereţii care răspândeau o lumina rece. Îmi observai umbra, estompată, ce se deplasa pe pavaj. Mergeam aşa după cum îmi ordonase Arseniev, îndreptând în ambele părţi gura aparatului, şi număram paşii. La al patrusutelea pas, m-am oprit şi am pornit înapoi. Deocamdată, nu descoperisem nimic important. Ochiul roşu din fundul căştii – indicatorul radioactivităţii – clipea slab, denotând urme nu prea însemnate de radiaţie. Intensitatea acesteia se mărea

pe măsură ce mă apropiam de pereţi. Am ridicat capul: sus, bastioanele se cufundau în corul negru ca smoala. Mergeam aşa poate de un minut, când auzii deodată nişte paşi în urma mea.

Arseniev o luase în partea opusă. În aceeaşi parte pornise şi tancul cu şenile. Îmi dădeam seama că nu putea fi în urma mea un om, şi totuşi auzeam paşii. Nu se auzeau prea tare, e drept, probabil că erau la o distanţă de cel puţin treizeci de metri. Aveam senzaţia că în spate mă împung sute de ace mărunte. Trebuia să-mi încordez toată voinţa spre a nu mă răsuci să văd dacă nu e cineva în urma mea. Înaintam, dar la spatele meu se auzea mereu bocănitul acela – un-doi, un-doi – mai puternice atunci când drumul era curat, mai slab când acesta era acoperit cu nisipul adus de vânt. M-am gândit la un moment dat că bocănitul este poate ecoul paşilor mei, şi călcai dinadins mai apăsat, dar pasul celui care mergea în urma mea nu răsună mai tare.

Nu era ecoul!

Mă năpădi sudoarea. Acum eram sigur ca în urma mea mergea cineva, dar că acesta nu este un om. M-am oprit deodată. Se opri şi cel din urma mea. Am făcut un pas înainte; se auzi din nou şi celălalt.

M-am înfuriat. Am tras de pe umeri emiţătorul de radiaţie, m-am aplecat puţin înainte, gata de atac, şi m-am răsucit brusc cu faţa spre largul străzii.

Era pustie. În lumina puternică, am văzut cum strada se îngusta în depărtare, unde se confunda cu alte lumini. O clipă, mi-am rotit privirea în jur. Apoi, când am agăţat din nou emiţătorul la umăr… am auzit iarăşi pasul acela… Am mişcat emiţătorul… şi am auzit al doilea pas… Asta e! Ceea ce credeam că sunt nişte paşi, era de fapt zgomotul produs de catarama cordonului, care se freca ritmic de cutele

combinezonului, iar eu luasem acel hârâit din imediata apropiere a urechii drept ecoul unor paşi.

M-am întors ruşinat. În acelaşi moment, deasupra clădirilor apărură, una după alta, luminile roşii. Se clătinară o clipă în văzduh, apoi porniră încet în jos, trăgând după ele cozi de scântei purpurii. Am grăbit pasul şi peste puţin l-am zărit pe Arseniev. Stătea pe o ridicătură eliptică.

— Pare-se că-i aici, spuse el.

Am pornit amândoi într-o parte, unde se deschidea, la suprafaţă, un tunel. Gura lui, îndoită în jos, amintea botul unei balene. Asemănarea era întărită de nişte ţepi scurte, sticloase, ca nişte colţi, care atârnau deasupra buiandrugului. Înăuntru era întuneric. Arseniev aprinse lanterna şi pătrunse în tunel. Mi-am putut da uşor seama că ne coborâm din ce în ce mai adânc sub nivelul solului. Asta a durat mult timp. Din loc în loc, apăreau în pereţi deschiderile ovale ale altor tuneluri; Arseniev cerceta atunci de fiecare dată cadranul aparatului de inducţie: mergeam pas cu pas pe urma conductei invizibile. Deodată, pardoseala răsună altfel: călcam pe metal. Drumul era barat de trei conducte mari, care se întindeau de la un perete la altul. Printre golurile dintre ele se strecura o pâlpâire firavă. Cu mare greutate ne-am vârât sub conducta cea mai de jos. Am ajuns primul dincolo, şi am clipit din ochi, orbit.

În faţa noastră se afla o barieră inundată de lumină. Am mai făcut vreo câteva zeci de paşi şi am pătruns într-o hală mare. Pe planşeu juca o lumină verzuie, ca suprafaţa mării într-o zi cu soare. Lumina se întărea şi slăbea după un anumit ritm. Hala era rotundă, despărţită în două de nişte rampe ce porneau din ambele părţi. Lumina clară mi-a îngăduit să mă încredinţez că ceea ce vedeam în tunel nu era o iluzie: stratul subţire de zgură de pe pereţii de piatră

dovedea că aici a fost cândva un pârjol nemaipomenit. Sub rampe se aflau nişte cilindri topiţi, dintr-o materie albă ce amintea porţelanul. Din planşeu şi din orificiile din care ieşeau mai multe ţevi, rupte şi topite pe jumătate, atârnau zeci de fire sfârtecate. Unele din aceste fire ajungeau până la cilindrii aceia. Şi mai era ceva, ce semăna cu nişte coarne terminate cu un fel de bile, răspândite radial şi ieşind dintr-o convexitate amplasată la mijlocul planşeului, dar în faţa acelui haos de instalaţii enigmatice, am rămas ţintuit la intrare. Mai în fund se afla o nişă largă, scobită în perete, unde se târau nişte şerpi de lumină. Formau linii lungi, curbe, care răspândeau o lumină albă şi albăstruie. Aceste linii se uneau din loc în loc, se încălecau, apoi se separau, pornind în diferite direcţii, asemenea unor curbe de nivel pe o hartă mare.

Da, era o hartă!

O hartă mare, mobilă. Când am privit-o cu mai multă atenţie, am observat că dincolo de suprafaţa sticloasă se afla un hău plin de lumini, de scântei mărunte şi de globuri aprinse ca nişte lămpi, care se roteau încontinuu; se depărtau, se apropiau. Îşi încrucişau traiectoriile şi se iluminau reciproc.

Auzeam respiraţia lui Arseniev. Stătea alături de mine. În faţa noastră alunecau eclipticile, ţâşneau buchete de stele, de nebuloase negre şi întinse ca nişte nori, acoperind grupurile de lumini pâlpâitoare. Din când în când o rază mai puternică străpungea spaţiul, fugărind parcă o planetă, iar aceasta se rotea lent, greoaie, indiferentă, deplasând în faţa noastră contururile unor continente necunoscute. Acolo unde lumina era mai slabă, se înălţau şi cădeau arhipelaguri întregi de stele.

Era foarte cald. Planşeul pulsa de lumini, iar umbrele

noastre reduse, aci dispăreau, aci se alungeau pe pardoseala luminată.

— Unde suntem? întrebai eu pe un ton şovăitor. Se pare că ăsta-i un fel de planetarium.

Astronomul porni înainte, în tăcere. Am trecut prin mijlocul halei. Dincolo de una din rampe se făcea un tunel rotund. Numai că fundul acestuia era luminat foarte puţin de lumina ce venea din hală.

Arseniev pătrunsese înăuntru, în timp ce eu întorsei faţa pentru a mai privi o dată acest planetarium neobişnuit.

— Parcă se vede cerul… stelele… rostii încet. Dar ce înseamnă acele linii luminoase? Şi tresării deodată: Uite colo!

Era Pământul!

M-am apropiat de ecranul transparent. Un glob cu lumina sidefie a norilor depărtaţi apăru din întuneric. Se rotea lent, înclinat spre ecliptică. Deasupra lui se zărea Luna, ca un corn. În spaţiul plin de stele se deplasa Pământul; o sferă cu lumini mate, mereu mai aproape, tot mai aproape. Traseul făcea o curbă şi atunci am văzut că mult mai în adânc se află Venus. Am recunoscut această planetă după lumina ei pufoasă, mai albă decât cea pământeană. Din ea ţâşnea o rază care ajungea la Pământ şi arunca o strălucire puternică peste oceanele de nori.

— Ce-i asta?… am şoptit, prinzându-l pe Arseniev de braţ.

El tăcu şi ridică o mână, arătând spre ceva ce nu zărisem până atunci: două inele săpate în piatră, tăiate într-o parte.

— Ce înseamnă toate acestea?

— Acum nu mai înseamnă nimic, spuse Arseniev. Acum, nimic… Mişcarea inertă a unui mecanism pus cândva

în funcţiune, care va dura…

Nu termină fraza. Întorcându-se, pătrunse în tunelul întunecat. Nu era prea lat, căci întinzând braţele puteam atinge ambii pereţi. Am sărit de câteva ori peste nişte praguri joase, formate din proeminenţe conice, aşezate unele lângă altele.

Tunelul continua orizontal. În fund, apăru o lumină. Se îndrepta spre noi. Era reflecţia lămpii noastre. Drumul era închis de o placă sticloasă, prinsă ermetic în secţiunea tunelului. Arseniev încercă s-o înlăture. Într-o parte peretele avea o umflătură, ca şi cum s-ar fi aflat ascunsă acolo axa acelei plăci de sticlă, dar nu ştiu dacă mecanismul nu funcţiona, sau n-am fost noi în stare să-l punem în funcţiune, în orice caz placa nu ceda. Astronomul rămase o clipă pe gânduri, apoi îndreptă lanterna spre obstacolul din faţa noastră. Placa sticloasă absorbi o parte din lumină: în semiobscuritatea de dincolo apăru cealaltă parte a tunelului. Se lărgea în formă de pâlnie.

— Vom folosi emiţătorul de radiaţie, spuse Arseniev.

Ne-am retras într-un colţ. Arseniev îngenunche şi-mi dictă printr-un gest să fac la fel. M-am lăsat jos, în urma lui, căutând să nu pierd din ochi obstacolul. Astronomul aprinse lanterna, aprecie distanţa, apoi se aplecă şi apăsă pe trăgaci. Un val de fierbinţeală ne lovi în piept. Prin mijlocul tunelului trecu un fulger ca o linie aurie. Sticla se înroşi într-o clipită, brăzdată de tăieturi radiale, făcute parcă de cuţit. Orbit, am închis pleoapele. Când am redeschis ochii, Arseniev trăsese a doua oară. Bucăţile de sticlă zăngăniră pătrunzător. Am aşteptat câteva secunde pentru ca sfărâmăturile să se răcească. Drumul ne era acum deschis. Arseniev intră primul în partea lărgită a tunelului. Deodată, rămase pironit locului. Ridică mâna în semn de avertisment.

— Atenţie…

Din adânc venea o adiere uşoară. Urmă apoi un moment de linişte totală, pentru ca după aceea să se simtă din nou curentul de aer, dar în sens invers.

— O respiraţie… am şoptit fără să vreau.

Adierile alternative se repetau regulat. Arseniev se opri, stătu puţin pe gânduri, apoi spuse cu glas înăbuşit:

— Emiţătorul de radiaţie în mână…

Am tras cureaua de pe umăr, înfăşurând-o în jurul articulaţiei mâinii. Mă ţineam în apropierea lui Arseniev, astfel încât puteam să-i ating spatele. Deodată se făcu întuneric.

— Apleacă-te! îmi strigă iarăşi, cu acelaşi glas înăbuşit. Spaţiul e strâmt aici.

În jurul nostru curentul şuiera din ce în ce mai tare. Era suflul unei expiraţii calde, prelungi. Arseniev se lovi cu rucsacul de boltă. O clipă, încerca să se descurce, apoi se dădu înapoi şi astupă cu umerii întreaga deschidere. Am întins mâna spre el. Căuta să se elibereze de curele.

— Am să dau jos rucsacul, spuse. Ia-l de pe mine, altfel n-am să pot trece.

Simţii greutatea rucsacului în mână. Se făcu lumină: Arseniev trecuse dincolo. Am făcut şi eu un pas înăuntru. Adierea surdă, calmă, se întări. La doi metri în faţa mea se căsca o groapă învăluită într-o lumină violetă. Mă aflam deasupra unei deschideri tăiată într-un perete.

Era interiorul unei sfere imense, căptuşită cu şiruri egale, circulare, de scobituri rotunde, negre, ca lojile unui teatru neobişnuit. De la ele porneau în sus nişte coloane sticloase. Acestea emiteau lumina aceea violetă, pulsândă, care alterna, de la o văpaie întunecată, la o strălucire violentă. Am privit numai o dată în jos, şi m-am agăţat de

braţul lui Arseniev. Aproape îmi pierdusem echilibrul. Nu sunt sensibil la vertijul pe care-l produce abisul, dar aici nu se vedea fundul. Se îngrămădeau acolo nişte forme întunecate, lucitoare, umede acoperite de straiuri cu strălucire argintii, încât păreau trupurile a mii de foci într-un bazin din care a fost scoasă apa. Se vedea doar un lichid cleios, dens, având pe deasupra o crustă negricioasă. Acest lichid se scurgea prin orificiile făcute în perete, sub nivelul deschiderii noastre, într-un rezervor aflat la fund. Din când în când, acest lichid lua forma unor braţe care se prindeau de orificii, îndeosebi când acestea erau mai joase, şi atunci acele tentacule, sau şuvoaie, se adumbreau, curgeau rapid, ca apoi întreaga masă să înceapă să vuiască, să se înalţe, iar tentaculele ce se ridicau în spirală în aer să se unească, formând platforme ciopârţite.

Am stat aşa mult timp pe margine. Aerul adia când în sus, când în jos, în funcţie de mişcările mâzgii negre. În acelaşi ritm se zbătea şi lumina violetă.

— Plasma… am şoptit eu. Plasma unui râu viu…

— Da, răspunse astronomul. Aceeaşi. Dar ea reprezintă numai instrumentul…

— Ce vrei să spui?

— Noţiunile noastre despre producerea electricităţii sunt legate de maşini metalice, cum e un dinam sau o pilă atomică. Dar electricitatea poate fi produsă şi altfel… Părticelele acestei plasme formează sarcini electrice, care, până şi la o mie de kilometri, reacţionează cu ajutorul Sferei Albe…

— Profesore, dumneata… dumneata ai căutat acest loc? Te-ai aşteptat că aici… Ştiai?

— Da. Îţi aminteşti ceea ce am spus despre curenţii vagabonzi? Iată sursa lor, sursa energiei electrice şi de

gravitaţie.

— Dar ei? De ce au pierit?

Astronomul tăcea, privind spre adâncul care pulsa în fluxuri şi refluxuri negre.

— Profesore!

— Vezi mişcarea asta, acum slobodă de orice sarcină? Nu mai serveşte nimănui. Va pulsa aşa până se vor epuiza rezervele îngrămădite acolo, peste o sută sau două sute de ani, poate şi cinci sute…

Avea o voce răguşită. N-am mai întrebat nimic. A îngenuncheat la mal. Am făcut la fel. Mâzga neagră inunda sclipitoare, rând pe rând, nivelele deschiderilor, se înălţa moale pe pereţi, acoperea toată suprafaţa, înceta apoi să mai pulseze, ca un muşchi greu de o mie de tone. În cele din urmă devenea inertă şi începea să coboare.

— Nu e ceea ce ne interesează. Ne întoarcem, spuse Arseniev.

Aprinzând lanterna, ne-am întors pe acelaşi drum. După zece minute ne aflam în hala mare. Trecând pe lângă planetarium, unde sferele luminoase se mişcau mereu, mi-am îndreptat fără să vreau privirea spre dunga întunecată a inelului acela dublu, săpat în piatră – şi mă oprii ca uluit la o jumătate de pas. Mi-am amintit în acel moment de desenul pe care-l văzusem în grota din munte… Venus şi Pământul rotindu-se în jurul Soarelui. Linia aceea groasă nu le unea. Pornea de la suprafaţa planetei Venus, străbătea spaţiul spre Pământ şi trecea prin acesta, parcă străpungându-l…

— Profesore! am strigat, cutremurat de un gând. Profesore!

Dar astronomul ieşise din hală. Îi auzeam doar paşii, răsunând din ce în ce mai depărtaţi în adâncul tunelului.

PIOTR ARSENIEV

La întoarcerea tancului, am încercat să pătrundem în interiorul uneia din clădirile mai bine conservate. După ce speranţa descoperirii unei intrări oarecare se spulberă, am aşezat în firida unor aripi laterale o încărcătură suficient de mare de fulgurit. Explozia sparse o parte din perete şi prin această spărtură am pătruns în interior. Dar nici în această clădire, nici în altele, ale căror ziduri groase am reuşit să le străpungem, n-am găsit nimic care să amintească măcar pe departe interioarele locuinţelor pământene. Numai formele exterioare ale acestor clădiri erau asemănătoare cu ale noastre. Lumina albăstruie de afară nu pătrundea înăuntrul caselor. Aici domnea un întuneric total, rărit pe alocuri de razele subţiri ce se strecurau prin crăpăturile din pereţi. Reflectoarele dezvăluiau în faţa noastră un păienjeniş de ţevi îndoite, coridoare, pereţi înclinaţi şi încăperi spaţioase, toate acoperite de un moloz metalic şi sticlos. De câteva ori am întâlnit nişte construcţii a căror destinaţie rămânea complet enigmatică pentru noi. Hale mari erau separate de pereţi despărţitori verticali, mai largi spre tavan şi îngustându-se în jos atât de mult încât un om abia putea să umble prin ele. Iar în aceste nişe se aflau nenumărate ieşinduri oblice, ca nişte poliţe.

Sub pavajul strălucitor se întindeau reţele de ţevi închise. Mergeau de-a lungul nivelelor, unele cufundate în întuneric, altele luminate de planşeele verzui, adesea convergeau câte cinci sau şase într-un rezervor de forma unei tobe imense, împărţit în două spaţii orizontale. De la cel de sus porneau nişte tuneluri radiale; pătrunzând în ele, ne-am convins că duceau spre interioarele diferitelor clădiri. Numeroasele treceri erau barate de grămezi de dărâmături,

pe care nu le-am făcut să sară în aer de teamă ca zecile de etaje, suspendate deasupra noastră, gata să se prăbuşească, să nu cadă peste noi sub efectul zguduirii. Pe alocuri se păstraseră urmele unor caje verticale, prin care circulau, desigur, altă dată, un anumit soi de ascensoare; acum însă printre pereţii înnegriţi de foc atârnau numai bucăţi de metal topit.

Într-una din clădirile cele mai mari, a cărei parte superioară se crăpase în trei şi îşi înălţa spre cer colţuri izolate de ziduri, am descoperit, la câteva zeci de metri de la stradă, într-o sală imensă ca nava unei biserici, camere cu ferestruici eliptice, având în loc de geamuri o masă transparentă. Multe din aceste ferestruici erau sparte. Totul era acoperit aici cu un strat de praf argintiu. Razele lanternelor se împotmoleau în stratul acesta de praf, iar căştile şi costumele noastre de scafandru căpătau reflexe scânteietoare. Mai încolo, se căscau nişte adâncituri în formă de pâlnii sau de scoici îndreptate în jos, asemănătoare cu puţurile de ventilaţie dintr-o mină. Câteva etaje mai jos, printre consolele şi grinzile înclinate, se aflau, fixate pe lespezi de piatră, scheletele carbonizate ale unor maşini. Erau acolo câteva zeci aşezate în linie dreaptă, una lângă alta, apăreau negre şi lungulețe ca discurile unei imense coloane vertebrale. În sus şi lateral, ieşeau din ele nişte segmente calcinate, ce semănau cu nişte aripi rupte.

Treceam încet de la o clădire la alta, până am ajuns la un spaţiu pustiit ce înconjura un crater. Aici savanţii făcură măsurători sistematice asupra radioactivităţii, cu ajutorul camerelor de ionizare şi al aparatelor Geiger. De la crater porneau câteva şanţuri adânci barate de grămezi de zgură şi de reziduuri metalice. Ceva mai departe de centrul exploziei, se aflau primele clădiri scăpate în parte de la distrugere.

Aici trebuie să fi fost cândva o temperatură egală cu cea solară. Întreaga suprafaţă a malului înclinat lin era acoperită de băşici mărunte sticloase, solidificate în plin proces de fierbere. Faptul că un perete era în două locuri ceva mai neted şi forma unele concavităţi neînsemnate, ne atrase atenţia. Când am apropiat lanterna şi am iluminat peretele acela dintr-o parte, astfel încât razele cădeau aproape vertical pe suprafaţa lui, pe fondul plin de asperităţi se profilară două siluete estompate, ascuţite la vârf, ca umbrele a doua scufiţe înalte. Una era aplecată mult înainte, ca şi cum ar fi prins-o cineva din zbor, a doua era ghemuită, aşezată parcă pe vine, cu capul îngropat între umeri. Fiecare umbră avea peste un metru înălţime. Comparaţia lor cu fiinţele omeneşti se datora, firește, în mare măsură imaginaţiei şi erau departe de a se asemăna cu ceea ce se putea vedea pe restul peretelui, erau pur şi simplu două pete, ce puteau indica, dar nu obligatoriu, că acolo se aflase cineva. Savanţii începură, cu mare atenţie, să facă cercetări amănunţite; petele au fost fotografiate la diferite grade de lumină, a fost măsurata radioactivitatea din vecinătatea lor. Arseniev îl trimise chiar pe Soltik la rachetă să aducă material plastic pentru luarea amprentelor, dar, după cinci ore de investigaţii, nu s-a ajuns la nicio concluzie precisă. Era posibil ca în momentul exploziei două fiinţe vii să fi stat în faţa peretelui, iar trupurile lor au protejat o parte a sa împotriva radiaţiei, înainte de a fi fost prefăcute în vapori, la o temperatură de un milion de grade. Dar, neputând cunoaşte nici forma, nici mărimea acelor fiinţe, şi neştiind la ce înălţime s-a produs explozia, n-aveam date suficiente pentru rezolvarea enigmei.

Spre a nu prelungi prea mult vizita în oraşul mort, ne-am împărţit în două grupe de câte doi şi fiecare grupă avea

ca sarcină să cerceteze la repezeală câte un cartier.

Lui Arseniev şi mie ne-a revenit un spaţiu întins, presărat cu o pădure de coloane ştirbite, cu plăci şi stâlpi rezemaţi unul de altul, cu construcţii de poduri rupte şi cu drumuri înguste, acoperite de nisip, ce mergeau prin râpe şi treceau printre cupole înclinate, lucioase. Toate acestea răspândeau o strălucire oarbă, adâncite într-o tăcere absolută; numai luminile lanternelor noastre dădeau puţină viaţă umbrelor din întunericul ce sălăşluia deasupra întregului teren.

Urcându-ne pe vârful unei movile, învăluită cu o crustă de metal răcit, am zărit ceva de forma unor ciuperci mari, cu pălăriile întinse; cu siguranţă, resturile unor maşini. La capătul terenului, pe fondul aprins se distingea prin silueta ei întunecată o clădire înaltă. Ne atrăsese acolo tocmai faptul că spre deosebire de rest, aceasta era adâncită în întuneric.

Am înconjurat-o de aproape şi negăsind nicio intrare, am forat în fundaţie mai multe găuri pentru a aşeza încărcătura de fulgurit. Explozia făcu o spărtură în formă de stea, prin care am pătruns înăuntru. Străbătând resturile unei rampe, suspendate pe stâlpi, am ajuns într-o hală mare. Aceasta era plină de cochilii metalice amestecate cu un fel de materiale păroase, ca nişte zdrenţe de blană. Erau epave transformate în cenuşă, care se prefăceau în praf la cea mai uşoară atingere. În mijlocul halei se afla un stâlp pătrat cu două orificii rotunde. Era gol pe dinăuntru şi părea să aibă aspectul unei caje. Din pereţi ieşeau nişte cârlige scurte, cu vârfurile îndreptate în jos.

Am înaintat câţiva metri pe această cajă şi, dincolo de movilele de dărâmături, am descoperit un adevărat labirint de coridoare joase şi înguste. Unele mergeau radial, altele în spirală, intersectându-se într-un unghi ascuţit. Aici era

complet întuneric. La lumina lanternelor apărură în pereţi mai multe firide verticale. În fiecare firidă se aflau nişte plăci triunghiulare, aşezate oblic, ciuruite de găuri dese şi mărunte.

În aceste găuri, ca şi pe tălpile firidelor sau sub ele, se găseau grămezi întregi de grăunţe argintii, aceleaşi pe care le-am considerat altă dată ca fiind „furnici metalice". Arseniev presupunea că această încăpere reprezintă ceva în felul unei arhive sau biblioteci. Urmându-i exemplul, mi-am umplut buzunarele cu asemenea grăunte metalice şi am pornit mai departe.

Nu ne era teamă că ne vom rătăci, deoarece girocompasele indicau fără greşeală orice turnantă şi modificare a direcţiei drumului. Unele culoare erau atât de înguste, încât abia puteam trece prin ele, altele se lărgeau ca nişte baloane şi formau celule sferice, legate între ele ca un sistem de băşici de metal, umflate, care comunicau prin nişte ţevi turtite. După vreo oră de cercetare prin subsol ne-am întors sus, întâi pe un trotuar în pantă, apoi printr-o hală spaţioasă. Pardoseala acesteia era căptuşită cu plăci negre, netede, peste care se depusese un strat subţire de praf. Aruncând din întâmplare raza de lumină într-o parte, am observat pe pardoseala cenuşie un şir de pete mai întunecate. Ne-am îndreptat imediat într-acolo.

Pe deasupra plăcilor se vedeau nişte urme rotunde cu un diametru de aproximativ patru centimetri. Păreau urmele cuiva care a păşit pe pardoseala prăfuită cu picioroange terminate cu nişte armături ovale. Arseniev măsură distanta între două urme; era de 36 centimetri. Am mers după ele printr-o galerie lungă, care cobora şi se îngusta încet, până când se transformă într-un fel de culoar cu pereţii înclinaţi. Pe alocuri, praful dispărea şi atunci pierdeam din ochi

urmele, dar neavând altă cale, mergeam tot înainte. Deodată, culoarul coti. Pereţii netezi se terminau aici, înfipţi într-o stâncă naturală. Jos, între colţurile acesteia, se deschidea un hău negru. În faţa hăului, terenul era acoperit cu şlam întărit, de un brun cenuşiu. La suprafaţa lui se vedeau imprimate aceleaşi urme, care duceau spre adâncul beznei.

Ne-am decis să mergem mai departe, atât cât se va putea.

Trebuia să ne târâm de-a buşilea, sprijiniţi în mâini. Pereţii printre care treceam erau formaţi dintr-o stâncă omogenă, cu mici reliefuri pe ei. Altă dată, pe aici a curs probabil un torent subteran în locurile mai înguste, unde curentul de apă îşi croise drumul cu o forţă mai puternică, pereţii erau netezi. În unele părţi, pe solul tare ca osul, se vedeau iarăşi amprentele ovale. Din când în când, peste căştile noastre cădeau, ca un răpăit de tam-tam, pietricele mărunte, desprinse din tavan. Până la urmă, galeria se strâmtă atât de mult, încât nu mai puteam înainta nici târându-ne. Galeria era săpată într-o stâncă de culoare închisă, asemănătoare cu bazaltul, brăzdată de şanţuri adânci. Arseniev, care se afla în faţă, îndreptă lumina spre porţiunea de dincolo de gâtlejul culoarului.

— Acolo spaţiul se lărgeşte, spuse el.

Se târî în direcţia aceea, dar se întoarse numaidecât, fiindcă se împiedica de stânci. Abia după ce-şi scoase rucsacul şi emiţătorul de radiaţii, putu să treacă prin gâtlejul stâncos, ajutat de mine. Am făcut la fel, lăsându-mi rucsacul sub o ieşitură din perete.

Fiind mai puţin voluminos, am reuşit să mă strecor mai uşor. O clipă se făcu un întuneric cumplit. Deodată, solul se zgudui. Mă lovi ceva în picior, producându-mi o durere acută. M-am repezit brusc înainte, şi mă prăvălii într-un

spaţiu mai larg. Se stârni un zgomot nu prea puternic, apoi ecoul câtorva pietre în cădere – după care urmă tăcerea.

Am aprins lumina. Era loc suficient ca să putem sta unul lângă altul. Arseniev întoarse lanterna spre deschidere. În fund, apărea, negru, peretele stâncilor. Pe urmă, se auzi o prăbuşire. Eram închişi acolo!

— Fulgurit! strigă Arseniev.

Aveam în buzunar o cantitate mică din acest exploziv. L-am scos şi i l-am întins. La rândul său, băgă mâna în buzunar, căutând capsa şi cablul detonant. Şi-a agăţat lanterna la piept; în lumina reflectata de stâncă îi vedeam faţa, în dosul gemuleţului căştii. Deodată se cutremură şi rămase nemişcat. Se pipăi la un buzunar, apoi la celălalt. Se întoarse către mine. În privirea lui am observat atunci ceea ce nu văzusem niciodată la el: obişnuita teamă omenească.

Dar aceasta nu dură decât o secundă. Arseniev îşi lăsă pleoapele în jos.

— Nu ai capse detonante? mă întrebă.

— Nu.

— Nici eu. Pesemne că mi-au căzut din buzunar pe când mă târam.

Fulguritul e un exploziv cu o acţiune foarte sigură. Dar fără capse speciale nu explodează, chiar dacă e băgat în foc. Cele patru încărcături pe care le aveam deveniseră inutile. Patru cocoloaşe da cocă cenuşie, care nu mai serveau la nimic!

Arseniev se întoarse înapoi, în tăcere. Am pornit şi eu spre fundul galeriei. Drumul înainta cotind. Am numărat paşii: douăzeci; apoi o cotitură bruscă, şi galeria se lărgea. Cercul de lumină se opri în stâncă.

Ne aflam într-o grotă nu prea mare, aplatizată ca interiorul unui craniu de şarpe. Măsura vreo opt paşi în

diametru. Lovirăm cu pioletul în stâncă. Nu se auzi nicio vibraţie, niciun ecou. „Asta-i albia subterană a unui torent, mă gândii eu; apa trebuie şi se fi scurs pe undeva, deci trebuie să căutăm cu atenţie…”

Am găsit locul pe unde se scurgea cândva acea apă. Albia subterană mergea mai departe, dar din straturile superioare alunecă deodată un bloc de piatră şi se prăbuşi în mijlocul ei, cu atâta putere încât pereţii din jur plesniră uşor. Sub presiunea enormă de deasupra, blocul de piatră se îmbucă etanş cu stâncile înconjurătoare şi se deosebea de ele numai printr-o culoare ceva mai închisă. La intrarea în fundul grotei se găsea puţin nisip, pe care am zării o călcătură ovală, la suprafaţă; era ultimul semn al urmei ce ne condusese aici şi care acum dispărea sub barajul de neclintit.

— Asta n-am prevăzut-o… spuse Arseniev, mormăind printre dinţi, parcă numai pentru el, şi se aşeză pe o piatră. Stinge lanterna, îmi spuse apoi, fiindcă se consumă bateria degeaba. Şi poate o să mai avem nevoie de ea.

— Suntem închişi aici.

— Ştiu. Stinge lanterna.

Am stins-o şi întunericul căzu atât de brusc, ca şi cum o aripă neagră ne-ar fi acoperit ochii. Am clipit spasmodic de mai multe ori, până am putut distinge liniuţele galbene de pe cadranul luminos al ceasului. Trecuseră de-abia patru minute, dar eu credeam că se scursese cel puţin o jumătate de oră.

Întunericul îmi producea o stare de nelinişte, închideam şi deschideam pleoapele, dar nicio lumină cât de slabă, nu străpungea bezna. La un moment dat, Arseniev se ridică. Îl auzeam cum traversează grota pe întuneric. Apoi a aprins lumina, începu să bată cu pioletul în stâncă. Pretutindeni răspundea acelaşi sunet surd.

Am revenit în galerie, ciocănind pereţii şi tavanul bucată cu bucată. Am cercetat încă o dată locul unde se prăbuşise blocul de piatră. Numai o singură persoană putea să se târască până aproape de el. Mai întâi eu începui să mă lupt cu stâncile ce ne închideau calea. Vinele mi se umflară, tâmplele îmi zvâcneau cu putere, dar stâncile nici nu se clinteau, parcă erau cimentate. Apoi încercă şi Arseniev. În liniştea care domnea în jur, nu se auzeau decât respiraţiile noastre sacadate. Ne-am întors, în tăcere, spre grotă şi ne-am aşezat lângă perete. Am stins ambele lanterne. În acelaşi moment, mi-am adus aminte de pioletul lui Arseniev; pe al meu îl lăsasem dincolo, cu rucsacul. Am aprins iarăşi lanterna şi am pornit spre galerie. Luând o poziţie potrivită, am început să lovesc în blocul de piatră. Fire mărunte de cuarţit ricoşau în cască, cu un zgomot înfundat.

— Încetează, îmi şopti Arseniev. N-are niciun rost.

Învârteam pe sus oţelul lucitor şi izbeam cu toată puterea. Stânca icnea, dar nu ceda. Aşchiile zburau prin aer. Am început să lovesc şi mai tare, cu furie, ba o dată mi-am luat un avânt aşa de mare, încât era cât pe-aci să cad. Pioletul îmi scăpă din mâini. Fierul zbură într-o parte, se lovi de stâncă şi căzu jos. Coada pioletului se rupsese.

M-am întors spre Arseniev.

— La ce adâncime suntem oare? l-am întrebat, după ce-mi trăsei puţin răsuflarea.

— Cred că la cincisprezece metri de la suprafaţa.

Eram iarăşi în întuneric. După vreo douăzeci de minute, îmi adusei aminte că nu ciocănisem cu destulă atenţie unul din pereţii galeriei; poate că dincolo de peretele subţire se afla un pasaj oarecare, un drum care să ducă spre libertate… Am sărit în picioare şi am aprins lanterna. Lumina acesteia mă orbi, dar în acelaşi timp îmi spulberă orice

iluzie. Cercetai bine stânca: nu exista în ea niciun orificiu, nicio crăpătură, nimic. Absolut nimic.

— Stai jos, îmi spuse tot atât de încet Arseniev. Stai jos.

Şi cu umbra lui mare, se lipi de stâncă.

— Stinge lanterna, a început să ardă cu flacără gălbuie…

Într-adevăr, lumina era din ce în ce mai slabă. Trebuia schimbată bateria; dar ea se afla dincolo, în rucsac…

M-am uitat cu atenţie la firul de wolfram care ardea în bec, am stins lanterna şi m-am aşezat jos, obosit. Abia acum mă uitai la ceas: era şase. Ne aflam blocaţi de o oră şi jumătate. Mi-am sprijinit casca de stâncă.

O linişte surdă, apăsătoare.

Începeam să mă obişnuiesc cu întunericul. Deoarece nu mai făceam nicio mişcare, simţeam că mă cuprindea somnul. Muşchii extenuaţi aveau nevoie de odihnă. Muncisem mult în cursul ultimei zile. Nu închisesem de loc ochii. Îndepărtasem molozul, pătrunsesem cu tancul printre dărâmături…

M-am pomenit deodată gândindu-mă că trebuie să fac ceva: să schimb bateria la lanternă. Trezit de-a binelea, m-am mai gândit o dată la asta şi m-am înfuriat. M-am hotărât să-mi ţin firea. Am închis ochii şi m-am aşezat cât mai comod pe lespezile întinse… Sunt acasă, e o noapte întunecată de octombrie. E frig, dar îmi place să dorm cu ferestrele deschise. Linişte, chiar şi vântul s-a oprit în ramurile pomilor din grădină. La ora opt dimineaţa trebuie să zbor spre Cairo. Până în zori pot să dorm…

Vorbeam cu mine însumi, dar nici asta nu-mi folosea la nimic. Mă uitai iar la ceas. Peste un sfert de oră va fi şapte. Deodată mi-am amintit de numele mic al lui Arseniev. De când ne aflam pe Venus, parcă nu-mi mai era atât de

familiar, ca în timpul călătoriei.

— Piotr… rostii încet.

Răspunse numaidecât:

— Ce este?

— Nimic, murmurai tot atât de încet. Voiam să ştiu dacă dormi.

Astfel trecu noaptea aceea. Spre dimineaţă am adormit, dar somnul nu mă odihni. M-am trezit brusc, simţind că s-a întâmplat ceva groaznic. Mă lovii cu mâinile de stânca rece. Era frig. Am aprins lanterna.

Arseniev, cu trupul lui de uriaş, stătea întins pe spate. Combinezonul cenuşiu îi era mototolit şi mânjit cu pete de calcar. Nu dormea. Mă privi prin gemuleţul căştii.

— E cinci, spuse el; cinci dimineaţa.

— Nu s-a auzit nimic în timpul nopţii?

Ştiam că chiar dacă au să ne caute, ceilalţi n-au să ne găsească; totuşi, i-am pus această întrebare.

— Nu.

Arseniev se sculă.

— Unde te duci?

— Să cercetez stânca.

Paşii îi răsunau din ce în ce mai slab. Apoi se făcu linişte. O linişte care a durat mult. Am strigat. Paşii se întoarseră.

— Ce s-a întâmplat?

N-am răspuns. Cât timp lipsise de lângă mine, mă cuprinsese teama. Fascicolul de lumină, nemişcat rotund, străbătea gâtlejul stâncos până la cotitura. Sus, atârnau nişte umbre mari, alungite, ca nişte lilieci uscaţi. Am răsuflat adânc, m-am sculat şi am început să umblu într-o parte şi în alta. După un ştiu câte tururi, el îmi spuse:

— Stai jos, ai să oboseşti fără rost. Afară de asta, în

mişcare se consumă mai mult aer.

— Vreau să consum cât mai mult! am răspuns.

Calmul lui mă enerva. Numai cu greu m-am stăpânit. M-am aşezat.

Arseniev îşi scotocea mereu costumul de scafandru, pipăia prin toate cutele, trăgea şi dădea drumul la curele. Scoase tot ce avea în bilunare: un pachet de vitamine concentrate, un bloc-notes, chibrituri, un electrometru şi un revolver mic ca o jucărie. Îl purta la ei fiindcă era un cadou, i-l oferise cineva înainte de a pleca în călătorie: „Să vânezi animale sălbatice pe Venus". Apoi cântări în palmă o cutiuţă cu zahăr.

— Tu o mai ai pe a ta?

— Nu, am mâncat-o…

— Păcat!

Mă miră faptul că-i părea rău după cele câteva bucăţi de zahăr; era cât pe-aci să-i spun ceva urât, dar m-am abţinut şi am tăcut.

Arseniev scoase gloanţele din revolver. Bănuiam ce urmărea.

— Degeaba, i-am spus. Cu o capsă de cartuş n-o să poţi aprinde fulguritul. Cu nimic n-o să-l aprinzi, decât cu un detonant special.

Aprinse lanterna; ardea slab.

— Şi zahărul meu e pe terminate, spuse el. Stinge lanterna.

L-am ascultat. Se făcu beznă şi aveam senzaţia că trupul meu era nesfârşit, parcă se dilua în întunericul de acolo. Nişte puncte verzui îmi jucau în faţa pleoapelor, stridente, săltăreţe. Ceasul ticăia în surdină. Orele se scurgeau încet: nouă, zece, unsprezece…

Deodată Arseniev îmi puse o întrebare atât de

neaşteptată, încât tresării:

— Pe cine ai pe Pământ?

A trebuit să stau şi să mă gândesc o clipă – toate erau acum atât de depărtate!

— Pe tatăl meu.

— Pe nimeni altcineva?

— Nu.

— Eu o am pe soţia mea… şi de teamă să nu-mi închipui că regretă ceea ce a spus, continuă: Tocmai făceam în minte un calcul, şi mi-am adus aminte de ea. Când am cunoscut-o, mult timp i-am vorbit numai de matematică. Îmi pregăteam lucrarea de diplomă, aveam o anumită idee, teoria stelelor pulsânde, şi i-am vorbit şi ei despre asta.

Tăcu o clipă, parcă mirat că vorbeşte atât de mult.

— Stăteam odată în grădina Observatorului şi-l citeam pe Flammarion: „Despre multitudinea lumilor locuite”. Probabil că nu cunoşti această carte, e foarte veche. Era într-o seară de iulie, se lăsa amurgul… Citeam împreună, întorceam împreună filele cărţii… Se făcea din ce în ce mai întuneric, hârtia devenea cenuşie, dar noi citeam mai departe… Aşa cum se întâmplă numai în tinerele… Când am terminat de citit ultimele cuvinte, am ridicat capetele. Deasupra noastră cerul era plin de stele. Întuneric şi lumi, care apăreau din… atunci…

Se întrerupse.

— Piotr…

Mi se părea că spune ceva, dar aşa de încet, încât nu auzeam decât un murmur confuz.

— Ce spui acolo. Piotr?

Deodată zise încet, aproape cu o voce cântândă:

— Dacă aş putea să-i mai ating faţa…

— Încetează, te rog! am strigat eu cu năduf, încetează!

Tăcu.

Ultimele ceasuri se scurseră fără imagini, fără gânduri sau amintiri, nu mai simţeam nici teama, nici disperare, ci doar un efort interior care creştea mereu, ca şi cum aş fi avut pe mine o greutate ce ameninţa să mă strivească. Eram ca un om care zdrobeşte un sac încărcat cu nişte şerpi monstruoşi ce se zbat convulsiv, iar sacul se scutură sub el din ce în ce mai tare. Îmi adunai ultimele forţe pentru a-mi păstra cumpătul, deoarece ştiam că altfel se va întâmpla ceva groaznic, îmi voi pierde controlul, şi la drept vorbind nu-mi era teamă de moarte, ci de acea creatură turbată în care puteam să mă transform. Cuvintele lui Arseniev mă dureau, ca un cuţit răsucit în carne. O fracţiune de secundă, mă luptai cu mine însumi, dar pe urmă am renunţat. Simţeam într-un chip de neînţeles – şi totul era mai mult decât o amintire din altă lume – simţeam mirosul pământului reavăn arat de curând, ca şi cum m-aş fi aflat într-o câmpie, la începutul primăverii, pe un deal, privind orizonturile fără sfârşit şi respirând aroma îmbătătoare, înnebunitoare, ce prevestea renaşterea vieţii şi care era viaţa însăşi. Acesta e sfârşitul, îmi spusei. Mă cuprinse o linişte adâncă, împietrită. Ştiam ce-mi rămânea de făcut. M-am aplecat în întuneric. Am pipăit spatele lui Arseniev. I-am simţit muşchii puternici sub materialul rece al combinezonului. Ca un hoţ, mi-am vârât mâna în buzunarul lui. În primul moment nu s-a aparat; abia când am apucat mânerul revolverului, a înţeles ce voiam. Îndată se porni o luptă apriga între noi. Ne luptam într-o tăcere adâncă, plină de icneli, de gâfâieli. Era mai puternic decât mine. Se ridică şi mă lipi cu spatele de perete. Apăsă apoi întrerupătorul lanternei agăţată la bluza mea. Lumina ei galbenă se aprinse între mine şi el.

— Dă-mi… bâiguii cu un glas răguşit. Dă-mi… numai un

singur glonte!

Nu răspunse. Mă împinse şi mai tare în perete.

— Dă-mi revolverul, bolboroseam gâfâind. Nu fi stupid!

Acum nu mă mai smuceam.

— Kanghendjonga, îmi şopti el la ureche.

— Dă-mi revolverul. Totul s-a terminat.

— Dar atunci…

— Atunci exista o şansă. Piotr, dă-mi-l!

— Există şi acum o şansă.

— Nu-i adevărat.

Pe neaşteptate mă slobozi şi făcu un pas înapoi.

— Vrei să mă laşi aici? zise încet, şi făptura lui imensă aruncă o umbră gigantică deasupra capului său.

Mi se puse un nod în gât şi mă apăsa cu atâta putere, că abia mai puteam să respir. O clipă, mă încolăcii, apucat parcă de crampe. Apoi îmi dădură lacrimile. Am căzut în genunchi. Se aşeză lângă mine şi cu braţul lui mare, greu. Îmi cuprinse umerii.

— Ei, haide, zise. Haide, linişteşte-te…

— Ascultă, i-am spus după ce m-am calmat, ei nu ştiu unde am dispărut. De altfel, chiar de-ar şti, n-au să ne găsească niciodată. Nu mai e nicio speranţă. De ce să aşteptăm? Dacă am fi avut explozibil…

Îl avem, zise el şi atinse cu mâna balonul aparatului meu cu oxigen.

— Oxigenul…?!

— Da. Oxigen lichid.

Sării în sus, dar m-am oprit numaidecât.

— Nu, nu ajută la nimic. M-am gândit şi eu la asta. Oxigenul singur nu explodează; trebuie să fie amestecat cu un alt material care arde.

— Just.

— Dar n-avem aşa ceva…

— Avem.

— Ce?

Scoase din buzunar două cutii mici, plate; era zahăr presat. M-am luminat deodată la faţă.

— Piotr!

— Ştii cum se obţine oxilievit? Se amestecă oxigenul lichid cu cărbune praf sau cu funingine. Prin ardere, oxigenul se combină cu cărbunele, provocând explozia. Zahărul este un hidrat de carbon; e compus din carbon şi hidrogen, deci arde; ăsta pe care-l avem aici poate înlocui pulberea şi e pulverulent.

— De aceea m-ai întrebat adineauri dacă mai am zahăr?

— Da.

— Şi de ce nu mi-ai spus de la început?

Cu o mână mă trase, vânjos, spre el.

— Ascultă. Am calculat ce forţă distructivă poate dezvolta încărcătura de care dispunem. Nu ştim cât de mare e suprafaţa pe care s-a prăbuşit tavanul. Dacă aceasta s-a întâmplat numai în locul cel mai îngust, avem şanse. Combustibil – zahăr – avem mai puţin; oxigen însă avem destul, fiindcă ne-am luat o rezervă dublă. Deci, dacă încercarea ne va reuşi, vom avea suficient oxigen şi pentru mai târziu, când vom scăpa de aici. Dar mai e o dificultate. Pentru ca o astfel de încărcătură să explodeze, trebuie aprinsă electric.

Dădui fericit din cap:

— Avem bateria.

— Avem bateria şi tocmai de aceea am făcut economie la lumină; dar ne lipseşte cablul. Nu dispunem decât de

această bucată de sârmă de trei metri. Am scos-o din electrometru. Din costumele de scafandru nu putem extrage sârmă, fiindcă nu ne putem scoate căştile şi ca atare…

Se opri o clipă. Apoi continuă:

— Unul din noi va trebui să aprindă încărcătura, acolo, la faţa locului.

— De aceea nu spuneai nimic?

— Da.

Deodată, mă fulgeră un gând.

— Piotr, tu n-ai dormit de loc?

— Nu.

— Toată noaptea?

— Toată. Am căutat şi o altă soluţie.

— Şi-ai găsit?

— Nu. Nu ne putem scoate căştile, repetă el. Ne-am otrăvi imediat.

— Dar dacă am încerca cu fitil, sugerai eu. Să scoatem pulberea din cartuşe.

— Explozia ori nu se va produce, ori va fi prea slabă. Oricum însă, pulberea este indispensabilă; trebuie pusă la capătul sârmelor. Ea va provoca detonaţia. Totuşi, aprinderea trebuie să fie electrică.

— Stai! Dar dacă am trage în încărcătură cu revolverul?

— M-am gândit şi la asta. Dar trebuie să facem cinci încărcături şi să le aprindem pe toate concomitent, aşa rezultă din calcule; altfel n-o să ne deschidem drumul, dimpotrivă vom provoca alte prăbuşiri.

— Da, făcui eu. Ai dreptate. Unul din noi va trebui să rişte… Să tragem ia sorti!

— Nu vreau să mizez pe hazard. E ceva care înjoseşte.

— Şi atunci?

Tăcea.

— Poate există totuşi vreo ieşire?

— Există. În primul rând ştiu bine, ca fizician, în ce condiţii acţionează mai puternic unda de percuţie, iar în al doilea rând, ca şef al expediţiei…

— Înţeleg ce vrei să spui, nu mai continua. Nu sunt de acord!

— Sunt convins că voi reuşi.

— N-ai dreptul să te expui!

— N-am dreptul?

— Nu. Şi asta din două motive – mai ales după ceea ce am vrut să fac. Mă voi duce eu.

Arseniev scoase din buzunar o cutie de chibrituri şi mi-o întinse.

— Dacă numărul va fi par, spuse el, te duci tu; dacă va fi impar – eu.

Începui să număr beţele de chibrituri, aşezându-le unul câte unul pe piatră. Parcă ne jucam: puneam un băţ alb de chibrit lângă celălalt, iar buzele mi se mişcau încet, numărând: opt, noua, zece, unsprezece, douăsprezece…

Ultimul era şaptesprezece.

— Gol! rosti Arseniev.

Am scuturat cutia. Un băţ de chibrit – al optsprezecelea – care rămăsese sub capac, căzu jos şi se rostogoli pe suprafaţa pietrei.

Arseniev se întoarse şi, cu muchia pioletului fără coadă, începu să piseze zahărul, pe care-l turna în pungile făcute din filele blocnotesului.

Apoi, într-o tăcere adâncă, am deschis cu vârful cuţitului cartuşele de revolver, golind pulberea din ele. Ne-am îndreptat spre locul surpării. Arseniev însemnă cinci crăpături în stâncă, pe care eu le-am scobit cu fierul

pioletului, în timp ce el turna oxigen în pungi. Lichidul de un albastru pal, aproape incolor, sfârâia şi fierbea, curgând ca un fir subţire. Pungile moi de hârtie se întăriră ca piatra; fără mănuşi, nu le-am fi putut atinge cu mâna, de altfel, ne ardeau palmele chiar prin ţesătura mănuşilor, atât de teribil de reci erau.

Am vârât încărcăturile, astfel preparate, în adâncul găurilor. Legându-le între ele prin sârmă, Arseniev scoase capetele sârmei afară. După ce găurile au fost astupate cu bucăţi de piatră şi şlam fărâminţat, Arseniov se lipi cu spatele de stâncă şi-mi spuse:

— Ai să stai aşa. În felul acesta ai să fii apărat de suflu. Ai să aprinzi firul şi ai să te arunci pe burtă. Asta-i tot.

O secunda, rămase în faţa mea, nemişcat, apoi mă prinse deodată de umeri, mă strânse cu toată puterea, şi-mi dădu brusc drumul, ca şi cum m-ar fi aruncat de lângă el. Când paşii lui nu se mai auziră după cotitură, am ridicat bateria.

Unul din poli era deja racordat. M-am lipit cu spatele de perete, căutând să mă aplatizez cât mai mult.

— Atenţie! am strigat. Gata!

O scânteie sări din sârmă. Un val încins mă izbi în piept. Luat de suflu, zburai spre vâlvătaia ce vâjâia.

ECHIPAJUL

M-am trezit sub o lumină puternică. Deasupra mea ardea un fel de Jupiter de sticlă. Stăteam întins pe ceva moale şi rece. Am vrut să-mi acopăr ochii cu mâna, dar braţul îmi era imobilizat.

— Stai liniştit, îmi şopti un glas.

Începui să-mi recapăt cunoştinţa. Mă uitai într-o parte.

Tarland, în halat alb, se apleca deasupra unui cărucior încărcat cu recipiente de sticlă şi cu multe aparate. În tuburi strălucea o lumină crudă. Mâna stângă îmi era întinsă pe o perniţă de cauciuc, în antebraţ aveam înfipt un ac, ataşat la un furtun tot de cauciuc. Printr-o ţeavă de sticlă, ce făcea legătura cu aparatul, trecea un lichid roşu-deschis. Simţeam cum îmi pătrunde în vână un curent cald, furnicător.

— Ce-i asta? întrebai mirat. Transfuzie?

Mi se făcea din ce în ce mai cald. Totul în jur era ciudat de liniştit şi de ireal. Tarland îndepărtă aparatul, trase repede acul şi apăsă pe înţepătură cu o bucată de tifon.

— Cine cântă aici? întrebai iar.

Auzeam o melodie lină, pe un ton înalt. Mă simţeam bine. Gândurile îmi defilau încet prin minte… O suită de imagini sumbre: o călătorie printre stânci pustii, iluminate, pereţi de cristal, cojiţi, drumuri întunecate, galerii. Unde se aflau toate acestea? Pe un gheţar? În Himalaya? În vis? Deodată îmi apăru în minte un crâmpei de viaţă trăit aidoma în ajun: grota, stâncile negre, slab iluminate, o tăcere apăsătoare şi două fire de sârmă, deasupra cărora m-am aplecat, pentru a…

Am închis ochii. Când i-am redeschis, privirea îmi căzu peste ecranul televizorului din peretele din faţă. Pe fondul negru se iviră nişte scântei mărunte.

— Stele?

Melodia pe care o auzeam, era zgomotul motoarelor. Zburam. În cabină intrară doi oameni: Rainer şi Arseniev.

— Cum te simţi? mă întrebă astronomul.

— Bine.

Nu-mi dau seama cum mi-a venit în minte întrebarea pe care i-am pus-o imediat:

— De ce lumina oraşul acela aşa? Era lucitul?

Cei de la căpătâiul meu se priviră unul pe altul

— Nu. Era o substanţă sticloasă sodo-barică; nu avea nimic comun cu lucitul. Lumina aşa, deoarece fusese expusă radiaţiei în momentul exploziei, spuse Rainer, vizibil satisfăcut că poate să-mi răspundă cu atâta precizie.

— Explozie? A, da… Craterul acela, murmurai eu. Ascultaţi…

Tarland mă întrerupse:

— N-ai voie să vorbeşti. Avem timp destul, ai să afli totul.

Invită pe cei doi savanţi să iasă din cabină. Auzeam cum le spune ceva, în uşă, despre o comoţie cerebrală şi despre faptul că n-aveam voie să trec prin niciun fel de emoţii:

— Dar ce s-a întâmplat pe urmă? am protestat eu slab, când mi-am revenit. Trecerea de-acolo s-a deschis?

Tarland îmi luă pulsul.

— Profesorul Arseniev te-a scos din întuneric la lumină, iar eu te-am adus a doua oară la viaţă.

Surâdea. Am vrut să mai întreb ceva, dar totul deveni confuz, totul se învălmăşi, dispăru undeva, departe. Zăream cerul albastru… păsărelele cântau. Am adormit…

Trecu mult timp până când am aflat, din discuţiile prudente, întrerupte mereu de Tarland, care mă supraveghea, cum am fost scos de sub pământ de Arseniev, după ce tunelul fusese deschis, cum a căutat el să etanşeizeze ruptura de la costumul meu de scafandru, cum i se păruse la un moment dat că sunt în agonie, cum apăru la urmă tancul cu şenile, chemat cu rachetele de semnalizare, şi cum am ajuns la Cosmocrator.

Fără cunoştinţă, asfixiat de atmosfera otrăvitoare care pătrunsese prin ruptura costumului de scafandru, cu

coastele fracturate, biologul mă luase în primire şi mă pusese direct pe masa de operaţie. Se scurseseră treizeci de ore, până am redeschis iarăşi ochii. După aceea însă am început să-mi revin repede. Dormeam aproape ziua întreagă şi mă trezeam cu o foame de lup, exact la ora mesei. Când am început să umblu, Tarland mi-a recomandat să respir aer de munte artificial şi să fac şedinţe de raze ultraviolete. Totuşi, încă nu-mi era îngăduit să-i întreb pe tovarăşii mei despre oraşul mort despre locuitorii planetei Venus. Biologul motiva aceasta prin faptul că am trecut printr-o comoţie cerebrală şi trebuia să evit emoţiile. În zadar îi explicam eu că o curiozitate nesatisfăcută constituie tot atât de bine o emoţie foarte puternică. Drept răspuns, mă sfătuia să-mi petrec timpul în Centrală, la ecranele mari, deoarece considera că în perioada de convalescenţă nu există nimic mai liniştitor decât priveliştea unui cer înstelat. După accidentul meu, Cosmocrator se mai rotise timp de şase zile deasupra planetei, pe urmă se depărtă de Venus, descriind o spirală din ce în ce mai mare, pentru a se întoarce pe Pământ.

Bineînţeles că privirea stelelor nu mă liniştea deloc. Şi cu atât mai puţin putea să-mi stingă setea de a afla ce se întâmplase cu mine. Dar atâta l-am sâcâit pe Tarland, încât, în cea de a treia zi de călătorie, la stăruinţele mele, în timp ce-mi scotea firele de la rănile cusute, a trebuit să-mi spună totul.

Savanţii lucrau în cabina Marax-ului. Câtva timp, am şovăit să intru şi mă plimbam pe culoar. În ziua aceea, dimineaţa, fuseseră scoase din funcţiune motoarele, iar racheta zbura numai în virtutea forţei de atracţie a Soarelui. Domnea o linişte atât de absolută că părea desprinsă dintr-o eternitate mută. Când am intrat înăuntru, savanţii stăteau la

pupitrul central al Marax-ului. Luminile de deasupra erau stinse; siluetele celor de acolo se conturau pe fondul verzui al ecranelor. Electromotoarele uruiau monoton. Din adâncul Marax-ului se revărsau rotocoale de benzi metalice, care treceau prin plăcile canelate spre electromagneţi şi se înfăşurau din nou pe bobinele suspendate pe stative. Chandrasekhar manevră pârghia. Capătul ultimei benzi se uni o clipă peste placa alunecoasă a pupitrului, ca o râmă metalica, apoi tresări şi dispăru în bobină. Zgomotul surd al curenţilor încetă. Toate ecranele se făcură cenuşii, înghiţind furnicarul de hieroglife verzi, rămase nemişcate, în tavan se aprinse o ţeavă rotundă.

Arseniev se plimba prin cabină. Se opri, îşi frecă fruntea cu dosul palmei şi mă privi drept în ochi.

— Vrei să ştii la ce concluzii am ajuns?

Dădui din cap, afirmativ.

— Nu-i uşor să reconstituim din câteva urme rămase după catastrofă istoria unei specii ciudate… mai ales când e vorba de istoria exterminării ei…

Ultima lumină care pâlpâia în ecrane se stinse. Acestea stăteau acum în jurul nostru cenuşii şi moarte.

— Documentele pe care le avem la dispoziţie se referă la o perioadă de o sută optzeci de ani. Primul pasaj, pe care l-am descifrat cândva, cuprinde planul de invazie pe Pământ. La început credeam că cucerirea Pământului reprezenta pentru ei îndeplinirea unui mit religios şi că simbolul acelui mit era imaginea a doua globuri tăiate de o linie dreaptă, pe care am întâlnit-o acolo între ruine, dar din documente reiese o situaţie cu totul diferită. Planeta era locuită de o specie de fiinţe cu facultăţi calculatoare. Cu un secol şi jumătate în urmă, când trecuseră la realizarea planului lor, au căutat să vadă dacă oamenii pot să le fie de folos.

Considerând că nu le pot fi utili, au hotărât să se scape de noi. Mijlocul aplicat în acest scop trebuia să nu distrugă însă oraşele, drumurile, fabricile noastre… pentru a le putea folosi mai pe urmă. Presiunea radiaţiei trebuia să arunce spre Pământ un nor radioactiv. Apoi, după scăderea ionizării, Sfera Albă ar fi început să lanseze mii de nave care urmau să aterizeze pe planeta pregătită astfel pentru primirea lor, căci Pământul ar fi fost deja mort. Voiau să distrugă viaţa, dar să păstreze tot ce nu era viaţă… Dar, cu toate că au calculat atât de conştiincios, cu toate că au ţinut seama de toate relaţiile de mărime şi distanţă, cei de pe Venus au uitat să includă în calcule un singur lucru: pe ei înşişi. După ce imensele emiţătoare şi Sfera Albă au fost puse la punct, în ultima fază de realizare a planului lor, au început să se războiască între ei. Au reuşit să-şi atingă scopul urmărit… dar pe planeta proprie!

Totul din jurul lui Arseniev părea că se estompează şi dispare. Cu privirea aţintită spre el, îi vedeam faţa ce se distingea ca o pată albă pe un fond întunecat, tulbure. Cu un calm imperturbabil, el continuă:

— Raporturile dintre ei şi maşini nu sunt clare pentru noi. S-ar putea ca ei să fi reprezentat ceva în felul unei puteri statale superioare. În orice caz, au elaborat cu precizie planul de atac al Pământului. Au elaborat, adică, planurile de luptă.

— Dar pentru ce luptau?

Arseniev apucă şi ridică un ghem de benzi ce se afla pe placă; ai fi zis că-l cântărea în palmă.

— Tocmai asta nu ştim. Se prea poate să fi luptat pentru dreptul de colonizare a Pământului. Lumea lor ajunsese la un nivel înalt de civilizaţie, formau o rasă de constructori şi tehnicieni excelenţi, animată de planuri mari

– de cucerire, dar şi de distrugere. O astfel de societate trebuia să se întoarcă, mai curând sau mai târziu, împotriva ei înseşi. Războiul a durat, înainte de a se termina cu un cataclism, zeci de ani. Unele faze ale acestui război sunt pentru noi cu totul de neînţeles, negăsind dovezi despre ele în documentele din arhiva subterană. Ascunşi sub suprafaţa solului, se războiau cu încărcături de energie condensată, îşi aruncau nori de praf veninos, provocau deplasări artificiale şi prăbuşiri tectonice ale solului. Au consumat în această luptă o cantitate de energie care putea să transforme planeta lor într-o grădină înfloritoare. Printre locuitorii planetei se distingea o grupă de fiinţe înzestrate cu o inteligenţă superioară. Sarcina acestora era de a crea maşini care să raţioneze şi să le slujească. Aceste fiinţe au fost un anumit timp neutre, în aparentă, întrucât serveau ambele părţi care luptau între ele. Printre altele, ele furnizau şi unora şi altora dintre beligeranţi mijloace de distrugere.

— Dar aşa ceva e o nebunie!

— Şi, totuşi, aşa a fost. Pe măsură ce războiul se prelungea, nivelul civilizaţiei scădea. Acesta era un proces neuniform, cu oscilaţii, cu înălţări şi străluciri periodice, obţinute după cât se pare în momentele de linişte paşnică, după care urmau lupte din ce în ce mai crâncene. Ca rezultat al acestor lupte, marile centrale energetice îşi schimbau de multe ori stăpânii şi erau epoci când stăteau inactive, deoarece învingătorii momentani nu erau în stare să le pună în funcţiune, din lipsă de pricepere tehnică. Probabil că în astfel de epoci, grupa fiinţelor „neutre” a încercat să salveze operele civilizaţiei, cronicile şi documentele, strângându-le în adăposturi construite prin munţi, în regiuni deşerte, nelocuite. Am dat de o ruină a unui astfel de adăpost în timpul expediţiei noastre la Sfera Albă. Apoi una din părţile

beligerante, fiind învingătoare şi foarte sigură de victorie, a trimis spre Pământ o navă interplanetară, al cărei zbor s-a încheiat cu o catastrofă. Aici cronicile se întrerup. Ceea ce a urmat putem să deducem doar cu închipuirea. S-ar putea ca această catastrofă să se fi produs chiar în timpul luptei de a pune stăpânire pe întregul sistem energetic. S-ar putea ca fiinţele care au provocat-o să nu fi fost destul de orientate în privinţa funcţionării instalaţiilor. Dar poate că s-a întâmplat şi altceva – şi cine ştie dacă nu tocmai acesta este adevărul. Poate că, ameninţaţi de înfrângere, au folosit mijloacele extreme, adică încărcătura de deutroni destinată pentru distrugerea Pământului…

— Şi când s-au întâmplat toate acestea?

— În luna aprilie a anului 1915. Un tânăr savant din Belgia a publicat o lucrare, în care prezenta situaţia temperaturilor medii anuale pe planeta Venus, pe o perioadă de 14 ani. Toate oscilau în jurul a patruzeci de grade Celsius şi numai în ultimul an al observaţiilor temperatura s-a ridicat dintr-odată la 290 de grade Celsius. Această creştere a temperaturii a durat o lună. Dar atunci pe Pământ se dezlănţuise un mare război… nimeni nu se interesa în acele momente de himerele astronomice… şi astfel faptul a fost dat uitării, fiind considerat ca o eroare a unui cercetător novice…

Sună telefonul. Osviatici îl chemă pe astronom la Centrală, deoarece Pământul dorea să vorbească cu el. Arseniev ieşi.

— Şi au dispărut toţi? îl întrebai pe fizician, care, aplecat peste pupitru, cerceta prin lentila măritoare, graficele de pe fotografii.

— Toţi?! Cum e cu putinţă? De ce n-a scăpat niciunul, nici chiar în subsolurile cele mai adânci, acolo unde se află

acea plasmă neagră… Sau poate altundeva, într-o parte îndepărtată a planetei, mai există…?

— Adevărul este că nu putem spune cu certitudine dacă vreuna din acele fiinţe mai trăieşte sau nu, răspunse chinezul. Iar dacă adoptăm ipotezele că au dispărut toate, o facem numai pentru faptul că suntem convinşi de puterea geniului lor. Aceasta sună ca o ironie, dar aşa este!

Tăceam.

— A se distruge pe sine, cu gândul că odată cu aceasta se distruge lumea întreagă – este o tentaţie mare şi groaznică…

Chinezul mă privi printre genele pe jumătate închise. După o clipă, intră în cabină Arseniev. Era surescitat.

— Ascultaţi, striga el. Mai ţineţi minte pasajul acela din „raport", care ne-a surprins atât de mult şi unde se vorbeşte despre căutarea a ceva sau a cuiva, în afara locuitorilor Pământului? Noi am presupus că pasagerii navei interplanetare n-au dat atenţie oamenilor, deoarece ei căutau pe alţii, pe creatorii „adevăraţi" ai civilizaţiei terestre… Acum totul e clar! Pe Pământ se elaborează o nouă tălmăcire a „raportului", cu ajutorul materialelor pe care le-am transmis noi, şi iată rezultatul: ei nu-i căutau de fapt pe „creatorii civilizaţiei", şi în general nici alte fiinţe… ci căutau instalaţii capabile să prindă încărcătura distrugătoare, şi apoi s-o arunce înapoi spre ei!

— Da, aşa ceva e posibil, spuse Lao Ciu, ridicându-se. Ţi s-a comunicat textul integral?

— Deocamdată, nu. Dubois mi-a făgăduit că o să mi-l comunice peste o jumătate de oră. Vii cu mine. Lao – vino şi dumneata, colega Chandrasekhar. Vei putea transmite continuarea calculelor.

Matematicianul, care lucrase până atunci în fundul

cabinei Marax-ului, în dosul peretelui de izolaţie, se ivi între tablourile de distribuţie, deschise ca nişte uşi. Eu nu mă clinteam de la locul meu. În timp ce savanţii vorbeau, vocile lor mi se păreau că vin de undeva, de departe.

— Asta le-a fost sfârşitul… rostii tare. Au vrut să se distrugă… Dar aşa ceva e de neconceput. Nu pot să înţeleg ce rost avea. Sau ei întruchipau, într-adevăr, răul?

Cuvintele mele îi puseră pe gânduri. Chandrasekhar, care lucra la pupitru, lăsă în jos mâna în care ţinea instrumentul.

— Nu cred asta, răspunse el.

— Ce vrei să spui?…

Chandrasekhar aruncă cele două capete libere ale cablului peste placa Marax-ului.

— Ce ştim noi despre locuitorii planetei Venus? Nimic. Nu ştim şi nu ne putem nici măcar închipui cum arătau, nu ştim cu ce se ocupau, iar din miile de obiecte care formau bogăţia vieţii lor, cunoaştem cu adevărat numai unul: planul care trebuia să ne distrugă.

Tăcu timp de câteva secunde, apoi adăugă:

— Ştim că materia este oarbă şi că deasupra ei nu există nicio providenţă, care ar îndrepta drumul rătăciţilor. Omul aduce ordine în spaţiul nemăsurat al universului, prin faptul că el creează valori. Fiinţele care se consacră distrugerii, chiar dacă ar fi cele mai puternice, poartă în ele virusul propriei lor distrugeri. În ce fel am putea să le judecăm? Imaginaţia ne poate înşela, iar spiritul refuză să admită holocaustul de suferinţă şi moarte cuprins în cuvintele: distrugerea planetei. Oare trebuie să-i condamnăm pe locuitorii de pe Venus? Eu nu gândesc astfel. Oare pe Pământ n-au avut loc războaie monstruoase între societăţi formate din olari, ţărani, funcţionari, tâmplări,

pescari, zugravi? Oare milioane, milioanele de oameni care au pierit în aceste războaie, erau mai răi decât noi? Oare au meritat ei moartea mai mult decât noi? Profesorul Arseniev presupune că maşinile au fost acelea care-i împingeau pe locuitorii de pe Venus la război. Lucrul acesta nu este absolut sigur, dar să presupunem că a fost aşa. Oare nu tot o maşină îi trimitea şi pe oameni la război – maşina crudă, acţionând haotic, a regimului capitalist? Oare putem noi şti câte talente ca Beethoven, Mozart, Newton au dispărut sub loviturile ei oarbe, fără să ajungă să creeze noi opere nemuritoare? Oare n-au fost şi pe Pământ fiinţe care făceau ceea ce numeai dumneata, pilotule, o nebunie – oare n-au existat şi aici neguţători ai morţii, care au servit ambele părţi ce se luptau între ele, vânzând arme şi unora şi altora?

Putem găsi multe alte analogii. Şi aceasta nu este o întâmplare, deoarece probabil că există anumită legi comune, cărora le este supusă istoria fiinţelor dotate cu raţiune. Fiinţe dotate cu raţiune… Cât de amar sună acest cuvânt, în acest moment! Între noi şi cei de pe Venus există totuşi o diferenţă, o diferenţă aşa de mare, ca între viaţă şi moarte. Energia care trebuia să se năpustească pe Pământ s-a oprit acolo, deasupra propriilor lor oraşe, sub formă de sori atomici, dar sori care au strălucit nu pentru veşnicie, spre a întreţine şi a crea viaţa, ci numai o clipă – ca să distrugă totul. Minunatele lor construcţii au fost distruse şi au dispărut la o temperatură de milioane de grade; maşinile au ars, stâlpii emiţătoarelor de radioactivitate au plesnit şi s-au topit, conductele subterane, prin care se scurgea plasma neagra, au explodat. Astfel a apărut peisajul acela pe care l-am văzut noi acum, după câteva zeci de ani de la catastrofă: ruine, resturi arse, pustiuri, păduri de cristale închegate, râuri de plasmă fermentând în defileuri sălbatice şi acea

Sferă Albă, ultimul martor al cataclismului, ale cărei comenzi dereglate, dar încă în funcţiune, acţionează fără sens şi haotic, cheltuind energia acumulată… şi vor acţiona şi mai departe, atâta timp cât în rezervoarele din subsol vor mai pulsa rezervele de plasmă neagră… Şi asta mai poate dura încă sute de ani… dacă pe planetă nu se va ivi între timp omul!

— Groaznică moştenire… am şoptit eu.

— Da, interveni Arseniev, dar avem tot dreptul să întindem mâna către ea. Căci, să nu uităm, când oamenii au început să înţeleagă că sunt cu toţii fraţi, legaţi de aceeaşi soartă, şi că aceeaşi stea îi poartă prin spaţiu, că reprezintă, ca şi noi aici, echipajul unei nave şi că vieţile lor se unesc, ca şi ale noastre, deoarece sunt îndreptate spre acelaşi ţel – s-au oprit la marginea prăpastiei. În faţa pieirii pe care i-o hărăzea istoria, imperialismul a încercat să atragă după sine întreaga omenire. Luptând împotriva lui, oamenii au luptat pentru ceva mai mult decât o existenţa goală. Numai reflectându-se în ochii care le privesc, formele materiei capătă frumuseţe şi importanţă. Numai viaţa dă lumii un sens. De aceea vom avea curajul să revenim pe această planetă. Vom păstra în minte pentru totdeauna tragedia ei, tragedia vieţii care s-a ridicat împotriva vieţii şi a fost ea însăşi distrusă.

Arseniev se apropie de televizor.

— Prieteni. Venus nu-i decât o etapă. Expediţia noastră reprezintă primul pas pe drumul al cărui capăt nimeni din noi nu-l poate prevedea. Sunt însă convins că vom trece dincolo de marginile sistemului solar şi vom merge mai departe, că vom cunoaşte mii de corpuri cereşti care se rotesc în jurul altor sori, şi va veni timpul – poate peste un milion, poate peste un miliard de ani – când omul va popula

întreaga Galactee, iar luminile cerului nocturn îi vor fi atât de apropiate şi de accesibile ca şi luminile caselor din zare. Şi cu toate că nu putem preciza când vor fi acele timpuri, ceea ce ştiu e că dragostea va dăinui până atunci, căci dragostea e oglindirea frumuseţii lumii în ochii unui semen al nostru.

Astronomul rosti aceste cuvinte cu faţa la ecranul televizorului. În întunericul de acolo scânteiau o puzderie de stele. Mi se părea că lumina lor slabă cădea încet pe obrajii lui. Câteva clipe am rămas cu toţii tăcuţi, aşteptând parcă să auzim chemarea, pornită de la luminile acelea depărtate, despărţite între ele de abisuri nesfârşite.

Sună telefonul. Lao Ciu ridică receptorul, îl puse deoparte şi se întoarse către Arseniev:

— Ne cheamă Pământul.

Tiparul executat sub comanda nr. 40211
la Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”,
Piaţa Scânteii nr. 1 Bucureşti R.P.R.